

ვუძღვნი ჩემი მეუღლის
ზაურ ყრუაშვილის ხსოვნას

**To the memory of my husband Zaur Kruashvili
who introduced me to the enchantment of Theory of Big
Systems and Theory of Information as the key to
understanding authentic literature**

For my students who inspired me

LALI JOKHADZE

LITERARY TEXT AS A STYLISTIC-
CONCEPTUAL SYSTEM

Tbilisi 2008

ლალი ჯონაძე

მხატვრული ტექსტი როგორც
სტილისტურ-კონცეპტუალური სისტემა

თბილისი 2008

წარმოდგენილი ნაშრომი ემყარება პროფესორ ი.რ. გაღპერინის მიერ შემუშავებულ თეორიულ საფუძვლებს, რომელიც ასევე მისი მრავალრიცხოვანი ასპირანტების მიერ წარარებული მეცნიერული კვლევების ერთობლივი შედეგია და, რომელიც მისივე ცნობილ მონოგრაფიებში გვაქვს შემონახული. ამასთანავე, ავტორი განსაკუთრებულ მადლობას უცხადებს ი. ჯავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორს, ბატონ გურამ ლებანიძეს იმ დირექტული დახმარებისათვის და შენიშვნებისათვის, რომელიც მან შემოგეთავაზა ნაშრომის რეკონსტრუქციის და რედაქტირება დროს.

რედაქტორი: პროფ. გ. ლებანიძე

ISBN 978-99940-974-6-3

© ლალი ჯოხაძე, 2008

© გამომცემლობა „ზირონი“, 2008

ს ა რ ჩ ე ვ ი

წინათქმა.....	6
შესავალი	9

ნაწილი I.

სიტყვის სემანტიკა და მისი როლი მხატვრული ტექსტის ინფორმატიულობის დადგენაში

თავი 1.1	წარმოდგენილი ნაშრომის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები	15
თავი 1.2	ტექსტი როგორც სემანტიკურ-სტილისტური კვლევის ობიექტი (უ. შექხაძე, ჯ. ვოდსკოვსკი).....	35
თავი 1.3.	სიტყვის კონკრეტად წამოყალიბება: ინფორმაციის წარმოქმნისა და ორგანიზების კოგნიტიური პრინციპები (უ. ფოლკენერი).....	57
თავი 1.4	სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაცია როგორც დინამიკური პროცესი და მისი სტრატეგიკალიზაცია – ფაზური მოდელი. (სემ)	71
თავი 1.5	სიტყვის ინფორმაციულობის ენტროპიული მსკენებელი (ჯ.კ. ბაირონის ნაწარმოებების მსხვედრით)	86

ნაწილი II

მხატვრული ტექსტის სტილისტურ – კონცეპტუალური სისტემის წარმოქმნა

თავი 2.1	მხატვრული ხათაურის რელი ექსციის სტილისტურ – კონცეპტუალური სისტემის წარმოსაქმნელად (ჯ.გ.ბაირონის „კაენის მისტერია“, ე.ა. პოს „აშარების სახლის ნგრევა“)	96
თავი 2.2	ს მუცნიერო - ტექნიკური ტერმინები სტილისტურ-კონცეპტუალურ ტექსტად ქმნადობაში. (თომას პინსონის „მიზიდულობის ციხარტეველა“)	130
თავი 2.3	უცხოური ენები კონცეპტუალური სწავლების პორცესში (შოთა რუსთაველი, გ. ტაბიძე, დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანი“	142
თავი 2.4	უცხოური სიტყვა-კონცეპტები და ინტერკულტურული კომუნიკაცია (ჯონ კენედის საინოვურაციო სიტყვა „მოქცევა ქართლისაი“ – წმ. ნინოს შემოსვლა)	169
Summary	.....	196
Appendix	A. Procedures of translating hagiographic texts	

("The Life of Ketevan the Martyr", by Gr.
Dodorkeli-Vakhsakhishvili.)

B. Concept Words in translating hymnographic
texts ("Canon of Repentance" by David the
Builder, King of Georgia, XII century) 238

წინათქმა

წინამდებარე მონოგრაფია ეძღვნება ტექსტის თანამედროვე ფილოლოგიური თეორიის ისეთ მნიშვნელოვან პრობლემას, როგორცაა სიტყვის მიმართება მხატვრული ტექსტის სტილისტურ-კონცეპტუალურ განხილვებასთან. სხენებელი პრობლემა დანახული და გაანალიზებულია ისეთი ნაკლებად შესწავლილი ფენომენის საფუძველზე, როგორცაა სიტყვის სემანტიკური უსახდვროება. საუბარია სიტყვის ინფორმაციული პოტენციალის გამოვლენასა და მის მახიფესტაციასზე მხატვრულ ტექსტში. იგულისხმება სიტყვის სისტემური და ფუნქციური თავისებურებების წარმოჩენა მხატვრული ტექსტის სტრუქტურული ორგანიზებისას. ტექსტის სტილისტურ-კონცეპტუალური საფუძვლის დახადგენად გაანალიზებულია სამეცნიერო ლინგვისტური ლიტერატურა, რაც განსახდვრავს სიტყვის თანამედროვე კომპიუტაციურ გამოყენებას. ანუ განხილულია სიტყვის ტექნიკური სემანტიკა, კვლევის ობიექტის პრედიკატად მთავრდება სემანტიკური უსახდვროება, რომელიც იმპლიციტურად და ამავე დროს უწყვეტად მოქმედებს მთელი მონოგრაფიის აზრობრივ სივრცეში. ასევე უსახდვროა ამ სივრცის მეცნიერულ-დისციპლინარული განხილვება, რომელიც მოიცავს კემანიტარული კვლევის ოთქმის მთელ შესაძლო სექტორს (პრაგმატიკიდან თარგმანის თეორიამდე). ასევე არ არის შესვლული ის ისტორიული დროც, რომლის ფარგლებშიც მთავრდება ტექსტობრვი ემპირია.

თეორიული და მეთოდოლოგიური პრინციპების საფუძვლად წარმოდგენილია ტექსტები ქართული პიზნოგრაფიიდან თანამედროვე მწერლობამდე. დაკით აღმაშენებლიდან გალაქტიონამდე, ინგლისური ლიტერატურის გამოსწავლი კლასიკოსები უილიამ შექსპირიდან ჯორჯ ბაირონამდე, თანამედროვე ამერიკელი კლასიკოსების სათვლით: უილიამ ფოლკნერი და თომას პინჩონი.

კვლეა ამ შემთხვევაში იკვლევა სიტყვა მის სემანტიკურ უსახდვროებაში, ეს უსახდვროება კი განიხილება კონცეპტუალური, კოგნიტიური, ტექსტოლოგიური, პრაგმატიკული, სტილისტური და თარგმანმოქმედებითი თვალსაზრისიდან.

ამ თვალსაზრისითა ერთობლიობაზე დაყრდნობით წარმოდგენილია სიტყვის სემანტიკური უსახვეროების სრულად ახალი პირამიდული მთელი. ყ. ბაირონის ნაწარმოებების მიხედვით დათვლილი და წარმოდგენილია ავტორის სტილისთვის დამახასიათებელი სიტყვა-ფაქტორიტების love - like სტატისტიკური მიზანმიმართული კონსტრუქციული სახით.

წარმოდგენილი სამუშაო დასწერა ინგლისურად წაკითხული ლექციების ციკლის საფუძველზე (ინგლისური ენის სტილისტიკა, თარგმანი და სტილისტიკა, თარგმანის დინამიკა, ტექსტის ინტერპრეტაცია, XX საუკუნის ამერიკული მხატვრული ლიტერატურის „ახალი კრიტიკა“), რომელთაც ავტორი კითხულობდა ბილი წლებში თვ. ვაგნაშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამაგისტრო და ბაკალავრიატის დამამთავრებელ კურსებზე, ი. ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბაკალავრიატის დამამთავრებელ, სამაგისტრო და დოქტორანტურის კურსებზე, ბათუმის უცხოურ ენათა პედაგოგიური ინსტიტუტის ბაკალავრიატის დამამთავრებელ და სამაგისტრო კურსებზე.

ეურადღების ცენტრში დგას ის საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია ტექსტის ინტერპრეტაციისა და თარგმანთმცოდნეობის თეორიასთან. ბუნებრივია გვერდს ვერ ავიწყოთ ისეთ საკითხებს, რომლებიც მთლიან არა მარტო თარგმანის კომპეტენციას, როგორც ახეთს, არამედ ენათმეცნიერების სოციალ და კერძო თეორიის პრობლემებსაც, უპირველეს ყოვლისა, ეს ეხება სემანტიკის საკითხებს, ვინაიდან შემოთავაზებული მეთოდების კვლევისათვის საჭირო და აქტუალურად პირობაა სემანტიკის შესაბამისი თეორიის მოშველიება. აქედან გამომდინარე კვლევის სოციალ მეთოდოლოგიად მიღებულია ინტერდისციპლინარობა, როგორც თანამედროვე სემანტიკურული აზროვნების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პარადიგმული ტენდენცია.

ენათმეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ენის ერთეულებისა და სხვადასხვა ფორმათა ფუნქციონირებას, ნაკლებად ამახვილებს ყურადღებას ენის სისტემისათვის დამახასიათებელ ისეთ არსებით თვისებებზე, როგორიცაა ენის ერთეულის სემანტიკური უსახვეროება, სიტყვა-კონსტრუქციის სხვადასხვა მნიშვნელობათა აღბათური შერწყვა-კომბინირება და პროგნოზირება, სიტყვის ინფორმატიულობის ხარისხის

ცვალებადობა, აღრესატიის (მკითხველის) ადაპტაცია სიტუაციასთან და მთლიან ტექსტთან.

გასული საუკუნის ბოლო დეკადა აღინიშნება ლინგვისტური აზროვნების მკვეთრი შემობრუნებით კოგნიტიური მეცნიერებისაკენ. ლინგვისტური აზროვნების კვლევები შესაძლებელს ხდის შემეცნებადი გახადოს მწველადგასაგები მხატვრული ტექსტი არტიანადში, რათა მთახდინოს შემდეგში მისი რეალიზება თარგმანში. შესაბამისად, თარგმანი წარმოდგენლია როგორც ტექსტის ინტერპრეტაცია, რაც გულისხმობს ფილოლოგიურ სიდრმისეულ ანალიზს, რომელიც სირთულეების გარდა სახადისო გამოწვევაცაა მთარგმნელ-ინტერპრეტატორისთვის.

რედაქტორი პროფ. გ. ლებანიძე

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

ლინგვისტურ კვლევათა დიდი ნაწილი დღეს კოგნიტიური ხასიათისაა, ანუ მეტნაკლებად დაკავშირებულია კოგნიტივისმთან. ბუნებრივია ლინგვისტთა ძალისხმევა მიმართულია, რათა “დიდი ლინგვისტიკა” მიმართონ კოგნიტიური მეცნიერებისკენ. მეორე მხრივ, ლინგვისტიკის გარეთ მიღებული რაც შეიძლება მეტი ცნობა, მიუსადაგონ ენათმეცნიერებას და ასევე უფრო მასშტაბური ხედვის უპირატესობა წმინდა ენობრივი ფორმების ინტერპრეტაციისთვის. ეს კი მოითხოვს სხვადასხვა კოგნიტიური კონცეპტების აღქმას, ექსპლიკაციას, კატეგორიზაციას და ა.შ. ლინგვისტური აზროვნების ახალი კურსი ასოცირდება ისეთ მეცნიერთა სახელებთან როგორც ვა ნ. ხომსკი, რ. იაკობსონი, რ. ლენგეკერი, ჯ. ლაფერი, გ. ლაკოფი, ი. ნაიად, უ. ნეისერი, ე. კუბრიაკოვა (იხილეთ ბიბლიოგრაფია). წინა პლანზე გადმოდის ენობრივი ერთეულის შესწავლა სხვადასხვა კულტურათა შეპირისპირების ფონზე შემეცნებითი მეთოდებით.

ახლებურად განემარტაეთ ენის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ კატეგორიას, ვერბალურ ნიშანს-სიტყვას. სვენს მიერ არჩეული პრობლემა ინტერდისციპლინარულ ხასიათს ატარებს. სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის სიღრმისეული შესწავლა გვთავაზობს ტექსტის წარმოქმნისა და სტრუქტურული ორგანიზების ისეთ ძირითად პრინციპს, როგორც ვა თვითრეგულირებადი მართვის პრინციპი, როდესაც სიტყვის ინფორმატული პოტენციალი მოიცავს ტექსტის, როგორც ერთი მოვლის კონდენსირებულად შეკუმშულ კოდს - კოგნიტიურ კონცეპტს.

შესაბამისად კვლევის ობიექტს წარმოადგენს *სიტყვა*, თავისი სემანტიკური უსახლეროებით, როგორც ლინგვისტური ფუნდამენტი, რომელიც ითვლება ენის სისტემის ძირითად ერთეულად. საქმე ეხება სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის გამოვლენას. ანუ მისი სამეტყველო რეალიზაციის ილუსტრირებას მხატვრულ ნაწარმოებში (როგორც სინამდვილის ტექსტად აღქმადობის უროულეს პროცესში), ასევე მისი სისტე-

მერი და ფუნქციური თავისებურებების წარმოსახვას ტექსტის სტრუქტურული ორგანიზებისას.

ამისხავალი დებულება იქნება სიტყვის მრავალმნიშვნელობა, როგორც ტექსტის სემანტიკური კატეგორია და ძირითადი მახასიათებელი. სიტყვის მრავალმნიშვნელობა როგორც დექსიკის სფეროში, ისე გრამატიკის სფეროში ეხის აუცილებელი თვისებაა, რომელიც განაპირობებს მის არა მარტო მატერიალურ ორგანიზებას, არამედ წარმოადგენს ბიოლოგიურ საფუძველს ადამიანის აზროვნებისთვის.

ენაში კოდისემიის აუცილებლობა გამოწვეულია ეხის ეკონომიის პრინციპით და სეკულებრივ მიაჩნშნებს ანტი-ნომიაზე განსახლებრელობა/განუხახლებრელობა, ანუ ერთი მხრივ, შინაარსობრივ-შემეცნებითი უხახლებრეობა და, მეორე მხრივ, ეხის ერთეულის შეხლებრელობა, რის შედეგადაც ერთი და იგივე ბგერითი კომპლექსი, რომელსაც გარკვეული გავრცობილი სემანტიკური სტრუქტურა გააჩნია, შეიძლება იყოს მრავალფუნქციური, იგულისხმება, რომ ყოველი ენობრივი განსახლებრელობა წარმოადგენს ტექსტს, როგორც კომუნიკაციის გამოხატულების საშუალება. პარადიგურად ეიკვლეუო ხაკიოხის სიტყვის სხედასხევა (ხოგჯერ კონტრასტულ) მნიშვნელობათა ერთდროული, ძარმონიული თანაარხეობის შესახებ, რომელსაც მოძრაობაში მოცევის ეხის ინფორმატულ საშუალებათა მიეღი ხისტემა, როგორც პარადიგმატულ, ასევე ხინტემატურ პლანში. ამასთანავე, სიტყვის მნიშვნელობათა ერთდროული ერთიერთქმელება განხილდება არა მარტო როგორც დინგვო-სტილისტური ანალიზის პროცესი, არამედ როგორც შემოქმედებითი პროცესის ნაწილი, რომელიც თავის მხრივ ეხმაურება სელაონური ინტელექტის წარმოშობის ხაკიოხსაც.

სიტყვის ერთდროული მრავალმნიშვნელობის რეალიზაცია მხატვრულ ტექსტში განხილდება, როგორც ინფორმატული განუხახლებრელობა ტექსტში, რომელიც ქმნის როულ სემანტიკურ სიტუაციას და ობიექტურობის ფარგლებში გვთავაზობს ტექსტის მრავალმხრივი ინტერპრეტაციის საშუალებას. შესაბამისად სიტყვის ეხიურტიკურ-შემეცნებითი ფუნქციის წელთა გეაქდევის საშუალებას, წამოეყენოთ ძიძოთუხა სამეცნიერლო-მენტალურ პროცესებზე, რომლის დროსაც მიმდინარეობს სიტყვის მნიშვნელობათა აღბათური შერნევა და კომბინირება, წარმოქმნილი დინამიკა განაპირობებს

მხატვრული ტექსტის კონცეპტუალური ორგანიზების ღირებუნიტურ საფუძველს. სიტყვის ინფორმატიულობა წარმოადგენილია მხატვრული ტექსტის წარმოქმნელ და თვითმართვანიზედ ძალად, რომელიც ღრმადაა ფუნქციონირებული სიტყვაში და რომლის აქტუალისაცია მიმდინარეობს ტექსტის სხვადასხვა გრამატიკული კატეგორიების ინტეგრაციული ზემოქმედებით.

სიტყვის მნიშვნელობათა სინქრონული რეალიზაციის პროცესი წარმოქმნის მოვლი ტექსტის სემანტიკურ ნაკადთა ერთდროულ ნაჯერობას, ანუ კონცეპტს, რომელიც უნდა მეტყველებდეს და წარმოადგენდეს ტექსტს. ტექსტი როგორც კომუნიკაციის მცდელობა იმპრავებს, როგორც მეტყველი, საკუთარი საზრისის მქონე სიტყვა. სიტყვის უნარი, მოიცვას ტექსტის ყველა ასრობრივი დეტალი და შექმნას სემანტიკურ-სტილისტურ მნიშვნელობათა ძარმხიული თანაარსებობის სისტემა, განიხილება როგორც მხატვრული ტექსტის სემანტიკურ კატეგორია, რომელიც უსრულებულია ინფორმაციის ასრობრივ-კონცეპტუალურ განლაგებას.

კვლევა, რომელიც ეყრდნობა ზემოთხანმოვლილ დებულებებს, საინტერესო შედეგებს გვთავაზობს ორი მიმართულებით: ერთი მხრივ, საშუალებას გვაძლევს დამატებითი ცნობები მივიღოთ სიტყვის ფუნქციურად აღეკვებური ეფექტურობის შესახებ ენის კომუნიკაციის პირობებში და, მეორე მხრივ, გვთავაზობს ინფორმაციას ტექსტის ელემენტების, როგორც მოვლის ორგანული ნაწილების შესახებ. წარმოქმნება სტრუქტურულად ორგანიზებული კონცეპტუალური მოვლი მხატვრული ტექსტის სახით.

ამასთან დაკავშირებით, ვიკვლევთ რა სიტყვას მხატვრულ ტექსტში, ბუნებრივია, შეეცხებით არა მარტო სიტყვის სემანტიკურ მახასიათებლებს, არამედ ტექსტს და მის კატეგორიებს, მის შემადგენელ კონსტიტუენტებს (ერთეულებს). ტექსტი, როგორც ღირებუნიტური მეცნიერების საგანი, მთითხოვს აღნიშნული მეცნიერებებიდან ძირითადი ცნებების, დებულებების მოშეყლიებას და გამოყენებას, რაც თანამედროვე ეტაპზე ემყარება სტრუქტურულ დონეებს; მხოლოდ ამ ცნებათა მოშეყლიებით შეიძლება სწორად გამოიხახოს ენის ისეთი არსებითი თვისება, როგორიცაა ერთეულებად დანაწერალობა და ამ ერთეულების დისკრეტულობა, აქედან გამომდ-

ნარე. იბადება კითხვა, მიეკუთვნება თუ არა ტექსტი ენობრივ დონეს.

ამ კითხვას სხვადასხვა თვალსაწიერდნს შეიძლება გაეცნოს ასეუხი: ენისა და მეცნიერების დიქციონარის თვალსაზრით, როდესაც ენა განიხილება სტრუქტურაში და დინამიკაში. პარადიგმატულ და სინტაგმატურ პლანში, როდესაც ტექსტი არ წარმოადგენს ენობრივ დონეს, მეორე მხრივ, ტექსტის სოგიერთი პარამეტრები გაიძლევის საშუალებას, სტრუქტურის ექსტრაპოლაცია მოხერხდეს პარადიგმატულ დონედას სინტაგმატურ დონეზე. ასეთი პარამეტრებია: ერთეულ-კონსტიტუენტების გამოყოფა, ტექსტის კატეგორიების დადგენა, სემანტიკური ასპექტი, რომლის გარეშე ექსტრუქციით დონის ანალიზი ექრ ხერხდება. შესაბამისად, ტექსტი შეიძლება ნათვალის ერთ-ერთ დონედ, მხოლოდ ენის კი არა, მეცნიერების დონედ; თუმცა ეს უკანასკნელიც სინტეზური ხასიათისაა, ენისაგან ყოველი ტექსტი, სინტეზურიც კი, ენის სინტეზის ექსტრეზილება.

ენობრივია, რომ ენობრივნიერება არის მეცნიერება ენის ერთეულებსა და ფორმათა ფუნქციონირების შესასებ. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ დღემდე ნაკლებადაა შესწავლილი ენის სინტეზისთვის დამახასიათებელი ისეთი არსებითი თვისება, როგორცაა ენის ერთეულის განქალაქდერეულობა და სინტეზური ფაქტების აღბათობა: განსაკუთრებით, როცა ეს ფაქტები განიხილება მათი ფუნქციონირების პროცესში. თუთი ტექსტი იმდენად საკმაოდ როელი და მრავალხასია სიდიდეა, რომ ხაქირთა მისი კვლევის დროს გაეთვალისწინოთ როგორც განქალაქდერეულობა, "ფარული ტრანსცენდენტები" (fuzziness, ambiguity), ასევე სტოქასტიკა და მისი ერთეულების სინტეზური, თრელოგიური და ფუნქციური თვისებები. ს. ხომსკის მიხედვით დეტერმინიზმმა დიდხანს შეაყოვნა დინგეისტიკის წინხელა. ეს განსაკუთრებით ნათელი გახდა მანის, როდესაც ხაქმე ტექსტს ესებოდა, რომელიც ერთდროულად სახდერეულიცაა (დეტერმინირებული) და განქალაქდერეულიც.

ტექსტის ასეთმა თრბუნოვნებამ წარმოქმნა აუცილებლობა, გაავიანალიზებინა ტექსტის თრგანიზების სოგიერთი კანონ-სომიერება. გახნდა ტექსტების დაყოფის სხვადასხვა პრინციპი: პრედიკატული და რელატიური, თუმცა და რემა, კომპლხა და ინტერპრაცია, ი.რ. გადპერინის მიერ შემოთავაზებულ გრამატიკულ კატეგორიათა სინტეზაში, ერთ-ერთ კატეგორიად

ტექსტის დანაწევრადობა გამოიყოფა, როგორც გარკვეული შინაარსის მატარებელი კომპოზიციური მხარე. ამასთანავე, საჭირო გახდა, მოგვეძია ის აქტიური ძალა, რომელიც დიფუზიურ, ტრანსცედენტურ ტექსტს მოწესრიგებულ, ორგანიზებულ მიუღოდ წარმოგიდგენდა. ასეთ ძალას ბევრი მეცნიერი სტილისტიკაში ხედავს და პირდაპირ ახახელებს "Stylistic forces in the Narrative", ან კიდევ სტილისტიკას სამეტყველო ქმედების საშენ მასალად - ცემენტად მიიჩნევს და ყოველი სამეტყველო ნაწარმოების ანალიზი სტილისტიკამდე დაიქაფს. სტილისტიკა ერთგვარი წინამოსამზადებელი სფეროა ტექსტის ლინგვისტიკისთვის, განსაკუთრებით, როდესაც საკითხი ეხება ენის სხვადასხვა ფუნქციურ სტილს.

ენის ერთეულებისა და ფორმების ფუნქციონირების საკითხი მჭიდრო კავშირშია აგრეთვე ისეთ მომიჯნავე მეცნიერებებთან, როგორიცაა ფსიქოლოგია, კიბერნეტიკა, ინფორმაციის თეორია, ბუნებრივია, თითოეული მათგანი ენას განიხილავს თავისი თვალსაწიერიდან. თავისი კვლევის მეთოდებით, არსებს რა მისთვის საჭირო ფაქტებს ამა თუ იმ ცოდნის დასადგენად. იქნება შესაძლებლობა მეთოდებისა და ფაქტების ადვილი ექსტრაპოლირების და მათი ფართოდ გამოყენებისაც. ამის გამოა, რომ ჩამოთვლილ დისციპლინათა მიღწევებისა და ცოდნის დაგროვებამ განაპირობა იმ ახალი ტენდენციის წარმოშობა, რომელსაც კოგნიტიური ლინგვისტიკა ეწოდება. მის ფუძემდებლებად ითვლებიან ამერიკელი ენათმეცნიერი ნ. ხომსკი და ფსიქოლოგი ჯ. მილერი. ყურადღების ცენტრში მოექცა ენა, როგორც საერთო შემეცნების მექანიზმი - ნიშანთა სისტემა, როგორც კოგნიტიური ინსტრუმენტი ინფორმაციის დასამუშავებლად: კოდირება დეკოდირებისთვის და ტრანსფორმირებისთვის. აღნიშნული კვლევის შედეგები გვთავაზობს გასაღებს საერთოდ ადამიანის კოგნიციის გასახსენლად. ენის ლექსიკური სტრუქტურა განიხილება, როგორც ადამიანის კოგნიციის და ენის სემანტიკური პარამეტრების ურთიერთქმედების შედეგი. ამგვარად, ენის გამომსახველობით საშუალებათა შესწავლამ შესაძლოა განაპირობოს როგორც ენის სიღრმისეული პროცესების საიდუმლოების წვდომა, ასევე ტენის ქმედებების, ანუ აზროვნების საიდუმლოებაც.

სვენნი მიზანია სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის კომპლექსური კვლევა მხატვრულ ტექსტში. იგულისხმება

ისეთი თეორიის შემუშავება, რომელიც გასახზღვრავს აღნიშნული ენობრივი ფენომენის მრავალხასიან სემანტიკურ ბუნებას. შემუშავებულია სპარაუდი კომპლექსური მეორედი, რომელიც ითვალისწინებს სტილისტური ანალიზის, ფიქსილინგვისტური და ინფორმაციის თეორიის 'სოგადი დებულებების მოშველიებით აღნიშნული ენობრივი ფენომენის შესწავლას. მეცნიერული გამოკვლევების კრიტიკული ანალიზის საფუძველზე შემუშავდა ინფორმაციული სტრატეგიკაციურ ფაზური მიდელი (სფმ) აღნიშნული ფენომენის გამოხატულებად.

სხვადასხვა ენობრივი ტექსტების შინაარსობრივ-კომპოზიციურმა ანალიზმა გვიხვეხა, რომ ყოველი ცოდნა-ინფორმაცია წარმოადგენს სტრუქტურულად ორგანიზებულ ტექსტს, სადაც მრავალმნიშვნელოანი სიტყვა-კონცეპტი სხვადასხვა ინფორმაციული დატვირთით ფუნქციონირებს, რათა 'შექმნას სტილისტურ-კონცეპტუალური სისტემა - მხატვრული ტექსტი. ამდგომარის სიტყვების წყალობით ყოველი ნაწარმოები ეპოქის შესაბამისად იშვიფრება.

ნაწილი I

სიტყვის სემანტიკა და მისი როლი მხატვრული

ტექსტის ინფორმატიულობის დადგენაში

თავი 1.1. თეორიული და მეთოდოლოგიური

საფუძვლები

*“მხოლოდ სიტყვას შეუძლია აბსურდული
სამყარო აქციოს კარმონიულად”
ჟან პოლ სარტრი*

წინამდებარე თავში შევეცდებით, ჩამოვაყალიბოთ კვლევის თეორიული წინაპირობა, რისთვისაც განვიხილავთ არა მარტო ტრადიციულ ლინგვისტურ თეორიას, არამედ კოგნიტიური მეცნიერების კავშირს სტილისტიკასთან და ნომინაციის თეორიასთან, ობიექტური სინამდვილის აღქმისა და დანაწევრების პრინციპებს და თანამედროვე აზრს ადამიანის ცოდნა-გამოცდილების, კერძოდ, ლინგვისტური მასალის კატეგორიზაციის თაობაზე. ამიტომაც წარმოიშვა კოგნიტიური მეცნიერება, როგორც დისციპლინათმორისო მეცნიერება, რომელიც მოწოდებულია, გააერთიანოს სპეციალისტთა ძალისხმევა ცოდნის სხვადასხვა დარგში: ფსიქოლოგიებისა და ლინგვისტების, ფილოსოფოსებისა და ინჟინრების, ინფორმაციის თეორეტიკოსებისა და კომპიუტერულ რეზივში ცოდნის ბაზების ორგანიზაციასა და მათემატიკურ მოდელირებაში.

მომდევნო თავში მთავარი აქცენტი გადატანილი იქნება იმ ცნებების დაზუსტებაზე, რომელიც საჭირო იქნება მოცემული ენობრივი მოდელის – სიტყვის ინფორმატიულობის პოტენციის ხარისხის დადგენისთვის; სიტყვის გაგება როგორც ენის სისტემის ძირითადი ერთეული და მისი დიქსიკური მნიშვნელობების განვითარების პრინციპები და კატეგორიები. ბუნებრივია, ყურადღებას მივაქცევთ ისეთი ცნე-

ბების ახსნა-განმარტებას, როგორცაა: ხიციკის ხეისანი, ქერ-
კონცეპტუალური სტრუქტურა, ცოდნის მეხტადური რეპრე-
ზენტაცია, ადამიანის შემეცნებით-(კოგნიტიური) უნარი ენობ-
რივი ნიშნებით გამოხატვის ახრობრივად აღქმული სამყარო.

ცნობილია, რომ ამასე თაგის დროსე წერდა ა: პიტეგორა:
"ყოფრმა განგეაწკობს ისე, რომ ხეყნ ესედაყო, არა ერთი,
კერძო შემთხვევის გამოხახელებას, არამედ განუხახელებული
რათაენობის მჭერიეებსა და მახთან დაკავშირებულ გრძნობ-
ბებს და ნიშნებს ან ხიმბილიეებს". სტ. უელსანი ასე-
ყო "ხტილისებულ ხიტეეას უხახელო" რეკერბერაციების"
ხიმბილიოს უწოდებს, აუციმცევა - პილიეადენცობას;
ბახტინის თქმით "ამბიეადენცობაა", მკვეხედავა "ხიმულტა-
ნერ ბერეხად" აღიქვამს ხიტეეის ასეო გაბუნდოგანებულ
უხახელოებს მტეეეელებამო, ანე სამყარო ერთ ღეათებრიე
ხატში - ხიტეეა-კონცეპტში წარმოგეიადგება.

ამასთან დაკავშირებით აუცილებულია ტექსტის, როგორც
მეტეეეელების ერთეულის ცნების განხახეღვრა-დასეხტების
მომეეეეეება ღინგეო-სტილისტურ მეცნიერებამო. მისი სწორი
გაგება დაგეეხმარება იმ კანონ-ხომიერებების კატეგორი-
ზაციამო, რომელიც გავლენას ახდენს ხიტეეის ახელ კონ-
ტაციურ ხექტრსე, ამრიგად, ხეყნი კვლევხათვის ამოხეა-
ღია ის ფაქტი, რომ ტექსტი წარმოადგენს არა მარტო ხემახ-
ტეკურ-კონცეპტუალურ სტრუქტურას, არამედ ხტილისტურ
ელემენტთა ხისტემას, ყოველი ელემენტი ხეეადახევა ინფორ-
მაციული პიტენციითაა დატეირიული და კაერთიანებუღია
ერთიანი მიზანსწრაფული ინტენციით, ასეოი ელემენტი
თავიხათეში შეისხიხეღორეებს მიეღლი ტექსტის როელ
კომპლექსს - ერთიან ტექსტს, რომელიც მიღლიანობის ფუნქ-
ციას იმღენად ყღობს, რამღენადაც ის გამეღაენებუღია ამ
ფიგურა-ხახეში, ანე ხიტეეაში.

ესიეტიურ-შემეცნებითი ფუნქციის რეაღიზაციისას
ტექსტში მიმღინარეობს მრავალხახიანი ინფორმაციის გადა-
ცემა ხეედაახევა მქოთხეელსე-ხიტეეის ენობრივი ფუნქცია,
რომელხაც ის ახრეულებს პარადიგმატიკამო, არ არის გადაამწ-
ეეეეტი, მთავარია ხემახტიკურ-კონცეპტუალური ინფორმაციის
ტეეეაღობა, რომელხაც ის იძენს ხინტაგმატიურ პღანში, სწო-
რელ ამტომ ტექსტის ხტილისტიკა უშეაღლო დაკავშირე-
ბუღია, ერთი მხრიე, ღიტერატურათმკოდენუბახთან და,
მეორე მხრიე, თითქის ხინიეხის ხახით, აერთიანებს ეეეღია

ცოდნას ენაზე, რასაც გეთავაზობს როგორც სუსტი ისე ძე-
მანიტარული მეცნიერება. შემთხვევითი როდია, რომ კოგნი-
ტიური მეცნიერების მთელი მიმართულება დღეს დაკავში-
რებულია ტექსტის გაგების პრობლემის გადაწყვეტასთან, ანუ
სიტყვიდან ინფორმაციის ამოღებასთან.

თანამედროვე ენათმეცნიერება, გენერატიული გრამატი-
კისა და კოგნიტიური მეთოდის განვითარებასთან ერთად,
ხასიათდება მსარდი ინტერესით ლექსიკური ერთეულისადმი.
უმრავლესობა ლინგვისტების ასრით, ლექსიკური ერთეულის
თვისებები აღმოჩნდა უფრო არსებითი გრამატიკისა და
სინტაქსისათვის, ვიდრე ამას ადრე ფიქრობდნენ. საყურად-
ღებოა, მათი ამოსავალი დებულება ემყარება მეტყველების
წარმოქმნისა და აღქმისთვის ისეთი ერთეულის უპირატე-
სობას როგორცაა სიტყვა, რომელიც ინფორმაციის შენახე-
სა და გამოყენების (ცენტრალურ ერთეულის წარმოადგენს,
რომლის წვდომა და ხილრმისეული შესწავლა ჩვენი კვლევის
ძირითად ამოცანას შეადგენს.

ხშირად თვლიან, რომ მთელი ინფორმაცია ენის შესახებ
ნაწერილია სიტყვაში და, რომ სიტყვა ასრულებს მთელი თა-
ვისი თვისებების პროექტირებას წარმოშობილ გამონათქვამში
სამეტყველო ქმედების დროს. აღნიშნული მტკიცება მეტად
მნიშვნელოვანია ტექსტის ლინგვისტიკისათვის, რომელიც
შეუძლებელი იქნებოდა თუ არა ნიშნის ცნების გადატანა
სიტყვიდან ტექსტზე (სეფრაზულ ერთიანობაზე, წინადა-
დებაზე და ა.შ.). აქედან გამომდინარე, ჩვენი კვლევისათვის
ტექსტს განვიხილავთ როგორც სრულ ნიშანს, რომელსაც
თავისი პარამეტრები გააჩნია.

გამოავლინდა აღნიშნული ენობრივი ფაქტის არაერთ-
გვაროვნება. სიტყვის ინფორმაციული პოტენციალის გამოყე-
ნება, ანუ სიტყვის მნიშვნელობების ურთიერთსემპქმედება
და ურთიერთმიმართებები სცილდება ენის ელემენტების ურ-
თიერთობებს გაბმულ მეტყველებაში. როდესაც საუბარია
სიტყვის მათრგანიზებულ უნარზე ტექსტში, ეურადლება
გამახვილებულია ტექსტის შემადგენელ ერთეულებზე და მათ
მოწესრიგებულ თანმიმდევრობაზე მილიან ტექსტში. სხვადა-
სხვა ავტორი სხვადასხვაგვარად წარმოადგენს ტექსტის მო-
ნაკვეთის სიგრძეს, რომელიც აუცილებელია, რათა სიტყვაში
ჩამარხული ინფორმაციის წვდომა მოხერხდეს. გადაამუშავდეს
და შემდეგ აღქმული იქნეს სხვადასხვა მკითხველის მიერ. ამ

შემოსხვევაში ხაუბარია ტექსტში გამოვლენილი სიტყვის კონტექსტუალურ პოლისემიასზე განხილულა მისი ტიპები და დაღვინდა მათი მიმართება ტექსტის შესაღვანელ ერთეულებთან.* ამ მიმართებების კვლევა წინამდებარე ნაშრომში ოთხ პლანშია განხილული: სემანტიკური პლანი, სინტაქტიკის პლანი, პრაგმატიკის და ფუნქციონირების პლანები.

სენი კვლევის მიზანია სიტყვის სიღრმისეული შესწავლა და მისი ფუნქციების გამოვლენა, ამხთან უნდა წარმოვანიხოთ სიტყვის მნიშვნელობათა კომბინატორული, თეომაორგანიზებული უნარი და აზრობრივი კავშირები ტექსტში, როგორც მოღიან სისტემაში, ერთი მხრივ, გამოიკვეთა სიტყვა ღერძი, რომელიც წარმოქმნის ტექსტის ენერჯიას, როგორც მათრგანიზებულ ძვლას, რათა მოაწეროვოს და შექმნას ახალი სისტემა, ახალი წესრიგი ანუ ახალი ინყორმაცია, მყორე მხრივ, მიმდინარეობს სიტყვის ახალი ხატყოყისა და ახალი მნიშვნელობების დაბადების პროცესი.

ყოველი რეკუპტორი-მყოხველი (სისტემაში: ტექსტი-მყოხველი, მთარგმნელი) და ყოველი რეკუპტორი მსმენელი (სისტემაში: მოსაუბრე-მსმენელი) აზროვნებს შემოქმედებითად, რომ ტექსტის აქტური აღქმა ან მოხმენა-გაგება წარმოადგენს აზროვნების შემოქმედებით პროცესს, ეს კი თავის მხრივ, გულისხმობს სტოქასტიკურ არწყევანს, ამ მოვლენას განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ნოემ ხომსკი და ხაზს უსყამს, რომ ეს „შემოქმედებითი ახვექტი“ დამახასიათებელია ყოველი ენის ნორმალური გამოყენების დროს.

მიზანხადამე, სიტყვის შიდა სტრუქტურის არხის გახსნა და პოლისემიის ყვამქტის კანონზომიებების სიღრმისეული კვლევა კოგნიტური პოზიციიდან, ნიშნავს ადამიანის აზრობრივ-შემოქმედებითი პროცესის კვლევახაც; აქვე უნდა კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ, რომ შემოქმედებითი პროცესი არ შეიძლება იყოს დეტერმინირებული, აღქმის პროცესი, როგორც ადამიანის ტეინის მოქმედება, სტოქასტიკურია, ეს ნიშნავს გადაწვეცილების განუწვეციტელ ძიებას ოპტიმალური ვართან-

* პოლისემია, რომელიც სიტყვის სემანტიკურად განვლავებულ სტრუქტურირებულ მნიშვნელობებს წარმოადგენს, ენის სიტყვის ერთერთი ძირითადი მახასიათებელია, მოხელეად ამისა, პოლისემიის მეტყველებაში და ტექსტში, ანუ სიტყვის მნიშვნელობათა ერთობრივ რეალიზაციას, სენი მოველენით ხატყოყის დეკო ნაშრომი Дрoхaнe A. "Синтaктичeскoе испoльзoвaниe мнoгoмнoчнoгo слoвa в слoвoсoчeтeннoм тeкстe" (Mocквa 1977)

ტების მისაღებად, ანუ მიღებული შედეგების გადამოწმება. განუწყვეტელი სინოქსისა და ანალიზის პროცესებით, რაც წარმოშობს ახალ სახეს, ახალ კონცეპტს.

ამის შესახებ გახატვად კეთიხელოთ ითანე კეტროწის ნაშრომში, რომ ღმერთმა აღამიანს მიანიჭა "სიტყვაი" - ღლოგოსი, ვითარც შინაგანი გულისხმა, რომელიც მსგავსად იმ ქვისა, რომელიც თქროს ღირებულებას განსაზღვრავს. უხმარება კაცს თავისი ზრახვებისა და ნამოქმედარის შეყვასებაში და ახალ მორალურ სიბრტყესე აყენებს აღამიანს. მას თუითონ შეუძლია განიცადოს და შეიგნოს იდეალისგან დაცილება, რადგან დგას რა ზეგრძნობად სამყაროთა მიჯნაზე, აერთიანებს მათ ერთ მოუღად. ამაშია აღამიანის კოსმოური დანიშნულება - იგია შუამავალი ზეცასა და მიწას შუა, მისი სამუქადებით ხორციელდება კავშირი იდეალურსა და მატერიალურს შორის, კონკრეტულსა და წარმოსახვით, აბსტრაქტულს შორის.

და მაინც სიტყვაში არის რაღაც, რომელიც გადმოხცემს არა მარტო ღლოგიკურ შინაარსს, რომელსაც აღვიღად აღვიქვამთ, არამედ პოტენციურ ემოციურ, ესთეტიურ-კოგნიტიურ და ექსპრესიულ ინფორმაციას. ამიტომაცაა რომ სიტყვის პრაგმატიკა მისი პოტენციური კომუნიკაციურობაა.

აზრი ენობრივი ერთეულების პოტენციური უნარის შესახებ ჯერ კიდევ ე. მატქსიუსმა დაამკვიდრა ღინგეისტიკაში, რომელსაც ხაკმაოდ დიდი წელილი აქვს ენის სიღრმისეული ცოდნის კვლევაში და სიტყვის სტილისტური ფუნქციონირების ბუნების დადგენაში. თუ პარადიგმატიკის პლანში შევადარებთ სიტყვის პოტენციურ შესაძლებლობებს მის აქტუალიზებულ ორეულთან სინტაგმატიკის პლანში, დავინახავთ, რომ თანდათან ვადიბდება რაღაც საერთო ნაჯერობა. ვინაიდან ტექსტში ნადრმავეებისას ფარული ანუ პოტენციური ინფორმაციის უფრო ადეკვატური გაგება მიმდინარეობს.

მიგვანია, რომ ასეთ პოტენციურ ინფორმაციას ახასიათებს წარმოქმნის განუხაზღვრელობა. რადგანაც მეტყველებებაში ამ პოტენციას გაანია სხედასხვა აღბათური გამოსავალი. ამიტომ, ბუნებრივია, სემანტიკურ-სტილისტური პოტენცია, ანუ შინაარსობრივქვეტექსტური ინფორმაცია, წარმოადგენს აღბათურ სიდიდეს ან კნტროპოულ სახეს სხედასხვა სტოქასტიკური აპროქსიმაციით.

ხელოვნებაში დიდი შემოქმედი სწორედ ასეთი განუ-
სახლებელი ენერჯის წესს განიცდის, იგი ქაოსიდან ანუ
განუქსახლებულობიდან ქმნის სიტყვას, ის თვითონ არის ამ
ქაოსის ანუ უსახლერობის მატარებელი და საშინლად იტან-
ჯება, რადგან მედშიუ ძიებაშია, ხანამ ადობიქრებულ ემოცი-
ას სიტყვაში მოათავსებს, მაშასადამე, ენობრივი საშუალებე-
ბებით გამოხატული ინფორმაცია მეტყველების კატეგორიაა,
ეინაოდან ენის ერთეულს გაანია კომბინატორული უნარი,
მააწესრიგის და წარმოქმნას ის დამატებითი ინფორმაცია,
რომელიც მეტია მასში ხაღებულ შინაარსზე, ბუნებრივია,
ენობრივი ერთეულის შინაარსი არ არის მხოლოდ უამი გრა-
მატიკული თუ დექსიკური მნიშვნელობებისა, დექსიკონში
დაფიქსირებული ანდა პოტენციურად შესაძლებელი მნიშ-
ვნელობებისა; არამედ ყოველი ინფორმაცია ეს არის ენის ერ-
თეულში მოათავსებული შინაარსის რეალიზაციის სახში. სა-
პირისპიროდ იმ ფაქტისა, რომ ენტროპია^{*} არის ქაოსის,
უსახლერობის სახში, ინფორმაცია არის ორგანიზებულო-
ბის სახში. ანუ ინფორმაცია არის უსახლერობის მოხსნა
ამა თუ იმ გამოჩათქვამში უსახლერობა სვენ შემოსუვეაში
შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ, როგორც უერ კიდევ გაუქს-
წყელი, არასრული, დაუმთავრებელი ასრი, საინტერესოა რ,
აკობლინის განზოგადებელი შესედელება ენტროპიაზე
“ნეგენტროპია ასაზრდობს სიკოცხლეს”, ხოლო როგორც კი
ენტროპია დადებითი ხდება, ყველაფერი მთავრდება, ეი,
როგორც კი ამოიწურება ინფორმაციული პოტენციალი,
რომელიც მამოძრავებელი და მაცოცხლებელი უნარი
გამოირჩევა, თავდება ყველაფერი, ანუ კვდება.

საინტერესოა აკოლმზაგორივის ასრი ენობრივი ენტროპია-
ზე, რომელიც ორი სიდიდისგან შედგება: 1. განსახლერული
ასრობრივი ტეველობისგან ტექსტში, ანუ ტექსტში ვარკვეუ-
ლი სიდიდის ასრიანი ინფორმაციის გადმოცემის უნარისგან
და 2. ენის მოქნილობისგან, ანუ ერთი და იგივე შინაარსის
სხვადასხვა საშუალებებით გადმოცემის და ტრანსფორმი-
რების საშუალებებისგან, ეს უკანასკნელი თვისება ითვლება
სწორედ პოეტური ინფორმაციის, ანუ ეხოტეპერ-შემეცნიებითი

---

* ენტროპია იხმარება განუქსახლერულობის სახში ერთეულად
ინფორმაციის თეორიაში. (თაგლომ, თაგლომ, 1973)

ინფორმაციის წყაროდ. ნვენს შემთხვევაში, როგორც უკვე აღნიშნეთ, ესაა სიტყვის ინფორმატიული პოტენცია მრავალსახიანი ინფორმაციის გადასაცემად. ამასთან სიტყვის შემოქმედებითი ძალა სხვადასხვა სახის ასოციაციების წარმოსაქმნელად სხვადასხვა მეთოდებისათვის სხვადასხვა იქნება მოცემულ სიტუაციაში და მოცემულ კონკრეტულ კონტექსტში. სტილისტური ეფექტი არ წარმოიქმნება, თუ არ გააქვს ასოციაციების თანმიმდევრობა. სტილისტური კონტრასტები, როგორც ხასარგებლო თაზოციები ენაში, წარმოშობენ სისტემებს, სტუქტურებს. ამის შედეგია, რომ განასხვავებენ კონტექსტის სამ სახეობას: ლინგვისტურს, სტილისტურსა და კვლტურულს.

თუ ესთეტიურ-შემეცნებითი ინფორმაციის წარმოქმნის აღბათობა რეალობაა, მაშინ გარკვეულ პირობებში ის დუბულობს კატეგორიალურ ენობრივ სტატუსს. სანამ ამ პირობების კონკრეტულ დახასიათებაზე გადავალოთ, მიზანშეწონილად მიგვიჩნია, შევეხოთ თანამედროვე კოგნიტიური ლინგვისტიკის მსოფლმხედველობას აღნიშნული საკითხის შესახებ.

ენის გაგებას, როგორც ფორმალურად ორგანიზებული სისტემისა, ლოგიკურად მიუყვართ იმ დასკვნამდე, რომ აღნიშნულ სისტემაში დაავადგინოთ ასეთივე ფორმალურად დადგენილი კატეგორიები ანუ ჩავთვალოთ, რომ ლინგვისტური კლასიფიკაციები (მეტყველების ნაწილები კი, უპირველეს ყოვლისა, სიტყვათა ლინგვისტური კლასიფიკაცია) ემყარება რაღაც ფორმალურ საფუძვლებს. მაშინ ისინი უნდა პასუხობდნენ ისეთ წარმოდგენებს კატეგორიების შესახებ, რომელიც ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში არსებობდა. მაგრამ ლიტერატურული მონაცემები და ენების ემპირიული აღწერა აქლუნს საწინააღმდეგო, არათანმიმდევრულ "გამონაკლისებს". ეს უკვე მიუთითებს, რომ ტრადიციული მეთოდი, მათი კატეგორიების ლოგიკურ ორგანიზებულობაზე ვერანაირ შედეგებს ვერ გათავაზობს. მაშინ თუ ენის ძირითადი ერთეული (სიტყვა) "ბუნებრივად" მოწყობილი, მის ფორმალურ თვისებებზე ლაპარაკიც სუკუმეტია. ნათქვამი არაფრით არ უგულებელყოფს კვლევის ფორმალურ მეთოდებს, რასაკვირველია, ენის მოდელირების "მკაცრ" ხასიათზე არ ვლაპარაკობთ. კოგნიტიური შეხედულება საგნებზე ნვენს ეურადღებას იპყრობს იმ ინტერესის გამო, რომ გაირკვეს, რატომ არის ენა

სწორედ ასე ორგანიზებული და არა სხვანაირად, რაში მდგომარეობს ხაკომუნისტური საშუალებების ბუნებრივი ხისტიკა.

მეცნიერების ერთეულებისადმი კოგნიტიური მდგომარეობის მდგომარეობის იმ რიგის დადგენაში, რომელსაც ის ასრულებს ისეთ მატერიალურ, ხიმიკურ ხისტიკაში, როგორც ადამიანის ინტელექტია, ეს კი ნიშნავს უპასუხო კითხვას, თუ რა ადგილი ეკუთვნის ხიტიკას სამყაროს ხაერთო კონცეპტუალურ მოდელში, ასე ხაკომი იმის შესახებ, თუ ხამყაროს კოგნიტიური, შემეცნებითი დანაწევრება როგორ ახასიათებს ენობრივი დახასხელებების ხისტიკაში, ამ ხაკომების აღქმას და განხილვას უმთავრესად მომდევნო თავები.

ენობრივი შესხელებები იმის შესახებ, რომ ენა არის უტყუარო საბუთი ადამიანის ტვისში ხეკადახხეკა ხტრეკტურებად განლაგებული ცოდნის ხამყაროს შესახებ და, რომ ამ ხტრეკტურების ძირითადი ხავეკველია კონცეპტი როგორც მეხეკელი ინფორმაციის ერთეული, წარმოადგენს ხეენი კვლევისთვის ამხაყად დებულებას, კონცეპტების ხეკადახხეკა ხახე არხეობას: მეტაფორები, აღქმები, წარმოადგენები, ხქემები, დიაგრამები, სურათები, ფრეისები და ხხეკა, ისინი წარმოიშობა ხამყაროს აღქმის პროცესში და ეკლდებება შემეცნების ქმედებაში: ისინი განახილვადებენ, არეკლდებენ ადამიანის გამოცდილებას, გაახრებულს რეალურ ხამყარობის კონტაქტში, თუ როგორი არის ხამყარო ხეკადახხეკა ტიპის ხაქმიანობაში დანახული და ადამიანის გონით გაგებელი.

ენობრივი ცოდნის ხეენს მიერ წარმოადგენილი მადელი ატარებს შედარებით კონკრეტულ ხახიას და არეკლდებენ როულ აბხტრეკციებს არ მოიცავს, ყოველი მოპოვებული ცნობა კონცეპტურებად ხიტიკის ინტელექტ და აქედან გამომდინარე, გამუდმებულია უფრო როული კონცეპტებით: ხიტყუათშეთახხეებით და წინადადებებით, ხოგჯერ უმარტივეს კონცეპტს ათეულებენ ხეხანტიკურ-ხტიკისტიკურ მარკერთან კომპონენტური ახადიხის დრის, ხოგჯერ კონცეპტუალური ინფორმაცია მოკლებულია ენობრივი გამოხატულებას და წარმოადგენილია მეხტალური რეპრეხენტაციებით ადამიანის ცნობიერებაში, თემკა ყველაზე მხომეხელოვანი კონცეპტი კლდინებულია მხოდოდ ენაში, ძირითადად გრამატიკაში, რადგანაც სწორედ გრამატიკული კატეგორიხაცია წარმოქმ-

ნის იმ კონცეპტუალურ ქსელს, იმ კარკასს, რომელიც შემდგომში დექსიკურად გამოიხატება.

ყინაიდან სიტყვების უმრავლესობა ენაში მრავალმნიშვნელობიანია, შეინიშნება ამ ერთუელთა ერთგვარი ასიმეტრია გამოხატულებისა და შინაარსის პლანებში. სიტყვა, ერთი მხრივ, გვევლინება როგორც მთლიანი ნიშანი-კონცეპტი შინაარსის პლანში და, მეორე მხრივ, როგორც დექსიკური მნიშვნელობის ადვილად სეგმენტირებადი სტრუქტურა.

დექსიკური მნიშვნელობა გვესმის როგორც სამი ფაქტორისგან განპირობებული არსი: საგნობრივ-ცნებითი თანაფარდობა სიტყვისა, როგორც ნომინალური სისტემის ერთუელისა პარადიგმატული სისტემის პლანში (შიდასისტემური მნიშვნელობა), ხოლო სინტაგმატური სიტყვათშეთანხმება – სიტყვის სტილისტური მნიშვნელობებია ლინგვარულ მწკრივში. პირველი ფაქტორი გვევლინება ინვარიანტად, სემანტიკური 'ხეჯარის დასადგენად მეტყველებაში და ერთიერთგაგების დასამჯარებლად ენის მატარებელთა კოლექტივისთვის (კომუნიკაციის საფუძველი); ამასთანავე ეს ვირტუალური ნიშანი აქარებს არაინდივიდუალურ, სოცად ხასიათს, განსხვავებით აქტუალური სიტყვის ნიშნისგან, რომელიც კერძო და ინდივიდუალურია.

სიტყვის ასეთ სემანტიკურ-კოგნიტიურ გაგებას მივეყვართ იმ როულ, კომპლექსურ კავშირებთან და მიმართებებთან, რომელშიც აღმონდება ნებისმიერი ენის სიტყვა ტექსტში. ამავე დროს სიტყვის ახალი მნიშვნელობების წარმოშობა სვეულებრივი, რეგულარული მიუღენაა და პოლისემიის კანონსომიერებით დადგინდება. თუბცა ეს რეგულარული პოლისემია არ არღვევს სიტყვის იდენტურობას, არამედ პირიქით, ყოველი ენა აღიარებს ერთმანეთზე გადაჯაჭვული მნიშვნელობების კავშირს ერთი ნიშნის ქვეშ. სწორედ მათ ერთობას ამტკიცებს რეგულარული პოლისემია, რომელსაც ვხვდებით ტექსტში მეტყველების სხვადასხვა ნაწილების ფუნქციონირების დროს. სიტყვის ერთდროული წართვა სხვადასხვა ურთიერთგადამკვეთ სისტემებში (ფონეტიკურში, მორფოლოგიურში, სინტაქსურში თუ სემანტიკურში) ბუნებრივია, მოუხმობს სხვადასხვა ლინგვისტურ დისციპლინებს მის გამოსაკვლევად.

სემასიოლოგიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი მ. ბრეალი, რომელმაც პირველმა შექმნიტანა სიტყვის დამახასიათებელი

ცერძინი "პოლისემია", აღნიშნავს, რომ "პოლისემიის ციკლი-
ლიზაციის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია", ასრე იმის
შესახებ, რომ კონტექსტში პოლისემიის ნივთიერდება, მარ-
თებულაა მხოლოდ სოცურთა ტიპის ტექსტებისათვის: ასე
მაგალითად, სამეცნიერო-ტექნიკური ტექსტების და მეტყვე-
ლების ნეიტრალური ფორმებისათვის. ბუნებრივია, სინტაგ-
მატურ პლაზმაში მხოლოდ უშუალოდ ერთი, აცილებული
მნიშვნელობა რჩება ძირითად ფაქტორად, მაგრამ მსატერულ
პროზაში, პოეზიაში, სოცურთა ტიპის საქმიან დოკუმენტებ-
შიც კერძოდ, დიპლომატიურში, მრავალი სიტყვა და მათ შო-
რის სპეციალური დექსიკიდან სამეცნიერო ტერმინებიც კი
საშუალებას გვაძლევს აღვიქვათ ერთდროულად სიტყვა რამ-
დენიმე სხვადასხვა მნიშვნელობებით, არა მარტო პოეზიაში
და მსატერულ ტექსტში, არამედ მეცნიერულ ნაშრომშიც
სიტყვის განუხსლვრელი პოტენციალი აძლევს ადამიანს,
შემოსქვლებითად იასროვნის უღვიძებს რა გამომგონებლურ
ნიჭს, იგი ასრის გამოფერის და ინტერპრეტაციის სხვადასხვა
ვარსანტს სთავაზობს, წარმოქმნება ასოციაციების რამდენ-
იმე ნაკადი ერთდროულად, როგორც სხვადასხვა ხნის
ერთდროული პოლიფონია მუხიკაში; ხოლო სტილისტიკაში ი.
რ. გაღვრინმა მას კონტრაპუნქტის ეფექტი უწოდა, რო-
მელიც იმარება რთული გრანობების და ემციების მრავალ-
სახად წარმოსენისთვის.

ამკვარად, ტექსტში სიტყვის პოლისემიის ხასრიანი გამო-
ყენება, ანუ მისი სემანტიკური უხასლვრეობა, სტილისტიკურ
მარკვრად მიიხნევა, რომელიც სავსებით რეკვლარულია
პოეზიაში და წარმოადგენს ესოტერ-კოგნიტიური ინფორმა-
ციის გამოსატვის ეფექტურ საშუალებას, ამ შემთხვევაში
ორივე სიტემა ავტორი-ტექსტი და ტექსტი-მკითხველიც გა-
მოიხრევა განუხასლვრელობით, დასახვლებული სიტემების
ერთიერთქმედება სიტყვის შიდა სტრუქტურის ერთეულებთან
იერარქიულ მიმართებაში ქმნიას ხასურველ პირობებს ასადი,
გაუცნობიერებელი ინფორმაციის წარმოსაქმნელად.

ასრე სიტყვის სემანტიკურ-კონტექსტუალური სტრუქტურის
ერთეულთა შიდა იერარქიული მიმართებების შესახებ, გან-
საკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ კომპლექსურ სემათა დასად-
გენად, რომლებიც აღქმის დრის წარმოიშობა, ი.რ. გაღვრინის
მიხედვით: "ტექსტი ეს არის შეტყობინება, რომელიც
ხნის წინადალებით წარმოშობიდ ენტროპიას", მიგვანინა,

რომ არა მარტო წინადადება, არამედ სიტყვაც შეტყობინებაა წარმოშობილი ენტროპიის მოსახსნელად. ბუნებრივია, ისეთი მაღალენტროპიული სიტყვებისა, რომელთაც გაანჩიათ ინფორმატული პოტენციალის სხვადასხვა ხარისხი.

ზოგიერთი ავტორი ინფორმატულ პოტენციალს განსაზღვრავს როგორც ტექსტის ენის და მკითხველის ენის ურთიერთქმედების თანაფარდობას. როგორც აღენიშნეთ, მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვა ტექსტში დატვირთულია მრავალპლანიანი ინფორმაციით, რომლის დაწოდების ქვეშ ცალკეული ფრაზა, წინადადება და აბსაცი წარმონდგება მრავალმნიშვნელობიანად და შედის მოველი ტექსტის სემანტიკურ-კონცეპტუალური სტრუქტურის დინამიკურ მოძრაობასა და სემანტაქტიდში. ამ დროს მოცემული სიტყვის სემები იდენტიფიცირებულია მოცემული ტექსტის დანარჩენი ენობრივი ერთეულების სემანტიკურ სტრუქტურებში.

იმისათვის, რომ დავაკვირდეთ საკვლევი მოვლენის დინამიკურ პროცესს, საჭიროა განვსაზღვროთ პირობები, რომელიც უზრუნველყოფს სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების ერთდროულ რეალიზაციას ტექსტში. ან უფრო სუსტად, საჭიროა გამოვამკლავნოთ აღნიშნული სტილისტური ხერხის სემანტიკურ-სტრუქტურული პარამეტრები, დავადგინოთ მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვის ინფორმატულობა და სხვადასხვა საფუძურზე მათი კონტრასტები.

უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა ყოველი ლექსიკურ - სემანტიკური მნიშვნელობის დიფერენციალური თვისებების დადგენა, რომელიც შედის ამ სიტყვაში. მხოლოდ დიფერენციალური თვისებების დადგენის საფუძველზე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, აღვწეროთ ის კონტექსტუალური ტრანსფორმაციები, რომელსაც განიცდის ავტორისეული სიტყვა ტექსტში და განვსაზღვროთ ამ ტრანსფორმაციების კატეგორიალური თვისებები. ეს კი, თავის მხრივ, საშუალებას მოგვცემს, დავადგინოთ სიტყვის მნიშვნელობის ინფორმატულობის ხარისხი კონტექსტში, ანუ დავადგინოთ ესთეტიურ-შემეცნებითი ფუნქცია, როგორც ცალკეული ტრანსფორმაციებისა ლექსიკური მნიშვნელობის სისტემის შიგნით. ასევე ამ სისტემის ურთიერთქმედებისას - მეტყველებაში. ამგვარად დავადგინოთ სიტყვის ინფორმატულობა, როგორც ტექსტადქმნადობის და ორგანიზების ლინგვისტური საფუძველი.

ცნობდათ, რომ ინფორმაციის თეორია შეესაბამება იმ ინფორმაციის რაოდენობის ხიდიდებს, რომელიც ხიდადის მიაქვს და მის შინაარსთან ხაერით არაყერი არა აქვს. მასში რიდეხაც; კომუნიკაციის თეორიაში - ინფორმაცია მიხნევა, როგორც განუხახლეერელობის მოხსნა-დაკონკრეტება ტრადიციულ დინგვისტიკაში, ინფორმაცია გამოიყენება კომუნიკაციის არხებით, ენობრივი თუ სხვა შინაარსობრივი მახადის გადახაცემად. ხილო ინფორმაციის ხემსნტიკური ინტერპრეტაცია, რომელიც გამოიყენება დინგვისტიკური კვლევისთვის, უფრო მეტად უახლოვდება ენის რეალოება და დინგვისტიკის მოთხეებებს.

დაეებრუნდეთ ისევ ხიტევის ინფორმაციული პოტენციალის, როგორც შემოქმედებითი პროცესის კვლევის, რომელიც არ შეიძლება იყოს წინასწარ განმარტებული და გათვლილი. წინააღმდეგ შემთხვევაში მიღებული ახალი ხახე არ იქნება მიულოდნელი ხიხარული.

მხატვრული ტექსტის უმუჯლო შექმნაც არ შეიძლება იყოს წინასწარგათვლილი, დეტერმინირებული. ტექსტის სტრუქტურა განისახლევა შინაარსით და იმ ახრობრივი სტრუქტურებით, რომელიც ადამიანის ცნობიერებაშია განლაგებული და, რომლებიც აუცილებლად გადაადგილდებიან ალბათური თქერაციებით, რომლის დროსაც მიმდინარეობს ერთ-ერთი ეველახე ადეკვატური გამოხავალის შერევა.

ცხადია, ხიტევის ხემსნტიკურ-ხტიდისტიკური პოტენციალის ფაქტორის კონსტატაცია ამ დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ადეკვატური შესატევისი მიიღება სტოქასტიკური აბოქსიმაციის თბიექტური პრინციპით, ახე ხაჭიროა დაეადგინოთ, თუ როგორი ხიხეხტით ახახევა და მიეხადაგება ეს თუ ის ხიტევა მიუღი ტექსტის ერთიან ხიმბილოს - ხიტევა-კონტეპტს.

ამგორად, ხიტევის ინფორმაციული პოტენციალი მიიქაცხ არა მარტო ხიტევათშეთანხმებას ან წინადადების ფარგლებს, ან ერთ მიუღ სტრუქტურს, ხოჯჯერ არც ერთ თაქს, არამედ მიუღ ხაწარმოებს, როგორც ერთ მილოთან ხისტემას.

კონექციონისში 80-იანი წლების მინაბეჯარია დინგვისტიკაში, რიდეხაც; დრემელსტრემა და ჟმაკველანდმა გამოიშქმავეს პირველი კონექციონური მიუღი ინფორმაციის გადახემავებისთვის. მათვე ეკუთვნით ინფორმაციის პარადელური ახე ხიმულტანური გადახემავების იღვა. წიე-

რონული ქსელის სხვადასხვა უჯრედებში. მათი აზრით, ასეთი იყო კოგნიციის მიკროსტრუქტურა, რომელიც ასახავდა ისეთ ლინგვისტიკურ მოდელებს, როგორიცაა სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების დადგენა და განსხვავება პირდაპირ და გადატანით მნიშვნელობებს შორის. აღნიშნავენ ასევე ასოციაციური მოდელების მსგავსებას, მაგრამ ამ მიმდინარეობას ჰქაყეს თავისი მოწინააღმდეგეანი. ერთი მხრივ, ის გულისხმობს გადაამუშავებული ინფორმაციის პარალელურ განაწილებას. ხოლო მეორე მხრივ, ნეირონული ქსელის აღვივლად მოქმედ კავშირებსა და ძალებს. ასეთი მიმართულება ფართოდ იკიდებს ფეხს ლინგვისტიკაში.

სიმბოლისტურ ქსელში თითოეული კვანძი წარმოადგენს კომპონენტს,* რომლის თითოეული ერთეული ატარებს ინფორმაციას, მაგრამ პირდაპირ რომელიმე ნიშანს არ შეესატყვისება, რადგან სიმბოლისტურ მოდელებში, განასხვავებენ ინფორმაციის პროცესირების ღოკალურ და პარალელური გადაამუშავების ტიპებს. პირველში ცოდნის სტრუქტურები პირდაპირ არიან კოდირებული ანუ მაკავშირებული კვანძები შეესაბამება ცალკეულ რეპრეზენტირებულ კონცეპტს: ფონემებს, სიტყვებს. მეორეში დგანან ამ კვანძების მიღმა. მთლიანი მოდელის მიღმა, რომელიც მთელი ამ კავშირების ერთობლივი მოქმედებით აღძრული ინფორმაციაა. ეს უკანასკნელი მოდეული წარმოადგენს კოგნიციის მოდეულს სოციალად, მაგრამ ფაქტურად ის აღწერს ლინგვისტიკური ქმედების სხვადასხვა სახეს.

კონექციონისტური მოდელების კიდევ ერთი მეტად მნიშვნელოვანი განმასხვავებელი ნიშანია მათი ადაპტაციის უნარი ცვალებადი კავშირების პირობებში. ენათმეცნიერთა აზრით სიტყვები ურთიერთასოცირდება იმ შემთხვევაში, თუ შესაბამისი ცნებები შედიან მეხსიერებაში კოდირებულ პროპოზიციებში. კოგნიტიური თეაფსაზრისით, ადამიანის მეხსიერება უსარმაზარი ქსელია ურთიერთგადამკვეთი პროპო-

* ტერმინი „კომპონენტი“ იხმარება როგორც სიტყვის მნიშვნელობის უმცირესი შესაღწეველი ნაწილი. რომელიც შეესაბამება სიტყვით გამოსატყველ ცნებას და განთავსდება სიტყვის თვალწინ არსის აღსანიშნავად ენობრივი ფორმის რეალისაციის გარეშე. თუთი დექსიკური მნიშვნელობა გამოსატყველია სიტყვის შინაარსობრივი სტრუქტურის ცნებით, რომელშიც გამოყოფილია ფიქსირებული განსხვავებები და სხვის ვირტუალურსა და აქცენტურ მნიშვნელობებს შორის მოსუხებით ანტიანთას (უფიცქვეა 1968, 86).

ზიცაველი ხეებისა, რომელთაგან თითოეული შეიცავს მესხიერების მრავალს კავშირებით დაფიქსირებული კვანძების კომპლექტს. ამით აღსანიშნავია ის პირობა, რომ გადაამუშავებული ინფორმაციის სხვადასხვა ციკლები კოგნიტიური სისტემების საშუალებით(ენით, მხედველობით და ა.შ.) ამჟღავნებენ ხაერითი ანალოგიურ პრინციპებს - სხვადასხვა ინფორმაციის არეგანიზების თვითმმართველ უნარს.

ამასთან ტექსტის შექმნის პროცესი არ შეიძლება მკაცრად დაგეგმილი იყოს, რადგან "ტექსტის სტრუქტურა განისაზღვრება მისი შინაარსით და ცნობიერებაში დაღვავებული საწესი სტრუქტურებით, რომლებიც ტექსტის წარმოსახვისათვის აუცილებელი და რომლებიც აღბათური პროცესებით გადანაწილებიან. ამ დროს მიმდინარეობს ერთერთი ოპტიმალურად შესაძლებელი საშუალების შექმნევა მოვლის წარმოსაქმნელად".

ვისათვის ერთნაირი აღბათობა ახალი ინფორმაციის წარმოსაქმნელად დებულობს რეკულარულ ხახიათს. ამიტომ უნდა განესაზღვროთ პირობები აღნიშნული კატეგორიის რეალისაციისათვის. რათა გამოვიკვლიოთ, რომელი პირობა უფრო რელევანტურია სიტყვის ახალი სტილისტური აზრის წარმოსაქმნელად. ამასთან საჭიროა განვსხვავოთ თბიქტურ და სუბთექტური უსაზღვროება სტილისტური აზრის დაბადებისა. მაგალითისათვის მოვიყვანოთ ნაწილები "შექმნისათვის" „მევე ღირს“-დან, ხდაც კითხვა Which of you shall we say doth love us most? "მოთხოვს ხიდრმისეულ ახალისს.

ამ შემთხვევაში სიტყვა-პრედიკატ "love"-ს შეესაბამება დექსიკონში დაფიქსირებული მნიშვნელობა: "მისობისა და შეიღის სიყვარულის დაფასება, რომელსაც უპირისპირდება ტექსტიდან აღმოქმნილი ღირის "ამორალური" ინტერპრეტაცია "So much love-so much land".

ეს ძირითადი სტილისტური ინფორმაცია მაქვეყნა მოველ ტექსტს თქმატურ მოტივად და მუორდება ხინინიმურ ფორმებსა და პერიფრაზ-გამოთქმებში: *begot me, bred me, loved me, ერთი მხრივ, და obey you, love you and most honor you, მუორე მხრივ, რომელშიც წარმოინდება სიტყვა "love"-ის ასაღლებული კონოტაცია: estimate the value of parental love (მესხეთი მცნება), რომელსაც ხაპირისპირად მაქვეყნა კონტრასტული აზრი "cupboard love" = interest of territory, cares of state.*

God my lord.

You have begot me, bred me, loved me: I

Return those duties back as are right fit.

Obey you, love you, and most honour you,

Why have my sisters' husbands, if they say

They love you all? Haply, when I shall wed,

That lord whose hand must take my plight shall carry

Half my love with him, half my care and duty

Sure I shall never marry like my sisters,

To love my father all.

(Shakespeare. 889)

მიმდინარეობს ერთდროულად სულიერად ამაღლებული და კონკრეტულ-შემოფასებლური, მდაბალი გრძობებით გამოწვეული სემა (მამის მიერ მშობლის სიყვარულის არასწორი გაგება). ამ საპირისპირო სემების მოძრაობა იწვევს ე.წ. "დისპარმონიას", ანდა სახარგებლო სემანტიკურ განუსაზღვრელობას სიტყვა-კონცეპტის "love"-ის სემანტიკურ-კონცეპტუალურ სტრუქტურაში. ახოცთა(ციების ეს ორი სხვადასხვა პარალელური მწკრივი ის ქვეტექსტური ინფორმაციაა, რომელიც მოვლი ნაწარმოების ფარული კონცეპტია და, რომელიც საპირისპირო სემების ერთდროული რეალიზაციით პარალელურად წარმოიქმნება.

ამრიგად, სახეზე გვაქვს რიტმული მოძრაობა: ერთი მხრივ, სოციალური დექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტების ნეიტრალიზაცია (მინუემბა) და მათ ადგილზე სხვა მოტივირებული სემების მოვლი კომპლექტის წინა პლანზე წამოწევა. გადაადგილებული სემები, როგორც უთქვით, მთლიანად არ იკარგებიან, არამედ ქმნიან ფონს ამ შემთხვევაში ძირითადი სემების უფრო მკაფიოდ რეალიზაციისთვის, სიტყვა-კონცეპტის გამოსაკვეთად. ერთდროული რეალიზაცია წარმოიქმნება როგორც დინამიკური, ისე ექსტრა-დინამიკური ფაქტორების ურთიერთქმედებით, რომლებიც ერთდროულად მოქმედებენ ერთი მთლიანი ტექსტის ფარგლებში.

ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა ა. ფ. ლოსიკის აზრი: "ენობრივი ერთეული ყოველთვის მოძრაეა და იშვიათად შეიძლება იყოს აბსოლუტურად მდგრადი ატომი. ასეთი მოძრაობა გვაიძულებს, ის განვიხილოთ მხოლოდ სხვა ნიშნების კონტექსტში". აქვე უნდა დავერთოთ, რომ ეს ერთეული ენის

მრავალსაუკუნოები ისტორიის მანძილზე არც ისეთი ზომი-
ვია, რომ მისი ინფენტივიკაცია გაქონდეს, იძისათვის, რომ
ღრმად ჩაეჭვადო ხიცივის რეგეანტურ სტილისტურ რე-
ვებს, ხაქირთა განვსახლდროთ მისი ადგილი ენის ხიხტემსში.

ვეერდნობით რა იმ ფაქტს, რომ მხარგრული ხიხტეა
იწვევს არა მარტო ეხიეტიურ, არამედ გარკვეულ ფიხიკურ
შეგრძნებებს, უნდა ვადიაროთ, რომ ასეთი ხიხტეა წარმოად-
გენს როელი კომპლექსური ურთიერთქმედებების ხიხტემს
გრძნობადსა (სენსორულსა) და ენებთის შორის. აღნიშნული
პრინციპის საფუძველზე მიეიშველიეთ იგავაპერინის მიერ
შემთავაზებული ურთიერთგადამკვეთი წრეების დიაგრამა
ენის ძირითადი დექსიკის სხვადასხვა რეგისტრებისთვის¹: 1.
ამაღლებული ხიხტეების დექსიკა (სენსი შემიხევეაში love-
adore-worship, revere, venerate), რომელიც მადღა პიეტურ ტექს-
ტებში გეხელება და ბუნებრივია, სელსიერად ამაღლებული
ხახიათის მატარებელია; ხილთ 2.საშეალო დონე ნეიტრა-
ლური შევერილობის დექსიკა (love-like, admire, be fond of,
endear) და 3. დაბალი რეგისტრი კონკრეტული ფიხიკურ-
მგრძნობელობითი ურთიერთობის გამოსახატავად (love-flirt,
infatuate, stir, hug -დაბალი რეგისტრის კონტრაცეები). სქემა
გარკვეული მიდიფიკაციებით გამოიყენეთ დადებითი ემო-
ციების აღნიშნული ხემატიკური ველისთვის (1), ხადაც ძი-
რითად ბირთულ კომპონენტს love-ს გაანნია, თავის მხრივ,
იერარქიული ურთიერთობები ამ ველში შემაველ სხვა კომპო-
ნენტებთან.

ანაღიშმა გამოავლინა იერარქიული ურთიერთობები სე-
მით მიყვანილი ჯგუფებში: აბსტრაქტული, ეველასე მადალი
დონე I love-adore, worship, venerate და ეველასე დაბალი, ფი-
ხიკური შეგრძნებების დონესე II love-stir, infatuate, flirt და
საშეალო დონე, უფრო ნეიტრალურ ჯგუფის ხახით love-like.

მოცემულ ნახატზე (1) წარმოადგენილი დიაგრამა გამოხა-
ტავს ენის ხიხტემის სხვადასხვა პლასტებს: ხაღიტიერატურ-
რის, ნეიტრალურს, ხაერთო ხახებრისა და არაღიტიერატურ-
რულ დექსიკას (კარგონები, ეულგარიშმები, დიაღექტიშმები)
სტიტიკურ პლანში, სენს შევერვადეთ მოცემული ი. გავლ-

¹ იხ. ირ. გავლერინის რედაქციით "Вальном Англо-Русский Словарь" (БАРС),
მოსკოპი 1972, 17

პერინისეული დიაგრამა დინამიკაში წარმოგვედგინა, რათა გვეჩვენებინა სიტყვის მოძრაობა-განვითარება მიუღი მისი ისტორიის მანძილზე. ამისათვის მოვიშველიეთ ურთიერთ-გადამკვეთი წრეების მექანიზმი, რომელიც ასახავს სიტყვის ციკლურ მოძრაობა-განვითარებას პარადიგმატულ პლანში: მნიშვნელობების 'სოგჯერ' ამადლება-გაფართოებით და 'სოგჯერ' დაცემა-შევიწროებით. ხევის შემთხვევაში მოცემული სემანტიკური ველის მთავარი ბირთვია love ეველა თავისი ლექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტებით.*

თითოეული ქვეჯგუფი და მასში შემავალი ეოველი ლექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტი ხახიათდება განსხვავებული სპეციფიკური თვისებებით. მათ გააჩნიათ როგორც დადებითი, ისევე უარყოფითი კომპონენტები, რომელიც შესაბამისად კონტექსტისა, ისწრაფვის ზევით ან ქვევით. love - adore წრეები მიანიშნებს უფრო აბსტრაქტულ, სულიერად ამადლებულ კონტაქტებს, ხოლო love - flirt კი დაბად, კონკრეტულ, ფიზიკურ შეგრძნებებს გამოხატავს. აღნიშნული სიტყვის სინონიმურ-სემანტიკური ველი სხვადასხვა ლექსიკური ვარიანტებით თავსდება მოცემული დიაგრამის სასდერებში. ამასთანავე, ეველა ელემენტი ურთიერთ გადამკვეთ წრეებზეა მოთავსებული და მოძრაობენ ხან ციკლისებურად 'ზევიდან ქვევით', ანდა პირიქით. ამასთანავე ერთად მიემართებიან (კენტრიდან პერიფერიისკენ და ქმნიან ზემოთ წამოთვლილ პლასტებს. აღნიშნულ ელემენტებს, რომელთაც გააჩნიათ მსგავსი მაკლასიფიკირებული თვისებები (სემანტიკა, სტილიტური რელევიანტობა, სიტყვათ-მწარმოებული თვისებები და სხვა) ქმნიან ძირითად, (კენტრალურ შრეს; ხოლო პერიფერიულ შრესზე განლაგებიან ის ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც მოცემულ კლასს ეკუთვნიან განსხვავებული, დიფერენციალური ნიშნების გამო. ვალკეული ქვეჯგუფი, მაგალითად: I და III სემანტიკური მიკროველები, არა მარტო ურთიერთკავშირში არიან, არამედ ერთმანეთს ნაწილობრივად ემთხვევიან კიდევ; ძირითადი წრეები წითლადაა გარშემოწე-

---

* მიზანშეწინილად შევანია შ. ბაღის სიტყვა იმის შესახებ, რომ სხვადასხვა ნიუანსების ნებისმიერ ახსნას, არავითარი აზრი არ ექნება თუ მოეწეულს სიტყვები ან გამოთქმები წინდაწინ არ დაეჯგუფეთ ერთი რომელიმე სიტყვის ირგვლივ, რომელიც ძირითად აზრს გამოხატავს და ხაერთა ეველა დანარსნი სინონიმებისთვის (ბაღი, ყრანეული ეხის სეკლსტიკა, მოსკოვი 1961, გვ.131)

რილი, ღურჯი და მწვანე კი შესაბამისად აღნიშნულია - A.B.C. შავი ფერის შრიფტები მიახიშნებენ თანდათანობით მონათობას და გადასვლას ერთი შრიფტის მეორეში. აღწერილი იერარქიული სტრატეგები და ქვესტრატეგები გამოხატავენ არქიტექტონიკურ სურათს საკვლევი სემანტიკური ველისთვის. აღნიშნულ ხისტემაში "თითოეული წერილი მოუვლის ცენტრის და ასე თანდათანობით: მოუვლი კი უსახურელო და უსახურეოა" (ქემბოლდერი). რეალისაციის პროცესში ავტორი იყენებს რა ერთ-ერთ დექსიკურ-სემანტიკურ ვარიანტს, მიმოივლის მსგავსი და კონტრასტული ვარიანტების მიუღწერებებს და განახივადებს მათ ერთ მიდრან ხამეარში - მსატერეულ ნაწარმოებში.

მოცემული არქიტექტონიკური ხისტემა წარმოადგენს ამოსავალ სამუდლებას, ანუ ამოსავალ ინფორმაციას ხიტევის ანალიხისთვის შემოთავახებულ მეოდიკაში. ამორსევა ის წრეები, მათში შემავალი ქვეკუყებით და ელემენტებით, რომლებიც უფრო მეტი აღბათობით მოიყვანს მკითხველს თბტიმალურ გადაწყვეტილებამდე - ხატორი მნიშვნელობის არსეუანთან. რაც უფრო მეტია არსეულის პოტენციური შესახებდობა, მით უფრო მეტად ინფორმაცეულია ხიტევა და მით უფრო მეტად თვალში ხაცეშია ასეთი ხიტევით გამოწვეული სტილისტური ეყექტი.

შემოთავახებული კლასიფიკაცია შეიძლება არ მოცენეუნით ხრედეოფიდად მოწხრიგებულ ხისტემურ ერთიერთობად ხიტევის დექსიკურ მნიშვნელობებს შორის, ან შეიძლება, ხინამეილის სედმეტად გამარტივებულ სურათს ხიტევეს, თემკა მინც ასახება იერარქიული სტრექტურული ერთიერთობები სტრატეგებს შორის. გარდა ამისა ცალკეული ელემენტის მნიშვნელობა შეიცავს არა მარტო დოფიკურ-საგნობრივ, არამედ ემოციურ მინაარსს. თითოეული განეტიკურ კემშირშია გრმობით ხახეებთან, რომელნიც სეუნი ცოდნის საფეხევეს ქმინან.

ამასთანავე უნდა შეუნიშნოთ, წრეების ციკლური მოძრაობის დროს ხიტევა განიცდის სოგჯერ ამდლებული ინფორმაცეული პოტენციადის სრდას. სოგჯერ კი ხდება დეკადეკაცია, ანუ დადმასეღადი მოძრაობა, გადასეღა ერთმნიშვნელოან გაუყვასურებულ ინფორმაციასე. ეს პროცესი თავის მხრივ, გამოხატავს შესაბამისად აღნიშნულ ენასე მიდლა-

პარაკე ხალხის სოციალური განვითარების ან დაცემის სურათს.

თავის დროსე ს. კარცეესკი წერდა ამის შესახებ თავის ნაშრომში მკვეთრად გამოსახული სათაურით: “ლინგვისტური ნიშნის ასიმეტრიული დუალიზმი”. სადაც მან შენიშნა ფუნქციების მონაცვლეობა გნოსეოლოგიური კატეგორიების ორ პოლუსს შორის: სოგადსა და სპეციფიკურს შორის, აბსტრაქტულსა და კონკრეტულს შორის, სოციალურსა და ინდივიდუალურს შორის, სტაბილურსა და მობილურს შორის. ამ მოძრაობასა და რხევებში ის ხედავდა ენის მაცოცხლებელ ძალას: “C'est là que reside la vie de la langue”. ეს იმ გამოუცნობი სიტყვის ძალასეა საუბარი, რომელიც არ ექვემდებარება კონტროლს და დაგეგმარებას და, რომლის “ქვეცნობიერი ხასიათი” ასე იზიდავდა და აღუდევებდა მრავალ მკითხველს. სწორედ ამ იდუმალი ენერჯის გამო ენა განიხილება, როგორც თვითმმართველი ორგანიზმი, რომელიც თავისივე თავში წარმოქმნის ახალ სტრუქტურას, ეს წანამდღვარი წარმოადგენს კიდევ ერთ ამოსავალ დებულებას სიტყვის ინფორმატულობისა და მისგან წარმოქმნილი სტილისტური ეფექტის დინამიკური ხასიათის გამოსამკვლავნებლად.

თუ გადავხედავთ სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის ადეკვატური ინტერპრეტაციის შემთხვევას, ადვილად აღმოვაჩნთ, რომ ყოველ ჭეშმარიტად მხატვრულ ტექსტს გააჩნია არც ძალიან მაღალი, მაგრამ არც ძალიან დაბალი ინფორმატული პოტენციალის ხარისხი. აღნიშნული მოძრაობა გაშუალებული სიდიდის ორგველივ მიმდინარეობს. სოფი წამიერად, უცბად რეალიზდება, სხეები კი ანალიზის მეტ დროს მოითხოვს.

ინფორმატული პოტენციალის გადაჭარბებულად მაღალი ხარისხი, ანუ საგანგებოდ გართულებული ტექსტი, სუდამეტად ამყლებს დეკოდირებას; თუმცა სიტყვები სუდამეტად დაბალი ინფორმატული პოტენციალით ადვილად დეკოდირებადია და უმეტეს შემთხვევაში მოკლებულია სტილისტური ეფექტის სიხარულს – ახალი ინფორმაციის შემეცნება-მიგნებას. ნათქვამიდან გამომდინარეობს, რომ ტექსტის ახრობრივი სიდრმე და, ბუნებრივია, მრავალმნიშვნელიანი სიტყვის ენტროპია, შეიძლება იხრდებოდეს გარკვეულ ზღვარამდე; სადაც ბანალობასა და ბუნდოვანებას შორის უნდა ვეძიოთ ოპტიმალური სონა ენტროპიული სახის გასაშლელად, ე.წ. “ოქროს შუა-

დე მხოლოდ რომელიმე სმნაში ან არსებით სახელში კი არ არის ვალ(ვალკე, არამედ ორგანიზულ მთელშია. ეს მთელი კი მის ნაწილშია წარმოდგენილი. ხოლო მისი ფუნქციური ნაწილი უბრალოდ კი არ წარმოადგენს მთელს, არამედ იდენტურია იმ ტოტალის, რომელსაც ორივე ეკუთვნიათ. სიტყვის ტექნიკური მეთოდობა შეიცავს მთელის ენერჯიას, მნიშვნელობას და პოტენციას.

თავი 12. ტექსტი, როგორც სემანტიკურ-სტილისტური კვლევის ობიექტი

მხატვრული ტექსტი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, წარმოადგენს მეტყველების პროცესის გაასრულებლად ორგანიზებულ შედეგს და ემორჩილება მისთვის განსაზღვრული ორგანიზების კანონზომიერებებს. ამასთან დაკავშირებით, ძირითად მართიერებად რჩება ი. გალაკერიანის განსაზღვრება ტექსტის შესახებ, რომელიც ტექსტს სავარაუდოდ მიიჩნევს “ცენტრალურ, ორგანიზებულ, მოწესრიგებულ და დაპროგრამებულ სიდიდედ, შეჭრილს დაუპროგრამებულ შემთხვევითობაში, რომელიც წარმოიქმნება მისივე შექმნის პროცესში”.

შესავალში ვისაუბრეთ სიტყვის ესთეტიკურ-შემეცნებით ფუნქციაზე, როგორც ძირითად ფუნქციაზე მხატვრულ ტექსტში, რომელიც არეგულირებს და გარდაქმნის ყველა სხვა ენობრივ ფუნქციებს და მათ წარმართავს მისთვის სასურველი და მისაღები პირობებისკენ. ხოლო სხვა სახის ტექსტებში იგივე ფუნქციები მოქმედებენ გარდაქმნის გარეშე.

ამრიგად, ჩვენი აზროვნება მეტად ეძებს სამყაროს შესახებ ყოველნაირი ცოდნის დადგენაში ორგანიზებულობის ელემენტებს. სწორედ ამიტომ ტექსტი, რომელიც კვლევის ობიექტად იქცა მეცნიერთათვის, ისეთ ორგანიზებულ მთელს წარმოადგენს, რომლის ენობრივი თავისებურებების დადგენა და კატეგორიზაცია მის სისტემურ სტატუსზე მიანიშნებს. ყოველი სისტემა კი ისწრაფვის იმ განუხასღვრელობის ანუ ენ-

ეროპის მსახიბნედად, რომელსაც; მისი კონსტიტუენტი (ანუ სიტყვები, წინადადებები, პარავრავები და ა.შ.) ქმნიან.

თუ კვლავ დავესხვებით ი. ვალპერის: "ტექსტი სამეტყველო პროცესის ისეთი ნაწარმოებია, რომელსაც; გააჩნია დამთავრებულობა, აბიექტურად მოცემული წერილობითი დოკუმენტის სახით და გაყოფილებული დიტერატივულად ამ დოკუმენტის ტიპის შეხაბამისად. ეს ნაწარმოები შედგება სათავრისაგან და გარკვეული რაოდენობის სეგრაზული ერთეულებისაგან, რომლებსაც; აერთიანებს დექსიკონი, გრამატიკული, ლოგიკური და სტილისტური კავშირები გარკვეული, მისახიბნისი და პრავმარტული მახისათავრულბით". (ვალპერიანი 1981. 18) მიუქანილი განსახიბრება მიუთავრებს, რომ ტექსტად არ ითვლება ქადელდსე აბუქადილი ეოველი სპინტარული მეტყველება, რომელიც; უმეტეს შემთხვევაში არათავრისიზებული და არათანიმდევრულია; ამიტომ რადიკალურად განსხვავდება მეტყველების ისეთი შემთხვევებით აქტისაგან, რომლის დროსაც; მიმდინარეობს ეოველი ენობრივი ერთეულის ახლად დაბადება და წარმოქმნა კომუნიკაციური დანიშნულების შეხაბამისად. ტექსტი მხოლოდ იმლიციტურად არის ხმებით აღქმისათვის გათვლილი. ფაქტურად ეთარდება რა დინეარულად, წარმოადგენს არა მარტო დინამიკურ პროცესს, არამედ ერთდროულად მის სტაბილურობასაც; გულისხმობს, ტექსტის ახეთი თრბეიხიზება, სიმშვიდისა და მიძრავობის იმლიციტური და ექსპლიციტური მიხაველებით, გეთავისობს ძირითად პარამეტრებს; ვერბალურს, სინტაქსურსა და სემანტიკურს. ეს უქანახიკელი წარმოახიბნს ტექსტის ვლობადურ ახრს და განაპრობებს ტექსტის ნაწილების ახრობრივი დაეოფას (ტოდოროვი 1971. 32).

მრავალმნიშვნელობანი სიტყვის სხედაახიზა მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაცია, მიმდინარეობს როგორც; თავისი სემანტიკური თვისებების შემვეობით, ასევე სხედაახიზა ხახის კონტექსტის სეკავლენით, ამ დროს მართლაც დიდია კონტექსტის როლი, თუმცა; მისი ხახი უნდა გაეუხვით როგორც; სიტყვის, ასევე კონტექსტის ერთიერთავანიპრობებულ სეკავლენის რეალიზაციის პროცესში. სიტყვის თეფორმარტულობის ხარისხი (ანუ ენტროპიის დინე შემბრეხებული ნიშით-ნიგენტროპია) წარმოადგენს პირობით სიდიდეს, რადგანაც; ის განისახიბრება არა მარტო ენობრივი და

ტექსტობრივი პარამეტრებით, არამედ ექსტრალინგვისტური ფაქტორებითაც; არა მარტო ავტორის შემოქმედებითი უნარით, არამედ მკითხველის თანაშემოქმედებითაც. ამის გამო სიტყვები ენაში შეიძლება უხეშად დაეყოს მაღალენტროპიულ და დაბალენტროპიულ სიტყვებად, რომელთა ინფორმატული ხარისხის გამოსათვლელად გამოიყენება სხვადასხვა პროცედურები, დამყარებული ალბათურ-სტატისტიკურ ინფორმატულ მოდელებზე.

მკითხველის ამოცანა მდგომარეობს არა მარტო ნაწარმოების იდეის გახსნაში, არამედ მის შემოქმედებით შევსებაში ისეთი აზრით, რომელიც მის სულს და მის თანამედროვეობას შეესაბამება. მკითხველი არა მარტო კითხულობს ავტორს, არამედ ქმნის მასთან ერთად და ამდიდრებს სულ ახალ-ახალი შინაარსით ავტორის ტექსტს. ამ გაგებით ლაპარაკობენ, ვ.ვ. ვინოგრადოვი და ა.ნ. კოლმოგოროვი მკითხველის თანაავტორობაზე ტელეპათიურ კავშირზე ავტორთან, რომელსაც განსაკუთრებულად განვითარებული ლიტერატურული ინტუიცია გააჩნია. ყოველივე ამის გამო შეიძლება მიუთითოთ ავტორისეულ კოდზე და მკითხველის კოდზე; თუმცა ტექსტის სრულფასოვანი აღქმისთვის და მასში ნაღებული ინფორმატული პოტენციალის გაშლისათვის აუცილებელია ორივე კოდის შეთავსება (იგულისხმება კოდის მოდიფიკაცია).

ამგვარ ურთიერთქმედებაში ელინდება ადრესატის თეზაურუსი: თუ ის საკმაოდ მაღალია, მაშინ შეინიშნება ინტერპრეტაციის უფრო მაღალი დონე და თანაავტორობის უფრო დახვეწილი ფორმა. აზრი ინტერპრეტირდება უფრო ღრმად, ვიდრე ეს იყო ჩაფიქრებული. აქედან გამომდინარე, სიტყვის პოლისემია გვთავაზობს ფართო ახპარესს როგორც ტექსტის შექმნისას, ისე მისი ინტერპრეტაციის დროს. კონტექსტად ასეთ შემთხვევაში, არა თუ ხსნის (ანეიტრალებს), მრავალმნიშვნელობას, არამედ პირიქით, ამკვიდრებს მას. როგორც ტექსტის უნივერსალურ მახასიათებელს.

ვერბალური კონტექსტი წარმოადგენს იმ ენობრივ ფონს, რომელზეც შეიძლება სიტყვის სემანტიკურ-სტილისტური ანალიზი ჩატარდეს, თუ დავეყრდნობით შეკავშირების ორ ძირითად სახეს – მსგავსებასა და კონტრასტებს. რახაკვირველია, მიღებული დებულება არ ეხება ყველა სახის კონტექსტს. საჭიროა გამოვლინდეს, როგორი ტიპის კონტექსტი

უზრუნველყოფს თავისუფალი (loose) ასოციაციების და ახალი მნიშვნელობების თანაარსებობას ერთდროულად. აგრეთვე უნდა დადგინდეს, თუ როგორ ახერხებს სხვადასხვა ტიპის ტექსტი ღუქსიკური მნიშვნელობების დაყოფას სტაბილურ და მობილურ, ლოგიკურ და ემოციურ-ესთეტიურად, აბსტრაქტულ და კონკრეტულად, ასოციაციურ და კონტექსტუალურ სემებად.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია შევნიშნოთ, რომ მხატვრული ტექსტი ამ შემთხვევაში პრინციპულად ეწინააღმდეგება არამხატვრულს, რომლის საბალოთ მიზანი მონოსემიზაციაა და არა მრავალმნიშვნელობათა თანაარსებობა. მხატვრული ტექსტი გეთავაზობს თითოეული სიტყვის მრავალსახიან რეალიზაციას, რომელიც ემყარება ტექსტის ცალკეული ნაწილების როულ ურთიერთგანპირობებულ კავშირებს, რომელიც ერთ მიულშია ინტეგრირებული.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარი ენათმეცნიერებაში აღინიშნება ტექსტის, როგორც ერთი მოღიანისადმი პოლისტური კრიტერიუმით მიდგომისა და სისტემური მეთოდის დანერგვით. პირველი გულისხმობს კომუნიკაციური ღინგვისტიკის პრინციპის გათვალისწინებას, მეორე - ენის ენობრივ-გრაფიკული სისტემის სტრუქტურულ ანალიზს, ანუ პოტენციური შესაძლებლობების აღწერას.

ბუნებრივია, სტილისტური ანალიზის თეორიისა და პრაქტიკის მთავარი საკითხია ტექსტის მახასიათებლების შესაძლებელი ტიპიზაცია. აზრი კონტექსტური სიტუაციების განსოგადებული აღწერის შესახებ, რომელიც გამოავლენს სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობებს, ახალი არ არის ღინგვისტიკაში. ამოსავალ დებულებად მივინიშნოთ, რომ ტექსტი წარმოადგენს ინტეგრირებულ, ორგანიზებულ მიულს, ანუ მისი ცალკეული ნაწილების დაქვემდებარებულობის როულ პროდუქტს. რასაკვირველია, იბადება კითხვა: რა ნაწილები გამოთყოფა ტექსტში და არის თუ არა საჭირო მათი დაყოფა. უპირველეს ყოვლისა, ეკვს გარეშეა ფაქტი, რომ ტექსტის დაყოფა წარმოადგენს ნაწარმოების საერთო კომპოზიციური პლანის ფუნქციას, რომელიც თავის მხრივ ემყარება სხვადასხვა მიზეზ-შედეგობრივი ხასიათის დაყოფას: თანმიმდევრობა, ურთიერთდაქვემდებარება, რომელიც ტექსტის ავტორის კომუნიკაციურ ინტენკიაზეა დამოკიდებული. რათა უზრუნველყოფს ინფორმაციის მიღების ეფექტურობა.

სვენი კვლევის დროს გამოიკვეთა, რომ ყოველი ტექსტი ერთ მთავარ სიტყვას ემსახურება და ეს სიტყვა-კონცეპტი, თავისი ინფორმატიული პოტენციალით, მთლიანად იხსნება ან არ იხსნება ტექსტში, იმის მიხედვით თუ რამდენად ორგანიზებულად და ახრიანადია იგი აგებული და წარმოქმნილი. ყოველივე ამის პირობას ქმნის სიტყვა თავისი მრავალსახა ინფორმაციის დაკონკრეტებით და დიფერენციაციით ტექსტში, რომელიც მოითხოვს როგორც კარგ ავტორს, ისევე კარგ წამკითხველს ამ სიტყვის და ტექსტის შემოქმედებითად შექცევა - აღქმისთვის.

ყველაზე მარტივი სიტყვა-კონცეპტი, მოხდება რა ტექსტში პირველ, ანუ წიგნის წინადადებაში. დასასრულ, ანუ ფინალურ პოზიციაში თუ შუაში, იგი აწესრიგებს, ორგანიზებას უკეთებს ტექსტის სტრუქტურას, კომპოზიციას და უფრო მეტიც, უზრუნველყოფს მის ტექსტადქმნადობას.

ბევრი ტექსტი გამოხატავს არა მარტო ისეთ ინფორმაციას, რომლის სიტყვა-სიტყვით ახსნა შესაძლებელია, არამედ გაუცნობიერებელი ასოციაციებით და კონტრაციებით გამოწვეულ აუხსნელ ისეთ ინფორმაციას, რომელიც ტექსტშია შეჭრილი და ამის გამო თითქოს დარღვეულია ტექსტის ორგანიზებული ნორმა. ამ ფაქტს ფსიქოლოგები ასე ხსნიან, რომ “ხელოვნება თითქმის ყველა სფეროში გამსჭვალულია უწყველო, ქვეცნობიერი, ფარული ძალით” (ბასონი, ფრანგიშეილი, შეროზია, 1968), რისთვისაც ხშირად აუხსნელი რჩება ავტორის მიერ შემოთავაზებული ტექსტის დანაწილება. და მაინც, ყოველი მხატვრული ტექსტის ინტერპრეტაცია უნდა ხდებოდეს ხემატიკური კონცეპტუალური ორგანიზების თვალსაწიერადან.

ტექსტის ტრადიციული გაგება, რომელიც გვიხდება ენათმეცნიერებთან, ფორმალურად დაფიქსირებული პირობების ერთიანობას გუთავაზობს, რომელიც შინაარსის მიხედვით ნაწილდება სხვადასხვა ფარგლებში, როგორცაა სიტყვათშეთანხმება, წინადადება, სეფერაზული ერთეული, თავი, ტომი, ან მაქსიმალური სეგარი - რომანი. ტექსტის ასეთი დაყოფა ითვალისწინებს შინაარსობრივ-ფაქტუალური ინფორმაციის აღქმას, ხოლო ტექსტის ორგანიზაციის სიღრმისეული წვდომა კი იმპლიციტურად ხსნის შინაარსობრივ-კონცეპტუალურ ინფორმაციას. როგორც აღვნიშნეთ, ჩვენთვის ამოსავალია სიტყვის მნიშვნელობების არჩევის თემა და მათი კომბინა-

ტორული უნარი, რომელიც ტექსტში წარმოიქმნება. ერთი მხრივ, სიტყვის სემანტიკურ სტრუქტურაში სემანთა ურთიერთქმედებით და მეორე მხრივ, სხვადასხვა სახის მიკრო, მაკრო და მეგა კონტექსტების ურთიერთქმედებით. ნაწროში შესაბამისად შემოუიტიანეთ აღნიშვნები K1 K2 K3 - Kn (მიკრო და მაკრო კონტექსტამდე), რომლებიც თავის მხრივ, ნაწილდებთან ძირითად და ფაქულტატურ კონტექსტებად.

“ძირითადის” ქვეშ იტულისხმება გასაანალიზებელი სიტყვის უშუალო, სემანტიკურ-სინტაქსური გარემოცვა, ხოლო “ფაქულტატური” ამ სიტყვის გაშუალებული კავშირებია ტექსტში, ფარული ან ქვეტექსტური ინფორმაციის რეალიზაციის პროცესში, რომელიც ემყარება გაცნობიერებული ასოციაციური და კონტექსტუალური კავშირების ანალიზს.

მიკროკონტექსტების K1 K2 ... - თანმიმდევრობა ყოველთვის პირობითია ცალკეული მაგალითისათვის. K1 უმეტეს შემთხვევაში ძირითადი მიკროკონტექსტია, ხოლო K2 ... - Kn დამოკიდებულია სტრიქონების, სტროფების თანმიმდევრობაზე პოეზიაში და წინადადების თანმიმდევრობაზე პროზაში.

უნდა აღინიშნოს, რომ სიტყვის ზოგიერთი მნიშვნელობების უფრო მეტი უპირატესობით აქტუალიზაცია მიმდინარეობს ორი საპირისპირო ტენდენციის შედეგად ენაში - ნიშნის იდენტიფიკაციის შენარჩუნებით ენის სისტემაში და მისი განუწყვეტელი ცვლილებებით მეტყველებაში. ამ შემთხვევაში ელენდება სიტყვის ერთ-ერთი ეველაზე მნიშვნელოვანი თვისება, რაც იმაში გამოიხატება, რომ სიტყვა რეალიზაციამდე იმყოფება სტატიკურ მდგომარეობაში, ან “სიმშვიდეში”, ხოლო რეალიზაციის მომენტში იწეება მოცემული მნიშვნელობების მოძრაობა და ჭიდილი: ნეიტრალიზაცია (ნახშირბა) და აქტუალიზაცია სტილისტიკურად მარკირებული მნიშვნელობებისა. საყურადღებოა, რომ სემების ასეთი თამაშის დროს ნეიტრალური, დათრგუნული სემები უკუალოდ არ ქრებიან, არამედ მრავალმნიშვნელობის ფონის ელფერს წარმოქმნიან კონტექსტში. დაახლოებით ასეთივე თანდათანობითი აქტუალიზაცია-ნეიტრალიზაციის პროცესებია კონტექსტისთვისაც. შესაბამისად, სიტყვის მნიშვნელობების წინწამოწევით (foregrounding) მონაცვლეობენ ტექსტის რელატიური ნაწილები. ისინი ქმნიან ფონს (background). ანუ საფუძველს, რომელზეც ხდება ინფორმატიული ერთეულების (სიტყვა, სიტყვათშეთანხ-

მება, წინადადების) წინწამოწევა იერარქიის და ლინეარული პრინციპების დაცვით.

ტექსტს განიხილავენ, როგორც ერთიან ინტეგრირებულ მოყვას, რომელშიც ცალკეული ნაწილები ერთმანეთის მიმართ იერარქიულ დაქვემდებარებაშია. ტექსტის აქტუალური დაყოფა მნიშვნელოვანია მისი ანალიზისთვის, რადგანაც მკვლევარს საშუალება ეძლევა, ისარგებლოს ცალკეული ნაწილებით, როგორც შედარებით ავტონომიური ერთეულებით. თუმცა ეს შედარებით დამოუკიდებლობა არ გამოირიცხავს მთელი ტექსტის სისტემურ ერთიანობას. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ტექსტის აქტუალური დაყოფა დიალექტიკურ ერთიანობაშია ტექსტის კოჰეზიასთან (ბმულობა). ეს უკანასკნელი განიხილება ორგვარად: როგორც შინაარსობრივ ისე ფორმალური წესრიგის ასპექტში. ტექსტის ფორმალური ბმულობა კოჰეზიად იწოდება და წარმოადგენს სუდაპირულ, გარეგნულ კავშირს, განსხვავებით კოჰერენტულობისგან, რომელიც შიდა ინტეგრაციული შეკავშირებაა და სემანტიკურ-კონცეპტუალურია, რომელშიც თემა იმლება, ვითარდება და რომელიც ტექსტის ცალკეულ ნაწილებს აკავშირებს სინტაქსურად. მთლიანი ტექსტის განხილვისას ხშირად ირკვევა, რომ ცალკეული ნაწილების ავტონომიანტიკა თანდათან მცირდება და საბოლოოდ ნულს უახლოვდება, რადგანაც ყოველი ავტონომიური ნაწილი ინტეგრირებულ ერთში – კოჰერენტულ ერთში გადადის.

ამგვარად, ტექსტის აქტუალური დაყოფა და ბმულობა ერთდროულად ცენტრიდანულ და ცენტრისკენულ ძალებს შეესაბამება. ერთი მხრივ, ის ემორჩილება ერთი გლობალური ამოცანის შესრულებას და, მეორე მხრივ, სხვადასხვა თემების გადაკეუთას, სხვადასხვა სტილისტური საშუალებების გამოყენებას, რომელიც სხვადასხვა ნაწილებშია გაბნეული და ბოლოს ერთ მთელად წარმონიშნება. აღნიშნული ძალების ერთიანობა მკვლავნდება ტექსტის ცნობილ კატეგორიებში, რეტროსპექციაში და პროსპექციაში. ანუ კატაფორულ მიმართებებში, რომელიც წინ მოძრაობს და ანაფორულში – ანუ უკესვლით უბრუნდება წინა სიუჟეტს. (flash – forward, flash – back). ორივე აღნიშნული კატეგორია ემსახურება მრავალპლანიან ძირითად შინაარსობრივ უნივერსალიებს ტექსტში: ადამიანი, დრო და სივრცე. ამის საიდუმლოცოდ წარმოვიდგინო სტილისტურ ანალიზს პროზიდან ჯ.გოლ-

სკოლის ცრილოგიიდან "ფორსაიტების საგა"-დან ინტერლუკია "Indian Summer". მთელი ნოველა მოთვარ გმირს ეძღვნება, სადაც ქრონოტოპები - დრო და სივრცე, რომელიც გადაჯაჭვულია ერთმანეთთან, ძირითად ხიშხილოდ - ერთ სივრცე-კონტექტად წარმონხდება. ეს სიტყვა გახლავთ stir, ლოკალურ-ტემპორალური ერთი, რომელიც მის ქრონოტოპად უნდა წაითვალოს. ეს ის სიტყვა-კონტექტია, რომელიც აქვს რიტუებს. მთელ ნოველას და გეოგრაფიას მკვებრად ორგანიზებული მხატვრული ტექსტის ერთიან ხიშხილას, საგარაუდოა რომ რაფორც; ციფრობრივი, ახვევ თვისობრივი შეფასება, შემთინახუნები კონტექსტის ოპტიმალური სონისა, აუცილებელ პირობად წაითვლება სიტყვის ინფორმაციული ფუნქციის დახადგენად.

... აღნიშნული სონის ობიექტურ ციფრობრივი-ხიდივდ შეიძლება გამოდგეს მისი აღბათური შეფასება. მისი სონები იცვლება ხაკმაოდ დიდ ფარგლებში სხვადასხვა ტიპის ტექსტებში: ახე მაგალითად, რიდესაც დაბადისა კარბსიტყვაობა, კონტექსტის ოპტიმალური სონა შედარებით პატარაა, ხიდი მათი აზრობრივი პიტენციალი მადალია, ახე სასარგებლო ინფორმაცია მაქსიმალურად შეკუმშულია; მაშინ, რიდესაც ოპტიმალური სონა შესაბამისად ისრდება მადალია კარბსიტყვაობა და აღეკატური გავებისთვის საჭირო ხდება დრმა გაახრება და ტექსტის უფრო დიდი მონაკვეთის ინტერპრეტაცია.

ხეენი აზროთ, "კონტექსტის ხიშხიდროვის" კოეფიციენტიც; შეიძლება გამოიხატოს ციფრებში, თუმცა ის შეიძლება ვარირებდეს საკმაოდ ფართო მასშტაბებში სხვადასხვა აქტორებისთვის და ერთი და იგივე აქტორის სხვადასხვა ნაწარმიუბისათვისაც."

---

* რაილენობრივი ენტროპიული შეფასების პერსპექტიულადახე მიუთითებს რ. ოკაბხინი - "equivalence of negentropy and information open new prospects" (თაკობხინი, 1971, 690)

** ამ სონს დაკვემრებით ხანტერესია უ. ვახრესის აზრი: "ხეენ რომ შესაბამისი დეკონკრეტიკაციონდეს გამოეთუელითი მიუქველი ენის "კონტექსტის ხიშხიდროვის" კოეფიციენტიც, რომელიც გვისვენდება, რა ხიდივროთი მიუქველებს კონტექსტი არაკლასიხა ახე არაერთმინშენკლდობის მოსინახე და კონკრეტარბულ ფრასელოლოგისებზე. აღბათი მხოველითი ენტროპიის ახეით კოეფიციენტიც რადაც; ხაშხადლი ხიდილის ორეკლავი ობსინტება, მისი გამოთვლა უნდა

კონტექსტის ზომის განსაზღვრა აუცილებელია სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების რეალიზაციისთვის ტექსტში. ეს საკითხი, რომელიც საკმაოდ მნიშვნელოვანია, ჯეროვან კვლევას მოითხოვს და უფრო მეტი ექსპერიმენტული გამოცდილება სჭირდება.

დაეუბრუნდეთ წყნს ნაწვევტს მხატვრული პროზიდან ჯ. გოდსოურსის "კაცი მესაკუთრეს" ეპილოგიდან და ენახოთ რაოდენ კომპაქტურადაა შეკუმშული მრავალსახიანი საერთო ინფორმაცია ძირითადი სუფრაზული მთელის კონცეპტში stir. სადაც მრავალმნიშვნელოვანი სინონიმური ზმნები "stir" და "move" მეორდება სხვადასხვა ვერბალურ გარემოცვაში.

წარმოქმნილი კონტრასტები, ძირითადი და მეორადი კონტექსტების ურთიერთქმედების ფონზე აფართოებენ დასახელებული ზმნების სემანტიკურ-კონცეპტუალურ სტრუქტურას და შესაბამისად იზრდება კონტექსტუალური მგრძობელობაც.

A perfect day! On such one, no doubt, six years ago. Soames had brought young Bosinney down with him to look at the site before they began to build. It was Bosinney who had pitched on the exact spot for the house – as June had often told him. In these days he was thinking much about that young fellow, as if his spirit were really haunting the fields of his last work, on the chance of seeing – her. Bosinney - the one man who had possessed her heart, to whom she had given her whole self with rapture! At his age one could not, of course, imagine such things, but, there stirred in him a queer vague aching as it were the ghost of an impersonal jealousy; and a feeling too, more generous, of pity for that love so early lost. All over in a few poor months! Well, Well!

(Galsworthy, 400)

სანამ ნაწვევტის სტილისტურ ანალიზს შევუდგებოდეთ, რამდენიმე სიტყვით ზმნის სემანტიკურ კონცეპტუალური სტრუქტურის მახასიათებლებზე ვისაუბროთ. კონცეპტუალური კუთხის თვალსაზრისით, ზმნა განისაზღვრება ქრონოტოპული მახასიათებლით, რომელიც ერთდროულად მიუთითებს სივრცობრივ და ტემპორალურ ურთიერთობებზე, ამით ის განსხვავდება სხვა მეტყველების ნაწილებისგან. მეორე მახა-

---

შობღეს ასევე, როდორც ინფორმაციის გასითვლა ხდება რაიმე ნიშნისთვის (ეპინოეზი. 1970, 211).

სიათქელი, რომელიც აგრეთვე მნიშვნელოვანია ანალიზისთვის, ასახავს, თუ როგორ თავსდება მის მნიშვნელობაში დასასხელებელი ქმედება. ინფორმაცია, რომელიც სმნასთანაა დაკავშირებული, შედის არა მარტო ვიზუალურ რეპრეზენტაციაში, არამედ უფრო აბსტრაქტულ წარმოდგენებში. რომელიც მიტარულ მონასობებს ეხება, სმნის მნიშვნელობების ყოფნა უფრო ახლოს ხანძარის პროცესუალურ (ყოფნასთან, ყოფრე არსებითი სახელებისა, რომლებიც დეკლარაციულ ყოფნას გადმოსცემენ. ფსიქოლოგები ამახიან დაკავშირებით აღნიშნავენ, რომ ადამიანის ცეინის მიტორული რეოლი უფრო მიტად შეესაბამება სმნებით გამოხატულ პროცესებს, ხოლო სენსორული - არსებითი სახელებისას.

ხაინტერესია, რომ სემანტიკური ხინტაქსის წინასწარმეტყველი ლ. ტეიერი წინადადებას პატარა დრამის სახით იხილავს, რომელსაც თავისი მონაწილეები ძეკავს და რომლის ცენტრი სმნის კვანძია. სადაც წარმოდგენილია ეს პატარა დრამა თავისი აქტანტებით, ანუ მონაწილეებით. "სმნის ასეთი გაგება მიუთითებს, ერთი მხრივ, მის ვადუნტობაზე, როგორც სიტყვათ შეთანხმების კანონსომიერ, უნარზე და, მეორე მხრივ, მის ანალიზს მიუყავართ ფარულ, ლატენტურ სემებთან სმნის სემანტიკურ სტრუქტურაში, ანუ ფარულ შესაძლებლობებთან პრესუპოზიციის ცნების გამოსახატავად.

ზემოთ მოცემულ ნაწევებში გადმოცემულია მოხეცი ჯოლიონის სელეირი მღვთმარება: სემი, უსიტეყო სიყვარული და ირენთან შესხვედრის დაძაბული მთლიანი, ეს განწყობილება იგრძნობა მთელი სეფრაზელის ნაწილებში გრაფიკულ დონეზე თანწყობილი და ქვეწყობილი წინადადეგების თანმიმდევრული წეობა მისმეებითაა გამოყოფილი და ბოლოს, პაუზა ძახლის წინადადებით, თითქოს მისმე ამთხვრია "All over in a few months!"

ცენტრალური კვანძი ამ ნაწევრებსა მოთავსებულაა სმნაში "stir", რომლის დექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტები ასე დაფიქსირებული დექსიკონებში:

1. to move (esp. smth. mainly liquid) and mix smth. into it (ამომრეება, გადაადგდება, გადახელა, არევა (განსაკუთრებით თხევადი მახის))

2. (fig) cause a slight movement (interest ~ among the listeners)
(ვინმესთვის გულის ანუყება, სიბრალულის აღიქვრა)

3. to cause to move or wake (she doesn't stir before 9 o'clock)
(მოქმედებაში მოყვანა, ადგილიდან დაძვრა, გაღვიძება)

4. to produce strong feelings in someone (რაიმეთი შეპყრობილი, რაიმე ამომრავებს, შეგუღლიანება, იძულება)

5. (infig) to cause trouble between others, by spreading false stories
e. g. He enjoys stirring up things (ვრუ ამბების გავრცელებით არეულობის შეტანა)

6. to stir the blood = strong pleasant excitement (სისხლის მოწოლა, ხასიათოვნო აღვლეება)

აღნიშნულ ნაწვევტში თემატური ზმნის ძირითადი მნიშვნელობის დახადგენად საჭიროა, თანმიმდევრულად გავიაროთ ყველა სტილისტურად მარკირებული ტექსტის ნაწილები.

თემატური კონტექსტის კუთხიდან K1 ასეთი ფრაზით "At his age one could not"... იპყრობს ყურადღებას. მასში მოვლი ნოველის მთავარი იდეა - დროის პრობლემა იმპლიციტურადაა მოცემული. ეს იდეა ასევე იმპლიციტურად ნოველის სათაურშიც ფიგურირებს; "Indian Summer of a Forsyte", რომლის რუსული თარგმანი "Последнее лето Форсайта" მიუთითებს სათაურის არაცალსახა მნიშვნელობაზე ორიგინალში; და რომელიც წარმოქმნის ახალ პროგნოზულ ინფორმაციას უფრო სოგადი და უნივერსალური იდეის - გარდაუვალი დასასრულის შესახებ. აქტუალიზებული სემანტიკური მნიშვნელობა რეკურენტული ხასიათისაა, ე.ი. მეორდება ნოველაში რამდენიმეჯერ. ასე მაგალითად, ამ პატარა მონაკვეთშივე დროის თემატური "რეკურენტობა" წარმოქმნის წარწოს სტრუქტურას. ბოლო ძახილის წინადადება "All over in a poor month!" დასაწყის K1 კონტექსტთან ერთად ძლიერ პოზიციამი ხსნის "გარდაუვალი დასასრულის" თემას იმპლიციტურად. ამასთანავე უნივერსალ ეპითეტი poor months წინ წამოსწევს ავტორის ნეგატიურ შეფასებას: "სინანულის და უკმაყოფილების" სემებით, რომელიც ასევე იმპლიციტურად ემატება სიტყვა - პრედიკატს (stirred in him a vague aching). ეს სიტყვა ზმნის ნომინაციამი, როგორც ვთქვით, ერთდროულად ხივრცესაც მიანიშნებს და დროის ქრონოტოპსაც

წარმოადგენს. მასწავლებელს ადინიშნული ზმნის "stir" ქრონიკოსის ინტერპრეტაცია. მის კონცეპტუალურ სტრუქტურაზე დაქრნობით, გეოგრაფიის დროის განსაკუთრებულ აღქმას, მისი კონცეპტუალური მახასიათებლები განაპირობებენ ზმნის სემანტიკურ სტრუქტურაში არა ერთ კონცეპტს. არამედ ადამიანის გონისთვის დამახასიათებელი რთული კონცეპტების მიერ კომპლექტს, რომელიც სხვადასხვაგვარად ნაწილდება ტექსტში.

ზმნის მოქმედება, რომელიც; გააღიან უშუალოდ თბიქრზე -aching = yearning, longing, sin, sorrow თავისი დაუკონკრეტებელი მსახვერელებით: queer, vague, რომლებიც; ლექსიკონში ასეთნაირად დაგდება

1. queer = strange, difficult to explain, (informal) slightly mad, (derogatory) gay
2. vague = uncertain, not clear, hazy, indistinct, unable to think or express oneself clearly გადმოგვემს ქვეტექსტურ, ფარულ ინფორმაციას ემოციური, სუბიექტური შეფასებით და ურთიერთობაში მოხეყს ხეშთ წამოვთილი შეშტგოში მნიშვნელობები: 4.3.2 ზმნის stir" სემანტიკურ-კონცეპტუალური სტრუქტურიდან: stir strong feelings, cause a slight interest: produce excitement; begin to come to life.

ნიუელის მოავარი აზრის ინტერპრეტაციის დამდასტურებელ სემებს: (სესტი გამოცოცხლება, ახალი ძღვისხმევა, თუტა უმნიშვნელო და მოწურული) ვხვდებით სხვა შრავალ პერიფერიულ, მეორად მიკროკონტექსტებში მიეღი ნიუელის მასშტაბით, თუ გადაეხედავთ შემდეგ ნაწილებს, ენახავთ, რომ ადინიშნული ზმნის სინონიმური ლექსიკურ - სემანტიკური ვარიანტები დაეინებთ მეორდება, რათა ხახი გაეყვას მოხეცი ჯალიონის სელიერ მდგომარეობას:

A man of eighty-five has no passions, but the Beauty which produces passion works on in the old way, till death closes the eyes which crave the sight of Her (416).

It had left him the power, at eighty-five, to admire beauty ... a heart which - quite true! - had never grown old (396).

At first he felt taller and full of a new vigour ... (392).

And old Jolyon thought: " Eighty - five! I don't feel it - except when I get that pain" (376).

The selfishness of age had not set its proper grip on him, for he could still feel pleasure in the pleasure of others, realising that what he wanted, though much, was not quite all that mattered (402-403).

On this particular morning the thought which gathered rapid momentum was that if he became ill, at his age not improbable, he would not see her (408).

გამოყოფილი სიტყვები, რომლებიც წარმოადგენენ კონტექსტუალურ სინონიმებს, ქმნიან ფონს და მოქმედებენ გამაძლიერებელი ფუნქციით ძირითად 1) სუფრაზულ ნაწვევტში მარკირებული ზმნის კონკრეტუალური და ფარული ინფორმაციის გასაშუქებლად: 1. stir – agitate – აღვსნება; 2. stir – feel pleasure – სიამოვნების განცდა; 3. stir – produce passion – ენების აღძვრა; 4. stir – new vigour – ახალ ძალის შემატება; 5. stir – awaken, throb – გამოღვიძება, ფეთქება; 6. stir – gather rapid momentum – სწრაფი ტემპის აკრეფა.

“ფარული, მორცხვი განცდა სიყვარულის” – ეს მნიშვნელობა ხან ექსპლიციტურად, ხან ფარულად გამოსტყვივის მიუღ რიგ დამატებით მიკროკონტექსტებშიც. მაგალითად.

... horror stirred with old Jolyon, the horror of one who has never known a struggle with desperation. (397)

... there is no agitating warmth, only pale winter sunshine (413)

... And something beat within him in these days that with each throb fretted at the thinning shell.

... It was like a draught of wine to him who has been drinking water for so long that he has almost forgotten the stir wine brings to his blood, the narcotic to his brain.

There was something now to live for which stirred him continually to anticipation (415).

ყველა მოყვანილი მიკროკონტექსტი მეტაფორულ, ფონურ საფუძველს უქმნის იმ როული, გაურკვეველი ემოციის დასაზუსტებლად, რომელიც შეკუმშულად აკუმულირებულია მრავალმნიშვნელოვან ზმნაში “stir”, მის ძირითად ვერბალურ გარემოცვაში – (1) სუფრაზულ ერთეულში.

კუბრუნდებით რა რეტროსპექციაში მიკრო და მაკრო კონტექსტებს, ზმნა (1) ძირითად მიკროკონტექსტში განიცდის სხვა კონტექსტებთან ურთიერთობით გამოწვეულ ინტეგრალურ შემოქმედებას და გვთავაზობს განსოგადებულ, შემთავამებელ კონკრეტს – stir = cherish the final pleasure, excitement (გრძნობის გულში შენახვა, ჩახვევა, ხათუთად ელოლიავებოდა). ფლობს რა მაღალცენტროპიულ მანვენებელს დასაწვის-შივე, მისი ინფორმატული პოტენციალი გარდაიქმნება ავტორის მსოფლმხედველობის სიმბოლოდ ტექსტში. სინთეზის და

რების ნაკადი. შემდგომი აბ'ხა(ვები: 1) "A man of eightv five ..." 2). " It had left him the power at eightv – five" 3) At first he felt ... " 4) " And old Jolion thought : Eighty – five!" 5) The selfishness of age ... 6) On this particular morning ... 7) She would understand... that one so old should go out his way". ყველა აბ'ხაცი იწყება დროის გამომხატველი სიტყვებით და სიტყვათშეთანხმებით. თემატური ინფორმაცია, რომელმაც ჯერ სათაურში გამოანათა და შემდეგ უბნა – კონცეპტში "stir", იმპლიციტურად მიჰყვება მთელ ნოველას და ხდება მისი დაუინებით გამეორება სრული აქმისთვის. აზრის გამეორება მიმდინარეობს სხვადასხვა ენობრივი საშუალებებით: სინონიმური გამეორებით stir=move=awake=excite, პირდაპირი აეტიგამეორებით, პერიფრაზით, ფუძისხეული გამეორებით ან კონტექსტური სინონიმებით.

თუ ძირითად K(I) კონტექსტში შეინიშნება მრავალმნიშვნელობანი სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების ამოწვევა-რეალიზაცია ჯერ იმპლიციტურად პარადიგმატული პლანიდან ერთ სიტყვაში, შემდეგში ლინეალურ პროსექციკვიაში ადგილი აქვს მის ექსპლიციტურ რეალიზაციას სხვადასხვა სინონიმურ გამონათქვამებში. მიმდინარეობს პოლისემიის უფრო რთული აქტუალიზაცია სინტაგმატურ პლანში.

სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების წყენს მიერ გამოყოფილი ერთდროული რეალიზაციის თითოეული შემთხვევა გამოირჩევა თავისი სტილისტური თავისებურებებით და ძირითადი თვისებებით, რომლებიც საბოლოო ჯამში ტექსტის სხვადასხვა გრამატიკულ კატეგორიებს წარმოადგენენ: კომპოზიცია (ბმულობა), კონტინუუმი, ავტოსემანტია, რეტროსექციკვია, მოდალობა, ინტეგრაცია და ბოლოს სიტყვის ინფორმატულობის ფუნქციით გამოწვეული პოლისემია ტექსტში, როგორც მისი უნივერსალური მახასიათებელი. მაშასადამე, სიტყვით გამოწვეული პოლისემია მხატვრულ ტექსტში ისეთი სტილისტური ხერხია, რომელიც უსრუენელოდებს ტექსტის არგანიზებას და ხელს უწყობს შინაარსობრივ კონცეპტუალური ინფორმაციის ავტორისხეულ გაშლას-ანუ მის ტექსტაქმინალობას.

დაეუბრუნდეთ ისევ ნოველის ტექსტს და გაეაგრძელოთ სტილისტურად მარკირებული კონტექსტების ციტირება:

The yearning of Orpheus for the beauty he was losing, for his love going down to Hades, as in life love and beauty did go – the yearning which sang and throbbed through the golden music, stirred also in the

lingering beauty of the world that evening. And with the tip of his cork - soled, elastic - sided boot he involuntarily stirred the ribs of the dog Balthasar, causing the animal to wake and attack his fleas (Galsworthy, 378).

აღნიშნულ მონაკვეთში ხაზგასმული პირდაპირი და ხინონიმური გამოთქმები: stir=love, stir=yearning, stir=wake, stir=lingering. ექსპლიციტურად განაპირობებენ პოლისემიის სტილისტური ხერხის ტექსტადქმნადობის და სტრუქტურის 'ზაციის ფუნქციას'.

გარდა ამისა, მოცემულ ნაწილში შეინიშნება ერთი გამოკვეთილი სტილისტური მოვლენა: მიმდინარეობს სიტყვის ერთმნიშვნელოვნობის (stir=move, stir=push), პარადოქსალური შეთავსება იგივე სიტყვის ფიგურალურ მნიშვნელობათა ერთდროულ რეალიზაციასთან (stir = excite, stimulate, actuate, spirit up, cherish).

აღნიშნული ფაქტი ხაზს უსვამს ენობრივი საშუალებების ექსპრესიულობას და ამავე დროს აშუალებს მხატვრული ტექსტის არსებით თვისებას: სიტყვაძირობას (შეკვამული ინფორმაცია ერთ ენობრივ ნიშანშია კომპაქტურად მოთავსებული) და სიტყვაძირობას (ჭარბსიტყვაობას ე.ი. ერთი და იგივე ინფორმაციის გამოთქმა). ამიტომ, ერთდროულად მიმდინარეობს ორგანიზებულ სემანთა მოძრაობა ორ პოლესის შორის - კომპაქტურობასა და ჭარბსიტყვაობას, მინოსემიზაციასა და პოლისემიზაციის შორის. შედარყო ხინონიმური გამოთქმები: stir, wake, throb და საერთო იმპლიციტური სემების არსებობა მათთან დაკავშირებულ სიტყვებში: yearning, linger, love, შექამა(შით) ღუქსიკონებში დაფიქსირებული მნიშვნელობები :

yearn - 1. befitted with longing desire (სწრაფვა, ღტობვა, მისწრაფება); 2. be deeply moved, especially with pity (ღრმა წუხილი, ნაღვლობა);

---

* ტექსტში სიტყვის ასეთ დაჯინებულ გამოთქმას სემანტიკურ კონკრეტად მიიხსენიებს ტექსტის სხვადასხვა მკვლევარი და მას კონკურენტობის ხასხელდობო მოიხსენიებს: "თუ რომელიმე საკანს ან მოვლენას განსკორებით ვახსენებთ (ანუ ვახსენებთ კონკურენტობას) ეს შეიძლება დაკავშირებული იქნას სიტყვების ნიშნაზიასთან, ან უკვე დახსენებული სიტყვების გარკვეულ მოდულიზაციასთან" (ღუბანიძე 1998, 62).

linger- 1. continue to stay, especially through reluctance to leave (შეყოვნება, დაყოვნება, შეჩერება); 2. continue to live or exist although very close to death or the end (არსებობას განაგრძობს, ნელა ქრება, ნელა კვდება)

love - 1. opposite sex (საწინააღმდეგო სქესი); 2. adore (თაყვანისცემა, გაღმერთობა); 3. admire (მოხიბვლა, აღტაცება, ტრფიალი); 4. like (მოწონება); 5. cherish (სათუთად მოვლა, დიდლიათობა, ხელის გულზე ტარება, სიყვარულის გულში ტარება); 6. stir (მოძრაობა, აღელვება, შეწუხება); 7. flirt (კვებულობა, არშიეობა);

throb - 1. beat, palpitate strongly, fast (ფეხქვა, ძებრა, ფრიალი); 2. tingle or quiver with excitement (აღელვება, ძლიერი ცემა); 3. vibrate pulsate etc (ვიბრაცია, პულსაცია).

მოყვანილი სიტყვების მნიშვნელობები ; yearn (2); linger (2,3), throb (2,3), love (1,5,6) ზრდიან რა კომბინირებული მნიშვნელობების მოკლ კომპლექტს, ამით უზრუნველყოფენ სასარგებლო ჭარბსიტყვაობას მხატვრულ ტექსტში. პარადოქსული შეთავსება შეკუმშული, შეკვეცილი ინფორმაციისა და ჭარბი, გამეორებადი სიტყვამრავლობისა, ნოველას ხდის მწყობრად ორგანიზებულ კომპოზიციად, რომელსაც ჭეშმარიტად ლირიკული ქდერადობა გააჩნია.

ზმნის "stir" სემანტიკურ კონცეპტუალურ სტრუქტურაში წარმონიშნება ახალი სემები როგორც კონტაქტური, უშუალო სინონიმური კავშირის throb - stir, მეორე დისტანტური სინონიმური გამეორების wake - stir და კონტექსტუალური სინონიმების sing - stir ურთიერთქმედების შედეგად. მიმდინარეობს სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის ხარისხის ზრდა, რომლის შედეგად ხდება მისი გამდიდრება ახალი სემებით (შეადარეთ to sing = to be exultant, rejoice (აღტაცება, გახარება) და to throb = to vibrate, to tingle with excitement (ძებრა, სიხარულით აღტყინება). იწყება ახალი ასოციაციების წარმოქმნა ასეთი მიმართულებით: stir vigorously one's life. სტილისტურად მარკირებული სიტყვა-კონცეპტი მომღვენო კონტექსტში ამკვიდრებს ახალ მნიშვნელობას, ახალ კონცეპტს; There was something now to live for which stirred him continually to anticipation (415).

მოგვეგვს კიდევ ერთი ადგილი ნოველიდან, სადაც აღნიშნული სიტყვა stir არა მეტაფორულ, არამედ ბუკვალურ

“შიძრაობის” მნიშვნელობას გამოხატავს, თუმცა შიძრაობა მიმდინარეობს შიშის აღმსერელი კხოცაცვების ‘ხე’-დით:

Old Jolyon stirred him with his foot, but the dog remained motionless, just where there was no room to pass, and the hair rose slowly along the centre of his woolly back. Whether from the growl and the look of the dog's stivered hair, or from the sensation which a man feels in a wood, old Jolyon also felt something move along his spine. And then the path turned, and there was an old mossy log, and on it a woman sitting (381).

ამ შემთხვევაში ხინინიერი გამეორებები: stir – move და კონტექსტური ნაწილობრივი ეკვივალენტები the hair rose slowly; something move on his spine; uttered a growl; the dog's stivered hair (cut short = stumpy) წარმოქმნიან შიშის აღმსერელ უხიამოვნო გრძნობებს. კონტექსტით განპირობებული ეს ახალი მნიშვნელობა ხდება სტილისტურად რელევიანტური და წინ წამოსწეის ახალ დამატებით ინფორმაციას. ბუნებრივია, არ იკარგება დანარჩენი თქმატური სემები მთლიან კომპლექტში; აღბათობა ახალი მნიშვნელობის რეაღიზაციისა (arouse the feeling, affect emotions) კიდევ მეტად მტკიცდება ისეთი წინადადებით, როგორცაა old Jolyon felt something move along his spine. ხათაურში რეაღიზებული ქვეტექსტური ფარული ინფორმაცია “დროის პრობლემა” ერთ-ერთ მონაკვეთში აისახა და “შიხი უდიდებულესობის” – დროის უღმობელი სულა: გრაციუკულად პერსონიფიცირებულ ხიტევა Time-ში გამოუღინდა.

“With the wisdom of a long life, old Jobyon did not speak. Even grief sobbed itself out in time; only Time was good for sorrow – Time who saw the passing of each mood, each emotion in turn: Time the layer – to rest” (391).

ხიუელის ბოლო პარაგრაფებში იქმნება სტილისტური ხარხი, საბოლოოდ იკრება ძირითადი ინფორმაციის წრე, რაც მთანიშნებს კიდევ ერთ კარეკორიაზე – ტექსტის ინტერაციაზე. ეს თვისება, რომელიც სრულდება ბმულობის პრინციპით, აკავშირებს ტექსტის სხვადასხვა ნაწილებს და წარმოადგენს მათ ერთ მთელად. ინტერაცია აგებულთა ასოკაციურ და პრესუპოზიციურ ურთიერთობებზე. ბმულობა კი უფრო ლოგიკურ კავშირზე მოვითხოვს; ინტერაცია უფრო ფსიქოლოგიურია, ან სხეანაირად, კოტეხია (ბმულობა) ხინტაგმატურ პლანში ხორციელდება, მაშინ როდესაც ინტერაცია – პარადიგმატულში; პირველი ღინეარულია, ანუ

პირისონტალური, ხოლო მეორე - ვერტიკალურ ჭრილში მძიმდინარეობს.

იმისთვის რომ სათაურში ჩადებულ ენტროპიული კონცეპტი სემანტიკური ჯაჭვით შეიკრას, ყველა ეს დაშორებული, მაგრამ სტილისტურად მარკირებული აბზაცებიც უნდა წარმოვადგინოთ ტექსტის მოლიანიობის აღსაქმელად:

The stable clock struck four; in half an hour she would be here. He would have just one tiny nap, because he had had so little sleep of late; and then he would be fresh for her, fresh for youth and beauty, coming towards him across the sunlit lawn – lady in grey! And settling back in his chair he closed his eyes. Some thistledown came on what little air there was, and pitched on his moustache more white than itself. He did not know; but his breathing stirred it, caught there. A ray of sunlight struck through and lodged on his boot. A humble – bee alighted and strolled on the crown of his Panama hat. And the delicious surge of slumber reached the brain beneath that hat, and the head swayed forward and rested on his breast. Summer – summer! So went the hum.

The stable clock struck the quarter past. The dog Balthasar stretched and looked up at his master. The thistledown no longer moved. The dog placed his chin over the sunlit foot. It did not stir. The dog withdrew his chin quickly, rose, and leaped on old Jolyon's lap, looked in his face, whined; then, leaping down, sat on his haunches, gazing up. And suddenly he uttered a long, long howl.

But the thistledown was still as death, and the face of his old master.

Summer – summer – summer! The soundless footsteps on the grass!
(426)

ორივე პარაგრაფი იწყება ერთი და იგივე ფრაზით, რომელიც დროის უღმობელ სედას გვაუწყებს, თითქოს ისმის საათის წიკწიკი და მოახლოვებული დასასრული. ერთიანი მოვლის ასეთი დასასრული მიუთითებს ავტორის (შემოქმედის) კომპოზიციურ ინტენციასზე, რომელიც თქვენებს რა სტილისტურ ხერხებს, რათა სწორი ორგანიზება გაუკეთოს ტექსტის მსხვილ მონაკვეთებს, ქვეცნობიურად ქმნის მწყობრ სისტემას. ამასთან ორივე პარაგრაფი მთავრდება ერთი და იგივე დეკლარაციული გამეორებით: summer – summer! თითქოს შეიკრა წრე; წარჩოში ჩადგა მიელი ნიფელა და თან წაიტანა მოხუცი ჯოლიონის სახე უკვე საბოლოოდ დამწყობებული. The thistledown no longer moved... It did not stir... But the thistledown was still as death, and the face of his old master. მხატვრულმა

შედარებამ, რომელიც ჩახეურად მეტაფორაა, კარგეორიული ანალოგია დაამკვიდრა ორ სიტყვას შორის death და the face of the old master. დასასრული ნაღებელია დასაწყისში:

“Indian summer 1. a period of warm weather in the late autumn - გვიან შემოდგომის თბილი პერიოდი; 2. a pleasant or successful time happening near the end of a certain period esp. towards the end of a person's life - სახიამოვნო და წარმატებული დასასრული რაიმე პროცესის, განსაკუთრებთ ადამიანის სიცოცხლის დასასრულის წინა დღეები.

სიტყვა stir გახდა ნოველის ხიმბოლო - სიტყვა-კონცეპტი, რომელიც მუხრდება ანალოგიურ სიტუაციებში მრავალჯერ როგორც სათაურის ფარული სემა. ის მოვლი ნაწარმოების თაური კონცეპტია, რომელიც ხაზს უსვამს ტექსტის მოვლიანობას და თემატიკობას.

როგორც ავღნიშნეთ, შემოქმედებითი პროცესი სტოქს-ტიკურია, ანუ არადეტერმინირებული. ავტორმა არ უცხის წინადაწინ, როგორ განლაგდება ტექსტის სხვადასხვა მონაკვეთი. ყველა ამ ნაწილის სინთეზი ხელს უწყობს ახალი ინტერპრეტაციის, ახალი კონცეპტის წარმოქმნას, რომელიც როელი ფსიქოლოგიური პროცესია და მოითხოვს ტექსტის არა ერთხელ წაკითხვას, რადგან ყოველი წაკითხვა რაღაც ახალი ემოციური ინფორმაციით ამდიდრებს ტექსტსაც და შესაბამისად მკითხველსაც, რომელიც სხვადასხვა კუთხით და სხვადასხვა განწყობით იწყებს კითხვას.

(ჯ. გოლსუორის “Indian Summer of a Forsyte”). მრავალმნიშვნელობანი სიტყვა-კონცეპტი stir შეეცვანით ნოველის ტექსტადქმნადობის და ორგანიზების მთავარ პოლიფონიად. შესრულებულ ანალიზში სიტყვა-კონცეპტის - stir-ის იმპლიკაციური სემების რეფერენტული განყენა მიმდინარეობს მოელ ნოველაში. საინტერესოა, ქართულ თარგმანში სათაური “Indian Summer”, როგორც “ბებრის ყვავილობა” გადმოდის, რაც მიგვაჩინა არა ადეკვატურად, ვინაიდან ცრუ-კონცეპტს ნუგატური შეხეტი შემოაქვს პოეტურად აქლერებულ ამ პროზაულ ნაწარმოებში. ჩვენი ასრით, უფრო მიხსადაგებოდა გ. ტაბიოსიყული სიტყვა-კონცეპტია “შემოდგომის შუე”, რადგან მოხეცი ჯოდლიონის ფაქტში ემოცია უფრო მეტი სინატიყით გადმოვიდოდა და ტემპორალური სემა; გაქლერდებოდა, თუნდაც “შხის ჩახელის წინ”, მაგრამ არა “ბებრის

ყვაილობა”, სადაც უკვე თავიდანვე კვდება მიწელი პრელუდის განსჯა ნეგატიური პროგნოზით. სიტყვა “ბებერი” ქართულში დამამკირებელი და გამაღიზიანებელი სემის მიმკველია.

ნოველა იწყება ტექსტის კომპოზიციის ერთერთი კომპონენტით – ექსპოზიციით, სადაც პირველივე წინადადება იწყება დროის და მხატვრული სივრცის ქრონოტოპით “On the last day of May in the early ‘nineties, about six o’clock of the evening”. . . . ექსპოზიციის პირველივე წინადადებაში (ძლიერი პოზიცია) გამოხდა, რომ სათაურში ქარაგმულადაა მიხინებულნი დროის ნიუანსი და, როგორც რუსულ თარგმანშია “*Ванье лето*”-ს საწყისი მნიშვნელობით არ უნდა იყოს, არამედ მისგან წარმოებული კიდევ სხვა რაღაც ახალი მნიშვნელობაა, რომელიც ამოიკნობა და ცოცხლდება კონტექსტში. შემდეგ იწყება ბუნების და მთავარი გმირის აღწერა ერთდროულად, ვიდრე გარკვეულ დაძაბულობას არ მიადევს; ასე რომ, სიუჟეტის დაწყებამდე იქმნება ერთგვარი ფონი მოქმედების განვითარებისთვის, რომელიც აღწევს კულმინაციას რომანის გმირის, ირენის გამომწინას. ენობრივად ის კვლავ გამოიხატება სიტყვა *stir*-ით, რომელიც თემატური განწყობის ჩარჩოს ქმნის. მას ყველაფერი მოჰყავს წესრიგში ამ მრავალმნიშვნელოვანი სიტყვის რაკურსიდან *stir-move-throb-agitate-excite-upset-wake*. აღწერა, ბუნების იქნება თუ გმირის პორტრეტის, წარმოადგენს სტატიკურ კომპოზიციურ-ახრობრივ ფორმას, რომელიც გეთავაზობს ინფორმაციას არა მარტო გმირის გარეგნული თვისებების შესახებ, არამედ მის პიროვნულ შინაგან თვისებებზე, მის ჩვევებზე, მიდრეკილებებზე და მის სოციალურ წარმომავლობაზე, რომელიც ტექსტის კონტინუუმის ტემპორალური ნაწილია, ვინაიდან აქ გამოხატულია ეპოქა, წელიწადის დრო და დღე: The Stable struck four; in half an hour she would be here. . . . The stable clock struck the quarter past. . . . Summer – summer – summer! The soundless footsteps on the grass!

აქვე უნდა ითქვას, რომ აღწერა როგორც ტექსტის კომპოზიციის ფორმა განიცდის ცვლილებას, როგორც რაოდენობრივს ასევე თვისობრივს. თუ კი გასული საუკუნის პროზისთვის აღწერას ტექსტის გაბმულობაში ხაკაოდ დიდი და გარკვეული ადგილი ეჭირა (რაოდენობრივად) და მიუთითებდა სრულიად სხვადასხვა თვისებებზე (თვისობრივად),

მეორე საუკუნის პრინციპში შეინიშნება ტენდენცია პორტრეტის თუ ბუნების აღწერის შემოკლებასკენ. ავტორი უფრო მეტად შეჰპარავად გვიტყობინებს ამ მახასიათებლის შესახებ. ნაკვლავ გამლოლი და დეტალური აღწერისა, გამოიყენება სიტყვა-კონცეპტები, პორტრეტული შტრასები, სახასიათო დეტალები კომპენტარებში და დიალოგებში. როგორც ვიქვიჩახეო უ. ფილენერის ნოველაში "The Bear" (Go Down, Moses), ანაღისის დროს თემატური სიტყვა-კონცეპტები bequeath და repudiate-ის სინონიმური და ფიქსიციული გამკორებებისას გაიხსნა ნაწარმოების ძირითადი იდეა.

ამრიგად, ტექსტის სტილისტიკურმა ანაღისმა მიერო და მაკრო კონტექსტებში მრავალმნიშვნელოვანი სიტყვა stir, წარმოაჩინა მოუღი ნოველის ერთ მრავალპლანიან ინფორმაციად⁷. რომელმაც გადმოხცა ნაწარმოების მთავარი იდეა - პოლიფონიად, ერთ შეკუმშულ კონცეპტად, მთავარია არა ენობრივი წარმონაქმნის მოცულობა წმინდა რაოდენობრივი თვალსაზრისით, არამედ მისი ფუნქციური გაგება. აღნიშნული ნოველის მოკლე სემანტიკურ-სტილისტიკური ანაღისის მიხანი იყო გამოუმსუვრებინა, თუ რა ენობრივი ხაშუადლებუბით ხორციელდება სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების ერთდროული რეალიზაცია ტექსტში და, შესაბამისად, როგორ თანდათანობით და მიზანდასახულად იცვლებოდა უსახეურობის ზომა, ხოლო მეორე მხრივ, იკვეთებოდა ახრთა ორგანიზებული მიმრავობა - აღბათური ახრობრივი მოძოუსების ცხადად გარდასახვა, ანუ მართებული კონტაქტი ჯერ სიტყვასთან, ხოლო შემდეგ ტექსტთან და ავტორთან.

---

⁷ შევადრეთ გ. სტეპანოვის სწინ Целостность художественного образа определяется самой природой художественного мышления, которое стремится охватить весь мир как целое, не дробя живую действительность на части. Степанов Г.В. Несколько замечаний о специфике художественного текста. Вк.: Сб. научных трудов МГПИИЯ вып. 103 Англистика текста М.1976

თავი 1.3. ინფორმაციის წარმოქმნის და ორგანიზების კოგნიტიური პრინციპები

წინა თავში პროზიდან მოყვანილი მაგალითების ანალიზმა დაგვიანახა, როგორც არ უნდა იყოს ღრუბარულად განვითარებული შინაარსობრივ-ფაქტუალური ინფორმაცია, ნაწარმოების ძირითადი იდეა წარმოადგენილია ერთი კონცეპტით, რომელსაც ავტორი ქვეცნობიერად მიუღწევს ნაწარმოების მთავარი იდეის ინტერპრეტაციისთვის იყენებს. არ არსებობს ნაწარმოები ამგვარი სიტყვა-კონცეპტის გარეშე. მხატვრული ხერხებით სოციალურ-საზოგადოებრივი, აღმზრდელითი თუ ესთეტიკური იდეის ტრანსფორმირება კონცეპტად წარმოადგენს შემოქმედებითი პროცესის საფუძველს. კონცეპტი და ტექსტის კონცეპტუალურობა წარმოადგენს ნაწარმოების უნივერსალურ კატეგორიას. ტექსტის ინტეგრაციის მოუღი პროცესი, არსებითად გამოიხატება კონცეპტის გამომსახველ საშუალებათა რუდუნებით ძიებაში, რომელიც აჯამებს ავტორის მიერ რეალური სამყაროს აღქმის შედეგებს, რათა მიიტანოს ის მკითხველამდე. კონცეპტის ჩამოყალიბება თანდათანობით მიმდინარეობს; ყველა კატეგორია, რაც ტექსტში ფუნქციონირებს, მათ შორის ზემოთ მოყვანილი აქტუალისაციის საშუალებები - ყველაფერი კონცეპტის წარმოქმნას ემსახურება.

შესაყავლ ნაწილში, როგორც აღვნიშნეთ, კონცეპტი წარმოქმნება დინამიკაში, საგნის შესახებ ინფორმაციის აგების პროცესში. ამასთან, ეს ინფორმაცია მოიცავს მონაცემებს როგორც სამყაროს ობიექტურ საგნებზე, ასევე წარმოსახვით სამყაროსზე, შესაძლებელ პირობებზე და საგნების მდებარეობაზე ამ სამყაროში. აღნიშნული მონაცემები შეეხება ადამიანის ცოდნას და მის წარმოდგენებს ობიექტურ საგნებზე. კონცეპტს შეუძლია სხვადასხვა დაკვირვებები და წარმოსახვები ერთი რუბრიკის ქვეშ, ერთ მახასიათებლამდე დაიყვანოს. სამყაროსზე ცოდნა ინახება მეხსიერებაში და კონცეპტუალური სისტემის ასაკებ ელემენტებს წარმოადგენს. უზრუნველყოფს რა სებიექტური გამოცდილების გადამშეშებებს, ინ-

ფორმაცია ღაგდება საზოგადოების მიერ დადგენილ სხვადასხვა კლასებზე და კატეგორიებზე.

ადამიანის შემეცნებითი ქმედება ანუ კონცეცია განხილულა, როგორც განვითარებადი უნარი სამყაროში ორიენტირებისათვის; ადრინდელი ქმედება შეესაბამება საგნების აქციულზეულ იდენტიფიკაციას და განმასხვავებელი კონტრასტების დადგენას: კონცეპტები სწორედ ასეთი პროცესების განხილვისას წარმოიშობა, სამწუხაროდ, კონცეპტუალებს, თუმცა კარგად ესმით ამ ფაქტორის გადამწყვეტი მნიშვნელობა, მაინც ვერ ასერხებენ უპასუხონ კითხვას, თუ როგორ წარმოიქმნება კონცეპტი. მხოლოდ ზოგადად მიანიშნებენ აზრის ჩამოყალიბებაზე, რომ კონცეპტის ბუნების განსახლვრა მხოლოდ ენის საშუალებებით მიიღწევა.

კონცეპტუალური ხისტემის ფორმირებისთვის აქციულზეულია ეოფარაული გარკვეული საწესი, პირველადი კონცეპტები, სათანადო; შემდეგ ექვლა დანარჩენი წარმოიშობა, კონცეპტი, რომელიც აზრის ინტერპრეტატორად გვევლინება, განიცდის მუდმივ მოდიფიკაციას და დასუხტებას, დასაწესში კონცეპტი თითქოს არ ექორნილება ანალიზს, მაგრამ შემდგომში, ხდება რა ხისტემის ერთეული და განიცდის რა სხვა კონცეპტების სეგაგულებას, თუთონაც; იცვლის სახეს, კონცეპტური სემანტიკის კვლევის საგანს წარმოადგენს ის კონცეპტები, რომლებიც მოლიანი კონცეპტუალური ხისტემის არსებითი შემადგენელი ნაწილია და ამ ხისტემის ძირითადი კონსტიტუენტებია. მნიშვნელობის გაცოლება კონცეპტთან არ მიგვანხია ერთადერთ შესაძლებელ ვარიანტად კვლევისთვის, კონცეპტი უფრო შუამდევალია სიტყვასა და ექსტრადისინგვისტურ რეალობას შორის, ბუნებრივია, არცერთი მნიშვნელობა არ შეიძლება გავეტოლოთ მისგან წარმოქმნილ კონცეპტს, ეკუბრიაკოვას ტერმინოლოგიით სიტყვის მნიშვნელობა გადასექვეა კონცეპტად, თუ ის "ნიშნითაა დატყრილი", საგულისხმოა, რომ კონცეპტსა და მნიშვნელობას შორის ერთიერთობები საკმაოდ რთულია, კონცეპტური დინგვისტიკისთვის უფრო პერსპექტიულია სემანტიკის ის მიმართულება, რომელიც კონცეპტუალურ დონეს უპირისპირებს სემანტიკურ (ენობრივ) დონეს.

მიხანშეწინილად მიგვანხია მნიშვნელობის წარმოსახვა იურარქიულ დონეებზე, რომლის აშკარა გამოხატულება ისაა, რომ ზოგადსაკაცობრიო კონცეპტები (უნივერსალიები), სხვა-

დასხვანაირად ჯგუფდება და სხვადასხვანაირად გამოიხატება სხვადასხვა ენაში, რაც მჭიდროდ უკავშირდება ლინგვისტურ, პრაგმატულ და კულტუროლოგიურ ფაქტორებს, ამასთან სხვადასხვა მარკერებით ფიქსირდება ლექსიკონებში. მაშასადამე, კონცეპტუალიზაცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პროცესია ადამიანის შემეცნებითი ქმედებების გამოსაკვლევად, რაც გამოიხატება მიღებული ინფორმაციის გააზრებაში და მის კონცეპტად გარდაქმნაში ადამიანის ტვინში. კონცეპტუალიზაცია განიხილება, როგორც ცოცხალი, დინამიური პროცესი აზრის წარმოსაქმნელად და შესაბამისად მკვლევარის წინაშე დგება არა მარტო ახალი კონცეპტების წარმოქმნის, არამედ მათი მუდმივი გამდიდრების და ველებადობის საკითხი. ეს და სხვა კიდევ ბევრი საკმარის მნიშვნელოვანი პრობლემა უკავშირდება კონცეპტუალიზაციას და შემეცნებით პროცესს, რომელიც სიტყვის აზრობრივი კონცეპტის წარმოქმნისა და ტრანსფორმაციის პროცესია.

სიტყვის კოგნიტიური კონცეპტი აღიქმება, როგორც ინფორმაციის ორგანიზების და განლაგების კოგნიტიური პრინციპი იმ ბუნებრივ თანმიმდევრობაში, რომელსაც ადგილი აქვს სინამდვილეში. იურარქიულად დიდი მოცულობის ტექსტებში ინფორმაცია შრეებად არის განლაგებული უფრო დიდი მოცულობის ზეფრაზულ ერთობებში, ვიდრე წინადადება და აბზაცია. ინფორმაციის ორგანიზება სხვადასხვა ტიპის ტექსტებში სხვადასხვაგვარად მიმდინარეობს: მეცნიერულში – ლოგიკური პრინციპით, საქმიანი წერილების ტექსტებში – მკაცრად თანმიმდევრული ოპერაციული პრინციპით განსაზღვრული ქმედების შესასრულებლად. მხატვრულ ტექსტში კი ტექსტის ელემენტების სივრცობრივი, მიზეზობრივი და ქრონოლოგიური თუ სოციალურად განპირობებული ორგანიზება დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ნეკულ და ბუნებრივ ენობრივ ფორმებში მიეწოდება გარკვეული ინფორმაცია, თუ რამდენად მიწესრიგებულად არეკლავს აღქმულ რეალობას ესა თუ ის კონცეპტი.

ადამიანის მიერ სამყაროს აღქმაში ყოველთვის იჭრება შეფასების ფაქტორი, როგორც შემეცნების პროცესი, რომელიც ყოველთვის გულისხმობს ემოციის არსებობას; ასევე მენტალური რეპრეზენტაციები და კონცეპტუალური სტრუქტურების შექმნაც მიმდინარეობს სუბიექტური ფაქტორის გავლენით.

ყველაზე უმცირესი კონცეპტი - სიტყვა ტექსტში რეალიზაციის დროს მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ მიმდინარეობს სხვადასხვა მნიშვნელობების მოძრაობა კონტექსტის ძლიერი ზეგავლენით. მრავალმნიშვნელოვანი სიტყვის ლექსიკურ-სემანტიკურ სტრუქტურაში განასხვავებენ სამი ტიპის მნიშვნელობებს: 1. დენოტატურს; 2. კონოტატურს და 3. კონტექსტუალურს.

საჭიროა მიუთითოთ, რომ დენოტატური და კონოტატური მნიშვნელობები ურთიერთსაპირისპირო მნიშვნელობებია და იმყოფებიან ურთიერთგამომრიცხავ აპოზიციიაში, მაგრამ როგორც სისტემის ელემენტები, მეტყველების რეალიზაციის დროს წარმოიქმნებიან. ამასთანავე კონოტატური მნიშვნელობები შეიძლება იყოს შემთხვევითი, თავს მოხვეული რაღაც მორეული ასოციაციებით ან პირობითად წარმოქმნილი მიღებული ცხოვრების გამოცდილებით, ან მკითხველის თუ ზაურუნით. თუმცა კონოტაციები შეიძლება იყოს მუდმივიც, საერთო საზოგადოების კოლექტივის მიერ კოგნიციონებული. პირეული განისაზღვრება, როგორც სუბექტური, ხოლო მეორე, როგორც ობიექტური კონოტაციებია. როგორც პირეული ისე მეორე ენის სისტემის კუთვნილებას არ წარმოადგენენ, ისინი წარმოიქმნებიან სპონტანურ მეტყველებაში.

კონტექსტუალური მნიშვნელობები არ წარმოადგენენ სისტემის ელემენტებს, მაგრამ წარმოიქმნება და გაიხსნება მეტყველებაში, როგორც ლექსიკონში დაუფიქსირებელი და ადამიანთა კოლექტივის მიერ გაუცნობიერებელი. სხვა სიტყვით რომ ვთქვათ, ამგვარი პოტენციური მნიშვნელობის წარმოქმნა მიმდინარეობს კონტექსტში. ამასთანავე კონტექსტუალური მნიშვნელობა, ქმნის რა ახალ ცნებას, წარმოადგენს ახალ დამატებით ინფორმაციას, ან ნაწარმოების კონცეპტს, რომელიც არა მარტო არ შეესაბამება ლექსიკონში დაუფიქსირებულ ნომინაციას, არამედ ზოგჯერ მისი საწინააღმდეგოცაა.

ბუნებრივია, წამოჭრება კითხვა: როგორ ხდება წანაცვლება ამ ახალი ინფორმაციისა ლექსიკონში დაუფიქსირებელი მნიშვნელობის საპირისპიროდ. სანამ კონკრეტული მაგალითის ანალიზს შევედგებით, კიდევ ერთხელ გავესვათ ხაზი მნიშვნელობათა ტიპების იერარქიულობას, რომელიც შემდგომშიც დაგვეჩინება. საკმაოდ გაერკველებულია ბინარული მიდგომა მოხსენიებული მნიშვნელობებისადმი, რომლებიც

ერთმანეთის საწინააღმდეგო პარადულურ სტრატეგებს შეადგენენ: პირველადი და მეორადი, პირდაპირი და გადატანითი, აბსტრაქტული და კონკრეტული, უსუვალური და ოკაზიონალური, ნეიტრალური და სტილისტურად მარკირებული. არქაული (outdated) და თანამედროვე (updated).

ახალი ინფორმაციის ანუ კონცეპტის წარმოქმნა ტექსტში, გულისხმობს, ადამიანის კოგნიტიური ქმედების აუცილებლობას. მკითხველი-ინტერპრეტატორის აღქმვებურ კონტაქტს ტექსტთან და ავტორის წინააღმდეგობის, ანუ კომუნიკაციური ინტენციის აღქმვებურ გაგების უნარს. ავტორის საკომუნიკაციო განზრახვის ანუ ინტენციის ინტერპრეტაცია წარმოადგენს მისწავლადი კოგნიტიურ ქმედებას და პარამორფული უროთეროების დამკარებას ინტერპრეტატორის სამყაროსთან, რაც გამოთხოვბება კონტექსტის თავისებურებების გაცნობიერებაში, მიღებული რეჟიმულტატების დადასტვებაში.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სიტყვისგან ახალი ინფორმაციის წარმოქმნა ტექსტში დაკავშირებულია მკითხველი-ინტერპრეტატორის უნარზე, რათა ტექსტის ავტორთან დაამკარებას თანაბარი შემოქმედებითი უროთერობა, ანუ გახდეს იგივე ტექსტის თანაავტორი. მის უნარზეა აგრეთვე დამოკიდებული ადვილად მოახერხოს წინასწარი გამოცნობა-განსჯერება შემდგომ მიკრო კონტექსტებში ახალი ინფორმაციის წარმოქმნის კოგნიცია, რაც მიანიშნებს ადაპტაციის და დინამიკური პროგნოსის განვითარებაზე. მაშასადამე, დაპარაკია ინფორმაციის პრედიქტებულურ ხასიათზე, ანუ წინასწარ "განწყობაზე" (უზნაძე 1961) სიტყვის აღქმისა და გაგებისთვის სხვადასხვა ტიპის კონტექსტებში.

მხატვრული ტექსტის დაყოფის მეორე კოგნიტიური პრინციპი დაკავშირებულია მოცემული ინფორმაციის დაყოფასთან "თემებად" (რომელიც იგულისხმება მკითხველ-ინტერპრეტატორისთვის უკვე გაცნობიერებულ ინფორმაციად) და "რემად", ანუ ახალ "ინფორმაციად" (რომელიც უცნობია მკითხველისთვის) (Prince 1981).

---

⁷ ექსპერიმენტული გამოკვლევები ფსიქოლოგიაში გვამჩნობს, რომ ადამიანის ტენი ქვეცნობიურად განუწყვეტლივ გამოიმუშავებს ახრობრივ პროგნოსებს, Ф.М. Фрумкина, А.П. Василевич. Получение оценок вероятностей слов психометрическими методами. "Вероятностное прогнозирование в речи". М.1971

დაეცემა ახალი დამატებითი, ქვეტექსტური ინფორმაციის მაქსიმალური რაოდენობა და მოეხსინათ სიტყვა-კონტექსტის იდენტიფიკაცია.

აღბათური წყაღმა და თანდათანობით ადაპტაციის პროცესი შეიძლება ვანიჭეთ მხატვრული პროზის მაგალით-ზე, სადაც მრავალსახისანი ინფორმაციის წინასწარ გამოსწავლა მიმდინარეობს აღბათური შეფასების საფუძველზე, ახლად შეფასებული ინფორმაციის შერწყმა უკვე ცნობილიდან წარმოადგენს კონტექსტის წარმოქმნის და ინფორმაციის სწორი ორგანიზების საფუძველს. სიტყვის მიერ ინფორმაციის დაყოფის ერთ-ერთი კოგნიტიური პრინციპი მდგომარეობს "მიმდინარე" და "ახალ" ინფორმაციად (თემა და რემად) გააზრებაში, რომელიც ტექსტის / დისკურსის კოპერენტულობაზე დამყარებულია. ეს უკანასკნელი აკავშირებს ტექსტის რეალისტებულ სემანტს უკვე ადრე რეალისტებულ სემანტებთან. ადრესატი თითქმის "უკან იყურება" (flash back), როდესაც მდებარეობს ტექსტის გრამატიკული კატეგორიების რეტროსპექციულ-პროსპექციის ერთიერთი მიმართება.

სემანს მიერ თეორიული ანალიზისთვის პრაქტიკული ხორცშესხმა გადააქვეყნეთ დაგვესრულებინა თემატისანი მაგალითით – ნაწილში "ე. ფოლკნერის ერთერთი საუკეთესო ნაწარმოებიდან "დათვი" (The bear):

"Relinquish." McCaslin said. "Relinquish. You, the direct male descendant of him who saw the opportunity and took it, bought the land, took the land, got the land no matter how, held it to bequeath, no matter how, out of the old grant, the first patent, when it was wilderness of wild beasts and wilder men, and cleared it, translated it into something to bequeath to his children, worthy of bequeathment for his descendants' ease and security and pride and to perpetuate his name and accomplishments. Not only the male descendant but the only and last descendant in the male line and in the third generation, while I am not only four generations from old Carothers. I derived through a woman and the very McCaslin in my name is mine only by sufferance and courtesy and my grandmother's pride in what that man accomplished whose legacy and monument you think you can repudiate." and he

"I can't repudiate it. It was never mine to repudiate. It was never father's and Uncle Buddy's to bequeath me to repudiate because it was never Grandfather's to bequeath them to bequeath me to repudiate because it was never old Ikkemotubbe's to sell to Grandfather for

bequeathment and repudiation. Because it was never Ikkemotubbe's fathers' fathers' to bequeath Ikkemotubbe to sell to Grandfather or any man because on the instant when Ikkemotubbe discovered, realized, that he could sell it for money, on that instant it ceases ever to have been his forever, father to father to father, and the man who bought it bought nothing (246-7).

აღნიშნული ნაწარმოები ითვლება ავტორის მეტად ნაყოფიერი შემოქმედებითი პერიოდის ეპიკლასუ ცნობილ მთხრობად, ციკლიდან "Go Down, Moses".

ბექსტის სეფრა'სული ერთეული, რომელიც ორი აბსტრაქტული შედგება და ნაწარმოების მთავარ თემას ხსნის, ეფრადლებას იპყრობს მრავალმნიშვნელოანი სიტყვების რეკურენტული განმეორებით: to bequeath და to repudiate. აღნიშნული სიტყვები გვხვდება: ავტობიოგრაფიებით, ფიქსიციული გამეორებით და ხინონიური გამეორებით, უახლეს ინგლისურენოვან ლექსიკონებში აღნიშნული სიტყვების მნიშვნელობათა დეფინიციები ასეთნაირად გამოიყურება

bequeath: 1. to leave (property) to another by last will & testament (ანდერძით დატოვება); 2. to hand down, to pass on (he ~ his talent to his son) (გადაცემა, დატოვება შთამომავლობისათვის); 3. arrange by making a will, to give property after death (ქონების ანდერძით დატოვება სიკვდილის შემდეგ)

repudiate: 1. refuse to have any more to do with (sb) (უარისთქმა ვინმესთან რაიმე საქმეზე, უკუგდება); 2. disown ~a son, lover; a fortune (უარის თქმა მოვალეობის შესრულებაზე; შეიღწე, სიყვარულზე, ქონებაზე); 3. refuse to accept or acknowledge smb, reject ~ a charge, a claim, a suggestion (უარისთქმა რაიმე წინადადებაზე, მოთხოვნაზე, ბრალდებაზე); 4. deny the validity or authority of (a belief, a treaty etc.) (რწმენის დაგმობა, კონტრაქტის და ა.შ.)

bequeath(1) და repudiate(1,2,4) მნიშვნელობების ერთიერთ-ქმედება მსატერული კონტექსტის სეწლით იძენს მთელი მთხრობის მთავარი იდეის - სიტყვა-კონცეპტის როლს და გადმოგვიცემს ინფორმაციის ასეთ განლაგებას: 1. აღთქმული ტრადიციების და რიტუალების დაცვა, 2. ყოველ-გაყოფის ცოდვა ისეთ მარადიულზე და ხელშეუხებელზე, როგორც მწაა, ეს ცოდვა მძიმე ტყუილად გადაცემა თაობიდან თაობას - იოკანაპატოფის მედიდრო, ამიტომ არის, რომ ამ პრობ-

ღემას ასე დიდი ადგილი უჭირავს აღნიშნულ მოთხრობაში. ეს გახლავთ უქონლობის, უპოვარების პრობლემა: რომ ბუნებაში არაყის არაყური არ ექვეყნის. მთავარი გმირის მაკაე-შირებელი რგოლი მის გაორებულ ცოდნა- გამოცდილებაშია: ტყეხა და მიწაზე აღამიანის საკუთრების დამკვიდრება - არ-დამკვიდრება. სწორედ ამის გაურკვეველობა ან უცოდინარობაა თავი და თავი ცოდვისა. ეს კი იწყება იქიდან, რომ ადამიანი თელის მიწას თავის საკუთრებად.

ასეთი იშვიათი სიტყვები ტექსტში მაშინვე ასხივებენ და თვალს გჭრიან თავის შუქით და გაოცებენ სპექტრულად გამოხსივების დაუხაბამო ენერგიით. შემეცნებითი პროცესის არსი სწორედ ამ უხასრულე ენერგიაშია. აღნიშნული სიტყვების კოგნიცია ხსნის ტექსტის კომუნიკაციურ ფუნქციას და ხემანტიკურ ფოკუსს წარმოქმნის. ასეთი იშვიათი სიტყვა შეიძლება იქცეს ბიბლად (იმპულსად) მოვლი რიგი ასოციაციების და მხატვრული პასაჟებისთვის, როგორც ნაციონალური, ისე მსოფლიო მხატვრული კულტურის მასშტაბით.

აღნიშნული სიტყვებისგან (bequeath - მემკვიდრეობით გადაცემა, repudiate - უარის თქმა მემკვიდრეობაზე) გამოწვეულმა ემოციამ თავად შემაცნობია ქართველი გლეხის ტრადიციული. თაობიდან თაობაზე გადამოსული საკრალური აღთქმა, რომელსაც იგივე დატვირთვა და შინაარსი აქვს. ეს საკრალური ცოდნა, როგორც სიბრძნის, საზრისის გამომხატველი კონცეპტი, აღბათ ხეყნი დედამიწის ყველა მკვიდრის ცნობიერებაშია ჩაქსოვილი, რადგანაც წმინდა წერილში

---

* სემი წინაბრები ცხოვრობდნენ დასავლეთ საქართველოში. სვანტარის მოსახლერე ხოყულ მოხერაბაში და თავს კვლვობდნენ საქართველოში ეყნას. რომელიც; იმდენად საკრალური იყო, რომ ეყნასში ყველას ერთე ადვილად დახაოჯალეურებლად იცო უშეუბდნენ. ხსნამ არ დამწოყნობლა ეყნასში. ბუბასხეან სმორად მქსნოდა, თუ რა დიდი ხირცეოთა და ლლი ცოდვა იქნებოდა ამ ეყნასის და მოწის გაყოფა. ეყნასდან ხეყნ თქ არ უცხოებობდით ამის ხსამწორობა მოსალოდნელი იქნებოდა მათი გარდაცოფლების შესდეკ მასამ შეხსრულა დანაბრები არ თქმცა ადვიან მქართე უცოკლებოდა, თავის ხირცეო-ღეყნო ეს ეყნასი არ გაყოფელა. მოწის გაყოფის ცოდვა მუ მასამ არ მქსნოდა. მაცრამ იმ მოწის მინატრება ბოლომდე გამეცა. თუ გადაცხელავო მითი ხადხის შესწინახელე წარმართულ ტრადიციებს, აღმოყნებია, რომ მათ დღემდე აქეთ ცეის საცის კვლცი. მოთოებულ მოსაყადს კვლცები უხსოყდლოდ გახცემდნენ გარკე-ვეული დღესასწაულის დროს. მაცყდითაფ, ხოლოთ მადებელი დღეის დარბეკა უხსოყდლოდ, ხოლოთ დაცემებეება აუცილებელი რიტუალი იყო. ამით მდღდობას უხდოდნენ ბუნებას უხეი მოსაყდისათვის, რათა მომთავლ წელს ისეე უხეიდ. ეყნასინდოთ.

ეკითხულობთ: “უფლისა არს ქვეყანაი და საესებაი მისი, სოფელი და ყოველი დამკვიდრებულნი მას შინა” (ფსალ. 23.1) და რომ ეს ქვეყანა მან არა მარტო შექმნა არამედ “უკურთხათ თავის ძალის სიტყვით” (ებრ. 1.3) ერთადერთი, რაც ჩვენ გვევალება ამ დროს, პატივი მივაგოთ მისგან დაღებულ პირობას ამ მიწის დროებით მფლობელობაზე.

აღნიშნული ცოდვა იმ გაუცხოების მიზეზია, რომელიც ასე აშორებს ადამიანს ჭეშმარიტებისგან და თავისთავისგან. ილუზია, რომ მიწა მას ეკუთვნის, გადადის სხვა საგნების და ადამიანების კუთვნილების ილუზიაზე – თეოტოკანიალის დამოკიდებულება ზანგებთან – მარადიული პრობლემა ამერიკელისთვის. მთელი მოთხრობა გადმოსცემს მთავარი გმირის (აიკამათაბას) მიდგომას ამ პრობლემისადმი **bequeathment – repudiation**; მისი ხელვით, ღმერთი აძლევს ადამიანს ამერიკის ტერიტორიას, როგორც კიდევ ერთ შანსს, ახლიდან დაიწყოს ცხოვრება და გათავისუფლდეს მემკვიდრეობით გადმოსული ცოდვებისგან: მიკერძოება, ძარცვა – გლუჯვა, მონობა, რათა ახალ სამყაროში ყველაფერი დაიწყოს თავიდან: თუმცა ამ ახალ კონტინენტზე ისევე ცოდავს ადამიანი და იგივე ძველ ცოდვებს იმეორებს. წინა პარაგრაფები, ისევე როგორც მომდევნო, ამ ორი საკუანძო სიტყვის სინონიმური გამეორებით იწყება როგორც რეტროსპექციაში, ისე პროსპექციაში. “relinquish”; “dispossessed” “bought nothing” – “did own it; disown it”

ეურადლებას იპყრობს ტექსტის უცნაური დანაწევრება, ავტორის მიერ ტექსტის დაყოფის თავისებური მანერა: (სამწუხაროა, რომ აღნიშნული თავი რატომღაც ქართულ თარგმანში, ისევე როგორც რუსულში, გამოტოვებულია). ჩვენი აზრით ეს თავია სწორედ მწერლის მსოფლმხედველობის კვანძის გამხსნელი კონცეპტი.

აღნიშნული თავი (თავი IV) არც აბზაცით იწყება და არც ინგლისური ენისთვის აუცილებელი გრაფიკული ნიშნით – დიდი ასოთი. ასევე პატარა ასოთი იწყება მეორე პარაგრაფიც, თუმცა აბზაცი მეორდება წერტილი არ არის არცერთი პარაგრაფის ბოლოს, გარდა იმ ცენტრალური აბზაცისა, რომელსაც დასაწყისში გაეუკეთეთ ციტირება. მთელი თავი და თითქმის მთელი მოთხრობა მთავრდება უწერტილოდ. ცხადია მიზეზ – შედევობრივ კავშირზე საუბარი. არაერთი პაუზა არ არსებობს 3, 4 და 5 თავებს შორის. ავტორი

საჭიროდ თვლას, დაანაწევროს კონცინიუმი, რატომ? რა პრაგმატული ჩანაფიქრია? რა კომუნიკაციური ინტენციაა?

პასუხისთვის საჭიროა მოეკვლიათ პირველად შინაარსობრივ - ფაქტუალური ინფორმაცია და მოცემული პარაგრაფებისთვის საეჭარათ სტილისტური ანალიზი. ამოვირჩიეთ ცალკეული ადგილები, რომელიც ამ ინფორმაციას გადმოსცემს პირდაპირ და გაშუქლებულად: ადინშეული თავი უნდა დღოდ მსატერული ჩარატიეთ იქება: (1) "then he was twenty - one. He could say it himself & his cousin juxtaposed not against the wilderness but against the tamed land which was to have been his heritage..." (244)

(2) "Because He told in the Book how He created the earth, made it and looked at it and said it was all right, and then He made man. He made the earth first and peopled it with dumb creatures, and then He created man to be his overseer on the earth and to hold suzerainty over the earth and the animals on it in his name, not hold for himself and his descendents inviolable title forever, generation after generation..." "but to hold the earth mutual and intact in the communal anonymity of brotherhood, and all the fee He asked was pity and humility and sufferance and endurance and sweat of his face for bread". That nevertheless Grandfather - and Mc Caslin

" - did own it. Not alone and not the first since, as your authority states, man was dispossessed of Eden. ... (247)

(3) 'Dispossessed,' and Mc Caslin

What? and he

Dispossessed. Not impotent: He didn't condone; not blind, because He watched it. And let me say it. Dispossessed of Eden. Dispossessed of Canaan, and those who dispossessed him dispossessed him dispossessed, and the 500 years of absentee landlords in the Roman bagnios, and the 1000 years of wild men from the northern woods who dispossessed them and devoured their ravished substance ravished in turn again and then snarled in what you call the old world's worthless twilight over the old world's gnawed bones, blasphemous in His name until He used a simple egg to discover to them a new world where a nation of people could be founded in humility and pity and sufferance and pride to one another. And Grandfather did own the land nevertheless and notwithstanding because He permitted it, not impotent and not condoning & not blind because He ordered & watched it. (248)

ბიბლიის ავტორისეული ექსკლუზიური დანაწევრება გამოყოფს ცალკეულ ეპიზოდებს: როგორცაა, ერთი მხრივ, მიწის შემქმნელობით მიღება ბაბუის ბაბუისგან თაობიდან თაობაზე გადასაცემად, და, მეორე მხრივ, რეკონსტრუქციულად ჩართული ავტორის მეტყველება (ძველი მსოფლიოს ევროპული ნაწილის ისტორია და ხამქარის შექმნის ბიბლიური აღუხია). ეს დაყოფა არა მარტო განსახლებურად ავტორის დამოკიდებულებას აღწერილი ფაქტების მიმართ, არამედ ათქვამს მეთოდებს, შეასწავს ევრაელდება, მისწავს ფაქტების თანმიმდევრობას და კონცენტრაცია გააკეთოს მამდევნო აბსტრაქტზე, რადგან ყოველი ახალი თავი და ახალი პარაგრაფი ვარაუდობს თხრობის ერთი ხაზიდან მეორეზე გადასვლას. მაგრამ უცბად არაფერი ახალი არ აღმოჩნდება, ხელს კავშირი თავებს შორის არ ირღვევა, წარმოიქმნება გატრელებული მოლოდინის ეფექტი.

მეთხველი უნებურად უყვირდება ავტორის ახლებურ თხრობას - ძირითადი სიტყვის - ახრობრივი კონცეპციით შემეცნებულ ინფორმაციას და ტექსტის ასეთ თავისებურ დაყოფას, პუნქტუაციის ასეთ უცნაურ ხმარებას, ეტყვს არ იწვევს ის ფაქტი, რომ მოულის და მისი ნაწილების ასეთი დაყოფა სტილისტურად მარკირებულია, თითქმის მოუღ მოთხრობაში ერთი და იგივე ტენდენცია შეინიშნება: არაფერთარი პაუზა, რათა ისევე გაგრძელდეს თხრობა - მოლოდინი ერთის დასრულებამდე, კითხვა მოთხრობისა, რომელიც ერთი ამოსუნთქვით უნდა დასრულდეს.

ბიბლიურ აღუხიაზე გადასვლა "Because He told in the Book how He created the earth..." გამოყოფილია ცალკე პარაგრაფად, როგორც გადამრთველი ხელსაწყო და ახალი ასოციაციების მენტალური რეპრეზენტაციის ნაწილი. ვინაიდან აღუხიის ძირითადი სემანტიკური თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ სიტყვა აღუხიის მეშვეობით უნდა გახდეს ყორმა ახალი მნიშვნელობისათვის, ამიტომ აქ მოცემული სიტყვა კვანხი ინფორმაციული ხდება მრავალსახიანი ინფორმაციის გამოსახატავად, ერთდროულად შემეცნებითი, აღმსრდელობითი და ესთეტიური ინფორმაციის გასახსნელად, ისევე მიმდინარეობს სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობათა ერთდროული თამაში - ერთდროულდება, როგორც სიტყვის სტრუქტურის შიდა ხემებს შორის, ასევე ტექსტის ნაწილებს შორისაც.

როგორც უკვე შექნიშნეთ მოთხრობის – მე-4 თავი იწეება პატარა ასეთი და კატაფორული ნაცვალსახელით he, შემდეგი აბზაცი კი ისევ პატარა ასეთი და უკვე უკეთესი ნაცვალსახელით himself. “then he was 21. . .” “He could say it himself and his cousin juxtaposed not against the wilderness but against the tamed land” (244) თითქოს უაქსტადობიციურ კონტრასტში მოდის ალუზიურ პარაგრაფთან Because He told in the Book how He created the earth. . .” კონტრასტის ეფექტს ხელს უწყობს I პარაგრაფში ხიტევა “repudiate”, აღნიშნულ კონტრასტს უფრო ღრმა ფეხები აქვს და წარმოშობს ორმაგ ქვეტექსტურ კონტრასტს ანტითეზას:

wilderness = tamed land, man of nature = man of the world. რომელთა ხაერთო პროჯექტორი – დიდი შემოქმედი ალუზიის მეშვეობით ორი აბზაციის გამოტოვებით შემოაქვს ავტორს. თითქოს ეს პაუზა უკვარ სინათლეს მიაჩვენებს მკითხველს. რომელმაც უნდა ნათლად დაინახოს მსგავსება და კონტრასტი. ფილკნერის შედეგში ასეთი პაუზები მართლაც სინათლის გადამრთავ მექანიზმს გაგონებთ, რომლის უცაბედი წართვა აუხიზლებს მკითხველ-ინტერპრეტატორს.

ტექსტის ასეთი უწყველო დაყოფა მოელ მოთხრობასეა განფენილი და, შესაბამისად, თავს იყრის იმ ფაქტებთან, რომლისკენაც მიმართულია კომუნიკაციური ინტენცია – პრაგმატული ასპექტი, ინფორმაციის ასეთი დაყოფის კოგნიტიური პრინციპი უკრძობა პერსექუტულურ დონეზე “ფიგურის და ფონის” განსხვავებას. აღნიშნული პრინციპი დაკავშირებულია ინტუიტიურად გაცნობიერებულ ძირითად და მკორეხარისხოვან, პერიფერიულ ნაწილებთან ტექსტში.

ამრიგად, ტექსტის ასეთი აქტუალური დაყოფა ხელს უწყობს ავტორის ინდივიდუალური მანერის გამოძველებას. იგი თავისებურად ამხედლებს ეურადლებას შინაარსობრივ-ფაქტუალური ინფორმაციის აქტუალისაცაიხე, რომელიც მთლება გრაფიკული ხაშუალებების და მრავალმნიშვნელაანი ხიტევის ხიდრმისეული წვდომით. ინფორმაციის ინფერირება ხაბოლოოდ ხაზს უსვამს ახალი ინფორმაციის წარმოქმნას: აღმსრდელობითი, შემქცნებითი თუ ესთეტიური თეადსახსრობითი.

ასეთ ინდივიდუალურ მანერას ეგუება რა მკითხველი, ხდება ავტორის შემოქმედებითი პროცესის თანამონაწილე და წინასწარ ჰერეცის მოხალოდნელ ახალ ინფორმაციას, რომ-

ღლის გამართლებული მოსაყდინი იქვეც თანდათანობით აღაპტაციას ავტორის საკომუნიკაციო მიზნებთან. თუ შევვარა- მებთ ხეშით მოყვანილი თეორიული ანალიზის შედეგებს, სიტყვის კონცეპტად ნამოყალიბების შესახებ, ადვილი შესაძლ- ნევისა, რომ ღექსიკონში დაფიქსირებული სიტყვის დენოტა- ტური, ძირითადი მნიშვნელობები და სტილისტური მნიშვნე- ლობები აღბათური ურთიერთქმედებით კონტექსტუალურ მნიშვნელობებთან წარმოშობენ კონტრაცტურ ქვეტექსტურ ინ- ფორმაციას, რომელსაც ტექსტში გაანხია შემეცნებითი, ემო- ციურ-ესთეტიური და აღმზრდელობითი ფუნქციები. კონ- ტრაცტია, ვიწრო გაგებით, დენოტატურ და სტილისტურ ბირთუზე აგებული შედნაშენია და დამოუკიდებლად არ არსებობს. ხოლო ფართო გაგებით, ტექსტში ის გვევლინება არსებობს. ხოლო ფართო გაგებით, ტექსტში ის გვევლინება ახალი ინფორმაციის, ახალი კონცეპტის წარმოქმნის წყაროდ.

აქვე უნდა აღინიშნოს, როდესაც სტილისტურად მარკირე- ბული სიტყვის მნიშვნელობები ურთიერთქმედებენ სიტყვით აგებულ კონტრაცტურ და კონტექსტუალურ მნიშვნელობებ- თან, ტექსტში ძლიერდება პრაგმატული ასპექტი, რომლის შედეგად განსაკუთრებით გამოიკვეთება სიტყვა-კონცეპტი ანუ ახრობრივი ხატი. რისთვისაც დაიწერა ესა თუ ის ნაწარ- მობები. ამჯერად მოყვანილ მაგალითში ავტორის ინტენცია ეხმიანება პასტორალურ თემას - იდეალური ცხოვრების წესს სოკლად: მიწის, ტყის, ხაძოვრების, ღვთისგან ნაბოძები საკუთრება, რომლის დაცვა და გამოყენება თაობიდან თაობას ევალება და გადაეცემა, როგორც საკრალური ცოდ- ნა. მოელ ამ ცოდნას ტექსტში ასხივებენ პოდისემანტურ სიტყვა-კონცეპტები "bequeath/repudiate", რომელთა კომპაქტუ- რად შეკუმშული ინფორმაცია იშლება მოელი ტექსტის მაშ- ტაბით.

თავი 1.4. სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობათა
ერთდროული რეალიზაცია როგორც დინამიკური
პროცესი და მისი სტრატეგიკაციულ-ფაზური
მოდელი (სუმ)

კოგნიტიური მეტაფორა, როგორც ვიცით კონკრეტული-
ზაციის ერთ-ერთი ფორმა კოგნიციის პროცესში, რომელიც გა-
მოხატავს და აყალიბებს ახალ ცნებებს რომლის გარეშე
შეუძლებელია ახალი ცოდნის მიღება. ამრიგად, მეტაფორა
განიხილება, როგორც ადამიანის აზროვნების ანალოგიური
ბუნების კონკრეტულიზაციის შედეგი. თვით კონკრეტულუ-
ზაცია კი ეს არის აზრის დაბადების დინამიკური, ცოცხალი
პროცესი. სწორედ ამიტომ, ლინგვისტიკაში კოგნიტიური
აზროვნებისა და აღქმის სტილისტიკის კვლევის პერსპექტივი-
დან კოგნიტიური მეტაფორის ლინგვო-სტილისტური ფუნქ-
ციების შესწავლას დიდი ყურადღება ექცევა. კოგნიტიური
მეტაფორის ერთ-ერთი ტიპის (მეტაფორა-კონტენერის) საი-
ლუსტრაციოდ ამერიკის ერთ-ერთი საგაზეთო სტატიის სა-
თაურს წარმოგიდგინთ: "A World Filled with Sticky Fingers,
"Herald International Tribute", Business/Finance, Wednesday, October
27, 1999, p.17, by Philip Segal/.

სათაურით გადმოცემული ინფორმაციის გაშიფრვისას
მკითხველი მეხსიერებაში ერთდროულად ინარჩუნებს ინფორ-
მაციის ორ ნაკადს – ლოგოკურს (bribe payers perception index
and anti-corruption movement) და ხატოვანს (a world filled with
sticky fingers, official soul-searching). ამავე დროს უპირატესობას
უნდა აძლევდეს ხატოვან ინფორმაციას, რომელიც გან-
საკუთრებულ კოდს მოითხოვს, რადგანაც სწორედ ასეთი
შინაარსობრივად დატვირთული მეტაფორული ფრაზა მოკლი
ტექსტის სიმბოლურ კონკრეტად იქცევა და გზას უხსნის
მკითხველს ახალი ინფორმაციის შემეცნებისაკენ.

* მაგალითი მოგვაწოდა ნ. ბითარუამ, რომელიც ჩემი ხელმძღვანელობით
მუშაობს კოგნიტიური მეტაფორის ლინგვო-სტილისტურ თავისებურებებზე.

აღნიშნული სიტყვა-კონცეპტი (sticky fingers), შეიცავს არა მარტო სტატიის შინაარსობრივ ფაქტებს, არამედ წარმოადგენს ავტორის სუბიექტურ მსოფლსედეხასაც.

სოგადად აღწერთ ამ როული პროცესის მენტალური რეპრეზენტაციის ტექნიკურ მექანიზმს. აღნიშნული პროცესის დინამიკის ძირითადი არხის გარკვევას საკანდიდატო ნაშრომი მიუძღვენიოთ. გამოვიყენეთ კომპლექსური მეთოდი. რამე-ლიც სამსაგ ანალიზს გულისხმობს: პირველ რიგში, ინფორმაციის თეორიის თეაღსაწყერიდან შევეცადეთ მრავალმნიშვნელაანი სიტყვის მთახლოებითი ენცროპოული მონაცემები დაგვედგინა; მეორე მხრივ, მოვიშველიეთ რა მრავალსაფეხურიანი თერატიული სიტყვების თეორია, საჭიროდ საკოედელო თეაღსანიოდ წარმოგვედგინა მთლიანად საკველევი სიტყვის არტიტექტონიკა და სტილისტიური ეფექტის წარმოშობის კინეტიკა; მესამე, ფიქიოლინგვისტიკის დახმარებით, მრავალმნიშვნელაანი სიტყვის სხედასხეა მნიშვნელობათა ერთდროული რეაღსიზაცია განვიხილეთ როგორც მკოთხეულის სპონტანური აზროვნების პროცესი.

ახეთი კომპლექსური მიდგომის დროს ერთ-ერთ ძირითად გადასატრულ საკოთხს წარმოადგენს კომპრომიხის მოძებნა აღნიშნული პროცესის მექანიზმის შედარებით მარტივ აღწერასა და როული სიტემებისათვის აუცილებელ მრავალრიცხოვან მახასიათებლებს შორის. ამ მიხნით შემოვიტანეთ სტრატეფიკაციულ - ფაწური მიდელის (ხეშ) ცნება. მიდელი აგებუღია აბსტრაღირებულ სტრატებს შორის თერარტიული პრინციპის დაცვით და აგრეთვე ვერტიკალური და პორიზონტალური დეკომპოზიციის პრინციპების გათვალისწინებით. აღნიშნული მიდელის ვერბალური აღწერა საშეაღეკას მოვეცემს, ავავთ ბლოკ-სქემა, სადაც აიხსნება ურთიერთქმედება ქვესიტემებსა და სტრატებზე განღაგებულ ეღემენტებს შორის.

სიტყვის ესოტიურ-შემეცნებითი ფუნქციის გახსნის დინამიკური პროცესი და მისი აღგვეტური გაგება მჭიდროდაა დაკავშირებული აზროვნების პროცესთან. აქედან გამომდინარე, სენი ანალიზიც ემყარება არსეეის და კომბინირების, ანალიზისა და სინთეზის ფიქიოლოგიურ პროცესებს; ამასთანავე ამ პროცესების განსოგადებას და კონკრეტიზაციას განვიხილეთ კობერნეტიკული მეცნიერების თეაღსაწყერიდან. მიდელის დასახელება "ფაწური" განისაღწურ

ქურ-სტილისტური რელატიუობა ქმნებათ იმ სიტყვა-მნიშვნელობებს, რომლებიც იერარქიული სტრუქტურის ძირისხინტალურ დეკომპოზიციაში მონაწილეობენ და განლაგებული არიან ერთ სტრატეზე. თუმცა უნდა აღვნიშნათ, რომ სხვადასხვა სტრატეზე განლაგებული მნიშვნელობებიც გამოირჩევიან რელატიუობით, მაგრამ უფრო დაბალ ხარისხში (იხ. სურ. 2 გვ. 78).

მრავალმნიშვნელოვანი სიტყვის რეალიზაციის მექანიზმი ხუმ იხეთი ანალოგიაა, რომელიც ადამიანის ტყინის მოქმედებებს აღეკვრებად შეესაბამება.

ახრობრივ პირამიდაში მიმდინარეობს მცორეხარისხიანი სემების განთხევის, ანუ სხვაგვარად, მარგინალური სემების ფილტრაციის და მათი დაღუქვის განუქვედელი პროცესი ქვედა სტრატეზე და პერიფერიაზე. შემდეგ მიმდინარეობს კვლავ ხინთუნი და მოძრაობა უფრო მაღალ სტრატეებსკენ. ამ დროს უღუმენტები მოძრაობენ მიზანმიმაროულად სტელისტური უფქტის სტრატისკენ. ამავ დროს მიმდინარეობს ძირითადი, ცენტრალური მნიშვნელობების თეითორგანიზებული არჩეუობა, რათა მაღლიონ საბოლოო მიზანს, ანუ ბოლო სტილისტური უფქტის სტრატას.

სავარაუდია, რომ განხორციელებული ბრძოლა-კიდელი ქვეცნობიერ ხახიანს ატარებს: სხვადასხვა მნიშვნელობების ექნაკლებად აღბათური შერხევა, შედარება და განლაგება, ხოლო ამის შემდეგ მიღებული განზოგადებული პასუხების მოთახება სტრატეზე. მიღებული რეზულტატების განუქვედელი ხინთუნი და ანალოგი, თავის მხრე წარმოქმნის ახალ ხასეს, ახალ კონცეპტს ანუ დამატებით ინფორმაციას. პროცესის ასეთი პრეგნტაცია მნიშვნელოვანია, არა მარტო სიტყვის ეხოეტიერ-შემქნებითი ფუნქციის შესასწავლად, (რომელიც, არა მხოლოდ ერთადერთი ფუნქციაა, თუმცა განმსახდრელი და დამინანტურია სიტყვის ხელოვნებაში), არამედ ეფექტურია ხელოვნური ინტელექტის ზოგიერთი საკთის გამოსაკვლევადაც.

პირამიდის შუაში ღაგდება ცენტრალური, ძირითადი მნიშვნელობები, რომლებიც უოველაგარი წინააღმდეგობების გარეშე აღწვენ სტილისტური უფქტის სტრატას. მარგინალური მნიშვნელობები, რომლებიც პერიფერიებზე გადაინაცულებენ, ქმნიან ფონურ საფოქველს. ესენია დამარცხებული ხე-

მეტი, რომლებიც აღბათური შერწყვის შედეგად ვერ მოხედნენ ოპტიმალურ არჩევანში.

ტექსტის აღქმის დასაწყისში სიტყვის მნიშვნელობები მკითხველის ცნობიერებაში დოფუზიურ მდგომარეობაშია. მაგრამ როგორც კი მოცემული სიტყვის რეალიზაციის პროცესი (შემცენება-განჯერვება) იწყება ტექსტში, ადგილი აქვს მოცემული ელემენტების მიზანმიმართულ თვითმართვანი სეკენდა პროცესს და აბსტრაქციაში წარმოიქმნება სიტყვის სემ. ხადაც მოცემული ელემენტი-მნიშვნელობები ერთმანეთთან სხვადასხვა თანაფარდობით განლაგდებიან. შინაარსის დოფუზიურობა და განუსაზღვრელობა წარმოქმნის არა მარტო მრავალხაზიან ინფორმაციულ სიტყვას, არამედ ხელს უწყობს მოცემული სიტყვის მნიშვნელობების მჭიდრო ნასახვას და ნაქსოვას მთელი ტექსტის ქსოვილში. თითოეულ სტრატაზე მიმდინარეობს არა ერთადერთი სწორი არჩევანის მიღება, არამედ რამდენიმე მეტ-ნაკლებად მიახლოებული მნიშვნელობების მოძიება და მხოლოდ ბოლო სტრატაზე რამდენიმე ძირითადი ელემენტი მოსელება ერთნაირი სტილისტური დატვირთვით, ანუ მიმდინარეობას მათი სიმულტანური რეალიზაცია.

მოცემულ მიდელში დაემათაერებულ გადაწყვეტილებათა მიღების პრინციპი ხორციელდება, რომელიც უზრუნველყოფს საბოლოო რესულტატის უფრო მეტ სიზუსტეს. სტოქასტიკური აპროქსიმაციის შედეგად მიმდინარეობს სიტყვის ესთეტიკურ-კოგნიტიური ფუნქციის უფრო ადეკვატური გახსნა ტექსტში. ამ შემთხვევაში სემ-ს ძირითადი დამახასიათებელი თვისება კემქეადობაა, ინფორმაცია, რომელიც მიემართება ზემოთ იერარქიულ სტრატებისკენ მჭიდროვდება. ინფორმაციის ფიდრაციასა და შემჭიდროებასთან ერთად იზრდება მისი ხვედრითი ტვეადობის შეფასება და სიტყვის საწყისი ენტროპია შესაბამისად კლებულობს. სიტყვის იერარქიული სტრუქტურა აზრობრივად აკებულობს თანდათანობით გარდაქმნის პრინციპზე: ზემოდას ქვევით ანუ სტილისტური ექვექტის სტრატიდან ეი. აპერცეპტული სტრატიდან ძირს ფონური ცოდნის სტრატისკენ, ანუ პერცეპტული სტრატისკენ. რაც უფრო მეტია სტრატები სიტყვის არქიტექტონიკის სქემაზე (და, შესაბამისად, მეტია მასში შემავალი ელემენტების რიცხვი). მით უფრო მეტია სიტყვის შინაარსობრივი ტვეადობა. მამასალამე, სიტყვის სემ მჭიდრო კარელაციურ კავშირ-

ლებიც შეადგენენ საფუძველს ფონური ცოდნისათვის (background knowledge).

სენსორულ-კორექციული კავშირების შემოტანით სისტემა მთლიანად ჩაიკეტა. მის გარეშე განხორციელდებოდა მხოლოდ ერთი მიმართულებით სემების მოძრაობა, აღმა სველადი სტრატეგისაკენ. სენსორული მქანის მის თავესებურებანი და მისი დამოკიდებულება აზროვნებაზე ადამიანს საშუალებას აძლევს შეადაროს და გაზომოს უსასრულოდ გაუსომავი სიდიდეები. კოგნიტიური მეტაფორის წარმოქმნა ყოველგვარ დისკურსში ამ სისტემის დინამიკური ქმედების შედეგია.

ამრიგად, სენსორული უკუკავშირების მეშვეობით, მიმდინარეობს სუბიექტურ აბსტრაქციებისა და ობიექტური განსოგადოების პროცესების პარმონიული შერწყმა. აღნიშნული პროცესები ურთიერთშემავსებელია და რაც უფრო რთულია მალაღენტროპიული სიტყვის ესოეტიურ-შემეცნებითი ფუნქციის გახსნა, მით უფრო მეტია სუბიექტურ-სენსორული კორექცია მიღებული რეზულტატის დასაზუსტებლად. აქედან გამომდინარე, უფრო მეტია სუბიექტური აბსტრაქციების წვლილიც.

დაბალენტროპიული სიტყვები უფრო ადვილად და მარტივად იხსნება, რადგან სფმ-ს გააჩნია სტრატეგის ნაკლები რიცხვი და პარამეტრები; ამიტომ პოლისემიის სტილისტური ეფექტი უფრო სწრაფად ხორციელდება, უფრო ნაკლები კორექცია სჭირდება მიღებულ პასუხებს და ობიექტურობის ხეკდრითი წონაც უფრო მეტია.

საჭიროა აღინიშნოს, რომ სემ წარმოადგენს აზროვნების წამიერ სურათს, რომელიც ასახავს შიდა სიღრმისეულ პროცესებს და ელემენტთა ურთიერთობებს სისტემაში. აღნიშნული პროცესის ანალიზი კიდევ უფრო რთულდება იმით, რომ სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობების სიმულტანური თანაარსებობა განიხილება არა სტატიკაში, არამედ დინამიკაში. ამასთან თითოეული ფაზა ასახავს კონტექსტის ცალკეული ნაწილების კოგნიციას. ელემენტთა მორიზონტალური და ვერტიკალური დეკომპოზიცია და წინამდებარე ფაზების მთლიანი შენახვა, რომელიც ფონურ შეყვრილობას მატებს მთლიან პროცესს, ქმნის მრავალპლანიან, შეკუმშულ ინფორმაციას. სუპერინფორმაციის ასეთი უწყველო გადაცემა მხოლოდ მხატვრული ტექსტის დამახასიათებელი პარამეტრია და მისი

ინტერპრეტაცია სკრუპულოზურ ღინგო-ხტილისტურ ანა-
ლისს შიითხივს.

საილუსტრაციოდ, ზემოთ მოყვანილი თეორიული პიპოთე-
ზისთვის, მოგვყავს სტროფი ჯ.ბ. ბაირონის პოემა “ღონ
ქუანიდან” (10-XIX), სადაც თითქმის ყოველი სიტყვა პოდსიყ-
მანტურია. წვენ შემთხვევაში, უსაზღვროების მასახიათებელი
წარმოშობს რამდენიმე მნიშვნელობის ერთდროულ რეაღო-
საციას.

And though, as you remember, in a fit
Of wrath and rhyme, when juvenile and curly,
I rail'd at Scots to show my wrath and wit,
Which must be own'd was sensitive and surly,
Yet 't is in vain such sallies to permit.
They cannot quench young feelings fresh and early:
I "scotch'd not kill'd" the Scotchman in my blood,
And love the land of "mountain and of flood".

მკითხველი-შემოქმედის წინაშე დგას ამოცანა, რაც შეიძ-
ლება აღეკვატურად ამოიღოს მაქსიმალური ინფორმაცია პოე-
ტის მიერ მოწოდებული მრავალმნიშვნელოვანი სიტყვიდან
“love”, რომელიც ამთავრებს მიდლიან სტროფს და განსოგა-
დებულ ეპიგრამული სტრიქონით თავის ემოციო-განწყობას
სთავაზობს მკითხველს. პირველ რიგში იქცევეს ყურადღებას
გრამატიკული კარკასი - წარმო, რომელზეც დამთავრებულია
ქოდისემიის ფუქტი: წარსული დროის (Past Indefinite-ის)
შეკეცილი ფორმები (rail'd, own'd, scotch'd, not kill'd), გაბნეუ-
ლი მოელი სტროფის მასშტაბით ხაზს უსვამს სიმსუბუქეს,
სისადავეს. მას მკითხველთან მოაქვს გულდია განწყობილება:
შემდეგ ყურადღება ნაწილდება უწყველო გამთავრებაზე
“Scots” და მისგან წარმოქმნილ დკრივატივებზე “scotch'd”
“Scotchman”, რომელიც ლიტერატურულ აღუნიას წარმოად-
გენს და მკითხველს შეახსენებს (ამას მიუთითებს პირველი
სტრიქონიც “as you remember”) ბაირონის სატირულ პასუხს
დჟარმლიან სტატიასზე “ედინბურგის მიმოხილველები”. ეს
პასუხი ასეთი სათაურით დაიბეჭდა “English Bards and Scotch
Reviewers”(1809), რომელიც იყო გაბედელი შეტევა -
თავდასხმა მაშინდელ აღიარებულ ავტორიტეტებზე, “ლეიკის-
ტური სკოდის” ლიდერებზე და უპირველესად უორდსეორტ-
სე. ოცდაერთი წლის პოეტი საყვედურობდა მათ, რომ არც
ინგლისელი პოეტები და არც კრიტიკოსები თავის სიმადლე-

სე არ იდგენენ, არ ეხმობათ მრისხანე XIX საუკუნის მიერ მათ წინაშე დასმული ამოცანები. თავდასხმა პამფლეტურ ომში გამოიხატა, სადაც ახალგაზრდა პოეტი შეუძლიერად უბრძოდა პოეტებს, რომლებიც წარსულის მიხედვით დიდ და კურ ატიქამდნენ თანამედროვე სულის მოძრაობას.

დაუკებრუნდეთ სულის მატარებლის და ენახეთ დუქსიონში დაფიქსირებული რომელი მნიშვნელობები გამოიყენებოდა გამარჯვებული ანუ მიაღწევინ სტილისტური ეფექტის სტრატეგია სიტყვაში "love", ესენი გახლავთ:

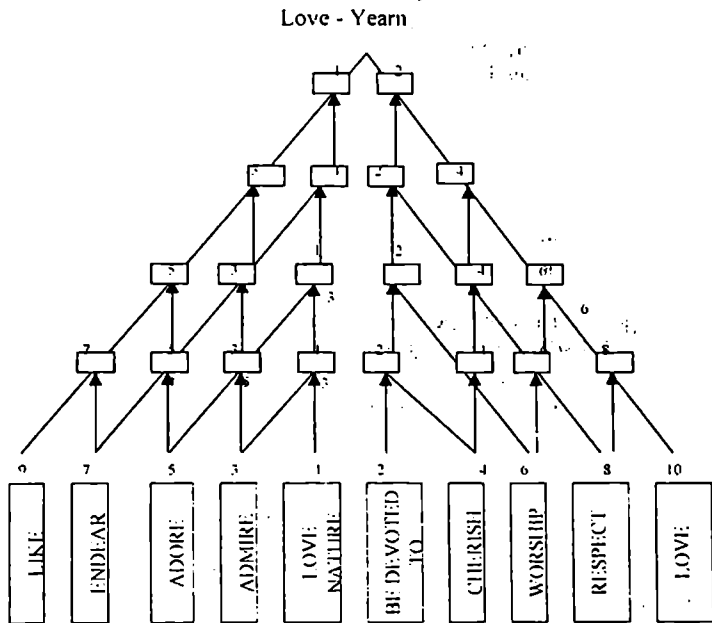
1. ხამშიბლოს ხიქვარული	6. ერთგულება
2. შშიბლიური ბუნების ხიქვარული	7. გაყრთხილება
3. დირხეული ხიქვარული-დაფასება	8. თავგანწირვა
4. თავყანისცემა	9. ხაპირისპირი სქესის ხიქვარული
5. დრმა პარტიისცემა	10. ვნება და სხვა

აღნიშნული სიტყვა უმუქლო კავშირში love the land - თავიდანვე "ხამშიბლოს ხიქვარულის" სემის აქტიუალიზებას ახდენს, თუმც მისი მხალერელი-ანტიხიდეტი land of "mountain and flood" ბუნების ხიქვარულის სემის დისტანტიური კავშირით კიდევ ერთ მრავალმნიშვნელოან სიტყვასთან "quench" და მის ახლო მეტონიმ დამატებასთან "feelings"-თან აღვცხლებს ახალ კონტრასტს - "დიდი წყურვილის მოკვდა". ხანტერეხია სიტყვა scotched, რომლის კონკრეტულ ახსნას პოეტი იმავე სტრიქონში ექსპლიციტურად გვაწვდის "scotch'd not killed the Scotchman in my blood". ასეთი განმარტება არცაუ ამოდ ახალ ამოცანებებს ბადებს: პოეტის ხიხლოს ძახილს და ერთგულებას (in my blood) შოტლანდიის და შოტლანდიელების მიმართ". კიდევ ერთი სტროფი აღმასვლით "Yet 't is in vain such sallies to permit" გამოასახიებებს ახალ კონტრასტულურ კონტრასტს და სინანულის სემა შექმნაქვს "love" სიტყვის ინტერპრეტულ აღქმაში; რადგანაც უფროსი თაობის პოეტებზე შეტყევა-გაღამქრებას ახალგაზრდულ სიბიჯედ და მოხდვაეუბელი რითმის გამოყენებად მიაჩნია და

თავს იხრის უფროსების პატივსაცემად (in a fit of wrath and rhyme, when juvenile and curly to show my wrath and wit"). ასეთი მიზეზობრივ - შედეგობრივი ახსნა ნათლად გამოხატავს პოეტის ემოციას: გულში მომხვედრი მწარე სიტყვის გამო ჭეშმარიტ სინანულში აგდებს რომანტიკოს პოეტს. მნიშვნელობები 1,2,3,6 განლაგდებიან სემ-ის შუაგულ ცენტრში სტოქსტიკური აპოქსიმაციის პრინციპით. მაგრამ მნიშვნელობები: 4,5,7,8 გადაინაცვლებს მეორე ხარისხოვან კატეგორიაში აღნიშნული სტრუქტურის. მათი არჩევის ალბათობა - $\frac{1}{2}$ ნულზე მეტია, მაგრამ ერთზე ნაკლები $0 < C < 1$. ისინი აქტიურად მონაწილეობენ ალბათურ თვითმართვანი სებელ შეჯიბრში, მიემართებიან აღმასვლით (უმოკლესი გზა) სტილისტური ეფექტის სტრატისკენ და ქმნიან მხოლოდ ფონს ძირითადი სემებისათვის. მნიშვნელობები 9,10 თითქმის არ ღებულობენ მონაწილეობას სემების ამ შეჯიბრში და რჩებიან I სტრატაზე, ისე რომ ვერ ასწრებენ წინ ოდნავ გადაადგილებას; მაშასადამე, მათი არჩევის ალბათობა იქნება $C=0$. ამგვარად, მიმდინარეობს ყოველი რეზულტატის სუფთა სებიექტური შეფასება: გადაადგილებული მნიშვნელობები 1,2,3,6 ცენტრთან უფრო ახლოსაა და ენობრივი ერთეულის "love" სემანტიკურ კომპლექსში მთავარი ბირთვული სემებია. უნდა ითქვას, რომ დანარჩენი მნიშვნელობები არ იკარგება, არამედ უქმნის ფონს ერთდროული რეალიზაციით (1,2,3,6); (იხ.ნახ.2) აღნიშნული ერთეურთქმედებით იბადება ახალი ესთეტიურ-შემეცნებითი ინფორმაცია: ხიყვარული სამშობლოს, მშობლიური ბუნების, მისი ერთგულება და მაინც დაუოკებელი წეურვილი იმ გრძობის, რომელიც ერთხელ ასე დაანარცხა მიწაზე და წყურვილი ვერ მოისურვიდა.

დინამიკური თანაარსებობა ერთდროულად დაძრული სემებისთვის არის ის პარამნიულად ორგანიზებული პოლიფონია, რომელიც მეთხველის ცნობიერებაში ჭეშმარიტებასთან ახლოს მივიდა. ეს მოხდა ასროვნების პროცესისათვის დამახასიათებელი კანონზომიერი ერთეურობით ანალიზსა და სინთესს შორის და მათგან წარმოშობილ სოციალობასა და აბსტრაქციას შორის. ეს ის კომპონენტებია, რომელიც ასროვნების შიდა კანონზომიერებას განსაზღვრავს. ჩვენს შემთხვევაში ასრობრივ პირამიდაში მოხდა განთესვა მეორეხარისხოვანი სემებისა, თუმცა მათი ფილტრაცია მთლიან ნახშობას არ გულისხმობს, ისინი ილექებიან რა ქვედა

სტრატეგზე, როგორც ქვევ ავლნიშნეთ, ქმნიას ფონურ საფუძველს ასალი კონცეპტის მისაღებად მიმდინარეობს ქვევ ნობიერად აბსტრაქტული წარმანტების აღბათური შერწყვა და ბილოს მღებუელი ინფორმაციის განსოგადება.

სეჟი
ნს. 2

მიღებული შედეგის, მრავალპლანიანი ინფორმაციის სისწორე მოწმდება არა მარტო სუბიექტური სენსორული კოეფიციენტით V_1 , არამედ ობიექტური კოეფიციენტით ენტროპიით H_1 (რიცხობრივი გამოხატვა იხილეთ ქვემოთ). უნდა ვივარაუდოთ რომ ასეთი მრავალსახიანი კონცეპტისთვის არა მარტო ერთი სტროფია გამოიხეული, არამედ მთლიანი ტექსტია, რომელიც ასევე პოლისემანტური.

ამგვარად, ერთი მიკროკონტექსტის ფარგლებში მკითხველს ექმნება კოგნიცია მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვა-კონცეპტის "love"-ის აზრობრივ სტრუქტურაზე, რომელიც მოიცავს ტექსტის ყველა ლექსიკური კავშირების ასოციაციურ რიგებს. წარმოშობილი აზრი განსაზღვრავს სიტყვების და სიტყვათშეთანხმებების თანმიმდევრობას ისეთნაირად, რომ ტექსტის თითოეული ელემენტი მონაწილეობას იღებს მის ინტეგრაციაში და გყოფავს ინიფორმაციას, რომელიც ინტერპრეტაციას ექვემდებარება. თუ დაუშვებთ, რომ სიტყვების ნაცვლად პერცეპტულ სტრატაზე განლაგდებიან ტექსტის სტილისტურად მარკირებული და არამარკირებული, ანუ მთავარი და მსორეხარისხოვანი ერთეულები (წინადადებების სახით), მაშინ აპერცეპტულ სტრატაზე გაელენ ბირთვული ერთეულები (topic sentences), რომლებიც ტექსტის მთავარ დედააზრს (content proper) გახსნიან მაქსიმალურად სხარტად – შეჯერებული ინფორმაციის სახით. ამ შემთხვევაში, აზრობრივ პირამიდაში ელემენტების მოძრაობა ფაზებზე იქნება თემისა და რემის მონაცვლეობის ილუსტრაცია, რომლის საბოლოო რეზულტატი გახლავთ მთელი ნაწარმოების განსოგადებული, საერთო სტილისტური ეფექტი ანუ სიტყვით გადმოცემული კონცეპტი. ამასთანავე, როგორც აღვნიშნეთ, სფმ-ის მთავარ თვისებად ითვლება ის მდგომარეობა, რომ ყველა შემთხვევაში სტრატეგიკაცია გულისხმობს ინფორმაციის შეკუმშვა-შეჯერებას აღმა მიმავალი იერარქიული საფეხურებით გადაადგილებისას; ხოლო ინფორმაციის ფილტრაციას და შეჯერებას მოსდევს აღნიშნული კონცეპტისთვის ინფორმაციული ხეყდრითი წონის გაზრდა. ბუნებრივია, საწყისი ენტროპია მცირდება, როდესაც იბადება სიტყვით ამოხსნილი კონცეპტუალური ინფორმაცია.

სფმ-ის შიდა აზრობრივი პროცესების გახსნა მიმართულია ზემოდან ქვემოთ. თუმცა სფმ-ის მუშაობის საბოლოო

შედეგი დაბოკდებულის ყველა სტრატეგის შერამბებულ ერთობრომობქმედებაზე ერთდროულად ამიტომ მიხანშეწონილად მოგვანია, ხვმ განეხიგლოთ, როგორც ერთი მოდიახი ინვარიანტული აბსტრაქციუბული ხისტემა.

მიღებული შედეგის ადეკვატურობა თავისი კვშმარტი მანვენებლით, ეი. სტილისტური ეფექტით ზედა სტრატაზე დაბოკდებულის ხენსორულ უკუკავშირზე, რომელიც ასევე მეტრნაკლებად აუცდილებლად წარმოქმნება ხვმის ფუნქციონირებასთან ერთად, აღნიშნული კავშირებით მიმდინარეობს თითოეული მნიშვნელობის სვედროთი კოეფიციენტის განკუყვეტეული ხენსორული კორექცია. ზემოდან ქვემოთ მიმავალი ხენსორული უკუკავშირები კორექტირებას ეკეთებენ მიღებულ შედეგებს ეოველ ფაზაში მოძრაობის დროს. წინწახული მნიშვნელობები ადვილად შეიძლება დაბრუნდენ უკან, ანდა პირიქით.

ამრიგად, მიმდინარეობს თითოეული გადაადგილებული მნიშვნელობის შედეგის აშკარა სუბიექტური შეფასება, რომელიც უახლოვდება ბოლო კომპლექსურ ნიშანს — კოგნიტიურ კონცეპტს სტილისტური ეფექტის სტრატაზე მეორე მხრივ, დისტანტური მნიშვნელობები, რომლებიც პერიფერიებისკენაა და ქვედა სტრატებზეა, წარმოქმნიან სტილისტური ეფექტის ფორერ შეფერილობას, ხენსორული კავშირების შექვანით ხისტემა ჩაიკეტა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ვაქმნუბოდა ელემენტების მოძრაობა ერთი მიმართულებით, ხენსორული კავშირების უკუქმედებით ხვმში მიმდინარეობს სხვადასხვა პროცესების ახრიახი შეთანხმებული მოძრაობა: ერთი მხრივ, თბიექტური განხოგადება, მეორე მხრივ, სუბიექტური აბსტრაქციუბა, ისინი ერთმანეთს აესებენ, რაც უფრო რთულია კოგნიტიური მეტაფორის სტილისტური ეფექტის გახსნა მაღალენტროპიული სიტუაციიდან, შით უფრო დიდი პარამეტრების მქონე ხვმ წარმოქმნება და უფრო მეტი დრო ეკჭირდება სტოქასტიკური არნეკანისთიის, ანუ ის დრო, რომელიც სჭირდება მნიშვნელობებს, გადაღახონ პერექციიდან აპერექციის სტრატამდე. შესაბამისად, საჭირო იქნება მეტი რაოდენობის ხენსორული კორექცია.

თუ დაუებრუნდებით ზემოთ იღუსტრირებულ მაგალითს (იხ. სურათი 2) სტილისტური ეფექტის სტრატაზე აღმონდნენ I. "love^{land}/_{name}", 2. "be devoted" — კონცეპტუალური ინფორმაცია და მასინ პირამიდის წვერზე აღმონდნება ქვეტექსტური

კონტექსტუალური - კონსტრუქციები love - quench, condoning feelings - ხინანულის შეგრძნება სამშობლოსადმი სიყვარულის დაუქმყოფილებელი გრძნობა სიყვარული სამშობლოსადმი ვერ მოიწვევრება, ასეთი ინტერპრეტაცია, არა მარტო სენსორული კოეფიციენტით V, მტკიცდება, არამედ ობიექტური ენტროპიული მანუენების H₁-ს რაოდენობრივი გამოხატულებით და ნაწილობრივ სუბიექტური კოეფიციენტით σ_α β. უნდა ვივარაუდოთ, რომ ასეთ პოდისემანტურ პლანშია ბაირონის მიერ სემით მოყვანილი მთელი სტროფი დაწერილი და განცდილი.

საინტერესოა, რომ ბევრი ენათმეცნიერი - მკვლევარი ეჭვის თვალთ უყურებს და სრულიად უკდმეტად თელის, როგორც თეორიულად ისე პრაქტიკულად პოეტური ენის მათემატიკურ ფორმალისაციას და მის კიბერნეტიკულ გამოთვლებს. თუმცა ამასთან დაკავშირებით უნდა დავასახელოთ ისეთი დიდი ენათმეცნიერები, როგორიცაა მრიფატერი, ი.რ.გალპერინი, ი.ვ. არნოლდი, რომლებიც დადებითად წყვეტენ აღნიშნულ საკითხს და, პირიქით, სიტყვის სიღრმისეული სტრუქტურის გამოკვლევაში, ინფორმაციის თეორიის აღბათური მეთოდის დანერგვას ვერისტიკულად მიიწვევენ*.

ჩვენმა ექსპერიმენტულმა კვლევამ გვიჩვენა, რომ ენის მატარებლები ფლობენ და მოქმედებენ ენის სტოქასტიკური ამროქსიმაციის აღბათური კანონზომიერებით; მათ მიერ ინტუიტურად გაანალიზებული სიტყვის სხედასხევა მნიშვნელობათა ერთდროული რეალისაცია დაემთხვა სტატისტიკურად გამოთვლილ მრუდს, მიღებულს შენონის ფორმულის მიხედვით. სტილისტურად რეკევიანტური ამა თუ იმ ელემენტის წინასწარტკერება და გამართლებული ვარაუდი გვაუწევებს, რომ ყოველი მთლოდინის დარღვევა შეადგენს ექსპრესიულობის და ესთეტიურ-შემეცნებითი ინფორმაციის წვდომის საფუძველს.

---

* საინტერესოა ი.ვ. არნოლდის მიერ გამოთქმული მახასტრება შენონის ენტროპიის ფორმულის მახადგებასე მსაკერული ტექსტის ანალიზისთვის: "Формула Шеннона позволяет привести в систему наши представления об организации художественного текста" (Арнольд, 1981, 33)

მოციხილი დებულება სწავებით შეესაბამება ჩვენს შიერ გამოთქმულ მოსახრებას ხიტყვის ინფორმატულობაზე და მის ვერისტიკულ უნარზე ტექსტში.

სტატისტიკური მონაცემების პრაქტიკულ გამოყენებაზე ჯერ კიდევ გასულ საუკუნეში მიუთითებდა ამერიკელი გეოფიზიკოსი ტ.ხ. მენდელსონი, რომელმაც შეადარა სხვადასხვა სივრცის სიტყვების ხსარების ხიხშირე ხინათლის სექტორთან. მან რამდენიმე ინვლისელი ავტორის შემოქმედებაში - ასეთი "სიტყვა-სექტრების" შედარებითი კვლევა დაიწყო. მე-19 საუკუნის ბოლოს გამართული ცნობილი პოლემიკა, ეკოთინოდა თუ არა შექსპირის ნამუშევრები ბეკონს, მენდელსონმა, რომელმაც ხიტყვა მეტალურგიულ სექტროგრამას მოესადგა, პირველმა გადაჭრა ბეკონ-შექსპირის დაპირისპირება შექსპირის ხასარგებლად, დაითვალა რა 400 000 სიტყვის სივრცე შექსპირის პიესებიდან და ასევე სიტყვების განუხახდურელი რიცხვი ბეკონის ნაწერებიდან. შეადგინა ხასახი მრუდის მოძრაობით, სადაც უპირატესობა შექსპირის სიტყვას მიენიჭა სივრცის მიხედვით.

თუ გავითვალისწინებთ, რამდენად წინგადადგმული ნახიხია სიტყვების არა მარტო სივრცის შედარება, არამედ ინფორმატულობის გამოთვლა და ენტროპიული ხახომის გამოყენება-მისადაგება, აღვილი მისახეუდრია, რომ ასეთი თბიქტური მონაცემები მოგვეცემს ხწორე შეფასების უნარს, არა მარტო სიტყვის ინფორმატულობაზე ნაწარმოებში, არამედ ერთი და თგივე ქწერლის სხვადასხვა ნაწარმოებების ან სხვადასხვა ავტორების შემოქმედების ინფორმატულობაზე სოგადად.

---

* იხ. The Cambridge Encyclopedia of "Language" (Second edition, 1997, 68-69). სტატისტიკური მეთოდების წარსტყობი გამოყენებაზე უნამეცნიერებაში ასევე მიუთითებდა ი.რ. ვალდენი თავის ხაწრეში "Информативность единиц языка": "...методы которые варьируются от простых подсчетов наблюдаемых фактов до применения теоретических обобщений. ... в них бесспорно содержится много тонких наблюдений, интересных обобщений, вскрывающих пружины, которые приводят в действие систему информационных средств и пока в их парадигматическом и синтагматическом плане" (ვალდენი, 1974, 7).

თავი 15 სიტყვის ინფორმატულობის ენტროპიული მაჩვენებელი (ჯ.გ.ბაირონის ნაწარმოებების მიხედვით)

სიტყვისადმი კოგნიტიურმა მიდგომამ ენათმეცნიერები მეტად მნიშვნელოვანი საკითხების პირისპირ დააყენა. გამოირკვა, რომ ენის არსი მხოლოდ ფორმა და სტრუქტურა არ გახლავთ, როგორც ამას სტრუქტურალისტები და გენერატიული გრამატიკის სკოლის წარმომადგენლები მიიჩნევდნენ. არამედ ის უფრო სემანტიკის გულში უნდა მოვიძიოთ. კოგნიტიურმა ენათმეცნიერებამ სასარგებლო დასკვნები შეიმუშავა იმ ურთიერთობების შესახებ, რომელიც სიტყვასა, რეალობასა და აზროვნებას შორის არსებობს. კოგნიტივისში გულისხმობს ინფორმაციის კრიტიკულ გადამუშავებას, განსაზღვრულ გამოთვლით ოპერაციებს, კომპიუტერულ პროცესს, რომლის მიხედვით კომპიუტერი მიესადაგება რაციონალური აზროვნების მექანიკურ მოდელს. ვინაიდან კოგნიტიური მეცნიერება ითვლება დისციპლინათ შორის კვლევად, ამიტომ ბუნებრივია, სხვადასხვა დარგების მიერ მიაპოვებული მონაცემების გადამუშავება (processing), განსოგადება ფართოდ გამოიყენება ახალი პერსპექტივიდან.

ინფორმაციის თეორეტიკოსები და კიბერნეტიკოსები თვლიან, რომ ადამიანური ცოდნა მით უფრო მეარია, რამდენადაც მეტად ეყრდნობა რიცხვსა და ზომას. გარდა ამისა, რიცხვი განსაზღვრულისა და განუსაზღვრელის დიალექტიკურ სინთეზს წარმოადგენს. ასეთი რიცხვი დროისა და სივრცის თვალსაზრისით იგივეა რაც პარმენიის პრინციპი, ვინაიდან დრო და სივრცე განუყოფელი ქრონოტოპებია მხატვრულ ტექსტში, ისევე როგორც ობიექტურ სინამდვილეში. მათი ურთიერთშეკიდულობის განმსაზღვრელი ფაქტორი, ტექსტის დონეზე ქრონოტოპული ეთორდინატების გამაერთიანებელი, პოტენციური თვისება – თანმიმდევრობის დინების გამოხატვის და პერსონაჟთა განლაგებისა და ორგანიზების ძირითადი პრინციპია. ასეთი პარმენია პოტენციურად ეკვლავანაა მოცემული, როგორც შემოქმედების ფარული ენერჯია.

სიტყვა-ლოგოსი მხატვრულ ტექსტში შემოქმედებით ენერჯიად იქცევა, ხოლო სიტყვიერი სტრუქტურა და მათემა-

ტიკური ფორმულები ერთგვაროვან მიყვანებად აღიქმება რომანტიკოსი და სიმბოლისტის პოეტების მიერ. მაშასადამე, პოეზიის, ხელოვნების და მათემატიკის კომპლექსური გააზრების გარეშე შეუძლებელია მსაგებრულ ფორმებში გარკვევა. ამის დასტურია ელექტროგამომყოფელი მანქანები და დღევანდელი ტექნოლოგია (high-tech). ამასთანავე ამ მანქანებით შექმნილი ნაწარმოებები ინტეგრალური ხასიათისაა. მანქანათაგან ნაწარმოებს გვაძლევს რიცხვების თანმიმდევრობით, რომელთა გამოყვანა დეკოდირება ხასურველ შედეგს – ლექსს ან მუსიკას გვთავაზობს.

ცნებები და ტერმინები ინფორმაციის თეორიიდან, სულ უფრო და უფრო ბიძგებს ფეხს სტილისტიკასა და პოეტიკაში (ი. რ. გადამურინი, ი. ე. არნოლდი, ვ. ა. ზარუცკი, ვ. ა. კუხარენკო, ი. მ. დობინი, ვ. ი. რიხელი, ი. ს. სტეპანოვი, ვ. ი. შენდელსი და სხვა). აღნიშნული ცნებები ინფორმაციის თეორიიდან ხაშუვალუბას აძლევს დინამიკებს. გადაჭრან ინფორმაციის გადაცემისა და გადამუშავების მთავარი საკითხები და აღწერონ ისინი ერთ ხისტემაში. კ. შენინის აზრით, ტერმინების უბრალო გადატანა კი არ ხდება ერთი სფეროდან მეორეში, არამედ სხვადასხვა პირობების და მოდელების ხანგრძლივი გამოცდა მიმდინარეობს.

როგორც უკვე აღინიშნა, ტერმინი 'ინფორმაცია' უფრო ფართო ცნება ხდება, რომელიც სხვადასხვა გამონათქვამების უბრალო ჯამი კი არ არის, არამედ სამყაროს აღქმის შიდა არსი, ერთი თბიქტის თვისებების მეორე თბიქტად სახეცვლილი თავისებურების ახალი ფორმით გადმოცემაა. ეს ნიშნავს, რომ ინფორმაცია არის დარჩენილი კვალი ერთი მოვლენისა მეორეზე. ინფორმაციის გადაცემა და მიღება დამყარებულია მატერიის ძირითად თვისებაზე – გამოსახულებარეკლასზე, რომელიც შეიძლება იყოს ქაოტურიც და მოწესრიგებული. მსაგებრულ შემოქმედებაში და ხელოვნების აღქმაში კი ინფორმაციას ახასიათებს მოწესრიგებული გამოსახულებობა.

სიტყვის ეხოტეორ-შეშეცნებითი ფუნქციის გახსნა აწესრიგებს და ამოიდრებს მკითხველს, ეხმარება მას პიროვნებად სამოქალაქებობაში, მოქმედებს მის ქცევაზე. შეხაბამისად, იგი მარეგულირებულ. მმართავ კიბერნეტიკულ სიტემას წარმოადგენს. ეს არ ნიშნავს სტილისტიკის ზუსტ მეცნიერებად გადაქცევას, არამედ სიტყვის ევრისტეტიკულ ფუნქციაზე მიუთი-

ოებს. ახალ კავშირებზე და ახალ მიმართებებზე. ასეთი სახით სტილისტიკა დაინტერესებულია არა მარტო თბილქური ინფორმაციით, არამედ ტექსტის პრაგმატიკული, ემოციური და იდეური ინფორმაციის გამოვლენით, ანუ იმ თანა-შეგრძნებებით, რომელსაც პოეტური სიტყვა იწვევს ავტორშიც და მკითხველშიც.

ყოველი მკითხველი აღიქვამს ტექსტს თავისი გამოცდილების ფონზე, თავისი მეხსიერების და თეზაურუსის მიმართებაში. სიტყვა “მეხსიერება” უფრო ფართოა და მრავალმნიშვნელოვანი, ვიდრე მას ფსიქოლოგები ხმარობენ. ჩვენს კვლევაში ის თეზაურუსის გაგებით იხმარება. ტექსტის გაშიფვრის, ანუ კითხვის დროს მარტო შინაარსობრივი ინფორმაცია არ იგულისხმება, მთავარია ესთეტიურ-შემეცნებითი, ემოციური ინფორმაცია.

ბევრი მეცნიერი კლოდ შენონის ფორმულის გამოყენებას სემანტიკაში ეჭვის ქვეშ აყენებს და შეუძლებლად მიანჩნით ექსპრესიულობისა და ხატოვნების რაოდენობრივი გამოსახვა. მოუთითებენ, რომ კლოდ შენონის ფორმულა მხოლოდ ინფორმაციის მოცულობის დადგენით შემოიფარგლება და არა მისი შინაარსობრივი საკითხით. ყოველივე ამის გამო საჭირო გახდა ინფორმაციის სხვადასხვა სახეების უფრო დეტალური დახასიათება.

ჩვენი აზრით, შესაძლებელია ექსპრესიული და ემოციური ინფორმაციის ციფრებში გამოხატვაც. ვინაიდან ენტროპია განუსაზღვრელობის სასომადია მინიმალური, სიტყვის სიღრმისეული განუსაზღვრელობის სასომად ტექსტში მისი გამოყენება საშუალებას მოგვცემს თბილქურად გამოვთვალოთ ისეთი სუბიექტური ინფორმაციაც, როგორცაა ემოცია და ექსპრესიულობა.

ნებისმიერი მიდგომისას მკითხველმა უნდა შეეგრძნოს და დაინახოს ტექსტის ელემენტთა შინაგანი ერთიანობა და ორგანიზებულობა, რომელიც ერთიან მხატვრულ ინტენციას, სიტყვის ყოვლისმომცველ ძალას ემორჩილება. სტილისტიკა მკითხველს მზამზარეული აზრებით და შემეფასებლური დასკვნებით კი არ უზრუნველყოფს, არამედ მას თავისუფალ არჩევანს სთავაზობს. ყოველი ინდივიდუალური არჩევანი კი საკუთარი შემოქმედებითი აღქმის სიხარულს განაცდევინებს. ამ შემთხვევაში სტილისტიკა იკვლევს მხოლოდ პროცესს,

თუ როგორ ხდება ამს თუ ამ ინფორმაციის წარმოქმნა და მისი წინ წაბოჭვა, ანუ სტილისტური მარტივება.

ხიტევის ყველა მნიშვნელობა ხეიმ-ში სხვადასხვა ხარისხის კოეფიციენტებით, ანუ სხვადასხვა რეიტინგით მონაწილეობს საბოლოო შედეგის, სტილისტური ყვექტის ფორმირებაში. ყვექტი კი მიიღწევა ყველა ელემენტის ერთდროული, სქემარული სუბაველენით, აღნიშნულ პროცესში მონაწილეობს ყველა მნიშვნელობა, როგორც ძირითადი დენოტატური, ისე ოკაზიონალური, კონოტატური-კონტექსტუალური. მაგრამ სხვადასხვა ადბათობით, ხიტევის სტილისტური ყვექტი საბოლოო ჯამში მიიღება ინტეგრალური საერთო მახასიათებლით.

საერთო ყვექტში სუბიექტური და ობიექტური მახეუნებლები ერთად მონაწილეობს რათა მიღიანი პოლიფონია შეიქმნას, ანუ სხვადასხვებ მნიშვნელობათა ერთდროული რეალობაციის ყვექტი წარმოქმნას.

ამ შემთხვევაში იბადება კითხვა: რომელი ნაწილი უფრო პრეკალირებს-სუბიექტური თუ ობიექტური? პასუხს ამ კითხვაზე ისევე კონტექსტი აკვთავაზობს თავისი დინგვისტური პარამეტრებით, მრავალმნიშვნელოანი ხიტევის სტატისტიკური შეფასება ტექსტში, ერთი მხრივ თითქოს მშრალ, შევიწროებულ ასოციაციებს იწვევს, მაგრამ მეორე მხრივ, აყვართებს რა მის ობიექტურ შინაარსობრივ მოცულობას, უფრო მეტ დაძაჯერებლობას უქმნის სუბიექტურ მახეუნებებს.

მიგვანია, ხიტევის აზრობრივი სტრუქტურის განვითარება და წამოყვლიბება ასეთი არმხრივ მიმართული მიმართობის შედეგია. შესაბამისად, კონტექსტუალური მნიშვნელობის სწორ ხმარებას მიუყვართ იქითკენ, რომ აღნიშნული მნიშვნელობა თანდათანობით ხდება ენის ჩუქულებრივი ფაქტი და საბოლოოდ ფიქსირდება დექსიკონში.

---

* შეიღარეო: "როდესაც მოუღს ემღლი შემღარეულ ნაწილებად, მამინ ნაწილებს კანტებო უფრო დიდ მნიშვნელობას, ეიდრე ამის ოხინი ომხასურებენ ზოღიანობაში ეოფინობას. უფრო მეოც, ოხინი ოწებენ დამოუკიდებლობის მოძოებებს და თოქმის კარეავენ მოუღის მამართ ვარეველ დამქმლებარებას. ოქქის ოხადობის მეოთხე ოსაში მღეომარეობს, რომ ყველა ეს ნაწილები განიხილება, როგორც ოხიღირებულად, ასევე მათ ურთოერთოკანრობებულობაში, ასეთი მეოთღს ხინოესერი მეოთხე შეიღდება ეწოღის" (იკად.სერინა, 1981-12.)

სიტყვის უსახლდურო სემანტიკურმა მობილურობამ გვიბიძგა გამოგვეყვავია ბაირონის ძირითად ნაწარმოებებში მისივე სიტყვა/ფრაზირიტი "love"-ის ინფორმატიულობის კოეფიციენტი, ანუ პოტენციური ინფორმაცია. ამოკრებილი მაგალითების ანალიზის საფუძველზე (დაახლოებით 3000). განვსახლდურეთ აღნიშნული სიტყვის სხვადასხვა მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაციის საშუალო სიხშირე. მიღებული შედეგები მოცემულია გრაფიკზე. პორიზონტალურად დალაგებულია აღნიშნული სიტყვის ლექსიკონებში დაფიქსირებული სხვადასხვა მნიშვნელობები (1-დან 21-მდე, იხ. გრაფიკი 3).

ვერტიკალურ ღერძზე მოცემულია ენტროპიული შეფასება ბიტებში თითოეული მნიშვნელობისთვის, სადაც (*) აღნიშნავს "დონ ჟუანში" მნიშვნელობათა ენტროპიულ მონაცემს, ხოლო (•) ნიშანი love-ის მნიშვნელობებს ეყვლა დანარჩენი ნაწარმოებისთვის. პუნქტირული სწორი (1) გეინვენებს საშუალო ენტროპიულ ღონეს "დონ ჟუანში", ხოლო მოღიანი სწორი ხაზი (2) - ანალოგიურ ღონეს ეყვლა დანარჩენი ნაწარმოებისთვის "დონ ჟუანის" წათვლით.

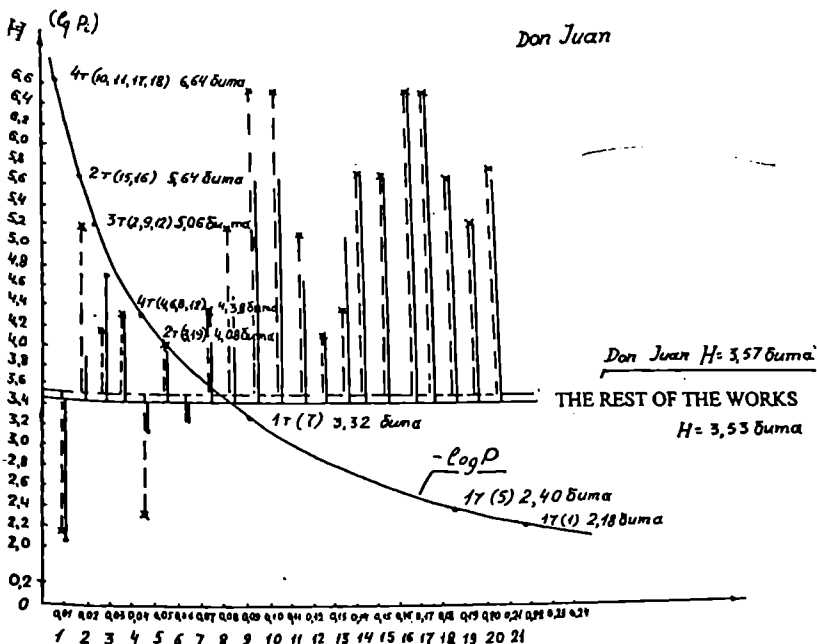
თვით გამოთვლის პროცესი მივანდეთ ელექტრონულ გამოთვლით მანქანებს მოღიანად. ეს პროცესი ასეთნაირად წარმოგვიდგა: დათვლილია 21 მნიშვნელობის ყოველი სიტყვა-ფორმის სიხშირე P_i - ეყვლა ნაწარმოებისთვის და ვალკე მისი პოქსა "დონ ჟუანისთვის".

საშუალო სიხშირე P_i "დონ ჟუანისთვის" მოცემულია ცხრილში 1:

ცხრილი 1

P^*	0,22	0,03	0,06	0,05	0,19	0,05	0,10	0,05	0,03	0,01	0,01	0,03
i	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
P	0,06	0,05	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,2	0,01			
i	13	14	15	16	17	18	19	20	21			

DRAWING 1

1) love opposite sex; 2) love one's country; 3) be devoted; 4) love parents, children; 5) engage in sex play, stir passions (physical love); 6) enjoy (take pleasure); 7) like; 8) cherish; 9) esteem, respect; 10) venerate; 11) revere; 12) worship; 13) adore; 14) date; 15) flirt; 16) idolize; 17) admire; 18) endear; 19) attract; 20) take care; 21) hug, caress.

ენტროპიის გამოსათვლელად, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კ-შენიხის ყოთბუქას ვიყენებთ

$$H^{D(\text{love})} = - \sum_{i=1}^{21} P_i \cdot \log P_i$$

სადაც P_i -აღბათობაა, i სიტყვის 21 მნიშვნელობა.

გამოსატვლელა - $P_i \cdot \log P_i$, აღვნიშნეთ $y(P_i^*)$. სადაც $y(P_i^*)$ მნიშვნელობები $y(P_i^*)$ მოცემულია ცხრილი №2 სახით

ცხრილი 2

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
$y(P_i)$	0.4806	0.1518	0.2425	0.2161	0.4552	0.2161	0.3322	0.2161	0.1519	0.0064

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
$y(P_i)$	0.0064	0.1518	0.2435	0.2161	0.1128	0.1128	0.0064	0.0064	0.664	0.1128	0.664

საბოლოო ენტროპია $H(\text{love})$ "ღონ ქუანში" განისაზღვრება შემდეგი გამოსახულებით

$$H^{D(\text{love})} = - \sum_{i=1}^{21} y(P_i^*)$$

შევაჯამეთ რა 21 მნიშვნელობის ენტროპიული გამოსათვლელი, თითოეული მნიშვნელობისთვის მიუღწეო $H^{D(\text{love})} = 3,57$ ბიტა.

ანალოგიური გამოთვლები ჩატარდა იგივე სიტყვის 21 მნიშვნელობებისთვის ყველა სხვა ნაწარმოებში. სადაც დათვლილია თითოეული მნიშვნელობისთვის ცალკეაქვე ხდომილება და ბოლოს შეჯამებულია ენტროპია $H(\text{Rest of other works})$

ნამთოეულები მნიშვნელობები შესაბამისად ნაჩვენებია ცხრილებში 3 და 4-ში

ცხრილი 3

P	0,22	0,14	0,13	0,07	0,7	0,05	0,09	0,06	0,05	0,01	0,01	0,05	0,07
i	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
P	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01					
i	14	15	16	17	18	19	20	21					

შემდეგ შევაჯამეთ 21 მნიშვნელობის ენტროპია სხვა დანარჩენი ნაწარმოებებისთვის და მივიღეთ $H^R_{love} = 3,53$ ბიტა

ცხრილი 4

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
y(P _i)	0,4805	0,0371	0,1518	0,2686	0,2186	0,2161	0,3126	0,2435	0,2161	0,0664

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
y(P _i)	0,0664	0,2161	0,2686	0,1128	0,0664	0,1128	0,0664	0,0664	0,0664	0,1128	0,0664

პირველი ორი ცხრილი გვჩვენებს “ღონ ქუანში” სიტყვის ერთდროული რეალიზაციის ხდომილების სიხშირეს, სადაც $H^D_{love} = 3,57$ ბიტას. ბოლო ორი ცხრილი გამოხატავს ყველა დანარჩენ ნაწარმოებში ენტროპიულ გამონათქვამს და მათთვის $H^R_{love} = 3,53$ ბიტას.

ენტროპიული შეფასების დადგენისას (1) და (2) მნიშვნელობებისთვის დაკენახეთ, რამდენად გადაიხარა თითოეული მნიშვნელობა საშუალო დონიდან. უფრო მეტი თვალსაჩინოებისთვის წერტილები, რომელიც „love“ მნიშვნელობას შეესაბამებოდა, შევაერთეთ პირდაპირ (1) და (2). მაგალითად, თუ ავიღებთ ერთ-ერთ მნიშვნელობას, მაგ. worship, მაშინ ვერტიკალურ ღერძზე მას შეესაბამება ენტროპიული მნიშვნელობა

5.06 ბიჭა "ღონ ქუანში". გრაფიკიდან ჩანს, რომ ეს მნიშვნელობა მდებარეობს (1) ღონის ზემოთ ანუ დადებითისკენ უფრო ისრება. თუქცა იგივე მნიშვნელობას ექნება შედარებით დაბალი ენტროპიული მანუენებელი "ქველა დანარჩენი ნაწარმოებისათვის", ანუ ნაკლებ ინფორმატულია და ნაკლებ შესაძლებლობას ამკლავებს. მიუხედავად იმისა, რომ ის უერ კიდევ მდებარეობს ძირითადი ღონის ზემოთ (იხ. მრუდი 3). ამავე დროს მნიშვნელობები become enamored Infatuate (physical love), like იმდენად დაბალენტროპიულია, რომ აღმონხდების საშუალო ენტროპიული ღონის ქვეით (საშუალოზე დაბალია) და შესაბამისად, გადახრილია უარყოფითისკენ. თუ ვისმართ სუყოთა ღინგვისტურ ტერმინს "სემანტიკურად დვეალვირებელია", ანუ შაბლიონია. შხატერული თვალსაზრისით ისინი არ გამოირჩევიან შემოქმედებითი ორივინალობით, ანუ სეუნი პრობლემის თვალსაზრისით ვერ ქმნიან მრავალსახიან ერთდროულ ხედვას.

დაეუბრუნდეთ გრაფიკს, რომელიც გვიჩვენებს, რომ ზოგ შემთხვევაში ენტროპიული მანუენებლები ერთსევეა ერთმანეთს, რაც მეტეველებს გადახრის ერთნაირ ხარისხზე საშუალო ენტროპიულ ღონიდან. ასე მაგალითად, მნიშვნელობებს 4,6,8,13,15,16,17,18,19,20 გაახიათ ერთნაირი ენტროპიული მანუენებლები, როგორც "ღონ ქუანში", ასევე "დანარჩენ ნაწარმოებებში".

ეურადღებას იპურობს კიდევ ერთი მქცად ხაინტერესო შედეგი: მნიშვნელობები - 2,9,10,11,12 ამკლავებენ საგრძნობ განსხვავებულობას და გვიჩვენებენ ენტროპიული ღონის უფრო მაღალ ხარისხს პოემა "ღონ ქუანში". მაშინ როდესაც მნიშვნელობები 3 და 14 (devote, dote) აღმონხდენ ერთადერთი მნიშვნელობები, რომლებიც სტილისტურად მარკირებული არ არიან "ღონ ქუანში".

მაშასადამე, პოემა "ღონ ქუანისთვის" ეს მნიშვნელობები არადამახასიათებელი ცნებებია. ჰუმმარიტად ასეც უნდა იყოს, ვინაიდან აქტორისეული ნანაფიქრით "ღონ ქუანი" მართლაც საპირისპიროა აღნიშნული მნიშვნელობებისთვის: "ერთეული სიეარული, ამკლავებული სიეარული ან თაეგანწირული ერთეულება სიეარულისადმი".

გრაფიკიდან ვიკებთ, რომ ხიტევის ენტროპიის საშუალო დონე პოემა "ღონ ქუანში" უფრო მაღალია, ვიდრე ბაირონის სხვა დანარჩენ ნაწარმოებებში ერთად აღებული. მაშასადამე,

მოცემულ სიტყვას (love)ს უფრო მეტი ინფორმატიულობის ხარისხი გააჩნია "დონ ჟუანში" კიდრე სხვა დანარჩენში.

მიღებული დასკვნა მნიშვნელოვანია ლინგვო-სტილისტური თვალსაზრისით და ასეთ ახსნას იმსახურებს: სიტყვის "love"-ის მრავალსახიანი ფუნქციონირება ბაირონის ნაწარმოებებსა ამჟღავნებს სემანტიკური სტრუქტურის კომპონენტების მისამართულ, დინამიკურ მოძრაობას სხვადასხვა კომბინაციებში და ტრანსფორმაციებში. ის ისევე დაუოკებელი და უსახლგროა, როგორც პოეტის ზოგჯერ გაუთვითცნობიერებელი, გაბუნდოვნებული აზრი ხამყაროს რეალობასუ.

ცხადია, რომანტიკოსი პოეტი აღნიშნულ სიტყვას მაქსიმალური ინფორმატიული დატვირთვით ხმარობს. აფართოებს მისი უსახლგროების პოტენციას და მკითხველს სთავაზობს თაყსუფათ არჩევანს მხატვრული ინტერპრეტაციისთვის (რასაკვირველია აბიექტიურობის ფარგლებში). ამგვარად, მაღალენტროპიული სიტყვა love "დონ ჟუანში" სხვადასხვა ინფორმატიული პოტენციალით გვხვდება და წარმოადგენს იმ კოგნიტიურ კონცეპტს, რასედაც დამყარებულია მთელი ნაწარმოების ესთეტიურ-შემოცნებითი ფუნქცია. დანარჩენ ნაწარმოებებში კი, როგორც მრუდი გვიჩვენებს მოცემულ გრაფიკში, სიტყვა love-ს არ გააჩნია მაღალი ენტროპიული მანუენებელი, ე.ი. ნაკლებ ინფორმატიულია და სემანტიკურად შედარებით ნაკლებ დატვირთულია.

მიღებული აბიექტიური მონაცემები საეხებით შეესაბამება სინამდვილეს და ადასტურებს ლიტერატურათმცოდნეებისგან და კრიტიკოსებისგან ინტუიტიურად მიღებულ ჭეშმარიტებას. მართლაც, პოემა "დონ ჟუანი", ფილოსოფიურ-იდეური ნაწიფიქრით, ბაირონის შემოქმდების მკვერვალად ითვლება.

მიგვაჩნია, რომ ეს მნიშვნელოვანი შედეგი თუ მთლიანად არა, ნაწილობრივ მაინც ამართლებს ჩვენს მიერ შემოთავაზებულ პიპოთუხას სიტყვის ენტროპიულ მანუენებელსუ, რომელიც ინფორმატიული პოტენციის არა მარტო რაოდენობრივი, არამედ კვალიტატიურ-ხარისხობრივი მანუენებელიცაა. ყოველი მაღალენტროპიული სიტყვა, ფარულად ინახეს ყოველისმომკველ მაგიურ ენერგიას, რამელიც მთლიანი ნაწარმოების თვალსაწიერიდან წინდაწინ ჰვრეტს მის შემადგენელ ნაწილებში დაფარულ კონცეპტუალურ ინფორმაციას.

ამგვარად, სიტყვა ტექსტში მაქსიმალური ინფორმატიული დატვირთვით ფუნქციონირებს. როდესაც პოტენციური შესაძ-

ღებლობები აუქანილია ისეთ სდგარამდე, რომ სხვადასხვა მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაცია ტექსტში, ანუ სემანტიკური უსახდროება, გარდაისახება სასარგებლო ინფორმაციად.

უსახდროების სემანტიკური კონკურენცია მიანიშნებს იმ ენურგოასუ, რომელიც განსახდურულ კონკრეტულ სიტყვას გადააქცევს ტრანსცენდენტალურ კონცეპტად. ავტორის მიერ ნათქვამ სიტყვას ანიჭებს ძალას დატერმინირებულ და ლოგიკური სახდურის გადასაღასად, რათა შეიქმნას მთლიანი კონცეპტი ნაწარმოების აღქმისათვის. ეს კონცეპტი ერთდროულად იქნება როგორც მატერიალური ისე სუფთური რეალობა. ამიტომაცაა უსახდროების საზომად გამოყენებული ენტროპია. მაღალენტროპიულ სიტყვას ეოვლისმომცველი როლი აკისრია ტექსტადქმნადობასა და მის თრგანიზებაში. ხოლო ეს ფუნქციები თუ ტექსტის ინტერპრეტაციის ან თარგმნის პროცესში დაიკარგა, მაშინ თარგმნილი ტექსტი კარგავს მთავარ სუფს და უბრალო გაბმული სიტყვების წეობად რჩება. ენობრივ ერთეულს განვიხილავთ, როგორც ადამიანის ცნობიერებით წარმოქმნილ კონცეპტუალურ რეალობებს სამყაროსუ. ხოლო ლექსიკურ მნიშვნელობას კი გარკვეულ სტრუქტურირებულ ცოდნად, გამოხატულს ენობრივი ნიშნით.

ამგვარად, სიტყვის ინფორმაციული პოტენციალი, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ზმნა-შემასმენლის "love"-ს კონცეპტუალური სტრუქტურა, განსაკუთრებულ როდს თამაშობს მხატვრული ტექსტის მრავალპლანიანი ინფორმაციულობის დადგენაში. აღნიშნულ სიტყვაში აისახა რეალური სინამდვილის განსაკუთრებული ფრაგმენტები და დადგინდა თუ კონცეპტების როგორი კომპლექტი, და რა ენობრივი საშუალებები გამოიყენება სხვადასხვა მნიშვნელობების ერთ განუყოფელ სტრუქტურად - კონცეპტუალურ მოვლად წარმოსახვისთვის, რაც წინამდებარე ნაშრომის კვლევის საგანს წარმოადგენს. აღნიშნულიდან გამომდინარე კონკრეტული ამოცანებია: მრავალმნიშვნელობის სტილისტური ეფექტის წარმოქმნა ტექსტის ინტერპრეტაციის უმაღლეს დონესუ; სიტყვა-კონცეპტი, როგორც ტექსტის მოვლი კონცეპტუალური სტრუქტურის მათრგანიზებელი საფუძველი და სიტყვის ესთეტიკურ-კოგნიტიური ფუნქციის მიმართება მხატვრული ტექსტის ლოგიკურ-შინაარსობრივ ინფორმაციასთან.

ნაწილი II

მხატვრული ტექსტის სტილისტურ – კონცეპტუალური სისტემის წარმოქმნა

თავი 2.1. მხატვრული სათაურის როლი ტექსტის სტილისტურ – კონცეპტუალური სისტემის წარმოსაქმნელად

სახარებისეული სენტენცია “პირველად იყო სიტყვა და სიტყვა იყო ღმერთთან და ღმერთი იყო სიტყვა”, სრულყოფილ მართებლად და არაპირობითად სტილისტურ მიმართებას არა აქვს აქ ადგილი პირიქით. საგანგებოდ ხაზი უსმება სიტყვის ყოველისმძლე ენერგიას.* ხუენი თვალსაზრისით მინიმუმებაა იმ ძალასა და ენერგიაზე, რომელიც განსაზღვრულ კონკრეტულ სიტყვას გადააქცევს ტრანსცენდენტალურ კონცეპტად და, რომელიც ავტორის მიერ ნათქვამ სიტყვას, ანიჭებს უსასღერო ძალას დეტერმინირებული და დოგმატიკური სასღერის გადასაღებად, რათა შეიქმნას ერთიანი კონცეპტი ნაწარმოების აღქმისათვის. ეს კონცეპტი ერთდროულად იქნება როგორც მატერიალური ისე სულიერი რეალობა. ამიტომაც უსასრულობის სასომად გამოყენებული ენტროპია მიუყვანდავთ სიტყვის უსასღერო ენერგიას, რომელსაც ყოველისმომცემელი

---

* რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიაში ასლახანს მეცნიერების ახალ დარგს – ტალღურ ენერჯის და ენო სთაიუ. მეცნიერთა ჯგუფმა პროფესორ პ. გარბაჯის ხელმძღვანელობით შექმნა ენერჯიკური, რომელიც სიტყვებს ელექტრომაგნიტურ ტალღებად გარდაქმნის. დადგინდა, რომ სიტყვას შეუძლია შეცვალოს ადამიანის ენერჯიკური სტრუქტურა - დასარბლის ან გააუმჯობესოს იგი. ამით აისახება ლოცვის მაღლიანი და სასწაულებრივი ძალა წყველისა, ბიოცენტრალიზაცია და გულისთქმათა ხაწინააქმნელოდ. დაწვეულა თაობებს გადაეცემა, როგორც დამახრეველი და აქის მომქმედი თეთი მაკეცხარისთვისაც. რუსული პრესის მიხედვით, 2000 წლის თებერვალი. საპატარჯის უწყებანი № 23(423). 2007 წ. 5-11 იულისი.

როლი აკისრია ტექსტადქმნალობასა და ორგანიზებისათვის. თუ აღნიშნული ფუნქციები ტექსტის ინტერპრეტაციისა და თარგმნის პროცესში დაიკარგა, მაშინ ტექსტი კარგავს მთავარ ძალას და, შესაბამისად, ვერც ადამკობურ ემოციას ვერ აღძრავს მკითხველში.

კონკრეტული მაგალითების ღინგუო-სტილისტური ანალიზის საფუძველზე დაეადგინეთ, არა მარტო სიტყვის სხეადასხეა მნიშვნელობების ერთდროული რეალიზაციის სტილისტური ფუნქტი, რომელიც არც თუ ნაკლებ მნიშვნელოვანია, არამედ გამონნდა სიტყვის ეოელისმომცველი, ეერისტიკული ძალა ტექსტის ორგანიზებისა და წარმოქმნისათვის. სახეესეა სიტყვის ტექსტადქმნალობის პოტენციალი. ამასთან დაკავშირებით განემატაეთ, თუ რა პროპორციით ან რა სომით მოქმედებს სხეადასხეა კონტექსტი სიტყვის ღინგვისტური, სტილისტური თუ კულტუროლოგიური მნიშვნელობების კომბინირებასა და აღბათურ შერეეეასე. არის თუ არა გაადამწეეეეტი მიკრო-, მაკრო- თუ მეგაკონტექსტი ლექსიკონში დაფიქსირებულ სიტყვის მნიშვნელობების აქტუალიზაციისა და ახალი მნიშვნელობის წარმოქმნისათვის. შეეეცადებით, ვანეენით ტექსტის უნიეერსალური კატეგორიების ინტეგრალური შემოქმედება სიტყვის სტილისტური ინფორმაციის მოცულობასე და განეასოგაღათ საკვლეეი მოვლენის ტიპური თავისებურებები.

აქეე უნდა ხასგასმით აღენიშნოთ, რომ სიტყვის სტილისტური ფუნქციონირებისას, მიმღინარეობს მნიშვნელობათა მი-სანდასახეული კომბინირება და არნეეითობა, რომელიც წარმოქმნის ასოციაციების და კონოტაციების მრავალგანსომილებიან სისტემას. ამ სისტემის ელემენტთა ურთიერთქმედება მოეითებებს სტილისტური ინფორმაციის კიდეე რამღენიმე უნიეერსალურ თვისებასე: პროგნოზირებასა და ადაპტაციასე*.

ღინგვისტური პროგნოზი საერთო მეოთდოლოგიური პო-სიციიდან ინფორმაციის ფუნქციაა, რომლის დროს ერთი

---

* სიტყვა "პროგნოზი" წარმოსეეება ბერძნული ძირიდან (prognosis) და ნაშნავს რასეე მოვლენის ვანეითარებასა და შეღვეას წინასწარ ვანგურეტას უეეე არსებელი მეცნიერული მონაცემების საფუძველზე. შესაბამისად, პროგნოზის სასოეალიბება დაკავშირებულაა მკითხველის აზრონებასთან, რომელიც ღილი სიტყმების და ინფორმაციის თეორიის თეაღსასრისით შეიძლება ვანეიხილათ ახალ ასპექტში - ტექსტის ინტერპრეტაციის კეოიხდან.

სისტემის ობიექტის წარმოსახვა ხდება მეორის მომარჯვებით. მრავალმნიშვნელოანი სიტყვა-კონცეპტი შეიცავს ინფორმაციას არა მარტო თავის თავზე, არამედ იმაზე, რაც ჯერ არ თქმულა. სიღრმისეული მონაცემების კომპლექსური წვდომა რთული პროცესია, რომელიც გულისხმობს მრავალსაფეხურიან აზრობრივ იერარქიულ პირამიდას, სადაც მიმდინარეობს ხაღლაბათო, სტოქასტიკური პროცესები საბოლოო შედეგის მიხედვად. თვითმმართველი სისტემაში მიმდინარეობს ბრძოლა-შეჯახება სწორი პროგნოზის გამოხატვობად. სისტემის თითოეულ ელემენტს სტატიკურ პლანში აქვს თავისი სემანტიკა. ანერებს რა ეურადღებას სისტემის ერთ ელემენტზე, მკითხველი ნებისთ. თუ უნებლიედ იღებს ინფორმაციას თავად სისტემის სხვადასხვა პარამეტრებზეც. ამ დროს მიმდინარეობს აზროვნებისათვის დამახასიათებელი პროცესები: ანალიზისა და სინთეზის მედშივი მოძრაობა-მონაცვლეობა თავდაპირველი პროგნოზის გასამართლებლად.

მაშასადამე, პროგნოზი სტატიკურ-დინამიკური ცნებაა და ახასიათებს ენის სისტემას როგორც სტატიკურ ასპექტში, ისე სამეტყველო მოდელურებს აგების ასპექტში. თუ წარმოსახული პროგნოზი, ანუ დაფარული იმპლიციტური ინფორმაციის გამოცნობა, წინასწარპერეკტა ტექსტის კითხვასთან ერთად თანდათან მართლდება, ანუ მიმდინარეობს შეკუმშული ინფორმაციის გაშლა, ამასთან მკითხველი განიცდის გარკვეულ ადაპტაციას ტექსტთან და სულ უფრო იზრდება მისი შთაბეჭდილების ინტენსიუობა.

რასაკვირველია, ადაპტაციის ხარისხი სხვადასხვა მკითხველისთვის და სხვადასხვა ავტორთან სხვადასხვა იქნება. სწორედ ეს არის ხელაუნების დედაარსი - შექმნას ყოველის-მომცველი კონცეპტი, მრავალწახნაგოვანი ინფორმაცია ნებისმიერი ეპოქის სხვადასხვა მკითხველისათვის. ყოველი შემოქმედი მხატვრული სათაურის სახით წარმოგვიდგენს ერთიან ხატს, სიტყვა-კონცეპტს, რომლის შემეცნებითი მოდელირება ტექსტში ხდება. მკითხველი გამართლებული პროგნოზების დაგროვებით აღწევს თვისობრივად ახალ სტატუსს - ესთეტიურ-შემეცნებითი ინფორმაციის აღქმას. ამ გაგებით ხშირად ამბობენ, მკითხველი ტექსტის თანაავტორი ხდება, ან ტექსტი თვითონ მკითხველია.

** Общес языкознание. Внутренняя структура языка. М., 1972. გვ.80

ნატარებელი მაგალითების ანალიზის დროს გამოიკვეთა პროგნოზირების სხვადასხვა აზრობრივი ტიპები. პირველი – ტექსტის შექმნისას (ავტორი – ტექსტი) და მეორე – ტექსტის აღქმისას (მკითხველი – ტექსტი). ამ ორი სისტემის ურთიერთქმედებით შემდგომ წარმოიქმნება მკითხველის თანაავტორობის შემოქმედებით-შემეცნებითი პროცესი, ანუ ახალი კონოტაციებით და აზრებით ტექსტის გამდიდრება მკითხველის მხრიდან. შესაბამისად, განუახსვავებთ დინეარული და დიმენსიონალური პროგნოზირების ტიპებს.

ამგვარად, პროგნოზირების პროცესთან ერთად მიმდინარეობს ერთდროულად მკითხველის ტექსტთან ადაპტაციის პროცესი, რომლის ხარისხი მთლიანად დამოკიდებულია გამართლებულ პროგნოზებზე. აღნიშნული პროცესების (პროგნოზირება-ადაპტაცია) მისანიმდართული რეგულირების საფუძველზე შესაძლებელია მინიმალურ დროში სახარებლო ინფორმაციის მაქსიმალური რაოდენობა გადაეცეს, ანუ მივიღოთ მთელი ტექსტის შინაარსორიჟინალური ინფორმაცია. აღნიშნული მოუღენა, კომპოზიციური მეტაფორით (prolonged metaphor) ან, როგორც ამჟამადაა სახელდებული კოგნიტიური მეტაფორით ილუსტრირდება*. ამ დროს წარმოქმნილი ასოციაციების მთელი კომპლექტი ერთ კონცეპტშია შეკუმშული და გვთავაზობს მნიშვნელობის ისეთ იმპორტს, რომელიც სიტყვის განვითარების მთელ ისტორიულ ეპოქებს მოიცავს.

---

* უფელი თვორია გამოყენებთ დინევისტიკაში ბიკვიორისტიკულიან კოგნიტურანდე შეიძლება წარმოყვადიანო, როგორც ცვლადი მეტაფორების ისტორია უფელი ახალი მიმდინარეობის მისარებად. ასე მაგალითად, კომპოზიციის გაილაიონებამ უსრუხედელო, როგორც დინევისტიკა, ასევე ფიქციონალია ახალი ნაყოფიერი მეტაფორებთ. რომელია საშუალებთ შეიძლება შექისწავლით ადამიანის აზროვნება. ყინაიდან კომპოზიციური ასრულებს იგივე მოქმედებებს, რასაც ადამიანის ტვინი: ენის საშუალებით დაავროვის, დაიხსომის და გამოიყენის ინფორმაცია სხვადასხვა პრობლემების გადასაჭრელად. სიტყვის სემანტიკური კლდეა თვალსაჩინოს ხდის ამ ფაქტს, რომ კოგნიტიური მეტაფორა ენის განსაკუთრებულ ხმარებას კი არ წარმოადგენს, არამედ უფელი ენობრივი ურთიერთობის ორგანული ნაწილია. ბუნებთ იგი ისეთივე ანალიტიკური პროცესის შედეგია, როგორცაა ადამიანის კონცეპტუალური სისტემის ქმედება. იგი არსებობს ენაში იმდენად, რამდენადაც არსებობს ადამიანის გონებაში. აქედან გამოიძინარე, ადამიანის სვეულებრივი კონცეპტუალური სისტემა, რომლის საშუალებთ ვფიქრობთ და ექსექტებთ, ძირითადად მეტაფორული ბუნებისაა (დ.კოფი, ა.ონსიანი: 1980).

სიტყვა გვეხმარება შევიმეცნოთ შეუცნობელი უცნობი კონკრეტული ცნობილის საშუალებით. ანუ სხვაგვარად, კოგნიტიური-მეტაფორა და მეტაფორული აზროვნება გვეხმარება შევიმეცნოთ სამყარო, როგორც ხილული ისე უხილავი. მოვიქცნათ წესრიგში ირგვლივ გამეფებული ქაოსი. მაშასადამე, სიტყვა, რომელიც იბადება ქაოსიდან, ამყარებს ხუმების (მნიშვნელობების) მოწესრიგებულ მოძრაობას ტექსტშიც, ანუ უზრუნველყოფს ტექსტის ნაწილების სწორ დალაგებას და კავშირს. ამ დროს ელემენტთა ერთდროული ერთიერთაქმედებით მიმდინარეობს რეალური სამყაროს გრძნობადი აღქმა-შემეცნება. ასეთნაირად აღქმული ემოციური ინფორმაცია სინამდვილის პოლიფონიური აღქმაა, სადაც არცერთი ხმა - მნიშვნელობა არ იკარგება, არც იხშობა, არც გადაკეთდება და არც ექვემდებარება სხვა ხმა - მნიშვნელობებს; პირიქით, თითოეულს ეძლევა დამოუკიდებელი, თანაბარი უფლება და ღირებულება. იგულისხმება, რომ მოძრაობა გრძელდება და ეს ურთიერთგამომრიცხავი მნიშვნელობები ზოგჯერ ისეა გადაჯაჭვული, რომ ბუნდოვან, გაურკვეველ უსახლეროებაში გადადის. ზოგჯერ ასეთი გაურკვეველობა უფრო მიმზიდველი და საინტერესოა. ამიტომ ასეთი გაბუნდოვანებული სიტყვის ინფორმატული დატვირთვის განსახლერას უფრო დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. მიგვაჩნია, ეს განუსახლერელობა, ანუ გაურკვეველობა სიტყვა-მეტაფორის უცილობელი მახასიათებელია ტექსტში საერთო კანონსომიერების დახადგენად და შესასწავლად.* ამ დროს ჩამოყალიბებული სტილისტური ეფექტი განიხილება, როგორც დენოტატურ, კონტექსტუალურ და ასოციაციურ მნიშვნელობათა ინტეგრირებული ქმედების შედეგი.

სათაური არ წარმოადგენს დოკალურად აქცენტირებულ ნაწილს, არამედ იგი ტექსტის საერთო მახასიათებელია და გვექმნება ტექსტის სისტემის მაპროგნოზირებულ საწყის

---

* გაბუნდოვანება (ambiguity) ერთგვარი სასწორია, რომელიც გამოსწორებულად მოუთითებს რამდენიმე საგანზე, რომელია ალბათობა ასევე ერთდროულად შეიძლება იყოს რეალისებული. ინგლისელი პროფესორი უილიამ ემმსონი, რომელიც გაბუნდოვანების 7 ტიპს ასახელებს, ამ გაურკვეველ სიტყვას "მოაღაბეს" უწოდებს და მიაჩნია პოეტისთვის ეფექტურ საშუალებად, რათა გამოხატოს სხვადასხვა მნიშვნელობების ერთდროული რეალისაცია. (ემმსონი, 1977, 24).

ელექტრად, რომელსაც გააჩნია სხივგნალო ფუნქცია. ამის გამო, გვთავაზობს რა პირველ პროგნოზს, გამოიყვას ტექსტის სისტემის კოორდინატებს. მახვე ეკუთვნის მათრგანიზებულ და ტექსტადქმნადობის ფუნქცია, ანუ ერთი მხრივ, კოორდინირებული კავშირი ეპიგრაფისა და სათაურს შორის, და მეორე მხრივ, პროსპექციულად განვითარებულ ტექსტს შორის. მას შეიძლება კიდევ ერთი ფუნქციაც აღმოაჩნდეს, - ავტორის ინტენციის და მისი პოზიციის განმსაზღვრელი. აღბათ ამის გამოა, რომ ტექსტის სათაურის მოძებნა ავტორისთვის მეტად რთულ პროცესს წარმოადგენს. ის ერთდროულად ეწევა ამ წამოთვლილი ფუნქციების შემცველ, ინტეგრალურ სიმბოლოს უნდა. განსახიზრებდეს, ამასთანავე, სათაური ერთდროულად მკითხველის განწყობის განმსაზღვრელიცაა და პირველი პროგნოზის ფუნქციონირებელი.

ფორმის მიხედვით სათაურს სხვადასხვა ეპოქა სხვადასხვანაირად წარმოგვიდგენს. თუ მეთურამეტე-მეტეხრაძეტე საუკუნეებში წიგნის სათაური თხრობის ხასიათს ატარებდა, მეოცე საუკუნე უფრო დაკონხიურობისა და სიმბოლოზმისკენ ისწრაფვის. ტექნიკის საოცარი მიღწევები, ავტომატია-ტელემექანიკასა თუ კომპიუტერში, იწვევს ინფორმაციის ბუმს, რაც თავისებურად აირეკლება მხატვრულ ლიტერატურაში. ამ პერიოდში აუცილებელია მკითხველის ყურადღების შენერება და რაღაც უხვეულოთი მისი დაინტერესება. დროულად მიტე-ბული სათაური კი სწორედ ამის საწინდარია. ავტორი თავიდანვე იხიდავს მკითხველს და თავისი შემოქმედებითი პროცესის თანამონაწილეობას სთავაზობს. მხატვრულდობით აღქურვილი სათაურის სემანტიკური ასოციაციები მკითხველის განწყობა-გამოცდილებაზე, მის თქმაურუსზე დამოკიდებული.

არამხატვრული, არატრადიციული, მაგრამ ახალი ტიპის სათაური ლიტერატურაში მეცნიერული ტერმინების შემოტანით აღინიშნება. ასე მაგალითად, ავიდოთ სათაურები თანამედროვე მოდერნისტი ამერიკელი მწერლის თომას პინჩონის: "ENTROPY," (ენტროპია) "GRAVITY'S RAINBOW" (მიხედვლობის ცისარტყელა), ანდა ნეენი თანამედროვე ქართველი ავტორების მიერ შესრულებული დასათაურებანი: ნ. დუმბაძე - "მარადისობის კანონი", გ. ფანჯიკიძე - "აქტიური მხის წელიწადი", ე. კოსტროვი - "ატომი", "ნეიტრონი" და სხვა მრავალი.

სათაურის ეს ტიპი მხატვრულ ტექსტში გარკვეული ინფორმატიული პოტენციალით ხასიათდება, ხოლო მისგან წარმოქმნილი ლინგვისტური პროგნოზი მიგვანიშნებს არა მეტნიერულ თეორიათა სისტემაზე, არამედ ამ ტერმინის მხატვრულ ასპექტში გადაწვეტასა და მის ცხოვრებისეულ მეტაფორულ პარადელზე. ბუნებრივია, იგულისხმება სათაურის როგორც კონცეპტის, ყოველსმომცველი ინტეგრალური ძალა, რაც დასაწყისშივე იძლევა საშუალებას გარკვეული პროგნოზის წარმოსახვისათვის.

როგორც სხვადასხვა უანრის ნაწარმოებებიდან ამოკრებილი მაგალითების სტილისტურმა ანალიზმა გვჩვენა, ადგილი აქვს ასეთი სიტყვის მნიშვნელობათა, როგორც ექსპლიციტურ, ისე იმპლიციტური კომპონენტების გარკვეული თანმიმდევრობით განლაგებას მთელი ტექსტის მასშტაბით. მიმდინარეობს ტექსტის სხვადასხვა ნაწილების ერთიანი შეკერა. წარმოქმნილი ასოციაციები მოქმედებენ შემეცნების შემდგომ პროცესზე. ანუ მიმდინარეობს პარმონიული თანაარსებობა ავტორთან-შემოქმედთან. ამ შემთხვევაში სიტყვას აკისრია მთელ სემონამოთვლილ ფუნქციებთან ერთად კიდევ დამატებითი - ტექსტადქმნადობისა და პროგნოზირების ფუნქციები. სემანტიკური პროგნოზირების ორ სხვადასხვა ტიპს, როგორც ლინეარულსა და დიმენსიონალურს, დროის ტემპორალური თვასების გარდა გაანჩიათ სიურცობრივი მახასიათებელი. ამის მიხედვით შეიძლება განვსაზღვროთ წინმავალი (forward looking) და უკანმავალი (backward looking - flash-back) სემანტიკური პროგნოზები. ვინაიდან ტექსტში შეინიშნება გამეორებები (სინონიმური, ფუძისეული და ნაწილობრივი), რომელთაც მკითხველის ყურადღების დასაპყრობად გარკვეული თანმიმდევრობა გაანჩიათ და სტატისტიკური რეგულარობით რიტმიულად მოქმედებენ. მკითხველი ბრუნდება უკან, რათა დაადგინოს და გადაამოწმოს სტილისტური საშუალებები, რეალიზებული სემების სუბმეტი სიჭარბე ან ნაჯერობა. ასეთი მაგალითების ანალიზი წარმოდგენილია წინა ნაწილში ჯონ გოლსუორსის "Indian Summer of a Forsyte"-ში სიტყვა-კონცეპტის - stir-ის ილუსტრირებით მთელ ნოველაში; აგრეთვე უ. ფოლკნერის "The Bear", სადაც თემატური სიტყვების bequeath და repudiate-ის სინონიმურმა და ფუძისეულმა გამეორებებმა გახსნა ნაწარმოების ძირითადი იდეა.

ანალიზმა აგრეთვე გამოავლინა არა მარტო პროგნოზირების, არამედ ადაპტაციის სხვადასხვა ტიპებიც: სუბიექტური - მკითხველის პოზიციიდან და ობიექტური - ავტორის პოზიციიდან. ეს უკანასკნელი წარმოადგენს უკუპროპორციულ ხედვებს პროგნოზირებისთვის. ადაპტაციის სხვადასხვა ხარისხი სხვადასხვანაირად მოქმედებს ტექსტში პროგნოზირებულ ინფორმაციაზე. როდესაც მეტია გამართლებული პროგნოზები, მკითხველის ადაპტაციის ხარისხი ტექსტთან უფრო ოხრდება და უფრო ადვილად იკითხება ტექსტი. თუმცა ზედმეტად გაზრდილი ადაპტაციის ხარისხი გულისხმობს მარტო, შაბლონურ ტექსტს, ანუ უინტერესო საკითხაჲ მახალას. რაც უფრო მეტია გამართლებული პროგნოზები, მით უფრო სწრაფად მიმდინარეობს ადაპტაცია სიტყვასთან და ტექსტთან; ან პირიქით რაც უფრო მეტია გამტყუნებული პროგნოზები, მით უფრო ნაკლებია ადაპტაციის ხარისხი ტექსტთან. მკითხველი ევლარ აგებს სწორ პროგნოზს რესულტატის ხდომილებაზე. ამიტომ ინტერესი უფრო ოხრდება ტექსტის სდრმისეული წყდომისადმი, შინაარსობრიუ კონცეპტუალური ინფორმაციის მისაღებად. საჭირო ხდება პროგნოზირების რეტროსპექტულად განვითარება, ანუ კვლავ უკან დაბრუნება.

შრავალმნიშვნელოანი სიტყვის მნიშვნელობათა ერთდროული, ქდლიფინიური ეფექტის პროგნოზირების სადღესტრაციოდ გამოიყენით ბაირონის პეხის "კაენის მისტერიის" ანალიზი¹.

ანთროპონიმური სათაური (საკუთარი სახელი) ტექსტის წინ უკვე ასრულებს იმპლიციტურად (თუმცა ძდლიან ბუნდოვნად) მპროგნოზირებულ, ინფორმატულ ფუნქციებს. შეკუმშული ინფორმაცია მოცუმულია ანთროპონიმურ სათაურში - კაენი. თავისი ინდივიდუალური მხატვრული მნიშვნელობით ასეთი სათაური მკითხველისათვის თავიდანვე აფიქსირებს ავტორის ინტენციას, მისი იღვის რეფერენც / მატარებლის

¹ 1). დ. ჯოსაძე, ბაირონისეული სიტყვის ინფორმატული პოტენციალი, "ენა და კულტურა", ფილოლოგიური სერია, იღია ჰაკვაჯიძის სახ. ენისა და კულტურის სასკდამწყო უნივერსიტეტი, თბილისი, 2004 (102-174); 2). დ. ჯოსაძე, ბაირონის სიტყვის მავიური ენერჯის ინტერპრეტაციისათვის (ბაირონის პოემა "კაენის მისტერიის კართული თარგმანის შეპირისპირება") "ნოუსტელ ბაირონ სოსათი რევიუ", კემბრიჯი, იანვარი, 2005 (41-47გვ.) (ინგლისურ ენაზე)

თვისებებს. სათაურში მინიშნებული ინფორმაცია იპერობს მკითხველის ყურადღებას აღნიშნული პერსონაჟით, რომელსაც ავტორი მხატვრული სამყაროს ცენტრში ათავსებს და ეხმარება მკითხველს შინაარსობრივ-კონცეპტუალური ინფორმაციის აღქმაში.

სიტყვის ინფორმატიული პოტენციალი ყურადღების ცენტრში ბიბლიურ შინაარსს მიაქცევს. მითითებული წყარო მისაჩვენებლად მოქმედებს რა მკითხველის აზროვნებაზე. ფარულად ემსახურება მისი არა მარტო აზროვნების, არამედ ქმედების შეცვლას ავტორის ინტენციის შესაბამისად.

საკუთარი სახელი იწვევს რა ასოციაციების მთელ კომპლექსს, გვევლინება თემატურ სიტყვადაც. ასეთი საკუთარი სახელის გაბუნდოვანებულ აღქმას ხელს უწყობს მისი მარჯვენა კონტექსტიც - "მისტერია", რომლის დაფიქსირებული მნიშვნელობები ლექსიკონში წარმოგვიდგენს ასეთ სურათს: 1. ამოუხსნელი, უცნობი, საიდუმლო; 2. საგანი ან ხდომილება შეუქმნეველი, უსახელო, ფარული. ბუნდოვანი; 3. ეკლ. საიდუმლო ზიარება; 4. მისტერია, გაგების გაძნელება; 5. შუასაუკუნეების დრამა დაფიქსირებული ბიბლიიდან გადმოსულ ისტორიებზე.

პროგნოზი, რომელიც სათაურშივე მოინიშნება და ეყრდნობა (3) (4) მნიშვნელობების ერთდროულ აქტუალისაზიას კონტექსტში, წარმოაჩენს ახალ კონცეპტს. სათაურში ჩაღებულნი შეკუმშული ინფორმაცია დასაწყისშივე განაწყოებს მკითხველს ბიბლიური ფაქტის მიმართ მისტერიული ცნობის-მიყვარებით, უსოთერული ჰემმარიტებისადმი სწრაფვით.

სანამ ტექსტის კითხვას შევუდგებით, ყურადღებას იქცევს ეპიგრამ-კრიტიკა ბიბლიიდან, ანუ მარცხენა კონტექსტი, რომელიც წარმოადგენს ტექსტს ტექსტში; მას გააჩნია თავისი ავტორი და თავისი საწყისი კომუნიკაციური სიტუაცია. ეპიგ-

---

* ცნობილია, რომ რომანტიკოსები, როგორც სუენთან ისე უცხოეთში, სუსხულობდნენ არა მარტო ცალკეულ გამოთქმებს, სოცეტებსაც კი ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან. ბაირონის "კაენის მისტერია" სწორედ ამგვარი ხიუკერის ილუსტრაციაა, სადაც ეხედებით ბიბლიიდან მოვლი გამოთქმების და სოცეტის ტრანსპონირებას. მასასადმე, პოეტური მეტრეველების ხიქრონული ხისტემა თავის თავში შეიცავს დიაქრონიის მომენტს, რომელიც პირველის გარეშე არ არსებობს.

რას, რომელიც გრავიციკლად ბრტყელუბითაა გამოყოფილი ტექსტიდან, ახრულებს წინაოქმის ფუნქციას, ძირითადი კონცეპტის აქტუალიზატორად და მკითხველის სუბიექტური განწყობის წარმომქმნობი საკერო საწყისიცაა. იწყება მკითხველის შემოქმედებითი პროცესი, რომელიც უკრძნობა რა თავის თქმაურესს და ინდივიდუალურ ცოდნას, ეპიგრამის განმარტავდება. საერთო უნივერსალურ რეკურენტს წარმოახაყს. Now the Serpent was more subtle than any beast of the field which the Lord God had made. – Gen. ch III. v.]

მოგვეყვებ წინახიტვეთობის ტექსტი ორიგინალიდან:

The following scenes are entitled "A Mystery", in conformity with the ancient title annexed to dramas upon similar subjects, which were styled "Mysteries, or Moralities". The author has by no means taken the same liberties with his subject which were common formerly; as may be seen by any reader curious enough to refer to those very profane productions, whether in English, French, Italian, or Spanish. The author has endeavoured to preserve the language adapted to his characters; and where it is (and this is but rarely) taken from actual Scripture, he has made as little alteration, even of words, as the rhythm would permit. The reader will recollect that the book of Genesis does not state that Eve was tempted by a demon, but by "the Serpent"; and that only because he was "the most subtil of all the beasts of the field". Whatever interpretation the Rabbins and the Fathers were quoted to him, as Moderator in the schools of Cambridge, "Behold the Book!" – holding up the Scripture. It is to be recollected that my present subject has nothing to do with the *New Testament*, to which no reference can be here made without anachronism. With the poems upon similar topics I have not been recently familiar. Since I was twenty, I have never read Milton; but I had read him so frequently before, that this may make little difference. Gesner's "Death of Abel" I have never read since I was eight years of age, at Aberdeen. The general impression of my recollection is delight; but of the contents I remember only that Cain's wife was called Mahala, and Abel's Thirza: in the following pages I have called them "Adah" and "Zillah", the earliest female names which occur in Genesis; they were those of Lamech's wives; those of Cain and Abel are not called by their names. Whether,

---

სამწესობად ეპიგრამა ქროულ თარგმანში არ გადასხულა, ახეუ დაკარგულა აქტორის წინახიტვეთობა მიქსიხივის, ხალცი სათაურის მოციქულია განმარტებელი.

then. a coincidence of subject may have caused the same in expression, I know nothing, and care as little.

The reader will please to bear in mind (what few choose to recollect), that there is no allusion to a future state in any of the books of Moses, nor indeed in the Old Testament. For a reason for this extraordinary omission he may consult Warburton's "Divine Legation"; whether satisfactory or not, no better has yet been assigned. I have therefore supposed it new to Cain, without, I hope, any perversion of Holy writ.

With regard to the language of Lucifer, it was difficult for me to make him talk like a clergyman upon the same subjects; but I have done what I could to restrain him within the bounds of spiritual politeness. If he disclaims having tempted Eve in the shape of the Serpent, it is only because the book of Genesis has not the most distant allusion to any thing of the kind, but merely to the Serpent in his serpentine capacity.

Note. – The reader will perceive that the author has partly adopted in this poem the notion of Cuvier, that the world had been destroyed several times before the creation of man. This speculation, derived from the different strata and the bones of enormous and unknown found in them, is not contrary to the Mosaic account, but rather confirms it; as no human bones have yet been discovered in those strata, although those of many known animals are found near the remains of the unknown. The assertion of Lucifer, that the pre – Adamite world was also peopled by rational beings much more intelligent than man, and proportionably powerful to the mammoth, &c.&c. is, of course, a poetical fiction to help him to make out his case.

I ought to add, that there is a "tramelogedia" of Alfieri, called "Abele". – I have never read that, nor any other of the posthumous works of the writer, except his Life.

ტექსტის წინასიტყვაობა ექსპოზიციური ხასიათისაა და არ გამოხატავს შინაარსობრივად თანმიმდევრულ, ლოგიკურ ინფორმაციას, არამედ გვთავაზობს თვალსაზრისით ახსნა-განმარტებლად, მიხეზ-შედეგობრივ კავშირს სათაურსა და პოემის სიუჟეტს შორის. ავტორი საუბრობს აღუქიანზე, როგორც ქარაგმაზე და თვალსაზრისით შეტყუებულზე, რომელიც სხვადასხვა ავტორების მიერ გამოყენებულია ბიბლიურ – სიუჟეტურ ეპიკური თემის ხასით. წარმოაჩენს რა თავის ნაშრომს კაცის ისტორიის სრულიად ახალ ვერსიად, ავტორი ჩვეული ირონიით და ცინიზმით ამტკიცებს, რომ არ შეუტყუებია წმინდა წერილი. რადგანაც რითმა ამის საშუალებას აძლევს. თვით სიტყ-

ეებსაც კი თითქმის არ ეყვლის და მოქმედ პირთა ენას ბიბლიის ენას უხვდავებებს. ამასთან მიმართავენ მკითხველს, რომ გაიხსენოს მოსეს წიგნები ძველი აღთქმიდან (თუმცა ძალიან ცოტაა ასეთი მკითხველი, ვინც ურად წაჭრათაგან ავტორი) ხადაც წმინდა წერილი (Holy Bible) მომავალ-სამყაროზე არაფერს ამბობს და, რომ ეს მან (ბაირონმა - ლ.ჯ.) შექმნა ახალ სამყაროში მომავალი კაენის სახე, ანუ ახალი კაენი, ახალ კონქოსში, ასეთი განაცხადი უნდა იყოს გამოწვევად მიიღო სასოგადოებამ.

ბაირონმა მიუღი სამღვდულოება! სამართლიანად გაანაწილება თავის პოემაში ასეთი გამომწვევი წინასიტყვაობის გამო, ხადაც მოურიდებლად განმარტებულბა, როგორ გაუჭირდა ლუციფერის ენის მონახვა, რომელიც სამღვდულო პირის ერთ აამეტყველა და თანაც თითქმის არ გადაეუღაბავს სულისტრებისა და ზრდილობიანობის სღვარი, თუმცა სღვარ გადასულმა ავტორმა მართლაც საბოლოო განაწილი გამოუტანა თავის თავს და აღარ დაუდგომებოდა სამშობლოში.

ავტორი კიდევ ერთ წინასიტყვაობას უყვითებს პოეზას, რომელიც ეძღვნება ვალტერ სკოტს, აღიარებულ მოტლანდიელ პოეტს და მწერალს, ვინობდს ისტორიულ თქმულებებსა და ლეგენდებსე აგებული ნაწარმოებებით, რომელმაც თავის პოლიტიკური მრწამსით და ცოდნით გაუღენა იქნია არა მარტო ინგლისის, არამედ მიუღი ევროპის ხელთუენებაზე. ამით ავტორი შეყარულად, მაგრამ მიზანმიმართულად ხაის უხვამს ყოველი ისტორიული ლეგენდით გამოწვეული ხაიუკლთაო მნიშვნელობის საკითხს.

დავუბრუნდეთ ისევ ეპიგრამას: "გველი ეველასე ცბიერი იყო ველურ ცხიველთა შორის, რომელიც უფალმა გაანინა" (დაბ. III. 1).

"დაბადებებიდან" გადმოსული ეპიგრამა-ციტატა, გველდინება უნივერსალურ ჭკმმართებად, რომელიც შემდგომ მიუღი ტექსტის კოგნიციად წარმოადგება. ციტატა, რომელიც გრაფიკულად ბრჭკვადებით გამოიყოფა და ხიზუსტის მანუენებელია აქ მინიც ავტორისეულ ტრანსფორმაციას განიცდის: "გველი-Serpent" დიდი ახითია ბაირონიან. პერსონიფიკირებული ხაისული ეპიგრამაში წარმოშობს იმპლიციტურ ქვეტექსტურ ინფორმაციას და გვიდავახობს ასეთ პროგნოსს: - იგაუჭრად მინიშნებული ლუციფერის იდენტიფიკაცია და მისი დახეუწილი გველური ბუნება.

ცნობილია, რომ თუ, ავტორისგან დაფიქსირებულია რაიმე დამატებითი ცვლილება, ციტატას გააჩნია განსაკუთრებული დატვირთვა: ნეგატიურიდან პოზიტიურ ინფორმაციაზე მია-
ნიშნებს, ანდა პირიქით. ამოღებული ინფორმაცია წინასიტყ-
ვაობაშივე გაქურდა ფუძისეული გამეორებით. თუ გაეის-
ხნებთ, რომ ციტატა გამეორების ერთ-ერთ ტიპადია მი-
ნეული და ინტერტექსტუალურია, ის წარმინდება ძლიერ
სტილისტურ ხერხად, რათა ავტორიტეტულად შეფასდეს, ანუ
ხაზი გაესვას მის მიმდინარე აქტუალურობას: “If he (Lucifer –
ლ.ჯ.) disclaims having tempted Eve in the shape of the Serpent, it is only
because the book of Genesis has not the most distant allusion to any thing
of the kind, but merely to the Serpent in his serpentine capacity.”

საწყისი პროგნოზი გველის თანამედროვე ახლებურად
დახვეწილ გველურ ბუნებასა და მის მოხერხებულ ცვლუნებას
ეხება, რომელიც ტექსტში უნდა გაიშალოს და შეიქსოს
ცალკეული დეტალებით: კოქეზით, თემატურობით ტექსტის
სხვა კატეგორიათა ინტეგრალური შემოქმედებით, რომელშიც
მთავარია სიტყვის მრავალმნიშვნელობის ერთდროული აღქმა,
ანუ პოლიფონიური ეფექტი. ეპიგრამაში პერსონიფიკირებული
სიტყვა Serpent გვთავაზობს საპირისპირო მნიშვნელობების
ერთდროულ რეალისაციას, თავისი პრედიკაციის მთავარი
წევრის (subtil→subtle) წყალობით, რომელიც ასეთნაირადაა
განმარტებული დექსიკონში: 1. იშვიათი, ფაქიზი; 2. ამოუხს-
ნიელი, უცნობი, საიდუმლო; 3. ნატიფად დახელოვნებული; 4.
შუქმინეველი საგანი ან ხდომილება, 5. უსახელო, ფარული; 6.
ბუნდოვანი; 7. ვერაგული, მზაკვრული, ცბიერი;

ამგვარად, თავდაპირველი პროგნოზის წარმოქმნა (გველის
მოხერხებულ, განხერხულ, მზაკვრულ, მარჯვე, იშვიათად
დახვეწილი ბუნების შესახებ) ეპიგრამაშივე ხვდება თვალში
დაკვირვებულ მკითხველს, “რომელთა რიცხვი არც თუ ისე
დიდია” ავტორის აზრით. შემდეგ ეს პროგნოზი დუციფერის
მაამებულ მონოლოგებში უფრო მტკიცდება, როდესაც ახალ
ცვლუნებას სთავაზობს კაენს.

“შენდუ უშიშრად და გასიმ-
ქვეი თან

რომელსაც მე ვეწოდებ

ან ირწმუნე და გამომეკვი,

ან ეჭვს: დაიწდუ და დაიღუ-
პე”

„Who names me demon to his
angels;”

“Have faith in me, and thou shalt
be

Borne on the air, of which I am the
prince

Believe – and sink not! doubt - and
perish! thus Would run the edict of
the other God

Who names me demon to his
angels;”

(act II; scene I)

ამ შემთხვევაში, ალექსიოთ გადმოქარაგმებულია იესო ქრისტეს ცნობილი ფრაზები (ირწმუნე რათა გადარსე, შემდგომში წყალზე მეტრეს ფეხით გასვლა); ქარაგმულად მოუთითებს ბიბლიურ ცოდნას, ფრაზული ალექსია, როგორც სტილისტური ხერხის ფუნქცია, გულისხმობს ანიშნული ცოდნის აუცილებლობას მკითხველის მხრიდან, ალექსია მხოლოდ ხიტყვის ან ფრაზის ხსენებაა ახალ ტექსტში, რომელიც მოვლიან კონტექსტად, ანუ საკვანძო ხიტყვად წარმოიხსენება. მისი მოავარი სემანტიკური თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ძირითადი მნიშვნელობა მიიღება ფორმად ახალი მნიშვნელობის წარმოსაქმნელად. ალექსია გვევლინება საჭურჭლე საგნად, რომელშიც ახალი მნიშვნელობა უნდა წარმოიქმნას, როგორც უცხო, ალექსიის ხერხი ემყარება წინასწარ ცოდნას ავტორის მხრიდან და მზავს ცოდნას გულისხმობს მკითხველისგანაც, რათა წარმოქმნას სხვადასხვა მიმართულებების ასოციაციები ე.წ. კვანძი ინფორმაცია, ამასთან ეპოგრამაში და სათაურში ხსონტანურად წარმოქმნილი პროზაიზი მართლდება: “გონიერული, დახელოვნებული, ახლებური და იშვიათი ცდუნება”, ახალი ადამიანის, ახალი კაცის გვევლინო ბუნების მყორად სახელდებაზე მოუთითებს სტანის დაბოლოებაზე: “the other God, who names me demon to his angels.” ამის გარდა სტილისტური კონტექსტი ახდენს სხვადასხვა ხერხების აკუმულირებას და ხიტყვის სხვადასხვა მნიშვნე-

* თარგმნის საკითხი აქ იმდენად გვაინტერესებს, რამდენადაც ის ინტერპრეტაციის ერთ-ერთ კერხად სივანისა.

ნულობათა ერთდროულობას. სიტყვის პოლიფონიის ფუნქცია სწორედ იმაში გამოიხატება, რომ სხვადასხვა სტილისტურ ხერხთა ძლიერი კონტრასტის საშუალებით ამოიხსნას ქვეტექსტური, იმპლიკაციური ინფორმაცია – მარადიული კაუჩის სახე. ანუ გამოუხეიდველი ცოდვის, ურწობისა და უღმრთოობის კომპლექსი: thou livest, and must live forever (act 1 – Lucifer to Cain)

ლუციფერის ამ დიალოგში სინტაქსური და გრაფიკული სტილისტური ხერხებიც პროგნოზირების ფუნქციით მოქმედებენ: ბრძანებითი წინადადებები, რომლებიც რომანტიკოსი პოეტებისთვის დამახასიათებელი კონსტრუქციებია, უფრო ექსპრესიულ და ემოციურ გრძნობებს გამოიხატავენ. გარდა ამისა, ნეგატიური ინვერსია პარალელურ წინადადებებში ასევე სტილისტურად მარკირებულია: Believe – and sink not! doubt and peresh! ნეგატიური კონსტრუქციის ექსპრესიული პოტენციალი ადვილად აიხსნება ინფორმაციის თეორიის კუთხიდან: თუ ხდომილების აღბათობა უარყოფით და დადებით კონსტრუქციებს ერთნაირი ექნებათ ტექსტში, მაშინ ასეთი სტრუქტურების სემანტიკურ-სინტაქსური მახასიათებელი არ იქნებოდა ინფორმატული. იმ ფაქტის გამო, რომ უარყოფითი კონსტრუქციები იშვიათად და უფრო ნაკლებად გვხვდება ტექსტში, ვიდრე დადებითი, მათი გამოიხედა განსაკუთრებულ ინფორმატულ დატვირთვას იღებს. ადებულები ირონიული ტონი runs the edict of the other God კიდევ მეტად უხვამს ხაზს ურთიერთკონტრასტულ ყრავზელ აღუქნიას Believe ≠ sink not! doubt ≠ perish. ფილოსოფიურ – დიალექტიკური აზროვნება იმის თაობაზე, რომ ევკლაფერი ურთიერთსაწინააღმდეგო ელემენტების ერთიანობაა, თანაკონტრასტულ დაპირისპირებულობას უფრო ემოციურს ხდის.

ამ შემთხვევაში წყენი ანალიზისთვის არსებითი იქნება საყარაუდო პროგნოზი: ის მნიშვნელობები, რომლებიც მცოდნეობა მთელი ტექსტის მასშტაბით გარკვეული თანმიმდევრობით, მაგრამ განსაკუთრებით ისეთები, რომლებიც უწვეულო სიტყვებსა და სიტყვათშეთანხმებებში გვხვდება. ასეთი მდგომარეობა მიუხადაგება დიდ სისტემაში ელემენტების ერთმანეთთან ურთიერთობის საერთო პრინციპებსა და ურთიერთქმედების პროცესებს ინფორმაციის თეორიის თვალთახედვიდან.

რამეთუ ეველასუ ინფორმაცულთა ის სიტყვები, რომლებიც მკვლად პროგნოზირებდათ, ანუ ნაკლებად მოსალოდნელი.

ახეთი თეატრალური ფსიქოლოგიურადაც გამართლებულია, ეინაიდან იტყვისხმება ადამიანის ფსიქიკაში იშვიათი და სმირად გამიჯრებადი, ერთიერთსაწინააღმდეგო თვისებების წარმოშობის დიალექტიკური კანონწამიერება. აქვე უნდა აღინიშნოს მკითხველის უკრადგების დაფიქსირება რაიმე აზრის გამიჯრებითობასზე, სოგჯერ, ვართაცოველ გამიჯრებასზე, ან უსეველთ ფორმით გამიჯრებასზე.

რამდენიმე სტანსის გამოტოვებით, აღნიშნულ პიესაში მართლაც ვხვდებით კვლავ კვლავ ალექსიის სტილისტური სერხის გამოსატყულ და პარადიკული სინტაქსური კონსტრუქციებით გამიჯრებულ იმავე მნიშვნელობებს:

.....

“ირწმენე და თან	..... I will not say
გამომეყო,	Believe in me, as a conditional
ისიც ვახეება უვნებელი	creed
ფიხდაფიხს წყალზე	To save thee; but fly with me over the
მე კი შენ რწმენას არ	gulf
გაგალებ	Of space an equal flight, and I will
ხსნისთვის პირობად.”	show
	What thou dar’st not deny, - the
	history
	Of past, and present, and of future
	worlds.

შემთავაზებული აზრი თითქოსდა ირიბულად მიანიშნებს (ალექსიის საშუალებით) დუციფერის უპირატეობასზე ღმერთთან (the other God) კავშირში, რომელმაც წყალზე გაიარა; ამ შემთხვევაში, თითქოს ის უფრო მეტ საოცრებას ხთავაზობს ადამის ნაშეურს, თანაც უდავილებს რწმენის მისტერიას, უსატავს რა ფანტასმაგორულ საცდურთა ხმრადეუს. ეპიგრამაში დაწვებული პროგნოზი, “უფრო ცბიერი, დახეწ-წილი, ოსტატურად შეხავებული ცდუნება”, ანუ ფრენა კოსმოსში დუციფერის ორბიტიდან მარადიულობის შესამეცნებლად, უფრო მქარდება და მართლდება, კვლავ ეპიგრამას ეუბრუნდებათ, სადაც ავტორის ინტენცია გადმოსცეს თავისი სუბტილტური დამოკიდებულება კაცობრიობის გლობალური ცოდვის შესახებ ნათელია - ადამისა და ევასაგან დაწვე

ბუღი, მაგრამ ასიათასჯერ გაასკეცებული და გადამეცებული ხეები ცოდეებით.

აღბათ უნდა დაეკთანსმით ჯ. ბაირონის ნაწარმოებების მკვლევარს—ი. მერაბიშვილს, რომელსაც მიაჩნია, რომ ბაირონის აღუხია მარტო ლიტერატურული ფენომენი არ არის, არამედ უმეტეს შემთხვევაში წესია ცხოვრების, რომელიც თავის წარმოსახვაში მხატვრულად შექმნილ მითოლოგიურ გმირებს და ლიტერატურულ პერსონაჟებს თავად განახლებულა ცხოვრებაში.

მართლაც, შერისხული და მოკვეთილი თავის სამშობლოდან, კაენი-ბაირონი ასევე ხეტიადობს შორეულ მოგზაურობაში სხვადასხვა ცივილიზაციების სანახავად. მისი ზღვარსგადასული ცნობისმოყვარეობა და ენოთურული ცოდნის წყურვილი სამყაროს რაობის შესამეცნებლად გამოხატულია ლუციფერისადმი დასმულ კითხვაში:

<p>კაენი: თუითონ შენ რას წარმოადგენ?</p> <p>შენ, რომელიც ამყობ ასე მაგ უსახელო არსებობით ვინაც განაგებ ძალებს და ამისდა მიუხედავად მაინც მოსწანხარ უბედური? (112)</p>	<p>Cain: And What <u>art</u> thou who dwellest</p> <p>So haughtily in spirit, and <u>canst</u> range</p> <p>Nature and immortality – and yet</p> <p>Seem'st sorrowful? (244)</p>
---	--

სტროფი, რომელიც ორიგინალში არქაული ფორმებითაა გამოხატული, თითქოს ესადაგება ბიბლიის ინგლისური ტექსტის ენას, თუმცა ქართულში გადმოდის უფრო გავრცობილი ფორმებით.

განსაკუთრებით ნიშანდობლივია პასუხი ლუციფერის:

I seem that which I am

And therefore do I ask of thee, if thou
Wouldst be immortal?

მე ვწანვარ თვა
რაც ვარ ნამდვილად,
მხურს გავიგო და
მიპასუხე გინდა თუ არა
უკვდავება?

* შეადარეთ I. Merabishvili, Stylistic Allusion or Way of Life. Abstracts of the 22nd International Byron Conference. Duisburg. 1996

ღუცცივერის აღნიშნული განაცხადიც კელაჲ აღუხიდა. რომელიც კელმინაციას აღწევს მოცემულ ტექსტში: ვინაიდან თავისი ანალოგიით უფლის სიტყვების აღუხიური ანარეკლის: “I am that I am, thus saith the Lord, Glory of the Lord in the Heavenslies. in Christ emptied himself in flesh and saved by his blood”.

ასეთი მკრეხელობა მეთრდება ქიქის დახსრულშიც, მხოლოდ უკვე კაენის სიტყვებით:

That which I am, I am; I didn't seek

For life, nor did I make myself: but could I

With my own death redeem him from the dust - (282)

ვარ ისეთი, როგორცა ვარ

არ მოვლენილვარ ამ ქვეყნას მე ჩემის ნებით არ გაქმნილვარ თავისთავად.

ნეტამც შემეძლოს ჩემის სიკვდილით მისი ფუხსე წამოყენება (177)

საყურადღებოა განსაკუთრებით ღუცცივერის სიტყვებში მღკომარეობის გამომხატველი მაკაემწირებელი ზმნა (seem) “I seem that which I am” – “მე უნანუარ იგი”. seem ზმნის დაფიქსირებული მნიშვნელობები ასეთი თანმიმდევრობით წარმოსტკეპა:

1. To appear to be: have the look of being	1. ენეენება, თითქოს არსებობს;
2. to have impression, think	2. მგონი ფიქრობს ასე;
3. to appear to exist	3. ნანს არსებობს;
4. to be apparently true.	4. მოსვენებით მართალია.

უკველა მნიშვნელობაში შესეღია ძირითადი სემა-დომინანტი “არსებობის მოსვენებითობა, მოღანდება, არარეადურობა”. აღნიშნული სემა ძირითადია ბორთვი სუღის სატანური ეოფიერების განსახღერისათვის.

ასევე უტიფარი განაცხადია კაენის მხრიდან “ვარ ისეთი, როგორცა ვარ”, როდეღაც იმეორებს თავისი მოძღვრის, ღუცცივერის გაღამღერებულ ციტატას, რომელღაც აღას მიმართ

მიცემულ პასუხში ვხვდებით, ის უფრო მეტი გაბუნდოვნებული და დაუსუსტებელი, არარეალურ ემოციურ დატვირთვას იძენს:

Adah. – Where dwellest thou?

Lucifer – Throughout all space. Where should I dwell?

Thy The God of Gods – there am I; all things are Divided

with me: life and death – and time –

Eternity – and heaven and earth – and that

Which is not heaven nor earth, but peopled with

Those who once peopled or shall people both –

These are my realms! So that I do divide

His, and possess a kingdom which is not

His. If I were not that which I have said,

Could I stand here? (241)

ადა: მაგრამ შენ თვით სად იმყოფები?

ლუციფერი: მე ყველგანა ვარ, ან სად

ძალძიძს მე რომ ვიცხოვრო? სად შენი ღმერთი, ან ღმერთები

იმყოფებიან; მეც იქ ვბინადრობ. მე შევახე ვეყოფ

ყველა ნივთსა, მარადისობა, ჯამი, სიერცე, სიკედელ-

სიცოცლევ, ზეცა და მიწა და აგრეთვე ის, რაც არ

არის არც ცა, არც მიწა, მაგრამ მაინც მთლად

დასახლდება იქ არსებულის ქმნილებებით, - აი ეს

არის ჩემი სამეფო; ამგეარად მე ვარ თქვენი

ღმერთის თანაზიარი, რომ არ ვიყო ძლიერი ასე,

როგორც გითხარით, ვით შექმლდები აქ თქვენს წინაშე მე განერებას? (107)

აღსანიშნავია, თარგმანში შერბილებულადაა გადმოტანილი ორიგინალის მკრეხელური ფრაზა (I do divide His, and

possess a kingdom which is not His). უნდა ითქვას, რომ თემატურის და სტილისტიკური მნიშვნელობები თქვეითად არსებობენ ტექსტში სხვაპირველად: ისინი ძირითადად იმპლიციტურად, ფარულად ან ხიდრმისხეული ხასით წარმოსწდებიან, როდესაც ეპიგრაძაში ხიჯევა Serpent-ის გამოსრეულ - პერსონიფიკირებულ ფორმაზე ეხაუბრობდით, მაშინვე მოიქცია ექრადღება ამ ხიჯევის დატვირთვლას ინფორმატიულობამ და პირველი პროგნოზიც მისი თემატურობის შესახებ მაშინვე გაკეთდა. ძველი აღთქმის 1884 წლის გამოცემაში იგივე ადგილი ასე გადმოცის ქართულში: "ხოლო გუელი იყო უკონიქრესი ეველა მხეცთა შორის ქუეყანასა სედა, რომელნი ქმნა უფალ-მან დმერთმან". მაგრამ ბიბლიის 1989 წლის გამოცემაში უკვე შეცვლილი ვართანტი გვხვდება: "გველი ეველასე ცბიერი იყო ეველურ ცხოველთა შორის, რომელიც უფალმა გაანინა" (დაბ. III. 1).

ინგლისური ხიჯევა "გველი" (Serpent) გველის გარდა, გამცემს, მდვალატეს ჩიწნავს, ხოლო გველი (snake) უბრალოდ "ქვეწარმავალს": ხატოვანი მნიშვნელობით კი ვერაფ "ადამიანს", "უხიდაე მტერს" გულისხმობს. გარდა ამისა, ის შედის Serpent-ის დექსიკურ-სემანტიკურ სტრუქტურაში, როგორც Serpent = Satan. ამიტომ Serpent-ის ნეიტრალური ხინინით snake-ით შეცვლა, როგორც ეს ინგლისური ბიბლიის მთავიანებით გამოცემებში გვხვდება, არ მოგვიანია ჩიწნაწე-წინიდად, ასევე ძველ (ინგლისურ გამოცემაში ხიჯევა "subtil" შეცვლილია "crafty"-ით, სოგანი cunning-ით, რამაც ასევე მოელი რეგისტრით დაბლა დასწია მისი ინფორმატიული დატვირთვა ტექსტში. ვინაიდან ხიჯევა subtil (subtle) სემანტიკური სტრუქტურა მოიცავს crafty, defty, cunning და კიდევ რაღაც სხვას. აღბათ ასევე გაქმართლებულია ქართულში "გონიერის" შეცვლა "ცბიერთ". ევარაუდობთ, აღნიშნული ფენომენი მიაწმინებს განდგომილების გლობალურ ხასიათზე, ანუ მთავიანებითი თარგმანები ხეულ უფრო შორდება ბიბლიის ტექსტის ორიგინალს.⁷

⁷ ამის შესახებ ხაებრობს ქდაგებაში არქიმანდრიტი რაფაელი: "ხიჯევები მოკლებული არიან შინაგან ძვლას და ხრდილებულია ქრებთან, ვინაიდან ამ ხიჯევებს არ გაანითა მდვლის ძვლა, არ არის ნათელია გარეშე პირიდან ამოქრქეველი მტვერობა. ეს განხატკეთრებით იგრობობა ბიბლიის თანამედროვე ტექსტებში, რომელიც

როდესაც სიტყვის თემატურობაზე ეხაუბრობთ, იგულისხმება განმეორებადი მნიშვნელობები ან კონოტაციები და ლექსიკური კავშირები მთელი ტექსტის მასშტაბით.” ლექსიკური კავშირების ქვეშ იგულისხმება სინონიმები, ანტონიმები, მორფოლოგიური დერივატივები, ანუ ფუძისეული გამეორებები, ან სიტყვის ხატოვანი ხმარება, ხოლო ექველაფერ ამას გაანხიად ერთი საერთო სახე ან საერთო ემოციური დატვირთვა – სიტყვის ინფორმატულობა. გამეორებადი სემები ტექსტში ქმნიან მის თემატურ ბაღეს, ანუ კოსმოსის გრამატიკულ კატეგორიაზე მიუთითებს.

ჩვენს შემთხვევაში, თემატური სიტყვა *Serpent* მეორდება სინონიმურადაც, პარაფრაზითაც, ავტოგამეორებითაც და ფუნქციური გამეორებით. აღნიშნული სამეტყველო ფენომენი – ლექსიკური გამეორება, კავშირს ამყარებს არა მარტო წამოთქმულ გამეორებად ლექსემებს შორის, არამედ იმ წინადადებებს შორისაც, სადაც ეს ლექსემები გვხვდება იმპლიციტურადაც.

Act I scene 1.

Adam Oh! My son

K – 1 Blaspheme not: these are serpent's words

Cain Why not? The snake spoke truth: it was the tree of knowledge;

And life is good; and how can both be evil?

.....

(223)

Cain and this is life! – Toil!

And wherefore should I toil? – because

My father could not keep his place in Eden.

What have I done in this? – I was unborn.

K – 2 I sought not to be born, nor love the state

To which the birth has brought me. Why did he

Yield to the serpent and the woman? or,

Yielding, why suffer?

K – 3 .....

ბიუ; ხაჯინალო მიძიხილვის და მშრალი ისჯორიეული თქმების ერთი დაწერილი.” (The Georgian Times, 28.01-3.02, 2005)

** ლექსიკური კომპონენტები თუ ასოციაციური კავშირები შედარებულად როდეს თესაერუსის მიხედვით. (იხ. ბიბლიოგრაფია: ლექსიკონები)

For he was fitter for his seed than ours.

K - 9 Hence, fratricide! Henceforth that word is Cain,
Through all the coming myriads of mankind.

Angel The fratricide might well engender parricides - .....

(Act III 179-281)

ამგვარად, ეპიგრამით გამოთქმულ გან'სოგადებულ აზრს გაანხია შემაჯამებელი, ახსნა-განმარტებითი, ხაწყის-ექსპოზიციური ფუნქციები. სიტყვა the Serpent, რომელიც ეპიგრამაში განსასლერული არტიკლითაა, რამდენიმეჯერ (16-ჯერ) მეორდება პიესის თითქმის ყველა მოქმედებაში, თუმცა განსაკუთრებულად ხაზგასმული (დიდი ასოთი) მხოლოდ დასაწყისშია, რომელიც წინასწარ გამოზრუნულად მიანიშნებს რაღაც გამოკვეთილად საგულისხმო ინფორმაციაზე და იმყოფება გარკვეულ ურთიერთობაში ყველა დანარსენ დეტალებთან ტექსტში. შემოდის რა თავიდანვე როგორც თემატური, ძირითადი სიტყვა-კონცეპტი მთელი ტექსტისთვის, დაწვებული ეპიგრამიდან და გამეორებული ისევ დიდი ასოთი, ფუძისეული გამეორებით წინასიტყვაობაში (Serpent in his serpentine capacity) გვამცნობს ადამიანის დაცემის პირველსაწყისს, რომელიც არის ბორტების სიმბოლო მთელი მომავალი ზაუკუნეებისთვის (through all the myriads of mankind). დექსიკური აუტო-გამეორება ხან განსასლერული, ხან განუსასლერული არტიკლით K-5 (the serpent no more than a mere serpent) წარმოშობს განსასლერულის და განუსასლერულის, კონკრეტულის და აბსტრაქტულის ერთიან ანტონიმასა, რომელიც ხაზს უსვამს ბორტის თემას - Serpent-ს. ამით გვინვენებს მის განსაკუთრებულ ინფორმაციულ დატვირთვას მთელი პიესა - პოემისთვის: პირველად ეპიგრამაში, ხაწყის პროგნოზში. შემდეგ სინონიმური გამეორებით, როდესაც შემოიყავს დადებითი სქმა (snake spoke truth, knowledge is good). ნეიტრალური სინონიმი snake, თითქოს უფრო უმუალო კონტაქტში. ადამიანთან ერთ სიბრტყეზე დგება "K-4 snake was the snake - No more; yet no less than those he tempted". K-ს პერიფრაზულ გამეორებაში "a creeping thing" ჩანს მისი მაკლასიფიკირებელი ფუნქცია როგორც ფრინველი, მწერი და ა.შ. K-3 დადებითი მსასლერ

რეკითა fair serpent spoke to our mother first და თანდებულაინი დამატება გამოსატყულო სხეუთ ახლობეუთ ადამიანის ხსით. რიგბრეც; დედაა. სულ უფრო ანეიტრალუბს მის ურს-სუდეებრივ ხელს და შეპარეუთ ადამიანურ შემტყუებულერ პო-ხოცას გამოსატყუეს ცოდვასთან - გველთან.

არ შეეცდებით. ყოველი სტრიქონიდან ამოვიღოთ აფნიშ-ნული პროფანოზისიუის ქვეტექსტური ინფორმაციის დამდას-ტურებელი დეტალები. ეინაიდან, რადეხაც; ცოდვეული სტრიქონი განიხილება მიუღი ტექსტის მასშტაბით, ყოველი მათგანი განსაკუთრებულ აზრს გამოსცემს. ქვეტექსტი მიუ-ღი ტექსტის კონტეორთაა და არა პირველი სიტყვა-თქმისა. რომელაც; დასაწყისში გვხვდება. თუმცა რაცა სიტყვაში პირ-ველად ყორმირებულ პროფანოსს განვიხილავთ, მიუღი ნაწარ-მიუბის რაკურსში, მაშინ ეს სიტყვა განმართლებული პროფანო-ზების ხარუხე იწყებს დამატებით აზრის გადმოცემას და მისი შემტყუება ხდება სიტყვის ხემატეკური ანალოზის სა-ფუძველზე. დამატებითი ინფორმაცია ჯერ ცოდვე არ არის ნაწარმიუბის ქვეტექსტური ინფორმაცია. ამ დროს შეინაშნება პროფანოსის და ქვეტექსტური ინფორმაციის ერთიერთქმედება აპერტეპციის ორმაგ პლანში⁷.

თუ სვენს მიერ შემთავაზებულ მიუღელში-სემ-ში არსე-ბითი ხსეული - Serpent-ის მნიშვნელობათა ავღბაური შერნე-ვის დინამიკურ პროცესს დაუეკვირდებით, უმადლეს სტრატა-ზე ავღმონდება ძირითადი მნიშვნელობები (სუხარმაზარი მო-ცულობის გველი; 2. სატანა, ეშმაკი, სებუებრივად ბოროტი ძალა; 3. რომელიც; აცდენებს, უბიბებს სხვას ბოროტისაკენ), რომლებიც ხენსორული კორექციების შემდეგ, რახაკვირ-ველია, მეტყველი სებუექტის აქსიოლოგიური დამაკლებულე-ბით რეალობასთან, ანუ სებუექტური ავღბაციის საფუძველ-ზე ადუხოურ ფრასების; (Lucifer - "I seem that which I am" Cain- "that which → I am, I am") ერთიერთქმედების შედეგად ინევირ-დება იმპლიციტურ ინფორმაციად, რომლის პროფანოსი ჯერ ცოდვე ადრე წინათქმასში ავტორისაგან დაიწყო, ხილო მასთან

⁷ ათეუთი თავის თეორიასში ხსეურის ორმაგი კონტრების შესახებ, (საკოეზის და კურბაღურის) პრობოციეს საკოეზის ანატებს, რადეხაც; დიდი მნიშვნელობა აქვს ხენსორულ გამოჯიდეუბას და ხსეურის საკოეზის არაკელას ენის მნიშვნელობასში. (Pavlov, 1986, 90) სხეუთ მისხრება ახლოსა სვენს სკანდელავო ნაშრომში ხსიდეადობებულ თეადხსხრომისათვ; ცუხისე და, 1977).

თანდათანობითმა ადაპტაციამ მოგვცა 'შექმდგომი ინფორმაცია: "ადამიანის ცოდვის, კაცობრიობის დაცემის გლობალური მაცდურის სახე". პიესა-პიესა მთავრდება კაენის რიტორიკული შეკითხვით, რომელიც ასევე კაცობრიობის განსოგადოებულ კითხვას "მა'მ. ჰე?" (რატა ექნა, საით წაიქვ? - ლ.ჯ.)

ამგვარად, სათაური - კაენი, წარმოდგენილია ანთროპონიმური სიტყვით, რომელიც არსებაცაა და საგნის თვისებაც. სახელი იტევს საგნის ძალას, ნაკეტილს აღნიშნულ სიტყვაში. სახელის ცოდნა ახალი ენერჯის გათავისებაა.* პირველმა ცოდვილმა ადამიანმა სამთხის დაკარგვასთან ერთად დაკარგა ის სულიერი ძალა, რომელიც სიტყვაში იყო და სახელების დარქმევა დაიწყო იმ ტემპარიტებისგან დაშორებით, რომელიც სიტყვის საფუძველი უნდა ყოფილიყო. კაენი რომელიც შენაძენს ნიშნავდა (ასე უწოდა ადამმა მას) გახდა პირიქით, ყოველად დაკარგული ცოდვილი და გადაიქცა და მამის მმთამკვლელობის სიმბოლოად.

ბაირონი ამბივალენტურია ღმერთთან დამოკიდებულებაში. ეკლესიის მესვეურების დაცინვა არ გულისხმობს მის სურვილს თვით ეკლესიის გაუქმების თაობაზე. თუმცა არც ეკლესიის დიდი როლი ჩანს არსად. ავტორი თითქოს კაენს ავალებს პრომეთეს მისიას, მან თავის თავში უნდა ეძებოს სამყარო, ვინაიდან ადამიანში ერთმანეთისგან განუყოფლად არის მოცემული ორივე საწყისი: ღვთიური და ადამიანური. ეს არის სწორედ ადამიანური ყოფის უნიკალურობა. "კაენის მისტერია" ერთი დიდი ალუზიაა, რომელიც მთავრდება ისევე ალუზიით და ამით სტილისტური ნარჩო (ფრეიმი) სრულდება თავიდან დაწყებული დიდი ალუზია-პროზნოზისთვის. აბულის სიტყვები მზამზარეული ტექსტის გამოყენებაა ახალი ადოქმიდან, რომელიც კვლავ ინტერტექსტუალურობაზე მეტყველებს:

---

* თუ იყო სახელი, იგი არა მარტო ამ სახელის მტარებელი, არამედ თავად ხელი მქდობელიც და ამ პროზნების ხილვისთვის ენერჯისა მოსცემს. (Campbell Thompson. The Spirits of Babylonia, p.23, 1904)

O. God! Receive thy servant. and
Firgive his slayer! for he knew not
what
He did. - Cain, give me thy
hand....”

უფვალო. ჩაიბარე შენ მონა
შენი,
სიღლო შეუენდე მკვლეულს იმი-
ხას. -
მან არ იცოდა რას ჩადიოდა...
ძმავ კაენ, მიმეცი ხელი.

ეს ტექსტი ესმინება ცნობილ ყრასას, წარმოთქმულს იე-
სიხგან ჯვარცმისას გოლგოთასზე: “მამავ მიუცევე აძავ. ვი-
ჩადან არ იცინ, რას იქმინ” (ლუკა 23, 34), რომელიც
ისგლისურად ასე უღერს: “Father, firgive them. for they do not know
what they are doing” (Luke 23,34). დასრულდა ნაწარმოები
ძლიერი პოზიციით - ფინალით. შეიკრა მოელი მხატვრული
სისტემა გაბართლებული პროგნოზებით როგორც რეცრის-
პექციაში. ისე პროსპექციაში. გაიხსნა აეტრის ინდივიდუ-
ალური ინტენცია. შეიქმნა სიტყვა-კონცეპტი, რომელიც მოელი
ნაწარმოების სიმბოლოდ იქცა. მან შესთავაზა მკითხველს
თავისი წინასწარი ჰერეტიკა, განგვნილი მოელი ტექსტის
მასშტაბით.

ნაწარმოების ფინალი განპირობებულია არა სიტუაციურ-
თემატური ინფორმაციის ამომწურავი ხასიათით. არამედ იმით,
რომ გაიხსნა კონცეპტის გარკვეული ასპექტი. სემანტიკური
უხასღვროება სიტყვა-კონცეპტისა, რომელიც უსრუხველ-
ყოფს შემდგომ განვითარებას და ტექსტის უხასრულ სი-
ცოცხლეს. ფინალის არაერთმნიშვნელიანობა და განუსაზღვ-
რელობა მკითხველისთვის (როგორც სუბიექტური, ისე ობიექ-
ტური) კიდევ უფრო მიმხიდველია. რაც უფრო მეტ თავისუფ-
ლებას და დამოუკიდებლობას აძლევს მას აეტორი. მით უფ-
რო სრულყოფილია პრაგმატული ფუნქცია - მკითხველზე
ემოციური ზემოქმედებისა. მეტია აღბათობა პოლიფონური
აექსისიაც. წარმოიშვა სხვადასხვა სემანტიკური ნაკადის
ერთდროული, მიხანმიმართული მოძრაობა ახრობრივ პირაძი-
დაში: კანკრეტულსა და აბსტრაქტულს. სუბიექტურსა და
ობიექტურს შორის, მაკურიალურსა და ირაციონალურს ში-
რის. ეს არის ასლის შექმნის ხააღბათო პროცესები. ცნება-
თა დოგიკური მნიშვნელიანობიდან უჩვეულო (alter) დოგიკაზე -
მეტაფორულ ახროვნებაზე გადასვლის პროცესი. ადღესით

დაწკებული პროგნოზი, რომელიც გამართლებული ქვეყნის ტერი ინფორმაციის ამოწვევა-გადამუშავებაში მდგომარეობს.

ამგვარად სიტყვის განუსაზღვრელობა დაიყვანება გარკვეულ, დასუსტებულ ინფორმაციამდე. პიესა-პოემის თითქმის ყველა დეტალი ბიბლიური აღუწიით გამოიხატა: საკეთარი სახელი, რომელიც შეკუმშული, კომპრესირებული ინფორმაციაა, შეიძლება განმარტებული იქნას, როგორც ცხოვრების ფილოსოფიური აღქმის რთული კომპლექსი, ანუ ახალი დამატებითი იმპულსი, რომელმაც მკითხველში უნდა გააღვივოს ახალი ბუნებითი სჯული, რომელიც შინაგან წარმართულ ძალად იქცევა ადამიანში.

სტილისტურმა ანალიზმა გვიჩვენა, რომ სათაურს არა მარტო ესთეტიურ-შემეცნებითი ფუნქციები აკისრია, არამედ დამამთავრებელი ტექსტალქნადობისა და დასრულების ფუნქციასაც ასრულებს ტექსტის ფინალთან გაშუალებული კავშირებით. სათაური საბოლოო შედეგის წინასწარი სიგნალია, რომელიც ქმნის კორდინირებულ ნარჩის ფინალთან. პოემის ბოლო ფრაზა "But with me!" (მაშ მე?) – უპასუხოდ დატოვებული კითხვა – ძახილი, სათაურთან ერთად ქმნის მისტერიის ამოუცნობ პასუხს, ანუ ადამიანის მოღვაწის არსებობის დიდებებს. ამდაგვარი განზრახ დაუმთავრებელი ფინალი არა მარტო სიუჟეტურ-თემატურ დასასრულსე მიაჩნებს პარადოქსულად, არამედ სათაურში ნაუნჯებულ ინფორმაციული პოტენციის გამოშხეურებას და ამოუხსნელის ახსნას გეთავაზობს. დაუსრულებელი ფინალი სათაურთან კავშირში გვაიძულებს ტექსტის კვლავ რეტროსპექტულ ანალიზს დაუბრუნდეთ. თუმცა აქტორი მას დასრულებულად თვლის, მკითხველს მაინც გაურკვეველ, ბუნდოვან ინფორმაციას აწვდის. რაც უფრო მეტია მკითხველის არსეულის გაკეთების თავისუფლება, მით უფრო მეტია აღდბობა ტექსტის კონცეპტუალური ინფორმაციის მრავალპლანიანი, პოლიფონური შემეცნება-აღქმისთვის. ასეთი ღია ფინალი კიდევ უფრო მეტ კითხვებს ბადებს მკითხველის მხრიდან ჭეშმარიტების მისაღწევად ახლის ძიებაში.

ამგვარად, მხატვრული ნაწარმოების სათაური, როგორც ტექსტის ნაწილი, დაკავშირებულია ტექსტთან არა მარტო იდეურ-თემატურად, არამედ ენობრივადაც. ვინაიდან განსაზღვრავს ტექსტში ძირითად სემანტიკურ მთავარ ინფორმაციას, რომელიც განაპირობებს ტექსტის სტრუქტურას. ამი-

ცომ ხათაური თავისებურად აერთიანებს ნომინაციასა (ექსპლაციტურად) და პრელიაციის ფუნქციას (იმპლიციტურად). ექსპლიციტური ხიდრმისეული სტრუქტურა სწორედ ხათაურით წარმოადგინდა პროგნოზისა და ტექსტის ძირითადი კორპუსის ურთიერთქმედებაში გამოყვანილება. ექსპლიციტური და იმპლიციტური ინფორმაციის ინტეგრალურ აღქმასში.

აღნიშნული პროცესის უფრო ნათლად წარმოსადგენად კვლავ მივხვდებით კონკრეტულ მაგალითს, ამჯერად მხატვრული პროზიდან მე-19 საუკუნის ამერიკელი სიმბოლისტი პოეტის ედგარ პოს ცნობილი ნაწარმოებიდან: "THE FALL OF THE HOUSE OF USHER" (ამერიკის სახელის წერეა - დ.ჯ.). ეს ხათაური - განაცხადი გარკვეულ კონკრეტულ ფაქტზე მოუთხოვს და იგი იმდენად ლოგიკურ-სემანტიკურია, ანუ კომუნიკაციურია, თითქმის არაფართ თავის მტერეებს არ ხატროებს, მკითხველმა ისევე უნდა აღიქვას როგორც განაცხადშია, აქ არც პროგნოზის წარმოქმნაა საჭირო, არც ემოციათა ქაზის დაოკება. მაგრამ თუ წარმოვადგინო სიმბოლისტი მწერლის ედგარ პოს მოუწვდომელ ბუნებას მოელი თავისი ძლიერებით, თვალვებითა და ეპოქის დრმა ცოდნით, ეს მარტივი, კონკრეტული ფაქტით გამოსახული ხათაური მოელ რაც ასოციაციათა მოხდევავება გამოიწვევს¹.

ცნობილია, რომ ედგარ პოს პოეტური ფრაზის უმთავრესი დანიშნულება იყო აზრობრივი დესტრუქცია, რდევდა და ამ

---

¹ სიმბოლისტის იდეა პრესიკეტულ მიმდინარეობად თვლება თანამედროვე მეტაფორულ თეორიებში. სიმბოლისტური პროზა ხსენების ხათაობის განხატორებულ ფორმას, რომელიც არსებულ თეორიებში ხსენდებულაა როგორც პარადოქსი, კონტრადიქტორი შეჯაფონა და კაბუნდოვანება (ambiguity). ამ დროს მწერალი ხსენების აღქმას და ასახვის სტრუქტურას ასევე ექსპლიციტურ განხატორებულ ფორმებში. სიმბოლისტური პროზა ქმნის რა ხატვარის ასახვის ასევე პარადოქსის, მოხსნად ინსახავს არა მარტო გომომობის გასიხატვის აკურდებლობის და მოუწვდომელი ხატვარის რეალურ აღქვარას, არამედ ასევე აღნიშნის მათარი წყურბლიანი შექვრბილით გაცვასის მოუწვდომლობით აღსახულ მოუწვდომლობის ხატვარებში. ედგარ პოს დრობრივი თვალვითი ლოგიკატორა, რომელიც რომსნიკისის აკურბების ხატვარა ცნობილი, თრობოქსალურნი აზრობებით ხათაობება და უკვლავურ კაბუნდოვანებას ქონადმდევება. მათარ რომელიც; სიმბოლისტური დლოკრატურა, ეხოხება რა ცნობრიულ მოუწვდომლობას, ასევე ფორმების ძიებაში სიმბოლისტური შეთიდის ასევე პრობლემის ასევე რების არა მარტო პოქონაში, არამედ პროზაშიც; ასევე პარადოქს არა მოუწვდომლობა, არამედ უფრო დრმად ყუხოვადგმული თეორია დლოკრატორის ეხოხატონაში, სიმბოლისტის ის კოდორიკა, რომელიც ამერიკელი ინტელექტუალური პროზის ისტორიის წახვის ქვეშ უთარდება და პრდესის ასევე თანამედროვე აზრობების ძირითად პრობლემებს.

რღვევის გაფეციშება. ინფორმაციული პოტენციადი სათაურში ნეიტრალური შეფერილობის სიტყვების "FALL" და "HOUSE" სემანტიკურ სირთულეზე მიანიშნებს და წარმოშობს ღინვარულ პროგნოზს. აღნიშნული სიტყვები და ენის სისტემაში არსებული მათივე სტილისტურ ხინინიშები მთელი ტექსტის მასშტაბითაა გაფანტული და ხშირად გამეორებული. ამრიგად, სტილისტურად მარკირებული სათაურ-სიმბოლო მრავალსახა პროგნოზის ჩამოყალიბების საფუძველი ხდება:

1."FALL – dilapidation, decay; 2.Fall – depression;

1.House – dwelling, 2.House – the family and mansion";

სტილისტურ ხინინიშებთან ერთად მათ გაანინათ კონტექსტუალური ხინინიშებიც

1."FALL – rotting for years,

2.FALL -- depression of soul; 3.Fall – dropping off the veil";

1."HOUSE – mere house; 2.HOUSE – mansion of gloom, melancholy house".

ახრობრივი პროგნოზი აქტუალიზებულ იმპლიკაციურ სემებს ორი მიმართულებით განაურცობს: კონკრეტულისა და აბსტრაქტულის ინტეგრირებით:

1.დაცემა-რღვევა, გახრწნა; 2. დაცემა- დეპრესია.

1.სახლი-შენობა; 2.სახლი-დიდი ნაღველის სადგომი.

შევეცდებით ნაწილობრივ მაინც ვანიყნოთ ტექსტში სათაურთან დაკავშირებული პროგნოზის განვითარების პროცესი. პირველი პარაგრაფის ანალოზი უხედავ გვაძლევს ამის დამამტკიცებელ მახალას.

During the whole of a dull, dark, and soundless day in the autumn of the year, when the clouds hung oppressively low in the heavens, I had been passing alone, on horseback, through a singularly dreary tract of country, and at length found myself, as the shades of the evening drew on, within view of the melancholy House of Usher. I know not how it was – but, with the first glimpse of the building, a sense of insufferable gloom pervaded my spirit. I say insufferable; for the feeling was unrelieved by any of that half – pleasurable, because poetic, sentiment with which the mind usually receives even the sternest natural images of the desolate or terrible. I looked upon the scene before me – upon the mere house, and the simple landscape features of the domain – upon the bleak walls – upon the vacant eye – like windows – upon a few rank sedges – and upon a few white trunks of decayed trees – with an utter depression of soul which I can compare to no earthly sensation more properly than to the

after - dream of the reveller upon opium - the bitter lapse into every - day life - the hideous dropping off of the veil. There was an iciness, a sinking, a sickening of the heart - an unredeemed dreariness of thought which no goading of the imagination could torture into ought of the sublime.

I reined my horse to the precipitous brink of a black and lurid tarn that lay in unruffled lustre by the dwelling, and gazed down-but with a shudder even more thrilling than before-upon the remodelled and inverted images of the gray sedge, and the ghastly tree-stems, and the vacant and eye-like windows. (107-108)'

ეს გაბნარქელი, მეღანქილოდური აშერების ხახლი, გაეიხეული კედლებით, გამოცეკვებული თვალების მსგავსი ფანჯრებით, დამძალი ხეების ჯირკვებით (the bleak walls, the vacant eye-like windows, trunks of decayed trees) უბრალო ხახლი კი არ იყო, არამედ კაცობრიობის სულოდური დეპრესია, რომლის შედარება არაერთად მიწიერ გრძობახთან არ ხერხდება, იწყება ახრობრიუსა და ემოსიკური ხემების ერთობლივი აღქმა, ერთი მხრივ, "mere house" - რაღაც მცირე, კონკრეტული, მიწიერი, და მეორე მხრივ, უხარმასარი ხეების ხახლი, აბსტრაქტული ბნელეთის შენობა "house of gloom"; ერთი მხრივ, FALL - დაცემა, გახრწნა, მეორე მხრივ - დეპრესია.

ამ უხასღვროდ დიდისა და უხასღვროდ მცირის ენტროპიული განხომიდება, ასევე აბსტრაქტული ხემების შეჯვარება კონკრეტულთან, პოეტს საშუალებას აძლევს აღიქვას შექცეობი ბნელეთი ფსიქიკური ხეუროს გრძობებით, თრახროეანი და განუხასღვრელი გამოსიხატება ისევე დაეკონკრეტებული, განუხასღვრელი, მრავალმნიშვნელოანი სიმბოლოთი, ტექსტის სტატიკური სისტემა ახორციელებს რეტროსპექტიულ და პროსპექტიულ ანალიზს ტექსტის პრედიკტული და რედაქტიური ელემენტების ურთიერთქმედების პროცესში - დინამიკაში.

დინამიკური პროგნოზის გამართლება ნიშნავს ამ უხასღვრობის ანუ ენტროპიული კოეფიციენტის დაცემასა და კონკრეტული ინფორმაციის ზრდას, ნიშანდობლივია, რომ აღნიშნული ინფორმაცია რამდენიმე ხემანტიკურ ნაკადს შეიცავს. მიმდინარეობს სიმბოლური პლანების ახრობრივი გაერთიანება, ახრობრიუსა და წარმოსახვითი რეალობის განცდა,

'ბ. ტექსტი Edgar Allan Poe "Prose and Poetry" Moscow, 1983, 107 - 126

ანუ წარმოსახული პროგნოზის სუბლიმირება თვისობრივად ახალ, რაღაც დაუოკებელ, გაურკვეველ ინტეგრალში. სწორედ ასეთი განუცახლებელი, ბუნდოვანი, ჯერ უსახელო გადაიქცევა მხატვრული სიტყვის მაგიურობის უშრეტ წყაროდ. ასეთია პირველი დაუკონკრეტებელი, გაბუნდოვანებული პროგნოზი, რომლის სათაურიც ერთბაშად ინტეგრალური შემეცნების პროცესში კეთდება.

უნახეთ, თუ რამდენად მართლდება და ხორცის ისხამს საწყისი პროგნოზი ტექსტის თანდათანობით სიღრმისეული, სუპერდინეარული ანალიზის დროს. აქვე უნდა ხაზი გაუკვლით ლინგვისტური პროგნოზის ისეთ სახეობას, როგორცაა ლინგვარული პროგნოზი, რომელიც ტექსტის სინტაგმატურ პლანში ხორციელდება, მაგრამ გადაადის სტერეომეტრიულ, დიმენსიონალურ პროგნოზში, ვინაიდან ითავსებს ტექსტის პარადიგმატულ პლანსაც. აღნიშნული პროცესი ხორციელდება ტექსტის სემანტიკურ-ლოგიკური კავშირების დადგენით, იმპლიკაციური სემების აქტუალისააციისას კომპონენტური ანალიზის მეშვეობით, უშუალო და გაშუალებული სემანტიკური კავშირების ურთიერთქმედებით.

სახლი, რომლის აღწერილობა ადამიანის სახეს დებულობს, ტბა, რომლის მიჯნაზე ეს სახლი დგას და ირეკლავს მას მოდიფლიფე წყალში, ქმნიან განსხვავებულ სამყაროს. სახლი, როგორც სამყაროს სიმბოლური სიკვდილის პირქუში ანრდილის პროგნოზი, კიდევ ერთხელ მტკიცდება იმითაც, რომ ის წარმოსახავს აშერების მოუღ გეარს, მოუღი თავისი ცოდო - მადლით. ნგრევისა და პიროვნების სიკვდილის პროგნოზულ ინფორმაციას ეხედებით მომდევნო ფრაზებში: "the natural image of the desolate or terrible", "singularly dreary tract of country", "within view of the melancholy House of Usher".

აქტორი სიკვდილს, როგორც სიცოცხლის საპირისპირო ცნებას, უკავშირებს ინვერტირებულ სამყაროს, აზრობრივის და რაციონალურის საწინააღმდეგოდ. მიმდინარეობს გლობალური ასოციაციების სუბლიმირება და კონტრასტული კონტექსტების ერთმანეთთან შეუთავსებლობის შეთავსება - შერწყმა:

1. "the mirror of their minds and the material world". "the host of no earthly sensations" სინონიმური ტოლობით 2. trunks of decayed trees - an utter depression of soul"; "an iciness, a sinking, a sickening of the heart".

როდესაც აშერის გაორება და მისი ტყეპი დის - მადღეს აშერის ხაოცარი ბედი (ხოკეიდოს შემდგომი ვიზიტები და ხოკეიდოს ავინია, რომელიც ამსხვერვეს ხიდაბსხეს, როგორც ამ ხამქარისათვის შეუკერებელს) წარმოქმნის ახალ მხატვრულ კონტრასტებს: ხიდაბსხე - მშვენიერება, რაცოინაღური - ირაცოინაღური, კონკრეტული - აბსტრაქტული, ხინამდვილეთ თუ წარმოსახეთ რეალობის ერთახი განცდა, კონტრასტების აღრევა - შეყვარება, მათი ინტეგრაციური აღქმა გვაძლევს ახორცაციათა ახალ პროგნოზს, ემოციური ინფორმაციის ახალ ნაკვს - ღტოლვას ამდგომბულისამენ და მოვლი ვეზობტენციის წარმოსახეთ კომპლექსში გატარება.

ხოკეიდოს ბოლი ირი აბზაცი მოვლი ხიდაღეთი წარმოსაღენს ხათაურისა და ტექსტის ერთოერთქმელებთ წარმოსახელი პროგნოზის განმტკიცებას - ესაა პროგნების გაქინაწება (ხოკეიდოს) და ხამქარის ნგრევის პროგნა, გამხატვრული ესტრეოლოგური მეტეველებდისთვის დამახათათებელი დექსიკურ-ხემდინტიკური ველათ.

As if in the superhuman energy of his utterance there had been found the potency of a spell, the huge antique panels to which the speaker pointed threw slowly back, upon the instant, their ponderous and ebony jaws. It was the work of the rushing gust - but then without those doors there did stand the lofty and enshrouded figure of the lady Madeline of Usher. There was blood upon her white robes, and the evidence of some bitter struggle upon every portion of her emaciated frame. For a moment she remained trembling and reeling to and for upon the threshold - then, with a low moaning cry, fell heavily inward upon the person of her brother, and in her violent and now final death-agonies, bore him to the floor a corpse, and a victim to the terrors he had anticipated.

From that chamber, and from that mansion, I fled aghast. The storm was still abroad in all its wrath as I found myself crossing the old causeway. Suddenly there shot along the path a wild light, and I turned to see whence a gleam so unusual could have issued; for the vast house and its shadows were alone behind me. The radiance was that of the full, setting, and blood-red moon, which now shone vividly though that once barely discernible fissure, of which I have before spoken as extending from the roof of the building, in a zigzag direction, to the base. While I gazed, this fissure rapidly widened - there came a fierce breath of the whirlwind - the entire orb of the satellite burst at once upon my sight - my

brain reeled as I saw the mighty walls rushing asunder - there was a long tumultuous shouting sound like the voice of a thousand waters - and the deep and dank turn at my feet closed sullenly and silently over the fragments of the "House of Usher" (126).

აღნიშნულ მონაკვეთში პირველი აბ'საცის დასაწყისი "As if the superhuman energy", "spell" დისტანტიურ ურთიერთობაში "fall" - თან ხაზს უსვამს "ეარდნას" სეზუენებრივ ხასიათს, ხოლო მისი უშუალო კავშირი ურთიერთობა (მარცხენა და მარჯვენა აქტანტებთან): "she fell heavily inward upon", "the person of her brother" და შემდეგ პროსპექციული განეცხვება წინადადებისა "in her violent and final death-agonies bore him to the floor a corpse. and a victim" მიგვიანიშნებს პიროვნების განადგურება - დაკვამაზე.

მეორე აბ'საცი იწყება მაღალფარდოვანი სტილისტური სინთეზებით და ანაფორული მანუქნებელი დეიქსის გამეორებით: "that chamber and that mansion" მიუთითებს არა უბრალო სახლის არსებობაზე, არამედ იმ (vast house) უსარმასარ სამყაროზე, რომლის რღვევა აღწერილია ასევე ამადლებული კოსმოსური ნგრევის მეცნიერული ტერმინოლოგიით ("there shot a wild light", "the entire orb of the satellite"). ასეთი სტერეოტიპული პროგნოზის წარმოქმნა, ერთი მხრივ, პარაგრაფების ამადლებული, მაღალფარდოვანი სტილით "potency of spell", "the huge antique panels", "ponderous and ebony jaws", "lofty and enshrouded figure of the Lady", "her emaciated frame", მეორე მხრივ, მარტოე კონტრასტულ წარმოსახვასა და მაცდურ სემპეინურებაზე იმპლიციტური მინიშნებითაა ("There was blood upon her white robes") განპირობებული.

ფინალური აბ'საცი, რომელიც მკიდროდაა დაკავშირებული ნაწარმოების სიუჟეტურ ხაზთან, დიშენსიონალური პროგნოზირების თანდათანობით განეითარებისას, აღმასვლით განზოგადების უმაღლეს დონეზე იღებს დამოუკიდებელ სემანტიკურ ხასიათს: ადამიანის მუდმივი სწრაფვა კემპარიტების მისაღწევად - ლოგოსის წყდამა მთავრდება ნგრევით, დესტრუქციით არა მარტო პიროვნების, არამედ თვით იმ სამყაროს, რომელშიც ბინადრობს აღნიშნული პიროვნება.

სტილისტურად მარკირებული ნაწილები ტექსტში ამოტეხილებიან პროგნოზული ინფორმაციის საბოლოო რეალიზაციისათვის. ეს არის ახალი შემოქმედებითი ახროვნების ნა-

მოკალიბების შედეგი, რომელიც იქცევა მხატვრული სიტყვის მამოძრავებელ ძალად.

პოს პოეტური ნოველა თითქოს ნახევრად გამართლებულ და გაუმართლებელ პროგნოზებს გამოხატავს მუდმივ შეუცნობად, ბუნდოვან მოძრაობებს შორის: კონკრეტულსა და აბსტრაქტულს შორის. მატერიალურსა და ირაციონალურს შორის.* მისი ნაწარმოებები მართლაც სიტყვის უსასღვროების გამოხმატველია და სრულყოფილი მელოდიურობის, პარალელიზმის ტექნიკით და სინტაგმატური, თუ პარადიგმატული გამეორებებით გამოირჩევა. ის ბოლომდე დარსა იმ აზრის ერთგული, რომ ყველაზე უაქიზი და შეუცნობადი გრძობების გამოსახვა მხოლოდ სიტყვის ხორცშესხმით, მოწესრიგებული ცოდნით შეიძლება განხორციელდეს. სტილისტური უწესრიგობა და დაუდევრობა ყველაზე ღრმა შემოქმედებით აზრსაც კი დალუქავს უმზადებს. მხატვრული სათაურით ანუ სიტყვა-კონცეპტით გამოწვეული წესრიგი ზეშთაგონების მასშტაბური დიმენსიონალური მრავალმნიშვნელოვანი ლინგვისტური პროგნოზია, რომელიც ახლის შექმნის დინამიკური, სააღბათო პროცესია. და რომელიც ცნებათა ლოგიკურ მნიშვნელობიდან მეტაფორულ აზროვნებაზე გადასვლას გულისხმობს.

ამრიგად, სიტყვა-სათაური კომპაქტურად მოიცავს მთელი ტექსტის სემანტიკურ ნაკადთა ერთობლივ კავშირებს სინტაგმატური თუ პარადიგმატული გამეორებებით. შესაბამისად, იგი გვევლინება ძლიერი ემოციის გამოხმატველ ჰუმარიტი მხატვრულობის მარკერად, რაც უზრუნველყოფს ლინგვისტურ საფუძველს ტექსტის პარმონიული ორგანიზებისათვის. ხაღო სათაურში მოხვედრილი სიტყვა-კონცეპტი, იძენს ინფორმატულ მრავალპლანიანობას წინასწარი პროგნოზის წარმოსაქმნელად.

---

* პოეტი-რომანტიციოსის უღვარ ელან პოს ემოციური, გაუთვითცნობიერებელი განწყობა ყველაზე ზუსტად ა. ბლოკს შეეჩინა: "ხორცშესხმული ექსტაზი. პლანეტა ორბიტის გარეშე. ლუციფერი ზურმუხტისფერ ნათებაში, რომელიც გულის უსასღვრო ენამახეილობას და სიბრალეებს ატარებდა". (ა. ბლოკი, სრულ თხზულებათა ტ.V 1962, გვ.537)

თავი 2.2 სამეცნიერო - ტექნიკური ტერმინები სტილისტურ-კონცეპტუალურ ტექსტად ქმნალობაში

მეცნიერულ-ტექნიკური წინხელა, რომელიც ფართოდ იტრება ხასიათადლების სოციალურ-ეკონომიკური ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში, დიდ გავლენას ახდენს სალიტერატურო ენაზეც, რომელიც მდიდრდება სპეციალური ლექსიკით. ტერმინოლოგიური ერთეულები ფიქსირდება არა მხოლოდ სპირიტუალურებაში, სადაც განსხვავებული კულტურული იდოლოგების მქონე პირებს შორის კომუნიკაციის დამყარების შესაძლებლობა რთულდება, არამედ ენის წერით ფორმაშიც, კერძოდ, მხატვრულ პროზაში.

ცნობილია, სხვადასხვა ფენის ლექსიკური ერთეულები (როგორც საერთო სალიტერატურო ისე ტერმინოლოგიური) მკვდრე მოძრაობაშია და მათი ურთიერთმკვლევა ეჭვს არ იწვევს (იხ. წინა თავები). უფრო მეტიც, მათი ასეთი მოძრაობა უარდაუკვალაა, ვინაიდან, ერთი მხრივ, ენის ერთეულების შესხვლეული რაოდენობა და, მეორე მხრივ, უწყვეტ ნაკადად მომდინარე ახალი თბიქტების დასახელების საჭიროება ცხოვრების სტილის განმსახვრელაია, ეს ტენდენცია ტერმინოლოგიზაციისა და დეტერმინოლოგიზაციის სახელებითაა ცნობილი.

სამეცნიერო-ტექნიკურ ტერმინებს მხატვრული ლიტერატურის სფეროში მოხვედრისას ისეთი ფუნქციების შესრულება უსდებათ, როგორც გამოყენების საკუთარ სფეროში (სამეცნიერო ლიტერატურაში) არახდრის შესურულებათ. აღნიშნული ფუნქცია სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინოლოგიის სტილისტური ხერხების სახით გამოყენებაში მდგომარეობს. მხატვრულ ლიტერატურაში დამკვიდრებისას აღნიშნული ერთეულები ახად ლინგვისტურ სტატუსს იძენენ, გადაიქცევიან რა არა მხოლოდ სალიტერატურო ენის, არამედ მხატვრული ლიტერატურის სტილისტურ საშუალებათა რეზერვად, ამგვარ სახეცვლილებას თან ახლავს მხატვრული ტექსტის ინფორმაციული დატვირთვის გაზრდა, აღსანიშნავია, რომ დღევანდელი უმაღლესი ტექნოლოგიის განვითარების საქაროში სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინოლოგია არ განიხილება მხოლოდ მეცნიერული ინფორმაციის გადაცემისა და შენახვის

პოზიციებიდან, დღეს სპეციალური დეკლარაციის შესწავლის მასშტაბები მნიშვნელოვნად გაიზარდა და იგი შალიტერაციურ ენის გამდიდრებისა და მხატვრული ნაწარმოების სტილისტური რეჟერის წყაროდ გადაიქცა. უფრო მეტიც; ამ ფენომენს ლინგვისტიკაში საკუთარი ტერმინი გაუჩნდა - სამეცნიერო ტერმინების დიდი ტრანსფერუსა კემანტიარულ მეცნიერებაში.

მხატვრული ნაწარმოების დეკოდირება, როგორც თქვა, ნიშნავს შინაარსობრივ-კონცეპტუალური ინფორმაციის ამოკრებას შინაარსობრივ-ფაქტობრივი ინფორმაციიდან. თუ ტერმინოლოგიური ერთეულებისგან თავისუფალი მხატვრული ტექსტების გაგებას თან ხდევს წმინდა სემანტიკური ხიზნულეები, სამეცნიერო ერთეულების შემცველი მხატვრული ნაწარმოებების დეკოდირება - ინტერპრეტაცია, როგორც ფორმალური ისე სემანტიკური, თითქმის ორმაგდება.

ფორმალური სახიათის სირთულენი სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინების ფორმალურ-სისტემური პარამეტრების არცოდნასთანაა დაკავშირებული. აღნიშნული პრობლემა მარტივი არაა და ტერმინოლოგიური ერთეულების წარმოქმნის ძირითად წყაროებს უკავშირდება.

სემანტიკური სირთულეები ორ ჯგუფად იყოფა: ა) სირთულეები, დაკავშირებული სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის არცოდნასთან და ბ) სირთულეები, რომლებიც აღნიშნული ტერმინების სტილისტური ფუნქციონირებითაა გამოწვეული, ანუ ასეთი კონტექსტუალური მნიშვნელობის აქტუალისაყა.

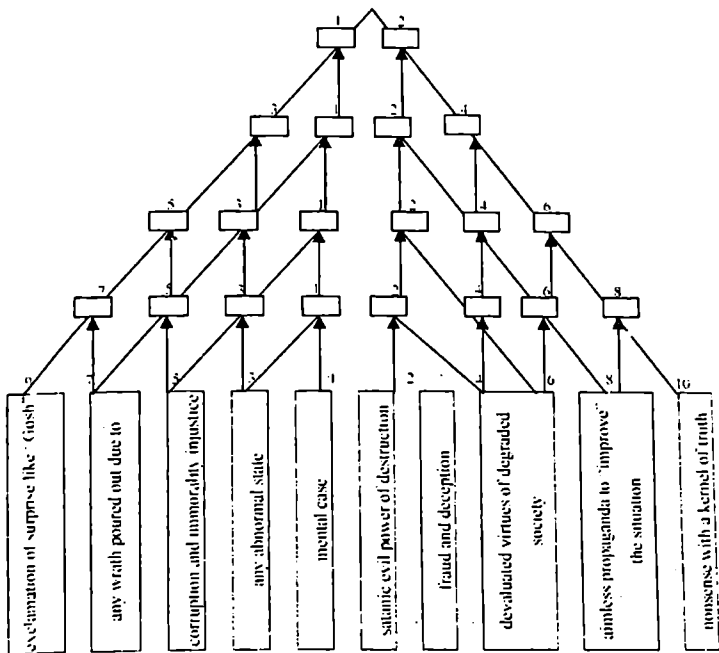
აღსანიშნავია, რომ წინამდებარე ნაშრომამდე ტერმინების სტილისტური ფუნქციით გამოიყენება მათი სემანტიკური თავისებურებების გამო მეცნიერული განხილვის საგანი არ გამსდარა, თუ არ ჩავთვლით სეუნი ხელმძღვანელობით დაცულ დისერტაციასა და გამოქვეყნებულ სტატიებს¹. ნიშნდობლივია, რომ სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინოლოგია ღრმად იკრება რა მხატვრული ლიტერატურის ხეყროში. იუნს მისთვის აქამდე უნეეულო ფუნქციურ დატვირთვას და ხალტერატურო ენის გამდიდრებისა და მხატვრული ნაწარმოებების სტილისტურ ხაშყალეებათა წყაროდ გვევლინება.

¹ ასხიან დაკავშირებით ის, სეუნი ხელმძღვანელობით შესრულებული ხანდობლივი დისერტაცია, აბქისი, სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინების სემანტიკური და ფუნქციური თავისებურებანი მხატვრულ ტექსტში თბილისი, 1990, გვ 62-65

ყო აბრაჯის მიერ შექმნილი გამსწავლებელი ატმოსფერო სივრცის, კორუფციის, მლიქვნელობის და ამორალობის, რომელიც შენიღბულია კეთილშობილებისა და სიკეთის ნიღბით, ხიზამდევილუში კი მტერთა ელემენტარო სიკეთისა და პატიოსნების; 6. საზოგადოების დემორალიზაცია, კემპარიტი ღირებულებების გაუფასურება, ანუ მორალური ეთიკის დაკარგვა; 7. ხისულელაჟი, ბოჯეა, რომელიც შეიცავს კემპარიტების მარცაჟს (იხ. სურათი 4).

PARANOIA

სურ. 4

რომანოს დოკუმენტ-შინაარსობრივი ინფორმაცია ასეთია: მთავარი პერსონაჟი ტაიროს ხელოთროპი, რომელიც სექსტუ-რად მოკლ კაცობრიობას წარმოადგენს, აღწყობილებულია ამ უსამართლოდ და უმსგავსებდებით, რომელთაც; ხაყხვა მის ინტელექტუალურ გამყვებელი სამყარო. მიუხედავად მკაცრი მიქანობის, იგი ხმაზდგა გამოთქვამს თავის აზრებს, თუმცა ბოლოს და ბოლოს თვითონაც ამ პარანოიკული ხაზოგადობის წყურ ხედა. ტაიროს ხელოთროპი ნეკატორი ვმირის განუქმორბე-ლი ხსენა თანამედროვე ამერიკულ დიტურატურაში, რომელ-ხაც; აღმოახნდება გახაოცარი და უხვეული ნიქი: იგი წინასწარ კონიბს და ადგენს გერმანელების მიერ რაკეტის გაშვების დროს, რომელიც უმსხვეკა მისი ფიზიოლოგიური ურექციის დროს, აღმოახნდება თაქსარდაცემული გარბის დონდონიდან, ხადაც; იგი აერუდიტებელი დუიტენანტის წოდებთ ცხოვრობს მქორე მხოფლით ამის დროს, ბოლოსდაბოლოს დუკუნდად ქიქელი ტაირონი მოქმედებს როქიტმენის (Rocketman) ხსენ-ლით.

მოგვიჩვენ ამოკრებილი მაგალითების ანაღოზი თანმიმდევ-რულად:

(1) *Pointsmen has been talking about paranoia and the idea of the "opposite". He has scribbled in The Book exclamation points and how tries all about the margins of Pavlov's open letter to Janet concerning the sentiments d'emprise, and the Chapter LV. "An Attempt at a Physiological Interpretation of Obsessions and of Paranoia" – he can't help this bit of rudeness, although the agreement among the seven owners was not to mark up The Book – it was too valuable for that sort of thing, they'd had to put in a guinea apiece. (101)*

აღნიშნულ მაგალითში დინეკო-სტილისტური ანაღოზის ხაყუქველ'სე ერთდროული რეაღიზაციის პირველი ტიპი (consecutive) წარმოადგენილია. ზემთი წამოთვლილი ხიდან რე-ღიზიხდება *paranoia*-ს მქორე მნიშვნელობა, რომელიც ბიბლიის ქიქელი ათქმისდან (The Book) ათი მქმების შეპირისპირების ხა-ყუქველ'სე უღიხდება. აღნიშნული მნიშვნელობის გარდა ერთ-დროულად რეაღიზიხდება მისი ძირითადი დოკუმენტ-შინაარსობ-

* ნიშნობდელია, რომ აღნიშნული ხაყუქა ბრატონულ ხსაუბრო ინგლისურში კარფიკითი კონსტრუქციით წარმოახდება (აღსიხა, რომელმაც; ხიდანა ძირე, ჰომინირულა, დირიქტის შეხლ-სეული ხაქიქული)

ამ შემთხვევაში პირველ მნიშვნელობასთან ერთად რეაღიხლება მეორე და მეექვსე მნიშვნელობებიც. უარყოფითი კონტექსტი ბიბლიური ცნების დარღვევას გულისხმობს: „*ნუ განუყოფილავ*“, რაც ტექსტში ხაპირისპირო სენტენციით გადმოიღოს - „*შევიხილა განუყოფილი მოყვასი თუ მის შემქნელს არ შეუბები*“.

(III) *Thus the official version. Grandiose enough. But Generaldirektor Smaragd and colleagues are not here to be told what even the masses believe. It might almost – if one were paranoid enough – seem to be a collaboration here, between both sides of the Wall, matter and spirit. What is it they know that the powerless do not? What terrible structure behind the appearances of diversity and enterprise? (192)*

ხახუხუ კელავ პირველი ტომის ხინქრონული რეაღიხაცია ხიტეეებისა - *paranoia* > *paranoid*, როდესაც მორფოლოგიურ-ხინტაქსური ხიგნალი გვთავაზობს სუბიექტურ შეფასებას განუხაზღვრელი ხიტეუაციისთვის, გამოხატულს განუხაზღვრელი ნაცუალსახელით (*one*). ეს მოუთითებს, რომ ნებისმიერი ადამიანი მონაწილეობს და წართულია პარანოიდული ხახოგადოების სტრუქტურებში, რათა მთიბოეოს ადგილი მზის ქვეშ, ანუ Wall-ის ორივე მხარეს. ეს ხიტეეა გრაფიკულად მარკირებული და პერსონიფიცირებულია, რაც მთანიშნებს თანამედროვე ისტაბლიშმენტს. პირველ მნიშვნელობასთან ერთად რეაღიხლება ერთდროულად მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე მნიშვნელობები. ამასთანავე, ინტენსიურად ხახგასმით ამოწეულია ისევე უარყოფითი ინფორმაცია - *თანამედროვე ხახოგადოების ნებისმიერი წევრის, დიდი თუ პატარა წინუენიკის პარანოიდული ძღვობარეობა და ხაშიშ სტრუქტურებში მათი მოღვაწეობა*.

(IV) *It came to him: what if it's some mauve turn-of-the-century tale of ghostly revenge and this hair here's some First Step... Oh, paranoia? You should've seen him going through all the combinations as he moved around doing lavatory things among the stumbling, razor-scraping, hucking, sneezing and snot-crusting inmates of Psy Section.*

მოყვანილი მაგალითი ხინქრონული ერთდროელობის II ტომის (*synchronous*) წარმოადგენს. მთავარი გმირი კელავ გამოყოფილი და გონებაარეული დაბორთალობს ბინაში და აღნიშნული ტერმინი იმდენად აკვიტებული აქვს, რომ უკვე შორისღებულის ფუნქციითაც ხმარობს. პირველ მნიშვნელობასთან

ერთად რეაგონდება მეხამე და მეშვიდე მნიშვნელობები, რომელიც წამიერი გაელევებით ხიხქრონელად წარმოიძობს ახალ ინფორმაციას მკითხველის აზროვნებაში. მსგავსად ენაში არსებული ფრაზებისა (*Gosh, Oh My God!*) *Oh, Paranoia?* წარმოადგენს ევოლუციონს.

(V) *"You are a witch", Paranoid that he is, he smuggles down under the counterpane with the long-legged sorceress, lights a cigarette, and despite endless Tchitcherines vaulting in over the roofless walls with arsenals of disaster all for him, even falls asleep, presently in her bare and open arms. (343)*

ამ შემთხვევაში ძირითად მნიშვნელობათან ერთად წარმოხიხდება ახალი მნიშვნელობები – მეორე და მეექვსე (სატანური, ჯადოქრული და ამორალური), რომელიც კვლავ ნეკარტიკურად ახასიათებს მოქმედ პერსონაჟს. აღნიშნული ინფორმაცია პოტენციურად შეიცავს ისეთი ხიხქების ერთიერთ შემთხვევებს, როგორცაა უძველესი კავშირი *witch*-თან და დისტანტიურ კონტექსტში *sorceress*-თან.

(VI) *Rain drips, soaking into the floor, and Slothrop perceives that he is losing his mind. If there is something comforting – religious, if you want – about paranoia, there is still also anti-paranoia, where nothing is connected to anything, a condition not many of us can bear for long. Well right now Slothrop feels himself sliding onto the anti-paranoid part of his cycle, feels the whole city around him going back roofless, vulnerable, uncentered as he is, and only pasteboard images now of the Listening Enemy left between him and the wet sky. (506)*

მოცემულ სევერასხელ ერთეულში ხიხქა *paranoia* მეორდება ანტიპარანოიდურად ხიხქურ. ასეთი ჭარბხიხქეობა არათუ აყვრებს აღნიშნული ხიხქვის ინტერპრეტაციას, პირიქით მოუთხოვს დამატებითი სახარვეზლო ინფორმაციის წარმოქმნას. ამ შემთხვევაში, ავტოგამეორება ანტიოქსის სამუდამოთ ათქვლებს მკითხველს გადავიდეს მდლიანი ტექსტის კონტექსტუალურ ხელეახე. ანუ რეაგონდება მნიშვნელობები მეორე, მესამე, მეექვსე, რამდენიც ახალ ინფორმაციას წარმოქმნიან: ავადმყოფური ფსიქიკით გონებბარეული ხლოთრობი დაუცვლადი, მოხსაფარი, მარცხოხელი პირისპირ რჩება ცისა და მათქვალთვალე მტრის ამარა.

(VII) *Ass you're on their side. It's a great swamp of paranoia (38).*

იმისათვის, რომ სემანტიკური თვისებები განისაზღვროს, რომელიც მოეყვანილ მავალითაში ჩამოედინო ტერმინის *paranoia-ს* მეტაფორულ გააზრებას ედება საფუძვლად, აქედან ედება გრამატიკული ქვეყნების *it* სიტუაციური რეფერენტის გამოვლენა მაილენტივიციტირებულ წინადადებაში - *It's a great swamp of paranoia* რომელშიც ერთი შეხედვით, ნებისმიერი უხელო ხაზანი იგულისხმება. მოცემული ნაცვალსახელი განსაზღვრებული ინფორმაციის გადმოცემას ხელს უწყობს ტერმინ - *paranoia-ს* კონსტიტუციური ფუნქცია, *it* ნაცვალსახელი მესამე პირის მრავლობითი რიცხვის ნაცვალსახელთან ერთად უარყოფით კონტრასტებს მიანიშნებს. აღნიშნული ნაცვალსახელები გამოჩაჩქამის ორასროვნებას ქმნის, რადგანაც *it* ნაცვალსახელის სემანტიკურ სტრუქტურაში შეიძლება მოხდეს ადამიანის აღნიშნული ცნებაც, რაც აქვეყნ ბუნდოანებასა და გაურკვევლობას, მაგრამ ეს განუხაზღვრელობა შეიძლება არ არის, მისი მიხანია შექმნას გარკვეული ლინგვო-ფიქსოლოგიური მიმართება, რომელიც მხოლოდ იმდენად შეიძლება იყოს გაქსაზღვრული, რამდენადაც არსებობს სისტემაში. ამ შექსიყვევაში *paranoia* მის კონტრასტურ მხაზღვრულთან *swamp*-თან ერთად მიუთითებს სასოვადოების მიუღ წყობასზე სოვადად, რომელიც ნაყვლულია ამორადურ, ქვეყნიან ჭაობში. ჭაობი, რომელიც იხიდავს და ისრუტავს ყველაფერს, აღნიშნული სიტყვის უხელო სიხშირემ განაპრობა კონსტიტუირი ქვეყნების მოკვლევა, ანუ ინფორმაციის აქტიური გადამქმნევა და ტრანსფორმირება, დაფარული ახრის ინტერპრეტაციისათვის, ანუ კონკრეტული ცოდნის ამოხადებად ისევე უკბრენდებთ მოღიან ტექსტს და ერთ-ერთ დოკადურ კონტექსტს, ხადაც აერთი თვით ვითავსობს აღნიშნული სიტყვის დეფინიციას, რომელიც ხათაურის შემეცნებასა და ინფორმაციულობის დადგენაში გვეხმარება:

(VIII) *If we plot the frequency of word P sub n against its rank-order n on logarithmic axes, babbling into her silence, even her bewilderment graceful, "we should of course get something like a straight line... however we've data that suggest the curves for certain - conditions, well they're actually quite flatter in the upper part then progressively steeper -- a sort of bow shape ... I think with this chap, this Roland, that we're on to a classical paranoiac -"*

"Ha." *That's a word she knows. "Thought I saw you brighten up there when he said 'turned against' "*

"'Against', 'opposite', yes you'd be amazed at the frequency with this one".

"What's the most frequent word?" asks Jessica. "You're number one".

"The same as it's always been at these affairs", replies the statistician, as if everyone knew: "death" (36).

აღნიშნული სამედიცინო ტერმინი (რომელიც მხოლოდ ნუკლეოტიკური მნიშვნელობით იხმარება, დაზიანებული ფსიქიკის ადამიანსა და აუადრეოფობას აღინიშნავს) მის სემანტიკურ სტრუქტურაში ხასკანძვლია სიკვდილის სემა, გადამღები ურთესით. გარდა ამისა ექსტენსივად აღწერილია დაავადებული ადამიანის ტენის ფორმა (data that suggest the curves for certain – conditions ... they're actually quite flatter in the upper part then progressively steeper – a sort of bow shape ...) სიტყვები curve და bow სტილისტურად მარკირებულია და ეხმარება ხათაურს "Gravity's Rainbow", რომელიც კონცეპტურ კონცეპტებს წარმოადგენენ მოელა რომანისთვის. თუკი შევადარებთ დუქსიკონის დეფინიციებს, სადაც gravity მრავალ მნიშვნელობაშია: 1. სურთსელობა, მნიშვნელოვნობა; 2. ხიმშიმე, ხახოყათო ხახათი მღვამარუობისა და აუადრეოფობის; 3. სურთსელო და დარბასილოური ქცევა; 4. ხიმშიმის ძალა, გრავიტაცია, მიხედვლობა, რომლის ძირე უტოლდება სიკვდილის სემას (grave=death). გარდა ამისა Rainbow აღუწიურად მოანიშნებს ბიბლიურ სტაქსე წარღების შესახებ, როღესაც დმერთი ცხარტეკლას ხახთ უგზახის ხაღსს პირობას, რომ ნოეს პერთოდის მასშტაბური წარღენა ადარ განმერთდება. თუქცა ცოდებები მომრავლებელი ხახთ კვლავ ბობოქრობს ადამიანთა მოღმასზე, ცოდვის ძალა, რომელსაც თერთმე გაანთა გონება (საქა და ნება) შეადწკვს რა ადამიანის არგანიხში, დასხადგურებს და მოქმედებს მასზე თათისი გონებით და ანადგურებს როგორც ადამიანს, ისევე მოელ კაცობრისობას გადამღები ურთესით. კონკრეტული ინფორმაცია საბოლოო შედეგით ახეთა: დაზიანებული გონების განადგურება ადამიანში, რომელსაც მატქეს თგი სიგოქემდე და საბოლოო განადგურებამდე, ანუ სიკვდილამდე.

ამრიგად, სამედიცინო ტერმინის არამეცნიერული კონტექსტუალური მნიშვნელობები ინტეპრეტირებული, როგორც "ხატონური, ჟოჯოსეოური ძალა, უმისნო, უსნეთ პროპაგანდა ხაზონ

გადმოების დემორალისაცაა, გაყვასხურება, სიკვდილი და ა.შ. გამოიყენება მოღვათი კონცეპტუალური ხისტემის წარმოქმნისა და ორგანიზებისათვის მხატვრულ ტექსტში.

აღნიშნული კონცეფცია პინსონის ჩაკეტულ ხისტემას გულისხმობს, რომელშიც შესული ხელის ოქვლებელთა მიდღის მასში გაბატონებული ქათის, ენტროპიის ცნება, როგორც ფიზიკური მოვლენა და როგორც სულიერი პროცესების 'სუსტი მქცაფორა ერთმანეთთან ერთეულთაქმირების კვდამაში და გარემომცველი სამქაროს მინვენებითობაში გამოისატება, სადაც ერთადერთ უქკველ ჭქმმართველად აღმონღება არა მარტო შექმნის არამედ ნგრევისადმი გაძაღლიანების უენარობა', სწორედ ამიტომღა, რომ თინი ეველდფერს აკვობტენ ან ბრმად მიღქქმდაღქქულნი, ანღა თვით ეს ქათტური გაქურქველღობა გადააქქვეს მათ მიძინარე, უმბქმეღო, მცონარა აღა მიანებაღ.

ამრიგად, ავტორის მიერ გამოხსული ხათქმელი ოშიყრება, როგორც სოციაღური სიბინძურე, რომღითაც სახოგადღობის ევეღა ფენა გაღღენითღი, რაც ბადებს უქასქებისმტებღობას, მიღენებას, დამახინჯებულ ერთეულთბებს ადამიანთა შორის; ასღენს მათ შორაღურ დაქინებას, ჭქმმართველ ფასეულღობათა დვეღღეღაცათს და ოქვეს მათ უმბხნი ხეტიაღს ცხოვერების აღწერიღ ქათსში.

ინვენირებულღი ინყორმაღცათს ერთ ენობრივ ერთეულში კონვერტირებულღი ხერხების (ღექსიკური, სინტაქსური, შორფოლოგიური, ორთოგრაფიული) გამო ერთ დეღაბად წარმიონღება, რომღის გაშიყვრა-ღეკოღირება, მხოღღად ტერმინოლოგიური ერთეულის ღინგვო-ხტიღისტურ ანაღისს ექვემღებარება, ეს უქანახკნელი კი საშუაღებას გვაძღვეს პინსონის მიერ მიღღღირებულღი გამოიქცნობღი სამქარო თითქმის მათემატიკური სიხუსტით წარმოივღღინთო.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ სამეცნიერო ტექნიკური – ტერმინების გამოიენება მხატვრულ ტექსტებში ხელს უქწობს არა მარტო მათი შეკვეღიღი ხემანტიკის გამოშღღავენებას, არამედ საფეკვეღად ეღება მოვღი ნაწარმოების მსატვრულ სახეთა ხისტემას, რომელშიც მწერღის სამქაროს აღქმაა გარღღაცეხიღი.

---

* ოს. თ. პინსონი თანამღღღოვე ამერიკელი კლასიკოსი, კერნ. "ცისკარი" ობ. 1987 №1

როგორც ესედავით, XXს თანამედროვე ამერიკულ კლასიკოსს - თ.პინჩონს იგივე გლობალური პრობლემა აღედგებ (the Serpent whispers ... Can anyone tell me what else he whispered to us. Come - who knows?), რომელიც ადამის მოდგმის ხათველებთან იღებს ხაჭკის (შეად. წინამკვალ ყურ(ღლებზე გარჩეული ბაირონის, ედგარ ალან პოს და ა.შ. ნაწარმოებები) ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ თ. პინჩონი თითქოს თავს უყრის ადამიანის მიერ მოპოვებულ მეცნიერულ მიღწევებს ყველა დარგში და შესაფერისი მეცნიერული ტერმინებით გეოლოგის იგივე ხატიკობარს, გაახკვებულად გაზრდის და გამაფრებულსა, ხიტევისადმი ასეთი პოლისტური მიდგომა ატარებს უნივერსალურ კროს-კულტურულ ხასიათს, რადგანაც იგი გამოსატყავს თანამედროვეობის კულტურულ პარადიგმას, პოსტმოდერნისტული მხატვრული პროზა მხოლოდ ასეთი პარადიგმით მოასრება და გაიშოფრება დღეს.

სეფთაყის მნიშვნელოვანია, რომ ყველა შემთხვევაში წამოთვლილი ლოკალური კონტექსტები ადვილად ინტერპრეტირდება 'სოფადი თუ საერთო ცოდნის საფუძველზე, ანუ იმ გამოცდილების საფუძველზე, რომელიც კომუნიკანტებს გააჩნდათ კომუნიკაციამდე (საერთო კულტურული ფონი, განათლება, დიქციონერი (ცოდნა და ა.შ.), მთავარი მიზანია გარკვეული ინფორმაციის ამოკრება კოგნიტიური პროცესების შედეგად. კონკრეტული კონტექსტების გარდა, გასათვალისწინებელია ახალბავის პრინციპით მიღებული ცოდნა, რადგანაც კომუნიკანტებს გააჩნიათ ახალბავური მოდოინი გარკვეული სდამიღებისა თუ ფაქტების მიმართ ტექსტში, დამატებლობა მოდოინისა და მოვლადნელობას შორის და ხიტევის ხიდრმისეული სტრუქტურის ახალიზი წარმოშობის გარკვეულ დინამიკურ პროგნოზს ხიტევის მნიშვნელობიდან ტექსტამდე და კვლავ ხიტევისკენ გამოწვეული მოძრაობით, რადგანაც სემანტიკური განუხახვურებლობა ხიტევის გადააქცევს ტექსტის მარგანიზე ბელ კოგნიტიურ კონცეპტად, ამ შემთხვევაში საუბარია დინამიკური პროგნოზის დამენსიონალურ ტიპზე, ანუ მის სტრუქტურულ განსომილებაზე, რომელიც ილუსტრირდება სენს მიერ შემთავახებელი პირამიდათ (იხ. სურ. 4). აღნიშნული მოდელი თბიქტურად ახახავს ხიტევის გადაშეშეშების ფიქსი-დინამიკურ პროცესს, ხიტევის სემანტიკური ტრანსფორმაცია წარმოშობს მის ახალ სინაქსს, ახლებურ სედას, ანუ ევრისტიკულ მნიშვნელობას, მიმდინარეობს

მკითხველის სწორი ადაპტაცია ხიტეკსითან და ტექსტთან. თეგლისსმუკა ხიტეკის ხემსანტიკური უხახღერობიდან კონკრეტულ ინფორმაციასუ გადასეულა. ამ შესიხევეკაში სათაური "მხიღელობის ცისარტეველა" იმპლიციტურად გამოხატავს მწერლის კრედილს და ანალოგიური მნიშვნელობით მოეხადავება პარანოიღული ვირეხით შესეკრობიღ ადამიანთა ვოფას. რიღეხაც ხახოგადოებრა ინფექციური სეჩითაა დაავადებული ბიუროკრატეული სმეკმას კაობში შესირუტავს განეურეველად ემუღა დედამიწახე მცხოერებთ. ამით ხახიკვიღლი განახენი გამოაქეს პინსონს ხეენი პღანეცხისათვის, რომელიც მისი ახრით ხაბოღლიღ განწირულია.

მაგალითების ხეკერღისიეღღერმა კვეღეკამ გამოავღისნა ახალი სტიღისტიკური ნომინაცია, რომელიც ვერდინობა არა ერთ, არამედ რამღენიმე მნიშვნელობის ერთეერთობას ერთდროულად. ახეთ მაკოორდინირებულ ხემსას რიღელი კოგნიტიური კონტექტი ეწოდება და მისი არსებობა საინტიერესო მოვღენნაა არა მხოლოდ სტიღისტიკური ნომინაციის თეღლსახსრისით, არამედ ტექსტის ინტერპრეტაციისა და კოგნიტიურ ღინგვისტიკისთეხსაც. ვინაიდან რამღენიმე ხემსის ერთდროული აქენტირება წარმოშობს ინფორმაციულ პოტენციღლს თეით ხამეცნიერო ტერმინისთეხსაც. ტერმინოლოგიური მნიშვნელობის გადაახრების პროეკსი, რომელიც დამოკიდებულია კონტექსტსუ ანალოგიურთა იმ ახროენების პროეკსებისა, რომელიც მიმღანარეობს არა მხოლოდ ადრეხატის, არამედ ადრეხანტის, ანუ კოპქინიკანტებს შორის, მწერღლსა და მკითხველს შორის.

თავი 2.3. უცხოური ენები კონცეპტუალური სწავლების პორცესში

*"მით ვისწავლებთა მოგვეცეს
შერთევა ხეხი მწეობრთა წეობისა"
რეხიავეელი*

ინგლისური ენის სწავლების მეოთღიკა დიდი კვლიღებუბის ხღვარხეა. ვინაიდან შესაიღებელია უახღეხი მეცნიერული მონაკემების გამოეენება ადამიანის ტეინის შესახებ სსეღადახსევა მეცნიერული დისციპღინებიდან. ახეთ ინტერდისციპ-

ღონარულ მონაცემებს გააჩნიათ საქმის პოტენცია გარკვეულ
ლი გავლენა მოასწავს ხელისუფლების მეთოდებზე ადვოკატურა-
ში მუშაობისას. ცნობილია, რომ მედისო და უწყვეტი ხელ-
ფასის პროცესი უფრო მეტად ანეითარებს და ხეველავ ადამი-
ანის ტვიჩის ქედლებს. ვიდრე ინტელექტუალური პასივიობა
და უმოქმედობა. მედისოვად აქტიური ტვიჩის უჯრედები დიდ-
სანის ინარუნებს გამტრიახი და ხხარტი ახროვნების უნარს.
ამდომ იგი მედისოვად რნება ასადგახრდა და ხინტერესო
ხაერთიერთოდ. მასწავლებელს შეუძლია ამ პოტენციის გამო-
ყენებით უხრუნველყოს როელი ხაგანმანათლებლო პრობლე-
მების გადაჭრა უადრესად ინფორმირებულად და კორდინი-
რებულად. მას ერთი დიდი და მეტად ხაველისხმო პროვი-
ლეკია გააჩნია — ხიჯევის მსახერის როლი, ვინაიდან ამ
ხიჯევის გამხიარებელი და გამაერცელებელია. მან უნდა გაუ-
ხიაროს ხეუდენტის ის ხიდექლო, რომელიც ხიჯეებში და
მთო ერთმანეთთან შეკავშირებაშია დაყარული. ამის გამო
მასწავლებელს სშირად მქადაუბელს, მოდერარს ადარებენ.
შიხი ქადაუბა ხიჯეით მოპოუბულ ინფორმაციას შეუქება.
ის უხიარებს მსმენელს არა მარტო ხაკუთრთე თბიქტურ
შიხარისს, ანუ ხიჯევის დექსიკურ მნიშვნელობას, არამედ
შიხ სელდშიხარობახაც, ანუ შიხ პოტენციურ შესაძლებ-
ლობებს. მასწავლებელი ხიჯეით და მასში ხადებელი ექს-
ლიციტური თუ იმპლიციტური ინფორმაციით თავის მსმენელს
მოდერარეს სელიერი განეითარების გხახე, ამ შემთხვევაში
მასწავლებელი სელიერ მოდერად წარმოსდგება, ვინაიდან
წართელთა ახროვნების განეითარების წინააღმდეგობებით
აღხახეუ როელ პროცესებში.

მე-20 ხაექქნის მოქნახე ასადი მოთხივნება მასწავლებ-
ლის წინაშე, რადგან ის ხელება 21-ე ხაექქნის ხეუდენტის,
რომელსაც; სელი მოუწეება მეტად დახეველი ინფორმაციის
უდიდეს ხაშეადებებზე. გასაგებია, რომ ხეუდენტი მასწავ-
ლებლისაგან მოითხოვს არა მარტო ფაქტებისა და პრინციპ-

---

¹ ხიჯევის ხაერთი მნიშვნელობა შიხი ძროთავი მნიშვნელობის თბიქტურ
შიხარისს ეო ხაკუთრთე მნიშვნელობა და ინფორმაციული (ახრობრთე) პო-
ციეცადი. მნიშვნელობის თბიქტურ შიხარისს ეო შეადარეს ექლო ის ცოდნა
აღხახიში ხაქნის შესახებ, რომელიც; ასო თუ იმ ენის მელდობლებს აქეო და
რომელითა რეალობელია სელება ერთობად ან ხაწად ხაწად ახრობრთე ხსიქ-
ქელი ქიქების-ს. ის. Сентерберг Н.В. Лекционная семантика английского
языка, XI. 1984

ბის ცოდნას, რომლის მიუხედავად თუთიანაც შეუძლია ინტერ-
ნეტის მსოფლიო ქსელის წყალობით, არამედ ხიტეიით გა-
მაწვეული ეხიციციკერ-შეხვედებით საიუწყებლო გასსნას,
ეძიებური ინფორმაციის გაზიარებას, ასეთის ხიტეიამ უნდა
მათქნისთვის მისი წარმოდგენების და აზრების ქსიციური
სამართ, რათა განწმენდილი და ორგანიზებული შეუერთდეს
კომიორ წყობას.

თახე პეტირის წამრომში გასაგებად ეკითხელობით, რომ
ღმერთის ადამიანს მიანიჭა "ხიტეიით" - ღიფისი, ეითარც მის-
ნაგანი გუფისხნის, რომელიც მხეგესად იმ ქესის, რომელიც
ექნის ღირებულებას განსაზღვრავს, ეხმარება კაცს თავისი
ზრახვებისა და წამოქმედარის შეფასებაში და ახად მორა-
ღურ ხობრეუქე აქენებს ადამიანს, მას თუთიან შეუძლია გა-
ნიცადის და შეეგნის იდეალისგან დაცილება, რადგან დგახ
რა ზეგრონიზად სამართოა მოჯნახე, აერთიანებს მათ ერთ
მოქლად, ამშია ადამიანის კომიორი დანიშნულება - თეა
შეამაველი ზეჯახა და მიწას შეა, მისი საშეაღებით სორ-
ციუღლება კეკშირი იდეალურსა და მატერიალურს შორის,
ინტერეუღსა და წარმოსახეით, აბსტრაქციუღს შორის.

ღღეს უცხო ენის სწავლება განიხილება არა მარტო რი-
გორც დარგთაშორისი დისციპლინა (ხადაც სოფადი ენათმეც-
ნიერება ხევეღლებული კომპონენტი), არამედ რიგორც სა-
სოფადობრივი საქმიანობა, რომელიც ტარდება ერთნაირი
ინტერესების მქონე კოლექციეში, მასწავლებელი, რომელიც
ამ ხერვისის მიმწოდებელი და უზრუნველმყოფელია, უნდა
იციზოდეს თავისი მიმსმარებლის სურვილებს და გენებ-
განწოდებებს, ასევე მათ შეფასებას ასეთი სამსახურისათ-
ვის.

ინსტიტუცი, რომელსაც მიმსმარებელი ძეგს ეერადღების
ყოქესში, ამ სამსახურს წარმართავს მისი მიმსმარებლის
შთისეუნებისა და მიზნების გათვალისწინებით, არეგული-
რებს და აკონტროლებს მისი მიზნების წარმატებით შესრუ-
ლებას, თუთიანევე, თე ხაქირი ხდება, მეისევე შემოაქვს სათა-
ნადი ცუღიღებები და ხოსღენი ხასწავლი პროექსში.

რას თიფლისწინების სწავლება უმადღეს ხასწავლებელში,
მიზრდიღ აუღიტორიანთან? ეს არის ერთიერთაქციერი პრო-
ციხი, ხადაც მასწავლებელი არ გევეღსიხება ეთეღსიმციღენე
ბრძენად კათედრაზე, არამედ ხეეღენტიად დამხმარე და მეგ-
სურთა: პარტიორი, მოამსაგე და მრნეველი მათ საქმიანობაში,

რომლის საბოლოო შედეგია ზიარება შინაარსიან გამოსწეულ ცოდნა გრძელვადიანი ცვლილებები ამ თუ ამ სფეროში: უნივერსალურ ფასეულობებსა და ცივილური ქვეყის თაობა-სე.

საქმენეთა გამოცდილება გვინებებს, რომ იდეა, რომელიც ცდილობს მოახლოდეს ჰემარტიკებს, ეპოქალური მოედუნაა. ყოველ დროს მოაქვს ახალი, მოაქვს ის, რაც ადამიანის ცნობიერებამ უნდა შეისისხდხირვის და მიიღოს. ასეთ ხიხლვდ გვეხახება ხიტევის ყოელსმომცელი ესთეტიურ-კოგნიტიური ფუნქცია მასწავლებლის შემოქმედებში. კინადან ენის შესწავლა არამირდაპირი გაცებით ცნობიერების შესწავლასაც გულისხმობს. ამიტომ ხიტევის ესთეტიური შემოქმენება ხელს უწეობს ადამიანის ცნობიერების სამოყალიბებასაც. აზროვნებამ ამ რთულ პროცესში მასწავლებელს არ ევადება და ვერც შესხლებს ენის რთული დექსიკური მარაგი შესწავლის ან გადასცეს სტუდენტებს. მოავარი ამოცანაა სტუდენტე გახდეს მინაწილე და საებას აზროვნების ხამტეველო ქმედებში. ბუნებრივია, უნდა გავთავალისწინოთ სტუდენტის ცოდნა-გამოცდილება და ინტერესები. იმსახეის, რომ ბოლომდე შეინარჩუნოს მხმენელის აქტიური ინტერესი, მასწავლებელი ხშირად საგონებელში ვარდება თუ რა მასხლა შეიტანოს, როგორი სახელმძღვანელო უფრო თახადროულია და ა.შ. არის თუ არა მასხლა დატვიროული აზრობრივად, მეტნიერულია და ამავე დროს ინტერესის აღმძერული და დამაფიქრებელი. ამ დროს არ ხდება ტექსტის ან ხიტევის და ხიტევისთმეთანხმების მექანიკური დამახხიერება. ყოველი ტექსტი შეიცავს ამ ძირითად ხიტევა - კონცეპტს, რომლის გამოფრეას რთული ტექსტი ემსახურება. ასეთი ხიტევის მოვლა-პატრონობა უნდა შექდოს მასწავლებელ-სტუდენტის ერთიერთობამ.

ხიტევის ესთეტიურ-შემოქმენებითი ფუნქციის დადგენა ნიშნავს, არა მარტო ამ ხიტევის შინაარსობრიუ-ფაქტობრივი ინფორმაციის ამოკრებას ტექსტში, არამედ მისი შინაარსობრიუ-კონცეპტუალური ინფორმაციის პოტენციალის დადგენას რთული ტექსტის გათავალისწინებით. როგორც უკვე ითქვა, ხიტევა ავლენს უხახდერობის კატეგორიას მსატვერულ ტექსტში, რომელიც მდგომარეობს ამ ხიტევის სხეადხახვა მნიშვნელობათა ერთდროულ რეალისხაციაში. ამიტომ პოლიხემანტური ანუ მრავალმნიშვნელოანი ხიტევა ერთგვარ გახა-

ღებს წარმოსდგენს აქტიური შემოქმედებითი პროცესის დროს. როდესაც მონაარსობრივად დატვირთული სიტუაცია მოქლოდნელად იქცევა მიუღი ტექსტის ხიშვითურ კონცეპტად, იგი თავისი დიქსიკონარ-სემანტიკური მნიშვნელობებით დრამა ვეხვადგებულ შესას მოგვავიანებს. ასეთი სიტუაცია-კონცეპტი ან მეტაფორული ინტეგრადი ერთდროელობის ხიშვლტანურ ბერეხში ასევეს აქტიროსიუელ ხანავიქრს. რომლის სწორი წყობა შემოქმედებით პროცესს გულისხმობს მკოთსეულის მხრიდანაც. ამ პროცესში მონაწილეობა და სტუდენტის გა-მოწვევა სწავლების ძირითად პრინციპად ითვლება, რადგან ამ დროს მქსანიკური დამახსოვრების ხანაცველად სიტუაციის გაახრებულ, ხანგრძლივ შემქცნებაშიან გვაქვს ხაქმე.

ერთ-ერთი ამერიკელი მეოთხეტი ათრეხ სტოდარტი სწორად შენიშნავს "We learn to do neither by thinking nor by doing, we learn to do by thinking about what we are doing" (როცა რაიმეს კეთებას ესწავლობთ, ეს არც ფიქრით, არც კეთებით არ მოხერხდება, არამედ ფიქრით იმაზე, თუ რას ვაკეთებთ). ცხადია, გონების აქტიურობაზე და შემოქმედებით ახროვნებაზეა საკბარი. იგივე ახრს ვთავახობ და მეორე ამერიკელი გან-მანათლებელი ბენჯამინ ფრანკლინი "Tell me and I forget, teach me and I remember, involve me and I learn" ("თუ მეტყვი დამავიწყდება, თუ მასწავლი - დავიხსოვებ, მაგრამ თუ დამახაქმებ - დავისწავლი"). ეს დამახქმება-მონაწილეობა ახრობრივ-შემქცნებით პროცესში შემქცლია გამოიწვიოს სიტუაცია-მეტაფორამ ტექსტში, რომელსაც ახალი ხახელებით კოგნიტიურ მეტაფორასაც ეწოდებენ და კოგნიციის მატარებლად მიიხეიენ უნდა აღნიშნოს, რომ ამ მხრივ დამახკრებელი ხაბუთები და დიდი წვლილი ვაიდი კოგნიტიურმა დინამიკიკამ და კერძოდ, კოგნიტიურმა ხემანტიკამ, რომლის ფორმულირება როგორც "ემპირიული, ექსპლიციტი-

---

სიტუაცია "კოგნიაცია", რომელიც ვადმიოსი სიტუაცია-სიტუაცია (ანგლისური ცენტრალური სიტუაცია კოგნიტიურ მეტაფორებაში და ხახელებია დამოხერი ენისა "cognito" "cognato" აღნიშნავს "ავქსის" და "შემქცნებას" ასე როგორც ცოდნის შექნას, ასევე მის ხიშვითი შედეგს უფრო ხეხვად ის გულისხმობს სხვადასხვა მნიშვნელობების კარმითიულ თანახრებობას ინფორმაციის შექნას და მის ვადამქცნებას. ეს უკახსხეული მიმდინარეობს ადამიანის ცენტრალურ სერეულ სიხეხობში და წარმოსდგენს მეტაფორურ რეპრეზენტიაციის სხვადასხვა ხახობ სიკო, ურთიბი, სეხარი და ამ ასევე გულისხმობს მათ შექნასეა მახხერებაში, რათა სიტუაციის შემოსეუვაში კვლავ იქნეს ვახხერებელი და ვადამქცნებელი (კეპროსი კოვა 1996).

რო, სუბიექტურად დამსჯებელი (fossilised) კონცეპტუალური თეორიაა მნიშვნელობის შესახებ". ამ დროს გასათვალისწინებელია, რომ ხიტევის ან სიტყვათშეთანხმების მნიშვნელობა არ დაიქვანება სიტყვაციის თბიქტურ-ფაქტობრივ მსახსიათებლადე. მთავარია რაკერის, რომელსაც ირნევის კონცეპტუალისატორი ამ სიტყვაციის აღქრისა და მის მეტაფორულად დახერათსატებისათვის.

ბენებრთია, უცხო ენების სწავლების პროგრამს დიდ ადვოტს უნდა უომობდეს სიტყვა-კონცეპტების ან მრავალმნიშვნელოანი სიტყვის კოვიციას ტექსტში, მის მეტაფორულ, მეტონიმურ შედარებას და სიტყვის ინფორმაციული პოტენციოს დაღვენას. ასეთი სიტყვის კოვიციის დაღვენა გუთავაზობს მოტივირებულ საფეიქელს უცხო ენის შესწავლის საქმეში. მიმდინარებს არა მარტო სიტყვის შეთვისება, არამედ მსხთან ადაპტაცია-შეგუება. ადაპტაციის ხარისხი ტექსტდან ასედა ინფორმაციის ამოღების პირდაპირ პროპორციულია. გამოთქეათა ორი პროცესის ინტეგრაცია: სწავლება ფიქრის და ფიქრი სწავლებაზე ეს დინამიკური პროცესები კონკრეტულიდან აბსტრაქტულისაკენ მიმრათბაა. უნივერსალური ცნებებისა და კონცეპტების გამოყურა-ინტერპრეტაციაა, რომელსაც აეთარებს ასრუენების უნარ-ჩეეებს, ყურადღების კონცენტრაციის უნარს. სელს უწყობს მსხსიერობის გაქმყოფებას, მოსმენის, კთისეის და დაპარაკის ჩეეების გამომუშავების ქელტერას.

ამსხთან დაკავშირებით, სინტერესოა ბოსტონის უნივერსიტეტის პროფესორის თომას ანჯელოს მიერ შემოთავაზებული უცხო ენის სწავლების თხზვანსომიღებთან საფეხური:

I - დეკლარაციული განსომიღება (Learning What), ყველაზე გავრცელებული განსომიღებაა ფაქტებისა და პრინციპების ცოდნა - დასახელებას ველისხმობს.

II პროცედურული განსომიღება (Learning know how), როდესაც ფაქტების ცოდნა არ არის საკმარისი და უმაღლეს საფეხურზე სწავლებისას საჭირო ხდება პროცედურული სწავლება მსჯელობის, წერისა და დაპარაკის უნარ-ჩეეების გათვალისწინებით.

III - განსომიღება სწავლების პირობებს ეხება (Learning when and where); თუმცა ეს განსომიღება ყველაზე ნაკლებად ექსპლიცირებული და შესწავლია, იგი მაინც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სწავლებისას. ამ საფეხურზე შესწავლება

ლოცვად მიხედმოყრილი გრავლს შევედრები

ოგი ვინც მიყვარდა დიდი ხივეარულით,

ყვრობით დაიფარე — ამას გვევედრები.

ტანჯვა — განსაცდელში თვალნი მიურიდენ,

სული მოუკლინე ისევ შენმიერი,

დილა გაუთენე ისევ ცოურიდან,

— სული უმანკოთა მიეც მშვენიერი.

ხანმა უნდობარმა, გ'ხა რომ შეეღება,

უხვად მოიტანა ხისხლი და ცხედრები,

მსაფრი ქარტყხილი მას ნუ შეეხება,

მსუო თიბათეისა, ამას გვევედრები.

ასეთ სიტყვა — კონცეპტად “გრაალი” და შემდეგ კი დეჟ-
ისი ყრვიმი “მსუო თიბათეისა” გვეკლინება, რომელიც ასრუ-
ლებს სათაურის როლს და ავტორისეული ჩანაფიქრის წვდო-
მის გახადებს.

“გრაალი” გარდა იმის, რომ ნაწარმებისთვის არა
მარტო შინაარსობრივ ფოკუსს წარმოადგენს, ამავე დროს
ავტორის მსოფლხედვაცაა; ის გვეკლინება მაკავშირებელ
რგოლად ახალ და ძველ, წარმართულ და ქრისტიანულ კულ-
ტურებს შორის ადამიანის არსებობის საზრისის გასაშუქებ-
ლად. კულტურათა შორის დიალოგი და მათი განმასხვავებუ-
ლი ნიშნების დანახვა კიდევ ერთი წინგადადგმული ნაბიჯია
სიტყვით მიღებული ინფორმაციის გადამუშავებისას ენის
სწავლების მალალ საფეხურზე.

---

* აღსანიშნავია, რომ ქართველი მარომადილებელ ქრისტიანული მოსღერ-
ბისათვის სიტყვა გრაალი და მისი ფენომენი უცხოა. თუმცა ის მოიხსენიება იმ
ისტორიულ დოკუმენტ-გადმოცემასთან, რომელიც გვაქვს, რომ გუარცმისას
ქრისტეს კვართი თუო წამოღებული და დამარხული სვეტიცხოვლის ტაძარში.
აქლან გამომდინარე, სვეტიცხოვლი გრაალის ტომად მოიხსენიება გერმანელი
მეცნიერის აერმან ფონ სეკრტის მიერ. ინგლისურ ცნობარში ასეუ განმარტებას
კეთსიულობთ “გრაალსე”; გრაალი სერმეხტისაგან გამოყოფილი თასია,
რომელიც საიოქმლო სერობის დროს ქრისტეს აქონდა ხელი. შესდეგ ამ თასში
თსებ არმსათიელსა მაცხოვრის ხისხლი შეგროეა და თასი ბრეტანოში წაღო
მეველდ მონიასილეატის შიასე. სადაც რაინდ ტიტურელის მიერ ბრწინილე
ტაძარი იქნა აგებლი. ამ თქმულებასე დაერნობით შეიქმნა მითი გრაალის
სეცური სასეფის შესახებ ფრანგულ და გერმანულ ლიტერატურაში. ხოლო
1846-47 წლებში რასარდ ვაგნერი ქმნის თეორა “პარციფალს”. ვაგნერის თეორის
შობაგლედილებსე ნაწარმობების მიული ციკლია აგებული არა მარტო
ეფრთხულ სიმონლისტურ ლიტერატურაში, არამედ ქართულ ლიტერატურაშიც,
სადაც პირველად გრაალი გესღება კ. ტაბიის ლექსებში: “მსუო თიბათეისა”,
“ანგვლოსის ეკორა გრული აერგამერტი” და შემდეგ ვრ. რომაქიძის მიესაში
“გრაალის მცეღანი”.

დაუკლებრენდეთ მოქვეანთ მსგავსათს ილუქტრაციას პროცედურული სწავლების თვალსაწიერიდან და ჩაეკვრძოდეთ მარკირებელი სიტყვების ფუნქციონირებას.

„გრაალი“-ს ინტორიულად განუთარებელი მნიშენელობები ინგლისურ ლექსიკონებში. შემდეგი ხახოთა განლაგება:

გრაალი რიგორც 1. ბარბისი, თახი; 2. რახნდელი ძიების საგანი; 3. არტურის მრგვალი მსგავსი რახნდია მისია გრაალის მოძიება - დაკვიხათის; 4. ხანგრძლივი და დაუდალავი ძიების საგანი; 5. ხელთერი გარდაქმნისა და სიბრძნის შექმნის ხიმბოლო.

ამრიგად, ხამჯაროს აღქმის ხიმბოლო-მითი „გრაალი“ ის პოლიფონიაა, რომელიც აერთიანებს ინტორიული ცვლილებებით მიღებული სიტყვის სხვადასხვა მნიშენელობებს ერთ კომპლექსურ განცდაში. ამ დროს არც ერთი ხმა-მნიშენელობა არ ინშობა, არ იკარგება, პირიქით, თითოეულს თავისი დამოუკიდებელი უფლება და ღირებულება გაახნია, რომელიც აღნიშნული სიტყვის ინტეგრალურ აღქმაში გამოშექლება.

ეურადღებას იპერთბს ლექსის რიტმული ორგანიზაცია. პოეზიაში რიტმის რეალიზაცია ხდება ბგერითი ერთეულების მონაცვლეობით, როცა აქცენტი ეთდება ამ თუ იმ ბგერას და მისი გამეორებით აეტარი აღწევს მეხიკალურ კეთილხმოვანებას. მეხიკალობა ლექსის უნიკალური პარამეტრია და იგი იქცევა ლექსის მამობრავებელ ძალად მხოლოდ მაშინ, როცა ის ინტეგრირებულია მის ძირითად მინაარსობრივ კონცეპტად. ეს პარამონიული შერწყმა თავის მხრივ განსახლურაჟს ტექსტის ხიმბრთივ კომპოზიციას: სტროფი I ძიმური მამბრთვა - დიღების მეტეველება, სტროფი II დიღალი - კედრება, სტროფი III შენდობა - აღხარება.

ანალიზმა გვიჩვენა, რომ არც კომპოზიციური და არც მეხიკალური პარამეტრები არ დომინირებს ლექსის მინაარსში. პირიქით, მათი ხელაუნერობა მინაარსობრივ ასპექტს, სიტყვის ხემანტიკური სტრუქტურის რეალიზაციას ემხახერება. ამიტომ დინკაო-სტილისტიკური ანალიზის დროს ეურადღება ეთმობა ბგერათა ფონეტიკურ და შემდეგ ხემანტიკურ კლასიფიკაციას. ხეუნს შემოსევევაში ევეფონიური მხარე ესება სტრიქონულ გარე რითმების ჯვარედინ გამეორებას და შიდა რითმებში ხინორული ბგერების ხიასმატურ მონაცვლეობას: რღანამ და ბგერათა შეთანსება გრ, დრ, ფრ, ვრ, ღრ, ენ, ერ.

ქმ. ან, დღ. ეს ბგერები სტილისტურად მარკირებულა და აუტორის მიერ ლექსის ძირითად ბგერით თემად არის მიჩნეული, რომელიც თავის შხრივ, სიმბოლურად უკავშირდება ლექსის შინაარსობრივ მხარეს. ეს ის ბგერითი კომპლექსია, რომელსაც ეყრდნობა ტაემის რიტმი და უკავშირდება ტექსტის მიღმა არსებულ, არაექსპლიციტურულ ინფორმაციას – გრაფიკის მისტერიას.

მუხიკალური რიტმი, რომელიც პირველ სტროფშია, ზეარსისადმი მიმართუა – პიმურ ეედრებაზე მიგვანიშნებს (ბჭკარული გარე რითმი: “შეედრები – გვეედრები” მონაცველობს დარღვეულ რითმიან, რომელიც მყოფ სტროფში კვლავ აღდგება “შენმიერი – მშეეიერი”, “მოურიდენ” - ციურიდან), ხოლო მესამე სტროფში შენდება გადადის აღსარებაში (“ცხედრები – სისხლი, რომ შეელება – ნუ შეეება”). კეშირი ფორმასა და ახრს შორის როგორც წესი სინტაქსურ – მორფოლოგიურად ხორციელდება. პირველი სტროფის გრამატიკული დრო სტილისტურად მარკირებულია. “მიეკარდა” – ნამყო წვეკცილს “სინანულის” სემა შემოძეავს ხაერთო კონკეპტუალურ გააზრებაში; მიჯნური ქელის პიროენება არაა ექსპლიციტური სათანადო ენობრივი ნიშნით, ნაცეალსახელი “იგი” (III პირის მხოლობითი რიცხვის კატაფორელი ხმარება) მიგვანიშნებს რეფერენტის ბუნდოვან არსზე: იგი – საეეარელი არსება, თუ იგი – უმაღლესი სიკეთე ან იგი – საეეარელი სამშობლო ან ეველა ერთად. ეედრების გამომხატველი ბრძანებითი კილო ზმნებში: “დაიფარე, მიურიდენ, მიუველინე, გაუთენე” გრაფიკით ურთიერთობაში წარმომობს ახალ კონტატიურ თემას: სიკვდილით სიცოცხლის გადარსენის უმაღლესი გრძნობა, რომელიც სხვა შორეულ ასოციაციებთან ერთად საქართველოში დიონისეს კულტის მისტერიის არსებობის ასოციაციასაც იწვევს – მსხვერპლისა და მწირველის რიტუალი.

საკრალურ ცოდნას ნაზიარებ პოეტთა ბაგეთაგან წარმოქმული რაიმე ბუნდოვანი, გაურკვეველი, უხაზდროების გამომხატველი სიტყვის გამოყვრა ხშირად მთელ თაობებს მოიცავს; ეს მათი დტოდეაა საკუთარი ხელეერი სამეაროს მსხაახლოებლად ეოკლისშემდეგ მთლიან უსასრულობასთან, დაფარულის განცხადება, დაუფარაობა, შინაგანი ეგზისტენციალური თავისუფლების რეალიზაცია.

ღექხი “შხეო თიბათეისა” გრაალის მისტერია გახლავო. ეს არის ღოცეა ზაღის წინაშე ადამიანების სულის გადასარუნება და ამ ღოცეაში თუთ მაცხოვარია შეხედი. “შხეო თიბათეისა” ახალი ხიარების მისტერიაა: თუთიშეწირვა, ზაქუთარი ხიხხის თუთიგადება, ცეცხლზე წვა და ფიხიკური ხიქვითი ახალი ხიციცხლის აღორძინება ანუ სულოური რეკონსტრუქცია.

ინტერკულტურული სპეციფიკით გამოწვეული სიროქლეფი, განსაკუთრებით ღექხის თარგმნისხის ინენს თავს, შესაბამისი დინამიკური ექვივალენტების მოძებნისას.

საღვთსტრაციოდ მოგვეყვს ლიკავის ენივერსიტეტის, პროფესორის კეეინ ტეეტის მიერ შესრულებული ინგლისური ტექსტი. ენახით თუ როგორ ხდება შესამცენებელი ხიჯეის ადამპტური გარდასახვა მეორე ენის კულტურაში და რამდენად ადეკვატური ექვივალენტია მოძებნილი მთარგმნელთან.

Sun of haying month, sun of haying month

I kneel deep in prayer, like a Grail – knight here.

That one whom I loved deeply, with great love,

Shelter in your wings, this I pray of you.

When misfortune comes, turn your eyes from her,

Touch her soul instead, make her whole again.

Morning bring to her, light from heaven above

Bring her peace once more, blessed unspottedness.

When in troubled times she must walk a path

Red with dead men's gore, history's victims – blood

May she be untouched by the whirlwind's force.

Sun of haying – month, this I pray of you.

ღექხის მთხარსობრივი ამოხაჯელია ზაქუისი სტრიქონი, რაღვას ზათაუმ და პირველ სტრიქონში ექვე არსებობს მოქული ღექხი პოეტნიკურად რომელიც აშუქებს ნაწარმოების ძირითად არსს “ღოცეად შეხელმოყრილი გრაალს შექვედრება”. თარგმანში გადმოტანილია სტილისტური შედარებით – “like a Grail - knight” (ეით გრაალის რაინდი). ხიჯეა გრაალი გადმოტანილია რაინდთან შედარებით, მაშინ როდესაც ქართული კულტურისათვის გრაალი წმინდა ბარძიმის ტოლფასია. აქ ზაქუე ვეაქვს კულტურათა შეპირიპირებულ კონტაქტთან, ანუ ეველა თავისი კულტურის სამრეკლოდან სხილაეს ამ მრავალმნიშვნელიან ხიჯეას. წეენი თვალზარისით, ეს კონსტიტური შეტაფორა, იდენტიფიკატორის ფუნქციით

ორიგინალში გვაუწყებს, რომ თვით მლოცველი ღებულობს წმინდა გრაალის თახის ფორმას, რითაც ჯვარცმის პროცესის ასოციაციის წინ წამოწევა ხდება მკითხველის ცნობიერებაში.

ეს მლოცველი, მსხვერპლად მიტანილი პოეტია (პიპერბოლური მეტაფორით თვით მაცხოვარია), რომელიც ჯვარცმისას სხვისთვის ღოცულობს. უფრო მეტიც, მარადიულობას ამგვარად ნაწიარები პოეტი ზიარების ახალ მისტიკიას გვთავაზობს (მე-5 მნიშვნელობა - სულიერი რეგენერაცია); ეს იგივეა რაც საკუთარი ფიზიკური ტანჯვისა და სულის ტკივილის ხარჯზე მოპოვებული განწმენდილი სამყაროს რაინდული ბოძება სხვისთვის. ეს ქართული კაცის ხასიათის გამოხატულებაა - სხვისთვის საკუთარი თავის შეწირვა, რომელიც ქართული კულტურისა და გენის დამახასიათებელი ფენომენია, თუმცა გაუგებარია უცხოელისთვის.

ასევე დასაზუსტებელია "თვალნი მიურიდენ", რომელიც ინგლისურში ეკურს "turn your eyes" (თვალნი აარიდე შენ მას) და არა "თვალნი მიურიდენ" ე.ი. მას ნუ განაცდევინებ, როგორც ორიგინალშია.

ღექსის პირველი ბჭკარი, რომელიც სათაურის როლსაც ასრულებს, გვაწვდის უმადლესი ღვთაების - მზის სახეს, - რომელიც თავის არქაულ მსაზღვრელთან "თბათვისას"-თან ერთად ორჯერ მკორდება. ასეთი სათაურ-საწყისი გამოყოფს რა ნაწარმოების თემას, განაპირობებს ტექსტის სტრუქტურასაც. ხოლო ემფატურობა, რომელიც თავისთავად გამეორებადობაში მეღაენდება, წოდებითი ბრუნვა-მიმართვით კიდევ უფრო ძლიერდება. აღნიშნული შესიტყვების კვლავ გამეორება ბოლო ბჭკარში ქმნის ფრეიმს ე.წ. სტილისტურ წარსოს. სტილისტური წარსო პოეტის ძლიერ გათვითცნობიერებული ემოციური დატვირთვის ნიშანია. ამადღებულ ღოცვის, ექსტაზის, რელიგიურობისა და ნათელმხილველობის საოცრად სრულყოფილი გამოხატვია. ასეთი სტილისტური ემფაზა მიგვანიშნებს მზის ღვთაებრივ, მაცოცხლებელ ძალაზე; პიმნური მიმართვა კი დიდების მეტყველებაზე აღნიშნულ ღექსში მზის ხატის ისტორიული მნიშვნელობის მრავალსახეობა დასაწყისშივე საცნაური ხდება: 1.მზე - სიცოცხლის მომცემი, ნაყოფიერი, ცხოველმყოფელი; 2.მზე - კოსმოური, ასტრალური სხეული; 3.მზე - მშვენიერება; 4.მზე - ივლი-

ხისა სიკვდილის მომგერიელი, მცხენებარე; 5. მზე - ზემოაღ-
მერთი, ყოველსიმკმდე, მზე ხომართლისა ქრისტე დმერთთა
ქართულ მკრდობაში, 6. მზე - მიუგერძელობა და დღევრძე-
ლობა ქართული კვლტურის დამსახვითებელი სიტყვა, კახ-
მელობა.

ტრადიციულად მისი თემა არის მიჯვდომლობის განცდა
ქართულ ცნობიერებაში, ისევე როგორც მსხვ ვერ უსწორებს
კაცთ თეფის, ასევე შეუქმლებელია სიღული დმერთის დანახ-
ვა და თეფის გასწორება, გაღაქციონი მსხვ თეფებს ჰემ-
მართებდათ, ნათელთან, მარადიულობასთან და სრულ-
ბასთან.

მზე გაღაქციონისთვის მოაგონების წყაროა; მისკენაა მი-
მართული მოუტის ახროვნების ყველა ძაფი, რათა მკითხველ-
მა მოღაიხად გაითავისოს, შეიგრძნოს მისი მნიშვნელობა
რელიგიასა და ხერო ცხოვრებაშიც; რათა ჩახწვეს ქრო-
ველია წარმართული რიტუალის სიღრმეს, ცმკვა-როკით
რომ ყველებიღენ მისი ამოხვლას; დაბოლოს, ხაქართველი
მისი ნიშნითაა ცნობილი; მზეა გამოხატული გველათის ტაძ-
რის შესახველში; ამ ხმბოლოდანი ამოღის ყველა ასო ქარ-
თულ ანბანში, რომელშიც წინარე ისტორიული პერიოდის
მოული მისტერიაა დაფარული, ქართველისათვის მხოერი
ცხოვრება და ყოფა - გაბეული ცხოვრებაა; მხოერად განა-
ნიქო, მწორად ხარჯო, ანუ უხახვეროდ მიწიყ გასცე; რო-
გორც კი ხარჯვა დახახვერული ხლება ანუ ანგარიშია, ის
სიღენწის ტოლფას აქტად ეხახება ქართველ კაცს, ისევე დავე-
ხესხებით რესთაველს „რასაცა გახცემ შენია, რაც არა და-
ქარველია“.

განუხახვერელობის ენტროპიული განწმობლების ცნება
აადმიანის ქვეყასა და სიტყვაში ქართველისათვის ცხოვრე-
ბის არხის შენარჩუნების აუცილებელ ყოველმერტაო გველათი-
ბა ამტომია, რომ ქართველი, რომელიც კატეცს მოავებდა და
კვლავ მოავებს ხეცორ ბრწინეალებას, განწმენდილი მიღის
ხაქათდან.

ამგვარად, მზე უბრალო კოსმორი სავანი არ არის ქარო-
ველი კაცისთვის, ის ქრისტე - დმერთია, ხაქართველის გე-

თუ (ა) პრეპიქსი ქროკანში „ვის“ და „უკუღმართის“ აღმნიშვნელია სიტყვებ-
ში: ბრელი, ბრელი, ბრელი, ბრელი, ბრელი, ბრელი, ბრელი და ა.შ. რა-
მელიც; შეესაბამება ინგლისურ „evil“ ს ჰეერბათობითაც; და სემბოლიკითაც;

ლია - პირველხატი და თაურფენობენი. მ'ის და მიწის შერწყმა მხოლოდ აქ, საქართველოში ხდება სრულყოფილად.

ქართულ პოეზიაში ნახსენები გრაალი განსხვავდება ირ-სებ არიმათიელის გრაალისაგან უფრო მეტი ხატოვნებით, რადგან ის მსესთანაა ნაზიარები და მსოური ცხოვრებითაა გამდიდრებული. ამიტომ იღწვის გადაქტიონი ქართული გრა-ალის შემეცნებისათვის და მისი მზაობა ჯვარცმისათვის გა-საგები ხდება.

ის, ვისაც ძაღუქს შეიცნოს გრაალის სიმბოლური ჭკმმა-რიტება, როგორც ღუკუნებში და თქმულებშია მოცემული მთელი მისი ღრმა აზრობრივი მნიშვნელობებით, ის მოიპო-ვებს ახალ ხიარებას, ახალ შემეცნებას. გრაალის კოგნიციას მიუყვართ სუგრამობად სამეაროში. იმის მიხედვით, თუ რამდენად სრულყოფილად შესისხლხორცებს წყენი ცივილი-ზაცია გრაალის ცნებას და რამდენად ღრმად წელება მის ფესვებს ენაში, იმდენად ძირმაგარი და გადახადისებული. ამობრწინდება იგი ამა სოფელსა ზედა (მნიშვნელობა).

ამგვარად, აღნიშნულ ღუქსში ორი სიტყვა-კონცეპტი - (ძრავალმნიშვნელიანი მსე და გრაალი) გვთავაზობს ახალ სტილისტურ განხომილებას - სიტყვის ინტეგრალურ აღქმას მთელი ტექსტის განყენილობით. ის წარმოაჩენს მოელ მის რაინდულ საზრისს, სიკვდილ-სიცოცხლის ერთდროულ ანტი-თეზას. თითქოს წაშლილია ზღვარი ამა სოფელსა და ზეშთა-სოფელს შორის, ანუ სიკვდილ - სიცოცხლეს შორის.

აქვე კიდევ ერთ თარგმანს წარმოგიდგენთ საილუსტრა-ციოდ ი.ჭავჭავაძის ღუქსი- "გაზაფხული,, რომელიც შესრუ-ლებულია ამერიკელი ქართველოლოგის- კიმ ბრეითუეითის მიერ. განსხვავებით "მსეო თიბათის,, თარგმანისაგან, აღნიშ-ნულ ღუქსში იგრამობა უადრესი ცოდნა და წედობა ქარ-თული ენის ბუნებისა. მთარგმნელი არც პოეტია და არც ღი-ტერატურული პოეზებითაა დაკავებული, თუმცა თანდაყოლი-ლი ადღო ენის ფენომენისა, რომლის შექმნაც შეუძლებელია, უადრესი სიზუსტით და სიევარულით წარმოაჩენს იმ მთავარ სიტყვასა და ფრაზას, რომელიც ფუნქციურ-აღკვერტურია და ბუნებრივად ეღერს ინგლისურ ენაში.

ტყემ მთისა, ყოთოლი,
 აგურ მურცხალიც კვივის,
 ბაღში ვასი თბოლი
 მეტის ღხეხითა ტირის.
 აქვავებულა მდელი,
 აქვავებულა მოები
 გლენ

მაჩულო ხაყვარული,
 შენ როხდა აქვავედენ?

The woods are out in leafy green.
 A robin sings there all day long
 A solitary vine is seen
 Weeping with rapture at the song.
 Flowers bloom on every hand.
 On mountain, meadow, field and

O my beloved native land
 When are you to flower again?

1861 იანვარი, პეტერბურგი.

Tucson, AZ, USA, 1981, July

მთარგმნელს ქართული ენის ხიყვარული და გატაცება 13
 წლის ასაკში აღმოაჩნდა, ქართული ანბანის ნახვის შემდეგ.
 აქედან მიყოლებული, ყოველ ქართულ სიტყვას თუ წიგნს,
 მოწიწებით და ხათუთად ეპურებოდა თვითნასწავლი ქართულ-
 დროლიგი. შეისწავლა ქართული ტრადიციები, სიმღერები და
 მშობლიური განცდა ქართველური ენებისადმი გამოძვლავნდა
 მეტრული, სუანური და ჩრ.კავკასიური ენების კვლევაში.

ეს აღბათ ქართული ენისა და ენის საიდუმლოებით მო-
 ცუელი ფენომენია. შემდგომში ეს ხიყვარული მან თავის
 ქალიშვილსაც გადასცა და ორივე ერთად ჩიკაგოს უნივერსი-
 ტში ქართულ ენას ასწავლიდა. ეს თვალსაჩინო მაგა-
 ლითია ინტერკულტურული ურთიერთობებისა, მეცნიერული
 და საქმიანი კონტაქტების დასამყარებლად. სტუდენტთა გა-
 ნათლებისა და აღზრდის საქმეში. სიტყვით გამოწვეულმა
 ხიყვარულმა არც საზღვრები იცის და არც იდეოლოგია. ასე-
 თი სიტყვა ღაღად დაფრინავს ადამიანების გულის მოხალ-
 ბობად კონტინენტადან კონტინენტზე.

რაც უფრო მეტად მიეითხოვთ სტუდენტებისაგან ასროე-
 ნებას ენის სწავლებისას, უფრო მეტად დასაქმებელი და
 დატვირთული აღმოსნდება იგი ამ პროცესში და უფრო დრმა
 და მიმხიდეული იქნება სწავლება, სოჯერ დაკავლება მო-
 ითხოვს გადაჭარბებულად ნაკლებ ასროენებას. ასე მაგალი-
 თად, სიტყვის ან სიტყვების მექანიკური გამეორება, მნიშვნე-

ლობების სწორი ნასმა-შესაბამისობა; რაც უფრო მეტად მონაწილეობს სტუდენტის დამოუკიდებელი აზროვნება დაეხმოს მის შესრულებისას, მით უფრო იზრდება მისი ინტელექტუალური მანქანების საერთო ჯერადი და ამ დროს უცხო ენის მასწავლებელი აღწევს უმაღლესი მიზნის განხორციელებას - უცხო ენაზე დამოუკიდებელი აზროვნების უნარს. ამით სტუდენტი სწავლობს თავისი სწავლების პროცესის მართვას და ორგანიზაციას. ვეკრძნობთ რა მის ფონურ ცოდნას, რათა უპასუხოს ჩვენს კითხვებს, ამავე დროს ბიძგს ვაძლევთ, რომ სურვილი გაუნჩადეს საკეთარი კითხვის დასმის. ეს უკვე შემოქმედებაა. იწყება პროცესი თვით შემეცნების. იგი თავადვე ასაბუთებს და მეცნიერულად წარმოაჩენს შესრულებული მუშაობის მიმოხილვას, მონაწილეობს მასხალის ორგანიზება-დაგეგმვაში, მიმოხილვასა და შეფასებაში. (სიტყვის აქსეოლოგიური ფუნქცია).

ამრიგად, მხატვრულ ტექსტში სიტყვის ესთეტიურ-შემეცნებითი ფუნქციის დადგენა, უცხო ენების სწავლებისას ზოგად საკაცობრიო მნიშვნელობას იძენს, რადგანაც იგულისხმება ხანგრძლივი ნაღრმაეება, არა მარტო სიტყვის ისტორიულად ნამოყალიბებული მნიშვნელობის განვითარება-ცვლილებებში, არამედ ამ სიტყვის მატარებელი ხალხების კულტურის ისტორიულ ცვლილებებში, ეს კი თავის მხრივ უმოკლესი გზაა, აღამიანებთან ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად.

დადგენილი კონკრეტული მოდელები საგნობრივი სამყაროსა და ადამიანის მეტაფორული აზროვნებით განპირობებულ ცნებებთან ერთიან მენტალურ სივრცეს ქმნიან, რომელიც საერთოა მონათესავე ენებისათვის, თუმცა თვითვე კონკრეტულ ენაში დასაშვებია ენობრივი პრესენტაციის სტრუქტურული ვარიანტები. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ სიტყვის პოლისემია მხატვრულ ტექსტში ან დისკურსში (იქნება ეს მეცნიერულ ტერმინთა სახისმეტყველება, გამოხატული ალუზიით, ხატოვანი შედარებით თუ კოგნიტიური მეტაფორით), განპირობებულია მოცემული ენის როგორც ინტრალინგვისტური კანონზომიერებით, ასევე ინტერსუბექტურობისათვის დამახასიათებელი ისეთ პრაგმატულ ფაქტორთა ერთობლიობით, როგორიცაა: ავტორის კომუნიკაციური ინტენცია, სუბექტური მოდალობა და ადრესატზე ორიენტირებული ინფორმაციის ემოციურ-ექსპრესიული, მათრგანიზებული-

მაკონრდინირებული, ესოციურ-კოგნიტიური და კონცეპტის მწარმოებელ-განმსახვრელი ფუნქციები.

სიტყვით წარმოქმნილი ინფორმაცული პოტენციალი ანალოგიურად წარმოქმნის და აწესრიგებს ტექსტს როგორც დუღანში, ასევე თარგმანში. მიგვაჩნია, რომ სიტყვა ამ ტექსტის ისეთივე ლინგვისტურ საფუძველს წარმოადგენს თარგმანში, როგორც თარგმანში. მთარგმნელი იმ შემთხვევაში ასერხებს სწორი ურთიერთობების დამყარებას მკითხველთან, თუ მიმდინარეობს: თანაყარაობა ფუნქციურ-შემფასებლურ ინფორმაციაზე და ტექსტის სტრუქტურულ ორგანიზებას შორის. გარდა ამისა, აღეკვრტური კონტაქტი მიძღვბ ენობრივ ერთეულთან, ავტორთან და ეპოქასთან აუცილებელი პირობაა.

შემოქმედებითი მეცნიერული თარგმნის პროცესი უნდა მიერგოს იმ ასობრივ კორიდორს, სადაც მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვა არც ზედმეტად იქნება მადიდენტროპული, რომ არ იწვევდეს აბსოლიტურ გაუგებრობას და არც ძალიან დაბალენტროპული, რომ არ დაეიდეს პრიმიტიულ, მარტე მეტყველებამდე თარგმნილი სიტყვა უნდა ინარჩუნებდეს იმ ესოტიურ-კოგნიტიურ, ესოციურ-ექსპრესიულ დიაკონერობას, რომელსაც წართ ენაზე გვთავაზობს ავტორი მოცემული ტექსტის ეხრის. ეპოქის და მისი მსოფლმხედველობის გათვალისწინებით, ამ შემთხვევაში წარმოიშობა რთული ურთიერთქმედება ისეთი კომუნიკაციური კატეგორიებისა, როგორცაა ინფორმაცულობა, მთადლობა, პროგნოსირება-ადაპტაცია, რაც სხვადასხვა კონკრეტულ მაგალითებშია ხემით განხილული. კვლევის შედეგები ცხადყოფს, რომ მხოლოდ სიტყვა და ტექსტი კარნახობს მკითხველს დრმა ანალიზს არა მკაცრად დეტერმინირებულ, არამედ თავისუფად, აღბათურ აღგორითამ სტოქსტიკური აპროქსიმაციით, რომელიც გათვლილია ესოტიკურად მოაზროვნე მკითხველზე და არა მანქანაზე.

ეხიადან ნებისმიერი ტექსტის გაგება და აღქმა დაფუძნებულია მასში შემავალი ენობრივი ერთეულების შინაარსის ცოდნაზე, ამიტომ ხანტერესია მრავალმნიშვნელოანობის თვალსაწიერიდან სტილისტური აღუხითთ გამოხატული სიტყვა-კონცეპტის ინფორმაციული პოტენციალის ტვეადობის დადგენა.

განსაკუთრებულ ინფორმაციულ დატვირთვას იძენს სიტყვა, ძველ პიზნოგრაფიულ თუ პავიოგრაფიულ ტექსტში, სადაც

ავტორის მიზანია არა თვითგამოხატვა, არა საკუთარი დირ-
სებისა და ნიჭის წარმოსენა, არამედ ღვთაებრივი სიტყვის
გადმოცემა. ამ შემთხვევაში ავტორი ზღუდავს თავის ინ-
დივიდუალურ ხელწერას და ბიბლიიდან უკვე ყველასათვის
ცნობილ და ზოგჯერ უფრო შორეული წყაროებიდან მომდი-
ნარე მსატერული ხსენებებით მეტყველებს. ამ დროს სიტყვა-
კონცეპტი გახსოვარი კანდენსირებული ფორმით არის წარ-
მოდგენილი. სიტყვის განუსაზღვრელობის ენტროპიული მან-
ქვანებელი, რომელიც ტექსტადქმნადობის უნივერსალურ ფუნქ-
ციად მიგვანინა, დინგვისტურ საფუძველს უქმნის კიმნოგ-
რაფიულ ტექსტსაც ორგანიზებისა და წარმოქმნისათვის
თარგმნის პროცესში.

დავით აღმაშენებლის "გალობანი სინანულისანი" ს¹
თარგმნისას ასეთ სიტყვა-კონცეპტად წარმოგვიდგა სიტყვა
repentance-სინანული, რომელმაც გადამწვევტი როლი ითამაშა
ქრონული ტექსტის ინგლისურად ორგანიზებისა და წარმოქმ-
ნისათვის.

ფუნქციურ-სემანტიკური აღეკვადის მოიქნამ განაპირობა
აზრობრივ-კომპოსიციური სტრუქტურა, ანუ შექმნა მოწესრიგე-
ბული სისტემა თანაშემოქმედებისა, თანაშეგრძნებებისა და
თანაარსებობისა. თუ გავითვალისწინებთ, რომ არსებობს აღ-
ნიშნული ტექსტის ინგლისურ ენაზე თარგმნილი კიდევ ერთი
კარიანტი (რომლის სათაური განსხვავებულად ვლერს -
"Pryers of Remorse" შესრულებული დოდონა კიზირიას მიერ).
მიგვანინა, რომ სათაურის წვენიული თარგმანი "Canon of
Repentance" უფრო მიახლოებულია ფუნქციურ-სემანტიკურად
და უფრო კომუნიკაციურია. აღნიშნული სიტყვის შემეცნებამ
და მისმა სალექსიკონო დეფინიციებმა კიდევ უფრო ღრმა და
დამდასტურებელი ფაქტები გამოაქვინა. განსხვავება ამ ორ
სინონიმს შორის იმდენად ნათელია, რომ წარმოგიდგენთ
უახლეს ენციკლოპედიურ ლექსიკონებში მათ დეფინიციებს,
სადაც repentance გაანინა უკვე სტილისტური მარკერი - *მ-
ღუხიური* (სტილ.) რელიგიური ნიშნით; remorse - სინდისის
ქეჯნა, სინანული, მებრადლება, შეცოდება.

---

¹ დავით აღმაშენებელი. „გალობანი სინანულისანი“. კომენტარები და თარგმანი
ინგლისურ ენაზე შესრულებულია ღალუ ფოხაძის მიერ, თბილისი, პირველად,
1996. მეორე გამოცემა 2005. ის. Appendix B

მოცემული ტექსტის თარგმნისას უნდა გვახსოვდეს: სწორედ მოციქულით არ ხინანის შორის პირველს ენიჭება, რის დასტურად; მოუწყველიებთ გამონახილ ამერიკელ ენათმეცნიერს და ბიბლიის ტექსტის უბადლო მთარგმნელს თუქინ ჩიფას, რომელმაც; წაატარა კომპონენტური ანალიზი აღნიშნული სიტყვისთვის. ასეთი გულმოდგინება მოითხოვს სულმეტად მასლოუბელმა ხინანებრმა ხიტყვებმა, როგორც; არის "repentance", "remorse" და "conversion", რომლებიც ხშირად პრობლემებს უქმნიან მთარგმნელებს. აღნიშნული ხიტყვების შეპირისპირებითი სემანტიკური ანალიზი ასეთნაირად წარმოხინდება:

<i>repentance</i>	<i>remorse</i>	<i>conversion</i>
1. bad behavior	1. bad behavior	1. bad behavior
2. sorrow	2. sorrow	2. -----
3. change of behavior	3. -----	3. change of behavior

სამოცი ტერმინს ერთი საერთო კომპონენტი გააჩნია - ფსიქოლოგიური გამოცდილება და ქცევის ფიქტური, გარდა ამისა, დამატებითი კომპონენტებიც; მნიშვნელოვანია, მაგრამ არცაუ ისე კონტრასტული. *repentance* რელიგიური კონცეპცია აქვს და მიანიშნებს ეპიტემიასზე, ანუ ცოდვის გამოსყიდვა მონახივით. *remorse*-ის საერთო კომპონენტი ხინანულია რაიმე საქმის სადენისათვის, მაშინ როდესაც; *repentance* მოუითხოვს ქმედების გამოსწორებასუ და აზროვნების შეცვლასუ მონახივების საშუალებით. გარდა ამისა, სამოცი ხინანის გააჩნია ტემპორალური პროორიტიტის ხისტემა, მაგ. *repentance* უკრ მოუითხოვს ცუდ საქციელსუ შემდეგ ხინანულსუ ამისთვის და ბილის ამ საქციელის დაგმობა-გამოსწორებასუ. ყველა დანარჩენ შემთხვევებში სენ გეაქვს პირველადი უკრადლება გადატანული ხინანულსუ და ქცევის დაგმობა უკრადლებიდაა დატოვებული. მაშინ როდესაც; *repentance*-ში არამარტო უკრადლებიდაა დატოვებული ეს კომპონენტი, არამედ მთავარ პრინციპულ თქმად გეცხახება.

¹ იხ. Nida E. and Taber Ch. "The theory and Practice of translation", USA, Published for the United Bible Societies, 1982. აქვე მოვიყვანო მხოცი შეფასება სენის მიერ შეხრულად ბულ "ეალიზის" თარგმანსუ. ეთავ-ხობი თარგმანი: "ხასამოცენი ვირ თქეხი წაილით, დათრადებული 1999 წლის 23 მთხით და შესხამწაო ძეკარა სეცითი სეკრადელის სეკის დავთ აღსახეხელის შესახებ, სეგლისერ თარგმანი 160

როგორც ცხადად ჩანს, ეველა სამი სემანტიკური ნიშანი სახეზეა "repentance"-ის შემთხვევაში, ხადაც მესამე სემა "change of behavior" განსაზღვრავს იმ სახეს, რისთვისაც შეიქმნა დაეითის "გალობანი". მართლაც, თუ გადავხედავთ მოელი გალობის ტექსტს აღნიშნული სიტყვა თემატურად "სემონა-მოთელილი ლექსიკური მნიშვნელობების სემანტიკურ ბირთვს წარმოადგენს, ხადაც სიტყვები ერთი და იგივე სემანტიკური ევლიდან მრავლადაა მიმოფანტული: I გალობაში - penitent-repentant; II გალობაში - გამრავლებული ცოდვების ჩამოთვლა: iniquity of dwellers, Cain's murderous mind, perversenes of Seth's sons, the sodomy of giants, Egyptians' inhumanity, ill habits of Canaanites; IV გალობაში - ცოდვების მიტეეება: redeem the sins; V გალობაში - გრძელდება გამრავლებული ცოდვების ჩამოთვლა, მიტეეება და შეწყალება ღვთისმშობლისაგან; VI გალობა - ეველაჲ ცოდვები, მაგრამ სიტყვის თავიდან დაბადება, ანუ ახალშობა იმათი ვინც შერეენა ღვთიური სიტყვა; VII გალობაში - ღვთიური სიტყვის თავიდან აღდგენა - ქრისტეს დაბადება; VIII გალობაში - ევედება პატიების და ცოდვილთა მოქცევა; IX გალობა - ახალ ხატეოფა, ეველაჲ აღდგენა (restore) სინანულის - repentance-ის მეშეეობით. ჩამოთელილი არსებთი სახელები სიტყვის ინფორმატულობის სხვადასხვა ხარისხზე კი არ მიუთითებს, არამედ ხაის უსეამს ჩამოთელილი ცოდვების განუხაზღვრედ ბუნებას.

აღსანიშნავია კიდეე ერთი დეტალი, ეველა გალობა თემატურად დახათაურებელია ცაღკეულად, რომელიც არც ერთ თარგმანში არც რუსულში, არც გერმანულში და არც დ. კოსირიას ინგლისურ თარგმანში შენარჩუნებული არ არის. კომპოზიციურად ეს ფაქტი ეველაჲ ემეარება პიმროგრაფიული სტრუქტურის ბისანტიურ მოდელს, ხადაც თითოეული საგალობლის თემა განსაზღვრულია: I გალობა - "ევეალობლისთა" - "To the Glory of God" ქების წარგზაენა - მიმართეა შეარსისხადმი, რომელიც აეტორს წარმოაენს, მხატვრული აზროენების მაღალ საფეხურზე მდგომ პოეტად, რომელსაც გააზრებული აქვს როგორც მოელი საგალობლის, ისე ცაღკეული გალობის, თითოეული ტროპის და სიტყვის არსი. ეო-

საეცხოთა, აღტაცებული ეარ ასეთი მშეენიერი დიტერაბურული მასაღით. ი. ნაღა". (მღღღობა ქან ი. მერაბიშეღს, რომელმაც გაღმბეეცა ი. ნაღას წერილი).

ქველად გადობის ხაოაურში მოხვედრითი ხიტყვა შემქმერ ნებელ-პროვინიხირებადა, ადრეხატო-მთარგმნელი წინასწარ ქმის საგალობლის საწნოხის თერარქიულ ორგანიზებას.

გალობები, ხადა; ყოველი საგალობელი რამდენიმე 1-დან 4-მდე კანონს უნდა შეიცავდეს, დასაოაურებელია ასეთი თანმიმდევრობით: 1. უგალობდითსა – Praise be to the Lord Most High; 3. განსიყვრდითსა – Thine Is The Power; 4. ეხმასსა – Hearing The Voice; 5. დამთიგანსა – Of The Night; 6. დადადეგებსა – Shout to God with Cries of Joy; 7. კურთხეულ არსა – Blessed Are Those; 8. აკურთხეუდითსა – Seek Blessing and Forgiveness; 9. ადიფებდითსა – Glory to Him; მეორე გალობა გამოტოვებელია, რაგანაც “გალობანი” წარმოადგენს ცხკრის დოცკვას, რომლის დროსაც მეორე გალობა მხოლოდ დიდ მარხვაში იკითხებოდა (ღაჯ.); ცხადია, ყოველივე ამას რელიგიური საფუძველი გააჩნია. ქრისტიანული ხიმბილოები, რომლებიც მსაგურულ ლიტურატურაში გამომსახველობითი საშუალებების ფუნქციას იძენენ, მხოლოდ საეკლესიო კრებებზე თუ კანონიხებელი. სოლო მათი შეცვლა მკვალეებლური ახროუნებას დამდასტურებელი იქნებოდა, უფრო მეტიც, ერესად, მკრეხელობად ჩაითვლებოდა.

წარმოვიდგენთ მხოლოდ პირველ და ბოლო გალობებს ნუნს მიერ თარგმნითი ტექსტიდან, შემქმნალებელი მოდელის სადღესტრაციოდ:

უგალობდითსა	Praise be to the Lord Most High
1. რომლისაცა წინაშე	Thou before whom every neck is
ქელ-დადრეკილ არს ყოველი	bowed
მუხლი ყოველი მოდრეკების და	and bent is every knee
ენა ყოველი	and every tongue confesses
შენსა	
ხმობს აღხარებასა,	
მეცა, ხიტყვათ,	Thou, O, word
აღმხარებელსა მომხედენ!	<u>harken</u> to me, a <u>penitent</u>

1 გალობა “უგალობდითსა”, კერძნობა ტექსტს (წმინდა წერილიდან გამ. 15,1 - 19). თგი იწკება დმრთისადმი, სეარსე-ბისადმი მიმართეთი, მსგავსად წმინდა წერილისა, აეტარი გადმოსცემს მოცემულ თემას რჩეული ხიტყვებით ღვთის პატივის მისაგებად; მეორე მხრივ, თგი მოწიწებით მიმართავს.

სიტყვას: რომელიც იგივე ღმერთია და მოიცავს ყოველისმომქმედ ძალას. სიტყვით შეიქმნა ეს სამყარო (ფსალმ. XXXII, 6), რომლის ენერგია და ყოველისმომცველობა უსასრულობაშია. ესაა მიზეზი, რომ პოეტში ივანებს შიშისა და სიხარულის გრძობა ერთდროულად. შიში უფლობს იმის გამო, ვითუ ვერ შესძლოს შესაფერისად შექება. სიხარულს განიცდის იმის გამო, რომ იგი ამოირჩია ღმერთმა სიტყვის ფარული აზრის აღსრულებისათვის, ადამიანური ვალის მოხდისათვის.

I ტროპარი აგებულია პარალელიზმის პრინციპით და აქაც, ისე როგორც მთელი პოემა, სათაურში მოხვედრილი სიტყვის "repentance"-ის ლექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტების განყენით ექსპლიკაციურად გუთავასობს მის ახსნა-განმარტებას. შეადარეთ penitent (აღმსარებელი) დეფინიციური მნიშვნელობები. 1. penitent, a person willing to atone, 2. a person undergoing the sacrament of penance.

კატაფორულ დეიქსი "რომელმან" ძველ ქართულ მწერლობაში გვხვდება ღვთაების აღმნიშვნელად და მას შეესატყვისება ინგლისურში არქაული ეკვივალენტი thou, რომელიც იდენტურ ნიუანსს გადმოსცემს.

I გადლობს I ტროპარი დასაბამს იღებს პავლე მოციქულის ეპისტოლეში, სადაც ნათქვამია "სახელისა მიმართ იესო ქრისტესისა ყოველი მუხლი მოდრკეს სუცისთანი და ქუუქნისთანი და ქუესკნელისათანი და ყოველმან ენამან აღუაროს, რამეთუ უფალი იესო ქრისტე სადიდებლად ღმრთისა (ფილიპ2 10 - 12) ინგლისური ვარიანტი: at the name of Jesus every knee should bow in heaven and on earth and under the earth, and every tongue confess that Jesus Christ is Lord, to the glory of god the Father"

ღვთისმეტყველების თანახმად სუცისა და ქუესკნელის არსთა მუხლმოდრეკა სუგრძობად ასპექტშია წარმოდგენილი. მართლმორწმუნეებს ურნეკდენ, უსენაესის წინაშე მოედრიკათ მუხლი. მსგავსად იმ არსებებისა რომლებთაც არ გაანინათ ფისიკური სხეული, მაგრამ თავიანთი სულიერი არსით მუხლმოდრეკილნი არიან. საღვთო მოძღვრებით, მაცხოვარი თუ სესთა ღმერთთაგანი, რომელმაც შეიმეცნა დედაამის გული - ქუესკნელი და ამიტომ არიან მის წინაშე დადრეკილი ქუესკნელის არსნიც". ყოველი მორწმუნე უნდა აღიარებდეს, რომ უფალია ღმრთის განმადიდებელი. ბჭკარში "მეცაო, სიტყვაო აღმსარებელსა მომხედენ", სიტყვა-ლოგოსი სამპიროვანი ღმერთის მეორე პირს, ქრისტეს აღნიშნავს, რომელ-

საც შეხიხივს დაუთით შენდობას "Thou, O. Word, hearken to me, a penitent".

ჩვენი დროს რწმენით "a penitent" – "აღმსარებლის" აღსკვე-
ტობის ამსახველია იმავე ახალსიხით, რომელიც წინა გვერდ-
ზე "repentance"-ზე მსხველდობით დაეადგინეთ. ხოლო hearken
წარმოადგენს არქაულ სიტყვას მისხივე ნეიტრალურ
ვარიანტისთვის to hear, რომელიც აგრეთვე დაკარგა რე-
ლიგიურ, ამადლებული მიმართვის კონოტაციას. "შეადარეთ
hearken – archaic to give careful attention; listen carefully to, to hear.

I გალობაში მეორე ტროპარი ეხება "ხატად თვისა" იმ
ადამიანის მსგავსებას, რომელმაც ღმერთის რწმენის ხაწინა-
აღმდეგო საქმე საიღინა და ღვთაებრიობა დაკარგა. აქ
ხსენია დაპირისპირებულობის კლასიკურ მაგალითის ეხვედ-
ბით, რომლის პირველი და ბოლო წინადადეგები წარწოში აქ-
ცეკს მცირე მოცულობის ტროპარს და ურთიერთსაპირის-
პირო ხსენებით კონსიურ სერათს გვიხატავს.

"ხატსა თვისსა მამსგავსე" ხოლო მე უმადლო გექმენ;
"Thou madest me in thine own image... but ungrateful I proved to be" –
პარადულურ ხსენია დაპირისპირება, ბუნების ძალთა კონტ-
რასტი და ღვთისგან მინიკებელი წუთისოფლით გატაცება.
რომელიც ადამიანს ღვთის მსგავსებისადმი დაკლებით მო-
ლო. ბუნებითი ძალნი და ხელუღთამიერი გემოვნება ისეთვე
თაშიხივია. როგორც ღვთის მსგავსება და ბოროტება.

ჩებისმიერი სტილისტური ხერხი შეიცავს ანტონიმურ ინ-
ფორმაციას: პროგნოსტიკადას და არაპროგნოსტიკადას.
პროგნოსტიკადას ფორმის შინაარსი და სტილისტური ხერ-
ხის სტრუქტურა. არაპროგნოსტიკადას კონკრეტული დამა-
ტებითი ინფორმაცია მოცემული ენობრივი ფორმისთვის, ანუ
საცნაური და შესამეცნებელი ენობრივი ფორმის პოტენცია-
ლური ინფორმაცია. კინაიდან ყოველი სტილისტური
ხერხი მრავალფუნქციურია, ანუ პოლისემანტიურია, ახალი
შინაარსის შესამეცნებლად ხატირთა გარკვეული დრო. ამ
შემთხვევაში ერთდროული რეალისაციის თანდათანობითი
(consecutive) ტიპია წარმოადგენილი. მოცემული ანტონიმია,
რომელიც პირდაპირ კავშირშია პროგნოსტიკასთან, ტროპარ-
ის წარწოის ქმნის პირველსა და ბოლო სტრიქონში, ამიტომ
ის სტილისტურად ინფორმაცულია. მაცვალკეებელი კავშირი
"ხოლო-but"-იც ინფორმაციული სიგნალია საპირისპირო ახ-

რისთვის. ფსიქოლოგიური თეალსაწიერიდან ამ შემთხვევაში სტილისტური ხერხი იმპლიციტურად გაცრელებული მოლოდინის (Frustrated expectation) ეფექტს შეიცავს. უნიადან ანტი-ნიშნით წარმოდგენილი პარალელური სინტაქსური სტრუქტურები არ არის დამოკიდებული კონკრეტულ დამატებლთ ინფორმაციაზე, ამიტომ მას ინვარიანტული პოტენციალური შინაარსი გააჩნია, რომელიც ინტეგრაციის ფუნქციით განიხილვრება.

ღვთისმშობლისადმი მიძღვნილ ბოლო ტროპარში (I გალობა) ასახულია მონაწილე ადამიანის სწრაფვა უსასიებისაგან განძარცვისაკენ. ღვთისმშობელი, ბრალეულთა თავმდებობი და დამცველი, გუგულისება ამის საწინდრად, რადგან მან სტყვა - უხიდავი ღმერთი. ხორციელი, ანუ ხილული გახადა. ამ ტროპარით კომპოზიციურად შეიკრა მთელი I გალობა, რადგან ღვთის ხატის მსგავსად შექმნილი ადამიანის ცოდვა იტყირთა უბიწო ქალწულისაგან შობილმა ძე ღმერთმა, ხორცშესხმულმა სიტყვამ.

თარგმნისას შევეცადეთ სიტყვათშეთანხმება "განაზრქე ხორციითა და კარვითა მიწისათა" - შეგვენარჩუნებინა როგორც არიგინალის ხატი, ისე მისი სტილისტური დატყირთვაც და ასე გადმოვიტანეთ invest the word with flesh in a tabernacle material, სადაც სიტყვის invest-ის მნიშვნელობებია: 1.წაცმა, 2.შემოსება, 3.გახვევა, 4.აღჭურვა, 5.გარშემორტყმა, 6.აღუის შემორტყმა, 7.ფულის წადება, 8.დროის, ძალისხმევის დახარჯვა სარგებლის მოლოდინში. ხოლო მეორე პოლისემანტური სიტყვა tabernacle-ის დეფინიცია წარმოდგენილია ამგვარად: 1.კარავი, 2.თავშესაფარი, 3.სალოცავი, სადგომი, 4.ადამიანის სხეული, როგორც სულის სადგომი, 5.წმინდა თავშესაფარი, 6.ნაკრძალი, 7.საკურთხეველი, 8.წმინდა ნაწილების შესანახი კოფრი, რომელიც ინახება ტაძრის საკურთხეველის ცენტრში.

მოკვანილი მრავალმნიშვნელოანი სიტყვების ძირითადი კონცეპტუალური ბირთვი თვითრეგულირება შემდგენიარად: I - სივის 1,2,4,5, ხოლო II - სივის 1,3,7, რომლებიც გადიან როგორც გამარჯვებულნი კოგნიტიური პირამიდის(სფმ) შვერვალზე. სტილისტური ეფექტის სტრატაზე სენსორული ფილტრის შემდეგ. I გალობის თარგმნისას წმინდა წერილის დახმარებით შერწყულმა სიტყვებმა თითქოს გზა გაგვიკვლიეს შემდგომი გალობებისკენ; დამყარდა სემო თავებში აღწე-

რული ტექსტთან ადაპტაციის პროცესი, რომლის შესაარ-
სობრივ ხელს და ქვედა ხელვარს თვითონ მხატვრული ტექსტი
გვეჩინახობდა.

სათაურის გარდა მეორე ძლიერი პოზიცია ყინაღია
ტექსტში. ყინაღი განხაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან
ტექსტის დამახრულებელ კომპოზიციურ ნაწილს წარმოად-
გენს და მისი ერთიანი სისტემის შექმნერელია. ამით ხრუდღუ-
ბა კონცეპტის შექმნა, რომელიც აუკუაბრუოდ მიეწოდება
შეათხველს. დახრუდღუბული ყინაღი ხრუდღუბურ-თემატურად
ეს არ არის ამოწურული, არამედ კონცეპტის გარკვეული
დამთავრებელი ასპექტითაა შემთავაზებელი. ამდენად ის
ავტორის ინტენციის ინდიკატორული მახასიათებელია. თუ
ტექსტის სათაური ხელა ხელვარადაა მინერული, ყინაღი ქვე-
და დამთავრებული ხელვარია. ამგვარად, სათაურისა და ყინა-
ღის შტოდრო კავშირში აქცენტირდება ტექსტის სის-
ტემურობა და სათაურის კონცეპტუალურობა.

წარმოგიდგინო ბოლო გაღობის ტექსტს, როგორც ძლიერ
პოზიციას მთელი პოემისათვის. IX გაღობა "ადიდებდათსა" -
Glory to იმ მთელ საგაღობელს სტილისტურ წარწერში მთაქ-
ნებს კომპოზიციური თემატისწინააღმდეგობით. გაღობა გამსკვალუ-
ლია ესქატოლოგიური მეტაფორების გამომხატველი თემა-
ტური სიტყვებით, რაც სინტაქსურ-სტილისტური საშუალებე-
ბით, პარადიგმური კონსტრუქციებითაა წარმოდგენილი: "კამი
წუღიდათსა და ხმელთა აღმოყმნეთათი", "დიდებანი დამრტეს"
"უკუაიღობანი დატკნეს" "შუებანი უქმ იქმნენ" "The time of the
elements raging wild." the end has come of the reign" flowers are faded."
joys are past", დახატულია სამეაროს აღსახრულის მთავრი სუ-
რათი, განკითხვის საწინელი დღე. ამ ტროპარში ნახს აუ-
ტორის უდიდესი ინტელექტი და ღრმა ცოდნა, რაც შერწე-
მულმა პოეტურ, რელიგიურ მეტაფორების კულტურის ყლო-
ბასთან, დეოთიგან ხელდასხმული გვირგვინისათვის მიეყუ ხრუ-
ღიად ხაქროველითი თითქოს ანგარიშს აბარებს ხელარსო
გაწეული სამხახურისათვის და შენდობას თითქოს ყოველი
შეცდომისათვის. თუ I გაღობაში ქვე-დადრეკილი წარმოახი-
ნა თავი, VIII გაღობაში მუხელ-მოდრეკილი მეფე ხელის
ხსნას ევედრება მონანელია დმეროს, ხოლო IX გაღობაში,
ახე ტექსტის ყინაღში კვლავ ქვედადრეკილი უნდა წარდ-
გეს დეოთის სამხჯავროზე ერთმა სიტყვამ "ქვედადრეკილმა"

ათიქის უფრო შეკრა მთელი ნაწარმოები და მისი ძირითადი ასრიც გამოაყვლინა.

საწყისი და ფინალური მიმართვა ქმნია ღმერთმეტყველებულზე. შესაბამისად, საგალობელში ის გამოისახა “სიტყვათ”თი, რომელიც სიტყვა-ლოგოსის განსხვავლების არსს გულისხმობს. ფინალშიც “გალობანის” ავტორი კვლავ მას მიმართავს, თორღ სიტყვის ახალ ხატყოფას – “სული კუადად-შობისათ”, “სამშუო”, “ცისკროუნებაო”, “ნათელი ნათლისათა უფლისათა”. სიტყვის ხორციელად შობით ადამიანს მიენიჭა განღმრთობის უნარი “რათა ახალი ხატყოფათ მეორედ მისცეს ცოდვით განმრეუნელთა მისთა”. ქრისტიანული მოღვრებით “ახალ ხატყოფათ” ნიშნავს ადამიანში ქრისტეს დაბადებას და კვლავ იმ ცოდვების სიტყვებას, რომელიც ადამში იმთავითვე ცოდვითა ერთიანი კომპლექსით იყო მოცემული.

ადიდებდითსა

4. მარტო, სრული, სამშუო,

ერთ-ცისკროუნებაო,
განმინათლე მხედველობითი
სულისათ, რათა
გახილო ნათელი
ნათლისათ უფლისათა,
სულისათ ღმრთისათა ძე
გამოგებრწყინეო მაშინ
დაუსრულებელთა
საუკუნეთა!

Glory to Him

O Thou Simple and Perfect,
Three in one undivided,
in three suns united,
clear the sight of my spirit
that I might see light
in the light of the Lord
and then the Son of endless ages
shall shine forth ever and ever!

ქმნოგრაფიისთვის ნეუელი პოეტური სახეებით კვლავ მიმართავს ავტორი უკარსს: “მარტო, სრული, სამშუო, ერთ-ცისკროუნებაო” “Thou Simple and Perfect Three in one undivided in three suns united” ამიტომ ინგლისურში შესაბამისად დიდი ასოებით გადმოვდის და მოუთითებს ღვთიურ ქიქოსტასის მრავალსახეობაზე. უკრადლებას იპრობს მრავალმნიშვნელოანი სიტყვა “ნათელი”, რომელიც უპირველესად ღმერთის სახელია (“მე ვარ ნათელი სოფლისათ” – იოანე, 1,9 - 12) სწრაფვა ნათლისათკენ, რომლის დამკვიდრებასაც ცდილობდა დავითი მთელი თავისი მოღვაწეობის მანძილზე. გამოკვეთილად და სწორედ ნათელი და განათლება, რომელიც არა მარტო შესა-

აზნის სიტყვათა სტრუქტურით მიიღწევა, არამედ ბგერათა ელერადობით - ფონეტიკური ინფორმაციულობის ფუნაქციები: “გახსინათლე მხედველობითი სულისაი, რათა გიხილო წაყუღი ნათლითა უყულისათა”; ინგლისურში შეგვეცადეთ აღმოვატყურო ფორმა “ნათელის” ასეთნათრად გადმოგვეცა “in three suns united clean the sight of my spirit that might see light in the light of the Lord”.

გამოირკვა, რომ “გაღობანის” ტექსტის თარგმანში და მის კონცეპტუალურ-სტრუქტურულ ორგანიზებაში მთავარი და გადამწვევტი როლი შეახრულა მნიშვნელადებით დასუქნულულმა სიტყვა-კონცეპტმა “repentence”, რომელიც თავის სუმაწიკურ მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაციით ქმნის ნაწარმოების სტილისტურ ეფექტს - მთელის კონცეპტს. აღნიშნულ სემათა ხინონიშური თუ ანტონიშური გამგორება (1-დან მე-9 გაღობის წათელთ) მრეთითებს ტროპარების ურთიერთკეწმრხე ექსპლიციტური ხასით, ხოლო იმპლიციტური ინფორმაცია, რომელიც მთლება ტექსტის სხედასხვა მონაკვეთის და მთვემული სიტყვის დუქსიკურ-სემანტიკური ვარიანტების ურთიერთქმედებით ეველა იერარქიულ დონეზე, გვექლინება დინგვისტურ საყუქელად ტექსტის დოვერენციალური ორგანიზებისა და წარმოქმნისათვის არა მარტო წაყრო ენაში - ორიგინალში, არამედ მძღებ ენაშიც - თარგმანში.

ამრიგად, სიტყვის ინფორმაციული პოტენციალი გვექლინება ტექსტადქმნალობის უნივერსალურ საყუქელად, რომლის დროს სიტყვის ინტეგრალური აღქმა მთელი ტექსტის მაშტაბით ნიშნავს ფორმისა და შინაარსის ინტეგრაციას. წარმოშობა ახალი სიტყვა, რომელიც სიტყვის სხედასხვა მნიშვნელობათა კონცეპტუალური თახარსებობაა აღნიშნული ტექსტის ხაზრისის წარმოსაჩენად, ფუნქციურად აღეკვატური სიტყვა-კონცეპტი წინასწარ უხსნის მთარგმნელს გზას თუმატურად შესაბამისი დუქსიკურ-სემანტიკური ვარიანტების ამოსაქრებად. მიმდინარეობს ახალი სიტყვის თვითმმართავი კონცეპტუალური ორგანიზება. შეიგრნობა რა დვითური სიტყვის მრავალსახა ინფორმაციულობის ძალა, მთარგმნელი ადვილად მოიძიებს მის აღეკვატურ დინამიკურ ექვივალენტს სათარგმნ ენაში. ქართული სიტყვის შემოქმედებითი უხასრულო პოტენცია ქრისტიანულ წიღწისა ხაძიებელი, რომელიც

აკუსაბამო კონსიუერი სიეეარულისა და სიბრძნის მატარებლად შეიმეცნება.

სტუდენტის გამოწვევა-ჩართვა მეტაფორული სიტყვა-კონცეპტის მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაციის გააზრების, ანუ უცხო ენაზე აზროვნების პროცესში, გამოხსნულია მისი ინტუიციის და შორსმჭკრეტელობის გამომჟღავნება-განვითარებისთვის. ეს კი ენის სწავლების უფექტურ შედეგს უზრუნველყოფს. საგულისხმოა, რომ სიტყვის ასეთი გამოყენება-ხმარება ენის სწავლების დამაჯერებელი მეთოდია და თვით მასწავლებლისთვისაც შემოქმედებითა, რომელიც ელოდება რა შესაბამის საპასუხო რეაქციას სტუდენტის მხრიდან, კიდევ უფრო მეტად იხარჯება ინტელექტუალურად და მომავალ თაობას უსიარებს უსახლგურო ენერჯიას - სიტყვისადმი სიყვარულს, გაღვივებულ ნაპერწკალს, რომელიც მიჰყვება ახალგაზრდას მთელი სიცოცხლის მანძილზე. ეს არის დაუსრულებელი ძიება იმ სიახლისა, რომელსაც სიტყვა სთავაზობს მას და, რომელიც მასწავლებელს აქვებს შემოქმედის როლში. ის თავის მხმენელს მარადიული სტუდენტის როლს აკისრებს - მუდმივად ახლის შემეცნების და შემსწავლელის როლს. მასწავლებელი, თავის მხრივ, ეხმარება რა სტუდენტს თვითრეალიზაციასა და თვითშემეცნების საქმეში, ხანგრძლივად ინარჩუნებს ახალგაზრდულ ხალისს შემოქმედებითი შრომისათვის.

თავი 2.4. უცხოური სიტყვა-კონცეპტები და ინტერკულტურული კომუნიკაცია

უკანასკნელ ხანებში ხალხთაშორის საქმიანი, მეცნიერული და კულტურული კონტაქტების გაფართოება თავისებურად აისახება ენათმცოდნეობაში, კერძოდ, უცხო ენის სწავლების მეთოდოლოგიაში. თუმცა ენა, როგორც ურთიერთობის საშუალება, სოციალურ შეიძლება ბარიერიც კი აღმოჩნდეს ურთიერთობების დამყარებისას. ამიტომაც შემოიხვევითი როლია ის გარემოება, რომ ენათმეცნიერებაში ფუნქს იკიდებს ახალი ტერმინი - ინტერკულტურული კომუნიკაცია, რომელიც სოციალსაკაცობრიო მნიშვნელობას იძენს და რომელიც

სპეკულარულ კლიშეულ იქცა მეცნიერულ კვლევებსა და პოპულარიზაციაში.

სიტყვები იძენენ ახალ მნიშვნელობებს ინტერკულტურული ურთიერთობის საფუძველზე, რომელთა შემადგენელ ნაწილსაც თვით წარმოდგენენ და შესაბამისადაც ამკვიდრენ მათ. ამ დროს დოკუმენტ-მანაარსობრივი მნიშვნელობა შედარებით სუსტი რჩება, ხოლო მარგინალური უფრო გაბუნდოვნებული და უსახურელი. სწორედ ეს უსახურელობა შეიძლება გარდაიქმნას სახარკებლო ინფორმაციად და ერთდროულად არა ან ხაში მნიშვნელობის რეალიზაცია გათამამდეს. თავის მხრივ, სიტყვის ასეთი ინფორმაციული პოტენციალი მოიხვევს დინამიკურ საფუძველად არამარტო ცალკეული ტექსტის ორგანიზებისა თუ წარმოქმნისათვის, არამედ ადრესატის ქმედების გარდაქმნისა და დოკუმენტიკურ-აღმსრულებლობითი წესრიგისათვის. ვინაიდან სიტყვის მარგანიზებულ, კომუნიკაციურ, ესოტერიკურ-შემკვნიებით უნერგობს მარმონიაში მსახეებს კონტრასტული პოლუსები: აბსტრაქტული და კონკრეტული, სუბიექტი და ობიექტი, საგადაღებელი და თავისუფალი ცხოვრების სტილი. საერთაშორისო, რომ ასეთი სიტყვა-კონცეპტების გარდაქმნელი უნერგობა წარმოშობს კონცეპტუალურ სისტემას მთლიანი ტექსტისათვის, ხდაც მიმდინარეობს სააღბათო სტოქასტიკური პროცესები. უფრო მეტიც, დემონსტრირებს ეს უსახურე უნერგობით ქაოსიდან შექმნა წესრიგი. წყვილია და ნათელია გაახსივონა და სიცოცხლე მისცა უსიცოცხლო სამყაროს. ნაშახლობლივია, ბიბლიის ტექსტით: "უტვიროვან ყოველი სიტყვითა მთა ძლიერებისა მისისათა" (ებრაელთათვის 13). მანკარა მარტო შექმნა სამყარო სიტყვით, არამედ მედმივად განაკებს და აცოცხლებს ყოველივეს მასში.

მაშახადამე, რა გახაკვირია თუ ინტერკულტურული ურთიერთობების მონიტორინგი შესრულდება სიტყვა-კონცეპტით, როდესაც სამყაროს გლობალურ ცოდნას ეყსიარებით. დიდ სიცოცხლურ ურთიერთგაცვლით პროცესებს ვაწვდებით, რომელიც აერთიანებს სხვადასხვა ერებს კულტურული და ფსიქოლოგიური თვალსახრისით. ამ მხრივ, ბუნებრივია, ენების სწავლებას დიდი პრიორიტეტი გაახნია. ვინაიდან კულტურათა განმასხვავებელი ნაშნების წარმონეხით მსმენელი რეალობის შესქენების ახალ გზას ეყვდება. მიღებელია, რომ

ინგვისტური მსოფლხელვა განაპირობებს მოლიანად ახალი კულტურის ძირითად არსს.

დღევანდელ პირობებში სიტყვა “კულტურა” უფრო ფართო სემანტიკით იხმარება და მიუთითებს ახალ მნიშვნელოვანზე – ამა თუ იმ ჯგუფის ან საზოგადოების ცხოვრების სტილზე. ბიკვიორისტულ და კომუნიკაციურ ასპექტებზე. ამ დროს ენის სწავლება, იმავე ენის მატარებელ ხალხთა კულტურის პრისმაში, პირველ წყაროდ წარმონიშნება.

ინტერკულტურული დონის ამადლება გულისხმობს ცოდნა-განათლებას ადამიანის ფასეულობების შესახებ. ასეთი სახით ის აფართოებს და შლის უცხო ენის სწავლების ეიწრო წარსოებს, გეთაგასობს რა მდიდარ მასალასა და ახალ წესებს უცხო ენის საინტერესო და მოტივირებული შესწავლისათვის.

ტერმინი კულტურული დიალოგი, ანუ ინტერკულტურული კომუნიკაცია, მოიცავს იმ ცოდნა-შემეცნებას, რომელიც ეხება კულტურულ ინდუციურებულ უნარ-ქცევას უცხო ენის ხმარება-გამოყენებისას. ნენს შემთხვევაში, საქმე გეექნება ბრიტანულ-ამერიკული ცხოვრების სტილზე და საზოგადოებაზე, მათ რწმენასა და ფასეულობებზე, ასევე მათ ეოველდლიურ გუნება-განწყობილებაზე, როგორიცაა მოძრაობა, ეესტი, სახის გამომეტეველება, ნაცმულობა, მენტალიტეტი. ბუნებრივია, ეს ხდება საკუთარი კულტურულ ინდუციური ქცევის გათვალისწინებით და გაზრდილი ტოლერანტული შეგრძნებით სხვისი კულტურული უნარ-მევეების მიმართ. საბოლოოდ კი უნდა შეექდლოთ, გამოეხატოთ საკუთარი კულტურული თვალთახედვა, რათა საკუთარი შეფასება მიეცეთ აღნიშნულ კონტრასტებს, მათი განმასხევეებელი ნიშნების ანალიზის საფუძველზე.

რატომ გახდა ასეთი მნიშვნელოვანი ინტერკულტურული ურთიერთობები? ეს გამოწვეულია, როგორც უკვე აღნიშნეთ:

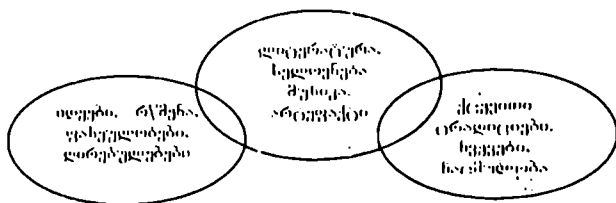
1. გაზრდილი ეკონომიკური ურთიერთობებით (სტუდენტთა და მეცნიერთა გაცვლა - მოგზაურობით. წარმოიშვა გაგება ერთიანი მსოფლიო სახლის - global village შესახებ).

2. გაზრდილი მიგრაცია და მასპინძელი ქვეყნის ცხოვრების სტილის ცოდნის აუცილებლობა.

3. პრაგმატული კვლევის საჭიროებით, როდესაც ენის ხმარებაზე გაეღენას ახდენს სოციალური კონტექსტი.

4. კომუნიკაციის არაეფექტურ ასპექტში განხილავთ დომ (ეესიტუაცია, სიტუაცია, სხვის გამოქვეყნება, აღნიშნული ელემენტები ექვლასე მქტად გაველხს ასდენს კელტურულ ქცეასე).

ამერიკელი მკვლევარი ეიელ რაბინსონი ინტერკულტურული განათლების თაობაზე ასეთ აზრს გამოთქვამს: „მასე წავლელისთვის კელტურა ზოგადად ერთმანეთთან გადაჯაჭვულ ხმ კატეგორიადაა წარმოდგენილი: პროდუქტი, იდეა და ქცეები.“

სეენი აზრით, კელტურული ქცეა შეიძლება ჩამოკლებდეს ენობრივი მსახლის სიტემური სწავლების შედეგად. ხაუკენის თასწლეულის სდებდლზე ძნელთა ასეთი მსახლის სეხტი დადგენა და მიწოდება სტუდენტისთვის.

ინტერკულტურული კომუნიკაციის ეფექტურად განსახორციელებლად საჭიროა: 1. დაეენბართ სტუდენტს, შეიგრძნოს იმ საღხის კელტურული ტრადიციით განპირობებული ქცეის გამოხატულება, რომლის ენასაც შეისწავლას; 2. გაეითქალისწინოთ ასაკობრივი თავისებურება, სოციალური კლასი, ადგილისა და სქესის გაველენა დაპარაკზე და ქცეეაზე; 3. სტუდენტმა უნდა შეიგრძნოს ტრადიციული ქცეის ჩორმები ეოველდლოერ სიტუაციებში; 4. გამოემქმავდეს უნარი უცხო კელტურაზე მიღებული ინფორმაციის შეფასებისა და განსოგადებისათვის; 5. აიმაღლოს ცოდნა სიტეკათა ისტორიულ-კელტურული კონტექტების შესასებ და შეიგრძნოს განსაკუთრებული სიტეკათშეთასხმებები; 6. სტუდენტს გამოემქმავდეს უნარი, დაადგინოს და დააღაგოს მიღებული ინფორმაცია წინწამოწეული ეპირატეხიბების მიხედვით; 7. გაველედომ ინტელექტუალური ცნობისმოუკარეობა და თანაგრძნობა შესასწავლი კელტურისა და მისი საღხის მიმართ.

სემოთნამოთედილი პუნქტები საშუალებას გვაძლევს მიუ-
ართოთ ეველა'სე ეფექტურ საშუალებას - კულტურულ
იტევა-კონცეპტს. მისი ესთეტიკურ-კოგნიტიური ფუნქციის
ადგენით ხელმისაწვდომი გაეხადოთ უცხო კულტურა, ამის-
თანავე უკეთესად გაეაცნობიერთო საკუთარი ენა და კულტურ-
ა.

სიტყვის ესთეტიურ-კოგნიტიური ფუნქციის შესწავლა
მხოლოდ ღირსეული მხატვრული ლიტერატურის მასალასე
დაურდნობით შეიძლება განსორციელდეს, რომელიც ითეა-
ლისწინებს სტუდენტთა ერთდროულ თანამშრომლობას და
მონაწილეობას; აღმოსწინილი და ამოკრებილი ინფორმაციის
გახარებასა და მოვლა-პატრონობას, მის უფრო ზუსტ ინ-
ტერპრეტაციას უცხო კულტურის კონტექსტში დაბოლოს, მის
შუდარება-შეხამებას საკუთარ კულტურასთან. როდესაც ვაც-
ნობიერთთ თუ როგორ აწესრიგებს დ აეადობებს კულტურა
სეუნი ცხოვრების სტილსა და უნარჩვევებს, უფრო მოშეგებიან
პოზიციას ვაფიქსირებთ და უფრო პრივილეგირებულად
ვახერხებთ სხეადასეუა კულტურათა ბარიერების გადაღახეას,
ანუ ესწავლებთ განსხეეებების და კონფლიქტების მოგვარე-
ბას.

სიტყვის კოგნიტიურ-შემეცნებითი სწავლების მეთოდი
წარმოიშეა სტუდენტის დასახმარებლად არა ელემენტარულ
დონესე. არამედ საშუალო დონესე, როდესაც ევლარ ხდება
პროგრესი ენის რთული მეტეფელების ქმედებისათვის. ანუ
წარმოიქმნა ის კულტურული ბარიერი, რომელიც ვახსენეთ და-
საწისში. სტუდენტმა იცის Simple Past and Present, მაგრამ არ
იცის რა'სე ისაუბროს და ხად გამოიყენოს ის. ამ დროს გეეხ-
მარება ინტერკულტურული კულევისათვის მისადაგებული
ლინგეო-სტილისტური კულევის ცნობილი მიდგომა სიტყვი-
სადმი. რომელიც გეთევა'სობს სრულ და სოლიდურ იარაღს,
რათა ვასწავლოთ მსმენელს არა მარტო ფიგურალური მეტე-
ელება. მხატვრული თარგმანი, პარაფრაზ-სიტყვის ახსნა,
არამედ წამარსეული ისტორიულ-კულტურული ნაშთების ამოკ-
რება, როგორც ღლკადური კონტექსტიდან, ისე მთელი
ტექსტის გათვალისწინებით. ეინაიდან შემეცნება ანუ კოგნი-
ცია ისტორიულად და სოციალურად განპირობებული პროცე-
სია, ამიტომ კოგნიტიური ღინგვისტიეა სიტყვის შესახებ
ძირითადად ითეალისწინებს კულტურათშორის კომუნიკაციას.
სოგჯერ ვარაქდობენ, რომ "სიცოცხლე ეს არის ინფორმა-

ციის ზიგების პროცესი" (negentropy feeds life (თაკობხიანი, 1971); სხვები ასეთი გამოხატულებებს მეტაფორულად მიიხსენიებენ და უბრალოდ ახეხებენ, რომ შემეცნებითი პროცესი სიცოცხლის ფუნქციად ითვლება.

კრისტელტურული კომუნიკაციისას ძირითადი კულტურული სიტყვა-კონცეპტები: ღმერთი, უხილავი სამყარო, უნივერსალური ჭეშმარიტებები, ცხოვრების სახრისი და ა.შ. შეიძლება იყოს ერთნაირი ან მნიშვნელოვნად განსხვავებული. ძირითადი მიზანი, ამ შემთხვევაში, უნდა იყოს აღიარება ფაქტისა, რომ კულტურული ფასეულობები და დებულებები შეიძლება არ იყოს უნივერსალური. განსხვავებული მსოფლმხედველობის შეცნობა სტუდენტს შეაძლებინებს უფრო ეფექტური ურთიერთობები დაამყაროს სხვადასხვა სოცოუმებთან. ხანტურესთა ცნობილი ანდახების აღიარება სხვადასხვა კულტურების მიერ: "The way to hell is paved with good intentions" (გადაღებული საქმე ეშმაკისათვის); All that glitters is not gold (ვეველაფერი რაც ბრწყინავს თქრო არ არის); You scratch my back, I'll scratch yours (ხელი ხელს ბანს და ორივე ერთად პირსა).

სვენს პრაქტიკაში მრავალმნიშვნელოანი სიტყვა, როგორც მეტაფორული ასროვნების გამოხატულება, მოგვანია ინტერკულტურული სპეციფიკის დადგენის ეფექტურ საშუალებად. ასე მაგ. სიტყვათშეთანხმებებს, როგორცაა "Life is a gambling game," love is war, beaucroatic smegma, aggressive roots მიეკავარო სიტყვიდან შეგონებადღე. ემოციურ-ეხოტეიურ ინფორმაციამდე; უნაიდან სიტყვის კოგნიცია ამავე დროს ამ ენაზე მონაქებრე საღხის ცნობიერების შესწავლას გულისხმობს და გეამცნობს, თუ როგორ ახერხებს ესა თუ ის საზოგადოება რეალობის შემეცნებას, როგორ არის ჩართული მათი ასროვნების ქმედება ეროვნულ ტრადიციებში და სოციალურ პირობებში.

უნიაიდან ცალკეული მრავალმნიშვნელოანი სიტყვა ან სიტყვათშეთანხმება დრმაღ ფუხვკვადგმუღლია ამა თუ იმ საღხის კულტურულ ტრადიციებში, ამიტომ ასეთი სიტყვის ღნიგვი-ხეღისხტურბ ინტერპრეტაცია ჭეშმარიტად გავისნის ამ საღხის დამახახიათებულ ინტერკულტურული სპეციფიკით გამოწვეულ ასოციაციებს. ამისათვის ხშირად მიემართაეთ ისტორიულ გმირებს, რათა სახი გავუხვათ იმ საერთო საყო-

ველთაოდ აღიარებულ კულტურულ კონცეპტს - ღირსებას, რომელიც მისაბამია ახალი თაობის წარმომადგენლებსთვის. ხილუსტრაციოდ მოგვეყავს ნაწევები ჯონ კენედის საინაუგურაციო სიტყვა, წარმოთქმული 20 იანვარს 1961წ.

We observe today not a victory of party, but a celebration of freedom-symbolizing an end as well as a beginning, signifying renewal as well as change. For I have sworn before you and Almighty God the same solemn oath our forebears prescribed nearly a century and three quarters ago.

The world is very different now. For man holds in his mortal hands the power to abolish all forms of human poverty and to abolish all forms of human life. And yet the same revolutionary beliefs for which our forebears fought are still at issue around the globe-the belief that the rights of man come not from the generosity of the state but from the hand of God.

Finally, whether you are citizens of America or of the world, ask of us the same high standards of strength and sacrifice that

“დღეს ჩვენ მომსწრე ვართ არა მარტო პარტიის გამარჯვებისა, არამედ თავისუფლების დღესასწაულისა, რომელიც დასასრულიცაა და დასაწყისიც არა მარტო გარდაქმნის, არამედ ახლებური ცვლილების, არამედ მე ფიცს ვდებ თქვენსა და ყოველისშემძლე ღმერთის წინაშე. იმ დიდებულ ფიცს, რომელიც გვიანდებრძეს სვენმა წინაპრებმა თითქმის ორი საუკუნის წინ.

დღეს სხვაგვარია სამყარო. რამეთუ მოკვდავ ადამიანს ხელთ უპერია დამანგრეველი ძალის იარაღი, რომელიც ანადგურებს არა მარტო ადამიანური სილატაკის უკვლა ფორმას, არამედ სიცოცხლის ფორმასაც. თუმცა ის რევოლუციური რწმენა, რასაც სვენი წინაპრები ეწირებოდნენ დღესაც არ მოხსნილა მსოფლიოს დღის წესრიგიდან. ეს ის რწმენაა, რომ ადამიანის უფლებები სახელმწიფოს წყალობა კი არაა, არამედ ყოველისშემძლე ღმერთის ხელიდან გამოსული სიკეთე.

მოქალაქენო, რომელი ქვეყნისაც არ უნდა იყოს თქვენ. ამერიკისა თუ სხვა რომელიმე, მიითხოვეთ სვენგან ისეთივე მაღალი ნორმები და თავგანწირვა, როგორსაც მიუთხოვეთ სვენ თქვენგან. მაშ. წარვსდგეთ მკაც-

we ask of you. With a good conscience our only sure reward, with history the final judge of our deeds, let us go forth to lead the land we love, asking His blessing and His help, but knowing that here on earth God's work must truly be our own.

რო მსაჯულის წინაშე წყენი საქმეებით და სუკეთა ხინდებით, რომელიც; წყენი ერთადერთი უმკარო ჯიღდათ ცხოვრებაში! გავიქლეუთ მიწას, რომელიც; ასე გვიყვარს, შევთხოვეთ შეველა და კუროხევა მას (ანუ დემროს ღაჯ). რამეთუ აქ, ღუდაშიწასუ წყენ უნდა აღუასრულოთ საქმენი ღუთისანი.”

როგორც; უკვე ითქვა, ხიტევა ავღენს ინტერკულტურული სპეციფიკით გამოწყენულ კონტაქტებს ტექსტში, რომელიც; გადმოგვიცემს არა მხოლოდ მისი შემოქმედის ჩანაყიქრს, არამედ წარმოადგენს რეციპიენტის (მკითხველის, მსმენელის) ინფორმაციის პირველ წყაროს; მისი აზრების, ემოციების და ასოციაციების მათრგანიხებულ საქმეაღებას. მოყვანილ ტექსტში სიტევა “ღმერთი” საქჯერ მოისხენება: პირველ პარაგრაფში – პომპესურად მიმართვის დროს, მეორე პარაგრაფში – წოდებით ბრუნებაში, ხოლო დასკენით პარაგრაფში საქჯერ ფიგურირებს ღმერთის კონცეპტი: – თრჯერ კატაფორული ღუიქხით He, His და ერთხელ გუნეტით “საქმენი ღუთისა” (God's work).

თუ მოყიშველიებთ უახლეს ღუიქხიკონებს და ამოეკრებთ აღნიშნული ხიტევის ისტორიულად ჩამოყვადობეულ ღუიქხიკერ მნიშენელობებს, ასეთი სურათი წარმოგვიდგება:

1. Being or spirit that is believed to have power over nature and control over human affairs. God – ღმერთი ღუთება, ანუ არხება რომელიც; მინეუღათა რომ ფღობს ძელას და კონტროლს, როგორც; ბუნებასუ ასევე ადამიანთა საქმიანობასუ.

2. sing. (in various religions, esp. christianity, Judiasm and Islani) the Supreme Being, Creator and ruler of the universe, God the father, God the Son and God the Holy Ghost i.e. the Holy Trinity in the Christian religion. მხოლოდ, რიცხვში (სხვადასხევა რელიგიებში, განსაკუთრებით ქრისტიანულ, თუ ღუეველთა და ისლამურში) ის არის უმაღლესი არხება, შემოქმედი და მბროსნებელი სამყაროსი, მამა-ღმერთი,

მამა-სუციური, ძე-ღვთისა და სული წმინდა. ანუ წმინდა სამება ქრისტიანულ რელიგიაში.

3. Any of various beings conceived as being supernatural immortal and having special power over the course of nature and lives and affairs of people; deity esp. a male one. სუბუნებრივი, უკვდავი არსება, რომელსაც შესწევს განსაკუთრებული ძალა მართოს ბუნების ძალები და ადამიანთა სიცოცხლე და საქმიანობა. ღვთაება, განსაკუთრებით ამბრობითი სქესი.

4. An image that is worshipped, idol. კერპი, რომელსაც თაყვანს სცემენ.

5. God in monotheistic religions, the creator and ruler of the universe, regarded as eternal infinite, all-powerful and all-knowing; Almighty often used in exclamations. ღმერთი მონოთეისტურ რელიგიაში, შემოქმედი, მბრძანებელი ცათა და ქვეყნისა, მინჩეულია, როგორც მარადიული უსასრულობა, ყოველისშემძლე, ყოველისმცოდნე. ხშირად ხმარობენ შორისდებულის ფუნქციით *ღმერთო ჩემო!* გაკვირვების ან შიშის გამომხატველი.

6. Cultural Note: British and American people often imagine God as a very old man with a white beard. The pronouns which refer to God are He, Him, His also written with a capital letter. ინტერკულტურული ინფორმაცია: ბრიტანულ და ამერიკულ კულტურაში ღმერთი ხალხთა წარმოსახვაში მოხუცი თეთრწვერებიანი სახითაა. ნაცვალსახელები რომლებიც იხმარება ამ ცნების გამოსახატავად იწერება ასომთავრულით მხოლოდით რიცხვში „ის“ და „შენ“.

პრესიდენტის სიტყვის რელიგიური ანაღისი ბევრი კარიანტი შეიძლება წარმოვადგინოთ. ერთი მხრივ, რელიგიური ასპექტი, რომელიც გამოხატავს რელიგიის არარელევიანტურ როლს ამერიკის ცივილიზებულ საზოგადოებაში. თითქოს რელიგიას აქვს მხოლოდ ცერემონიალური მნიშვნელობა და, ბუნებრივია, პრესიდენტიც ასევე იქცევა, როდესაც ღმერთს ასხენებს. მეორე მხრივ, შეიძლება გავიგოთ, რომ ამერიკის პრესიდენტი ვალდებულია ახსენოს ღმერთი, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაკარგავს ამომრჩეველთა ხმებს. ამგვარი ღვთაებობა ერთადერთი დაუწერელი კანონია მაღალი პოსტის დასაკავებლად. ასეთი ტრადიციულობა დაახლოებით

ივევია, როგორც ჩვეულებრივი მოთხოვნები დადებითი და სახიამოვნო ტელეკერსონაჟის მიმართ.

პრეზიდენტი არ ეხება რაღაც გარკვეულ, განსაზღვრულ რელიგიას: არც იესო ქრისტეს, არც მოსეს, არც ქრისტიანულ მართმადიდებლურ ეკლესიას და არც კათოლიკურ რელიგიას. ფაქტურად ის ასახელებს დემოკრატის კონცეპტს, რომელიც საყოველთაოა ყველა ამერიკელისათვის და თანაც განსხვავებულია ყველა ხალხისთვის. ამიტომ სიტყვა "დემოკრატის" თითქოს გაანინია სრულიად ცარიელი უღერადობა. ეს კი მოწმობს, რომ რელიგია ამერიკელისთვის უბრალოდ კარგ საქმედ ითვლება და ხალხი იმდენად ნაკლებ დაინტერესებულია რელიგიით, რომ ამ უკანასკნელმა საერთოდ დაკარგა აზრი.

საკითხის ამგვარი დაყენება მიანიშნებს, ერთი მხრივ, თუ როგორ არის ამერიკის რელიგია პოლიტიკის მეშვეობით ხასოვადობასთან დაკავშირებული და, მეორე მხრივ, კერძო რელიგიურ ორგანიზაციებთან. კენედი პირველი კათოლიკე პრეზიდენტია ამერიკის ისტორიაში და მისი მიმართუა უსენაეს არსებასთან არ გამორიცხავს მის საკუთარ რელიგიურ მრწამსს. მართალია მას კათოლიკური ეკლესია უფრო მეტი პატივისცემით არ უხსენებია ვიდრე სხვა რელიგიები, ვინაიდან ეს საკითხი ეხება მის პირად რელიგიურ რწმენას და მის დამოკიდებულებას თავის რელიგიასთან, რაც არარეალურად უნტურია მისი პოსტისთვის.

კენედის ფიცი პირველ პარაგრაფში, რომელიც იწევბა "მე ფიცს ვებ თქვენსა და ყოველისშემძლე დემოკრატის წინაშე . . ." არის ფიცი მაღალი პოსტის მიმართ, რომელიც გულისხმობს კონსტიტუციის მიღებას და მის შემდგომ განმტკიცებას. ფიცი დემოკრატისა და ხალხის წინაშე გამოხატავს პრეზიდენტის მოვალეობას არა მარტო კონსტიტუციის გასატარებლად, არამედ ღმრის სურვილის აღსასრულებლად. მათი დევიზი: **"In God we trust"** გამოხატავს ხმების უმრავლესობით გამოთქმულ ხალხების სურვილს. ამერიკაში ხალხისა და პრეზიდენტის რწმენა, დემოკრატისადმი წარმოადგენს ოფიციალურად დაკანონებულ პრელიტიკური ძალაუფლების წყაროს, მაგრამ ადამიანების ნებით შექმნილი ძალაუფლება არ გამოხატავს უმაღლეს ძალას. ხალხთა ნება თავისთავად არ არის ავისა და კარგის განმსაზღვრელი კრიტერიუმი, რადგანაც არის კიდევ უფრო მაღალი განზომილება, რომელიც იძლევა

ამის გარსიკვის უნარს. პრეზიდენტის მოვალეობა, რომელიც სცილდება ამ სღვარს და მადლდება სწორედ ამ განსომილუბამდე და კრიტიკრიკამდე მიდის. როდესაც კენედი ამბობს, რომ ადამიანის უფლებები სახელმწიფოს წყალობა კი არაა, არამედ ღვთის წყალობაა, ის ერთხელ კიდევ უსვამს ხაზს ამ მომენტს. მიუხედავად იმისა, თუ ვის ინტერესებს გამოხატავს სახელმწიფო: მონარქისა თუ ხალხის, ადამიანის უფლებები წარმოადგენს უფრო მნიშვნელოვან საფუძველს ნებისმიერი პოლიტიკური წყობისთვის. ანუ იგი არსებული სახელმწიფო წყობის რადიკალურად შეცვლის რეკოლუციური მარეკულირებელია.

ამერიკელისათვის სამოქალაქო რელიგია მომდინარეობს მისივე განმსაზღვრელი და ისტორიულად სამოქალაქობებული ცნებიდან - სიტყვათშეთანხმება "melting pot" =ის კულტურიდან. როგორც ამერიკელი საზოგადო მოღვაწე რობერტ ბელაქი აღნიშნავს, ეს ამერიკელებისთვის ახალი რელიგიური განსომილებაა და გამოხატება ამერიკელთა მოვალეობაში, ადასრულონ ღვთის ნება დედამიწაზე "Carry out God's will on earth". ამიტომ, გასაკვირი არ არის, რომ დღეს ამერიკაში თავიანთ სცემენ პოლიტიკურსა და საზოგადოებრივ გმირებს, რომლებიც ხშირად წმინდანების რანგშიც აქივთ: ეაშინგტონი, ლინკოლნი, ჯეფერსონი, კენედი და სხვა.

წმინდანობის ასეთი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გაგება ქართველებისათვის ახალი არ არის. ჯერ კიდევ მე-11 საუკუნეში დაკით აღმაშენებლის ყველა რელიგიური რეფორმა ასევე ემსახურებოდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მიზნების განხორციელებას. თუმცა ქართული ტოლერანტიზმი სხვა რელიგიების მიმართ კარდინალურად განსხვავდებოდა ამერიკელი სამოქალაქო რელიგიისგან.

ქრისტიან რჯული ქართველებისთვის მარტო სარწმუნოებრივი აღსარება კი არ იყო, იგი ამასთან ერთად პოლიტიკური ქვიტიკრიც იყო საქართველოს მრავალი ნაწილების გასაერთიანებლად და შემოსაკრებად. ერთობა სარწმუნოებისა ერთობას ერისას მთავრავებს" (ი. ჭავჭავაძე). დავითის მიმართ-ვა თავისი ხალხისადმი: "მე ვუანდერძებ ნემს ტახტს და ნემს საღხს ჯვარს პატიოსანს და აყვარვიდეს ის ნემს ხალხს ამ მიწაზე". გამოხატავს მის ერთგულებას ქრისტიანული მართლმადიდებლური რწმენის მიმართ, რომელიც წმინდა რელიგიურ, სხეობრივ-ეთიკურ პრინციპებზეა დაფუძნებული.

ქართულ წამებულ მეფეთა დანიშნულება სწორედ იმაში გამოისახებოდა, რომ თავიანთი ხალხი სრულყოფილად წარედგინათ საბოლოო მკაცრი მსაჯულის წინაშე. მბრძოლველი ქართველი მეფე, რომელსაც ღვთის მადლი გადმოადოდა, ხელდასმული იყო ღვთის მიერ, რათა თავისი ხალხი სწორი, ღვთიური გზით შეეცდომლად ეტარებინა. ამ მისიას შეეწირნენ შუშანიკი, ქეთევან წამებულები, მეფე ლეონიანი, ცოტნე დადიანი და სხვები.

ბუნებრივია ინტერკულტურული კვლევის შედეგად დადგინილი სპეციფიკური განსხვავებების შესწავლა-შემეცნებას შორის მიმავალი შედეგები და უპირატესობანი გააჩნია უცხოენის შესწავლისათვის.

ამბობენ, თითოეული ადამიანის ბედში აისახება მისივე ქვეყნის ბედით; შესაბამისად, უნდა ითქვას ავღბათ, თითოეულ სიტყვაში, თუ მისი წარმოშობის ძირებს მოვიკვლევთ, მისი ხალხის და ქვეყნის ისტორიაა დაუნჯებული. ამიტომ სიტყვის ხიდრმისეული შემეცნება ნიშნავს, მისი ხალხის კულტურის ამსახველ ისტორიულ საწყისთან დაბრუნებას. ამჟღავნად სიტყვა-კონცეპტი გვეკვლინება ლინგვისტური კვლევა-ძიების დაუმრეტელ წყაროდ.

საინტერესოა ქართული კულტურის კონტექსტში სიტყვა “ჯვარის” ასოციაციები, რომელიც წინა ისტორიული ქვეყნებში კულტურაში უბედურების, სამარცხვინო სიკვდილის სიმბოლოა, მაშინ როდესაც ქართული ჯვარი ნიშნავს განახლების, გადარჩენის, გამარჯვების, გარდაქმნისა და ღმერთთან მიახლოების. როგორც წმინდა წერილი გვასწავლის: “ჯვრის სიტყვა სიშლევგა წარწყმედილთათვის, ხოლო ნეწნეთის, ხსნილთათვის ძალაა ღმრთისა”; “ნეწნ ექადაგებთ ჯვარცმულ ქრისტეს; იუდეველთათვის საცდურს, ბერძენთათვის, სიშლევგეს” (1 კორ. 18, 23).

** ნიშნავს იმას, რომ ძველ რომში IV ს. იმპერატორ კონსტანტინე დიდისა და მრევლი ქრისტიანი დეოდატის ელჩის დროს (საბერძნეთში წარმართული კულტებისა ქრისტიანობა მრევლად გამოცხადდა თეოციკალურ რელიგიად) ამ დროს იმპერატორ კონსტანტინე დიდს ხელვა მიუცა ჯვრის გამოსახულების სახით ცანხე, რომელსაც ეს სიტყვები ეწოდება “ანთი სილაე” (antouti nika) და მართლაც მან თავისი არმიის ყველა დროშასზე ჯვრის სიმბოლო გამოხატა და ბრძოლა მაქსიკენსის არმიის წინააღმდეგ იმპერატორ კონსტანტინეს გამარჯვებით დამთავრდა.

საილუსტრაციოდ მიგვიყვას პარაგრაფი “მოქცევათა ქართლისაიდან”, რომელიც წმინდა ნინოს შემოსულებს ეხება.

“ხოლო ნინო დარსა განგებითა ღვთისათა და წარმოქმართა მთა(თა) კერძო ნრდილოისათა და მოვიდა მდინარესა სუდა მტკვარსა და მოსევა ნაპირსა მდინარისასა და მოიწია მცხეთად. ქალაქსა დიდსა მეფეთა საჯდომელსა.

და იყო სამ წელ ეგრეთ, ილოცვიდა ფარულად ღმრთისა მიერ ადგილსა მიუქვლითა შებურვიდსა. და შექმნა ნასხლეუვისა ჯუარი და აღმართა იგი მუნ და ილოცვიდა მის წინაშე”.

ვიწყებთ აღნიშნული ტექსტის სეგმენტაციას, რათა გაკეთდეს ტექსტის ისეთი მოდელი, რომელიც მიგვიყვანს მის შინაარსობრივ კონცეპტამდე. ჩვენ შემთხვევაში, სიტყვა დომინანტად “ჯუარი” მიგვანჩნია ასეთ კონცეპტად, რომელიც მოთავსებულია ტექსტის შუაში (ილიური პოლიცია) და მისგან იწყება განფენა სტილისტურად მარკირებულ დეტალებზე. ასე მაგალითად, უახლოესი მსაზღვრელი “ნასხლავისა ჯუარი” იხერხებს ყურადღებას. “ნასხლავი” განმარტებულია ღექსიკონში ასეთნაირად: ვაჩხის ნორჩი ელორტი სხელის დროს (1.Unwanted pruning twigs / tenders; 2.Pruned tenders; 3.The waste ანუ ბალახტი ანუ გამოუსადეგარი). ეს უკანასკნელი მნიშვნელობა უფრო დამაჯერებელი ხდება, რადგანაც მასზე მოქმედებს სტილისტურად მარკირებული დეტალი ტექსტის პროსექციაში: “ეპოვე ცლამასა შინა ფრიადსა ნრდილოისა ქუეყანაი.” ელებულობთ ახალ ინფორმაციას: წარწემდილი, უღვათ ცთომილი ხალხის ასოციაციას, რომელიც იძლევა წმინდა ნინომ და კვლავ მოიხიდა და მოაქცია ისინი სწორი გზისკენ “ნასწაულთა ქრისტესმიერთთა” და “აღაშენა ეკლესია ქუმეს სამთხება შინა”. საგულისხმოა, რომ ყველა ქართული ეკლესია ჯერისფორმისაა არქიტექტორულად.

იმლება წამიერი სერათი-გაეღებება და მკითხველის მოულოდნელი სიხარული, ახალი ინფორმაციის ამოცნობის, გადაერილი გამოუსადეგარი ვაჩხის ნასხლავი და ახლად მოქცეული, ღვთის მოყვარე ხალხის მეტაფორული გააზრება. რაც უფრო მეტ ტექსტობრივ მარკერებზე ვაჩერებთ ყურადღებას და რაც უფრო დიდხანს ვრჩებით ტექსტისა და სიტყვის სამეაროში, უფრო მეტი ინფორმაცია ამოდის ტექსტიდან და უფრო მეტად გადაეღვივართ. ინტერკულტურული სწავლების არეალში.

მიიხვეწენ, რომ მასწავლებლის მოვალეობაა, დაესმაროს მკითხველს სხვადასხვა დეკლხიკურ მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაციის კარმონიულობის შეხაგრძობად, როდესაც ხდება ტექსტის შინაარსის წინასწარი პროგნოზირება. ცნობილია, რომ კარგი მკითხველი ძირველივე კარაგრაფში გრძნობს, ანუ წინასწარ ჭერუტს შინაარსის საბოლოო შედეგს. ეს წინასწარ ჭერუტა, ანუ აუტორის აზრის გარკვევის ანტიხიპოკრია სოგჯერ ნათელი და ხუხტია, სოგჯერ კი დიფუზიური და ბუხლოვანი. იწეება არმხრივ მიმართული სუძების დინამიკური მოძრაობის უწვევტი პროცესი, რომლის სტილისტური ეფექტის, ტექსტის ენერჯისა და აქედან გამომდინარე სიტყვის ესთეტიკური ინფორმაციის შემოქმედების ძალა ძირითადად მთავარი სიტყვაკონცეპტის აზრობრივი ნაჯერობით განისაზღვრება: ჯვარი - მომაქცეველი და გარდამქმნელი ცდომილი ხაღისხა; ჯვარი - ახალი სიცოცხლის ხიბლოლი; ჯვარი-გამარჯვების ხიბლოლი; ჯვარი-დასასრული დასაწყისისა.

ამრიგად, სიტყვა-კონცეპტი განიხილება, როგორც ერთდროული მნიშვნელობების კარმონიული რეალიზაციის საწყისი წყარო, რომელიც მკითხველს თანაავტორობის შეგრძნებას განაცდევინებს და შემოქმედებით პროცესში კომპარტიკუბასთან აასლოებს. ამასთან, კულტურათა შორის არსებულ განმასხვავებულ ინფორმაციას მოიხიდავს და კულტურის ხიღრმისეულ ანალიზს, ანუ ახალ ინფორმაციას გეთავსობს.

სიტყვის მნიშვნელობათა სინქრონიული რეალიზაციის პროცესი წარმოქმნის მთელი ტექსტის სემანტიკურ ნაკადთა ერთდროულ ნაჯერობას - სიტყვა-კონცეპტს, რომელიც უნდა მუტეველებდეს, უნდა წარმოადგენდეს ტექსტს, როგორც კომუნიკაციის მცდელობას, რომელიც იმოდრავებს, როგორც მუტეველი, საკეთარი საზრისის მქონე სიტყვა, სიტყვის უნარი, მოიცვას ტექსტის ეველა აზრობრივი დებალი და შექმნას სემანტიკურ-დეკლხიკურ მნიშვნელობათა კარმონიული თანაარსებობის სისტემა, განიხილება, როგორც მხატვრული ტექსტის უხივერსალოური სემანტიკური კატეგორია, რომელიც უსრქეველიყოფს ინფორმაციის სწორ აზრობრივ განლაგებას.

ყოველი ტექსტი ერთ მთავარ სიტყვა-კონცეპტს ემსახურება და ეს სიტყვა თავისი ინფორმაციული პოტენციალით მდლიანად იხსნება ან არ იხსნება ტექსტში, იმის მიხედვით თუ რამდენად არგანიზებულად და აზრობრივად აგებულ

ტექსტი. სიტყვა-კონცეპტის უხასრულო პოტენციალი მთელ ნაწარმოებს ისე გამსჭვალავს, რომ წარმოშობს თვითრეგულირებად და თვითმართვანიშებულ სისტემას ყოველი მხატვრული ტექსტისთვის.

სიტყვა, მოხედება რა ტექსტში პირველ - წამყვან წინადადებაში, დახასრულ - ფინალურ პოზიციაში თუ შუაში, აწესრიგებს, ანუ ორგანიზებას უკეთებს ტექსტის სტრუქტურის მართებულ აგებას და, უფრო მეტიც, მილიანად მის ტექსტადქმნადობას.

მნიშვნელოვანად მიგვანიხა აგრეთვე პიპოთეზა სიტყვის მნიშვნელობათა კომბინატორულ თვითმართვანიშებულ ენარსუ და ასრობრივ კავშირებს ტექსტში. შესაბამისად ასრი, რომელიც მიიღება აღბათური შერწყვის შედეგად, წინასწარ პროგნოზს ქმნის სიტყვის თუ სიტყვათშეთანხმებათა და წინადადებათა თანმიმდევრობასუ და წინდაწინ განსაზღვრავს მათი ინტეგრალური მონაწილეობის ხარისხს საერთო სტილისტური ეფექტის ჩამოყალიბებაში ესთეტიკურ-შემეცნებითი (კოგნიტიური) ინფორმაციის მისაღებად.

სიტყვის მრავალმნიშვნელობათა კონტექსტში და მისგან აღმოცენებული სტილისტური ეფექტი, რომელიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული ასროვნებასთან, შეგვიძლია განვიხილოთ ახალ ასპექტში, ინფორმაციის თეორიისა და დიდი სისტემის თეორიის თეალსაწიერიდან. ამისათვის ვიყენებთ მიახლოებითი მოდელის ცნებას - სტრატეფიკაციურ-ფაზურ მოდელს (სფმ), რომელიც აღნიშნული პროცესის სამმაგ ანალიზის გულისხმობს. ეს არის კომპლექსური მეთოდიკა, რომელიც ემყარება სიტყვის მნიშვნელობათა შერწყვისა და კომბინირების ფსიქოლოგიურ პროცესებს, ხოლო თვით ეს პროცესები განიხილება კიბერნეტიკულ ასპექტში. ერთი მხრივ, ვიშველიებთ ინფორმაციის რაოდენობრივ საზომს ენტროპიას სიტყვის ინფორმატული პოტენციალის დასადგენად, მეორე მხრივ, სიტყვის მნიშვნელობათა ერთდროულ აქტუალიზაციას ტექსტში წარმოვადგენთ როგორც მრავალსაფეხურიან ასრობრივ-იერარქიულ პირამიდას.

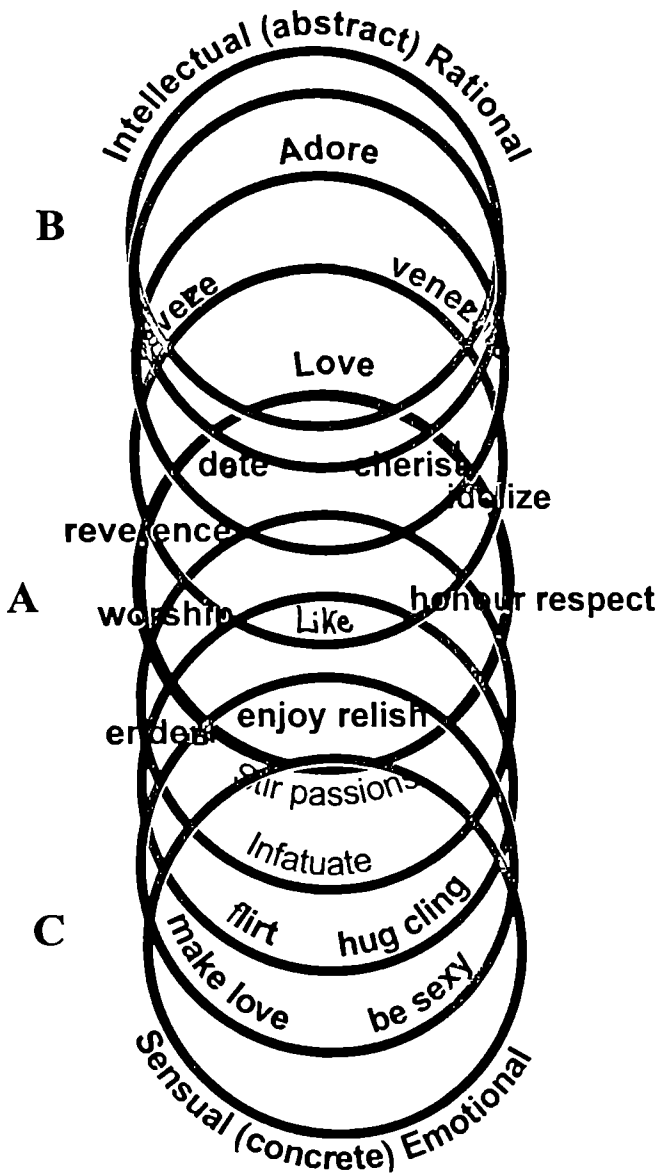
პოლისემანტური სიტყვის მნიშვნელობათა ერთდროული რეალიზაცია მხატვრულ ტექსტში ისეთი სტილისტური ხერხია, რომელიც უსრუნველყოფს ტექსტის ორგანიზებას და ხელს უწყობს შინაარსობრივ-კონცეპტუალური ინფორმაციის აქტივისეულ გაშლას-ანუ ტექსტადქმნადობას.

მხატვრული სათაურით გამოწვეული დინგვისტური პროგნოზი წარმოგვიდგება ასლის შექმნის დინამიკურ, სააღბათო პროცესად. ცნებათა ლოგიკური მნიშვნელობიდან მკაცრად ახროუნებაზე გადასვლის პროცესად. იგი გვევლინება იერარქიულ თეომაორგანიზებულ დიდ ხისტემად, რომელიც ქმნის ამა თუ იმ ტექსტის არა მარტო სტატიკურ-ინვარიანტულ მოდულს, არამედ ამ ტექსტის სხვადასხვა სიტუაციაში სიდრმისეული აქტის დინამიკურ სააღბათო ვარიანტებს.

სამეცნიერო - ტექნიკური ტერმინოლოგია მხატვრული ლიტერატურის სფეროში იძენს მისთვის აქამდე უჩვეულო ფუნქციურ დატვირთვას და სალიტერატურო ენის გამდიდრებისა და მხატვრული ნაწარმოების სტილისტურ საშუალებათა რეზერვად ეაღიბდება. ტერმინში დაფარული ეხთეტიკურ - შექმნებითი ინფორმაციის წყლმა ადამიანის ახროუნებაში მიმდინარე რთული სინთეზურ-ანალიზური პროცესების შედეგია. ტექსტის ძირითადი და მარგინალური ინფორმაცია "სინთეზირდება" ერთ სიტუაციაში - სპეციალურ ტერმინში. მიმდინარეობს ქეშმარიტი "დინგვისტური გადაბეშუალება" მოულოდნელი, ახალი რეზულტატების მისაღებად.

ტექსტში დინგვისტური პროგნოზირების სიდრმეზე დამოკიდებულობა ადრესატის (მკითხველის) ადაპტაციის სარისხო სიტუაციათან და მოედ ტექსტთან, რაც უხრუნველყოფს სახარგებლო ეხთეტიკურ-შექმნებითი ინფორმაციის მაქსიმალურ გადაცემას.

SUMMARY

LITERARY TEXT AS A STYLISTIC – CONCEPTUAL SYSTEM

This research addresses the study of the informative potential (hereinafter referred to as IP) of words, how they form linguistic basis for generating and organizing literary texts, which means that IP develops a conceptual pattern of text building efficacy in the reflection of objective reality; it reveals a cognitive description of systemic and functional features of polysemic words as aesthetic-cognitive entities. They are as such not only in the given texts but also in translations as well.

THE SIGNIFICANCE OF THE PRESENT RESEARCH is controlled by the fact that the study of verbal signs is a cross-cultural phenomenon and is addressed from an inter-disciplinary line. The problem itself is of broad appeal and it embraces several closely related fields within the study of linguistics – psycholinguistics, sociolinguistics, cognitive linguistics, stylistic semantics, information theory, etc. In addition the study addresses the paramount pedagogical task – applicability of comparative semantic analysis to foreign language (hereinafter referred to as FL) teaching and last but not least to translation theory.

Text linguistics, dealing with the study of verbal signs and their functions, has not yet concentrated towards the study of such essential features of the language system as semantic infinitude of polysemic words, probabilistic aspect of the choice of several meanings of word-concepts and their simultaneous realizations in literary texts, in addition to predictability and adaptation of the reader to the individual word and eventually to the entire text.

During the last three decades linguistics has shifted its focus toward cognitive sciences. This shift has stemmed from a new mode of thinking associated with N. Chomsky, R.W. Langacker, J. Laver,

G. Lakoff, U. Neisser, E. Kubryakova,* which demonstrates a thorough and reflective investigation of verbal signs within cognitive-pragmatic methods that are based on cross-cultural awareness." In-depth linguo-stylistic analysis of IP of the word reveals not only aesthetic-cognitive functions but also reflects the self-steering principle of text-building influence. The word incorporates all the constituents of the text elements as a whole and becomes a condensed structural code, the so-called "catch-all" or cognitive word-concept of the text. As it is already accepted the sense of a whole anticipates its parts, which is implicit in the parts and yet transcends them.

Consequently the complex approach to verbal signs that is reflected in their multi-aspectual and multi-functional goals (addressing both theoretical and practical needs existing in the fields mentioned above) ascribes, we presuppose, an additional degree of significance to the research.

THE SCIENTIFIC NOVELTY OF THE RESEARCH is basically the introduced concepts such as the category of semantic infinitude, cognitive concept, Stratified Phased Model (hereinafter referred to as SPM), conceptual translation, etc, which can be immediately incorporated into a number of linguistic sub-fields (see above) and into theory of translation. The carried out calculation of the IP by means of entropic index that is expressed in bits** is a quantitative feature of the IP that undergoes transformations in literary

---

* Chomsky N. *Linguistics and Cognitive Science. The Chomskyan turn.* Cambridge (Mass.), 1991. Langacker R.W. *Concept, image and symbol: The Cognitive basis of grammar.* Berlin, 1991. Laver J. *Cognitive signs and speech: A framework for research/ Logic and Linguistics.* Hillsdale, 1993. Lakoff G. *Categories and cognitive models.* Berkeley cognitive science report, Berkeley, 1982. Neisser U. *Multiple systems: A new approach to cognitive theory,* Cognition, 1994- Vol.6, No3. Кубрякова Е. С. Демьянков Ю.Г и др. *Краткий словарь Когнитивных Терминов,* Москва, 1996

** Eugene A. Nida and Charls R. Taber, *The Theory and Practice of Translation.* Published for the United Bible Society, 1982. Levin B. and Pinker S., *Lexical and conceptual semantics,* Cambridge, 1991. Tomlin R.S. *Linguistic reflections of cognitive events/Coherence and grounding in discourse.* Amsterdam, 1987

*** bit (n) Computer science: 1. a single character of a language having just two characters as either of the binary digits 0 or 1; 2. a unit of information equivalent to the choice of either of two likely alternatives equally; 3. a unit of information storage capacity as of a computer memory [B(binary)(Dig)It]

discourse that prompts further estimation of the proportion between realized meanings of a word and its entire semantic potential. It may be important to note that the alterations of the informative degree is formally measured (practically immeasurable phenomenon) and illustrated on the basis of extensive scrutiny of text material. Thus the study of the IP is conducted on integral basis, which implies a holistic approach to word meanings that allowed us to come up with the following significant renovations:

- the recognition of the category of semantic infinitude (indefiniteness);
- the formation and identification of a cognitive word-concept,
- the Stratified Phased Model which formalizes semantic transformations of a word from infinitude to a full-fledged cognitive concept.

THE AIMS OF THE PRESENT RESEARCH are of two levels, general and concrete:

1. determining an operational theory that will identify semantic parameters of the multiple meanings of the word and their simultaneous comprehension in the text;
2. working out a complex method of investigating this phenomenon through close semantic-stylistic analysis, making use of general assumptions from socio-linguistics, psycho-linguistics and information theory.

The present research aims to solve the following CONCRETE tasks:

1. The semantic infinitude of the word is to be recognized as semantic category of the text.
2. The research is designed to trace different types of the linguistic phenomenon under study: simultaneous (synchronous and consecutive) realizations of several meanings of the word.
3. The informative potential of the word is evaluated and expressed in statistical figures by means of entropy in bits.
4. The stylistic analysis reveals various communicative functions of words, which are relevant for text interpretation: referential – denotative, aesthetic-cognitive as the leading facts of literary texts; furthermore accessory participation of other functions have been traced, such as emotional-evaluative, expressive, didactic and self-regulating or text-building.

5. On the basis of critical review of linguistic literature on the theme under study, it is proposed to develop a conceptual model SPM, which is a self-regulating system of a stochastic choice of simultaneously realized meanings of the word. As a result the obtained information produces the order of further word combinations and structures, determining the degree of their integral participation in molding cognitive concepts.

6. The degree of predictability determines the recipient's adaptation to the word and ultimately to the text as a whole. This provides maximum elucidation of aesthetic-cognitive information from the text.

7. Having knowledge or understanding, the informative efficiency of the word could be successfully applied in conceptual teaching and learning of FL as well.

8. The semantic infinitude of verbal signs may be applied to reveal cross-cultural specific connotations of the word. In confirmation we present our translation of XII c. text from old Georgian hymnography "Canon of Repentance" by the King of Georgia - David the Builder, and a sample of hagiographic text 'Martyzdom of Queen Ketevan', by Grigol Vakhvakhishvili (Dodorkeli).

9. As a result of the data based on the stylistic analysis of different genres of literary texts, regarding their compositional aspect we maintain that any knowledge or information is conceptually organized. Polysemic word-concepts function with universalistic potency (retaining the effect of stylistic devices such as allusions, similes, cognitive metaphors, zeugmas, reversals of meanings – irony, etc.) to generate and build a new system that offers additional information not only in the source texts but in the translations as well.

SOURCES AND METHODS OF THE RESEARCH. The research is based on the material of selected works by selected English and American writers. Special attention is paid to the works of the XVIII c. British poet G.G. Byron. The worked-out complex method of analysis was employed to investigate the IP of the most frequently used word-concepts. Some stanzas from "The Knight in the Panther's Skin" by Shota Rustaveli, a XII century Georgian poet, are reinterpreted and translated on a new footing of the translation theory. The object of the analysis involves not only literary texts but also Georgian hagiographic texts in translations. In confirmation our translation of the "Canon of Repentance" by King David the Builder is

presented. The texts of XXc: Georgian poet Galaktion Tabidze in English translation also drew our attention since his stylistic technique for unexpected associations between words provides significant and indispensable material for the subject in question.

While researching several METHODS of analysis have been employed in conjunction with our own approach to the material under scrutiny: stylistic super-linear, componential, contextual-semantic and structural-semantic with the help of semantic field theory, cognitive linguistics, psycho-linguistics, socio-linguistics, theory of information and theory of multi-level big systems. The described complex method enables us to break fresh ground in the study of semantics, text interpretation and translation theory.

THE THEORETICAL AND PRACTICAL VALUES OF THE RESEARCH is determined by the following basic factors:

1. Having employed modern linguistic conceptions, I propose a proficient and workable theory suited for text linguistics, translation theory and FL pedagogy. I scrutinize word semantics through the entire language structure. It becomes obvious that if text linguistics investigates words with the aim of determining their semantic and/or informative contribution to the overall semantics of the super-phrasal unity (or longer pieces of text) I choose a more complex method – Word-Text-Word. Putting differently I go further and attempt to find out the IP and the text organizing power of a polysemic word (cognitive concept), from Text to Word. This process of transition from semantics to information is traced by the SPM, a construct, which I presume, objectively reflects the psycho-linguistic process of the reader's adaptation to the text (stochastic choice, predictability, selection).

2. Another contribution to the theory of semantics is the recognition of the category of semantic infinitude as an inherent feature of the text. Last but not least is the calculation of the IP of polysemic words, providing a formal measurement to the practically immeasurable phenomenon. The results of the research are applied for the theory of translation – the conceptual translation.

Consequently the PRACTICAL VALUE of the research lies in the fact that this workable semantic theory is effectively used in the field of teaching methodology. We utilize concept learning as a tool in teaching languages. Since it is rightfully maintained that a polysemic

word is better remembered through its deep semantic analysis when the learner is made a co-creator of the newly deciphered meaning of the word. It can be successfully applicable for lectures on stylistics and for students working on scholarly papers for scientific degrees. In addition the collected data about word-concepts may be of particular help for lexicographers and professional translators of English to standardize their work to that of the source authors.

THE BOOK consists of an introduction, two parts and nine chapters with introduction and general conclusion, appendix A, B bibliography and the list of illustrative material from literary texts. The majority of the research results are illustrated in accompanying charts and diagrams.

In the INTRODUCTION we discuss the rationale for the choice of the topic and define the aims and concrete tasks that the research is designed to accomplish. In addition the scientific novelty and the significance of the study are defined with reference to the main assumption and principles of the research.

The first part consists of five chapters. It features the basic theoretical cognitive principles that are used to generate conceptual information. The major assumption of the study is the semantic infinitude of the polysemic word, which is accepted as the essential text category. It is also considered as linguistic basis to generate and structurally organize a literary text. We have also established the invariant conceptual model to formalize the procedure of simultaneous realizations of several meanings of the word and which is nominated Stratified Phased Model, representing the process of selecting the core meanings of the polysemic word that reach the top level – the vertex of the multi-dimensional pyramid.

The second part consists of four chapters and is dedicated to the typology of predictability and adaptation and its pragmatic application for stylistic analysis. Scientific technical terms are also employed as stylistic resources to reflect the objective reality found in literary texts. They act also as self-organizing word-concepts for the conceptual system of literary texts. Consequently such concepts are also basic entities to generate additional information of the text. A stylistic analysis of Thomas Pynchon's novel "Gravity's Rainbow" has been completed in confirming the effective application of this complex method. Moreover, the study of concept learning is evaluated on the

basis of cross-cultural awareness, which is a dynamic educational process that involves an interactive teaching method.

In addition we apply a new outline of concept translating procedure based on the theoretical principles of the multi-dimensional analysis revealing different connotations of a word-concept found within the text. General conclusions for theoretical and practical translations of different types of literary texts are formulated, which demonstrate linguistic characteristics of verbal signs. Together with the pragmatic and cross-cultural factors they determine the variability of informative capacity of basic word-concepts. This method adds to ease the translation to perform it with greater semantic accuracy in order to render the message of the author. The translators' simultaneous understanding of both the source text and essence provides a functional equivalence in the recipient's language. Drawing from the gamut of stylistic analyses of the material, coupled with recent insights from socio-semiotics, psycholinguistics, practical assistance is provided for translation; while at the same time one is evading the difficulties of rendering the word as a code breaker of the text necessary for its translation into another language. In ascertainment of this opinion we offer our translation of the "Canon of Repentance" by the XII c. Georgian King David the Builder, who was canonized as the Saint.

The results of the research are summarized in the Conclusion, Appendix A, B. It contains both theoretical and practical issues of the research.

Part I "WORD SEMANTICS AND ITS ROLE IN ESTABLISHING THE INFORMATIVE POTENTIAL OF A LITERARY TEXT."

The chapter concentrates on the semantic ability of the word through semantic stylistic study, which includes didactic, pragmatic and cross-cultural features to illustrate potential communicable power of the text. The stylistic functional study of the word and its informative capacity is considered as necessary linguistic basis for the text building and organizing procedure. In addition it predicts a new way of linguistic generalization in the study of man's cognitive activities.

The study is predicted on the established set of grammatical text categories, which were formulated by the Russian linguist I.R.

Galperin. The main assumption for our research is the self-regulating power of the word to generate and organize a literary text. It depends on general language regularities to generate a conceptually organized text. The efficiency of the word to incorporate all the meaningful elements of the text in order to make-up their conceptual co-existence is the indispensable condition for a literary text. Interpreting from this point of view the semantic infinitude of the word is defined as the essential semantic category of the text. All the meanings of the word are synthesized in a verbal sign, which becomes a condensed informative code-breaker or a catch-all entity for the whole text.

We trace concept-forming principles and contextual situations to generate new additional information in the text. The first step is the use of the thorough analysis to identify stylistic features. The second stage is to analyze these features and find a pattern or model. As a result of the case study we detect contextual polysemy i.e. simultaneous realizations of several meanings of the word.*

After having completed stylistic analysis of literary texts based on semantic Field Theory, different types of simultaneous realizations of several meanings of the word have been identified. Several groups of lexical-semantic variants expressing positive emotions have been revealed together with the core meanings *love* and *like*. Three different stylistic sub-groups have been exposed with: 1) upper-level, represented by high-flown literary connotations, 2) the middle, stylistically neutral level, 3) the lower level, represented by concrete physical perceptions, everyday or vulgar connotations. These hierarchical levels are shown on a diagram 1, which is used as the basis to reveal the associated meanings of words in a literary text. Actualizations of denotative, connotative and contextual meanings of the word and a partial neutralization of marginal meanings indicate a dynamic character of the process of simultaneous polysemy in texts. Truly the reader does not immediately perceive this moment, but its cognition plays a palpable role to elicit the author's message.

---

* A multiple statement is the effort of the univocal terms of logic to measure the equivocal language of literature. Polysemy refers to cases where a lexeme has more than one meaning and is a characteristic feature of language system contrary to speech. Nevertheless to the question of polysemy in speech we dedicated our previous research; Л. Джохадзе "Стилистическое использование многозначного слова в художественном тексте", К.Д. Москва, 1977.

In order to decipher different literary texts a cognitive model has been worked out. The model is represented as stratified phased model (SPM), where lexical-semantic variables of the word are placed through a hierarchical many-leveled system. Moreover there is a stochastic process of relationship among these variables. It implies dynamic movement or wrestling (close combat) to make non-final decisions. While the word itself acquires a double function, as the code-breaker of the potential ambiguity and the main concept of the text. It plays and exists on its polysemy. This kind of counterpoint is realized due to both intra lingual and extra lingual factors.

The term SPM has come into being due to the fact that, the final stage of forming the Stylistic effect of polysemic word is produced as a result of harmonious oscillation of the lexical-semantic variants on different levels; their wavering fluctuation produces a separate synchronous section, where every preceding phase is induced to memory (due to operative power of mnemonic aspect). In addition foreseeable phases are being predicted. Thus the system consists of three interwoven and inter-involving phases: 1. cognitive predictability; 2. cohesion (immediate and remote) and 3. phase of adaptation to the text i.e. adequate interpretation or vice versa inadequate deciphering.

Presumably multileveled system represented as SPM is visualized as a semantic pyramid, reflecting the order of separate meanings or separate semas on various levels that are in certain semantic-stylistic relationship within the system. We observe constant processing of marginal semas, i.e. their filtration and displacement on the lower levels.

Texts in this view have no separate identity and they exist only when read. Our knowledge of the world allows us to understand texts from this perspective and not only when they are read in isolation. Now and again it is said that the real meaning is not to be found in the language of the text but rather it is the reader who constructs the text's meaning, always reading in meanings, Words in this view have some universal informative potential to give different readers a chance to elicit information according to their thesaurus, epoch's demands, cultural awareness, attitude or mood in which he/she reads the text. Some masterpieces are read and reread again and on and on by the same reader with the aim to draw new emotional information every time.

The joy of 'small discoveries in such cases makes the reader feel a co-creator of the text. This co-perception and co-creation with the author urges the reader to return repeatedly to the same text.

The semantic infinitude of the word opens new perspectives and pleasant vista for the reader in this respect. The words act as some kind of signals to give a sparkling performance, unexpected pleasure. We offer the kinetics of selecting several meanings of the word patterned by means of stratified phased model that illustrates probabilistic aspect of the procedure. Presumably simultaneous co-existence of several meanings of the word in the text and its deep cognition is not a instantaneous process, but it is a complex psychological procedure of accumulated information processed in seemingly quick acts. In reality it is a thorough weighing of every choice to reach step by step a random, probable decision in the long run. Consequently we trace two types of such realization of different meanings of the word: consecutive (step by step) and synchronous (instantaneous or momentary).

We maintain that the choice of multiple meanings and their combining power is generated in the text as a complex interaction of different semas in the semantic structure of the word on the one hand and different contextual relations on the other. However which of them is stylistically more relevant might be indicated by concrete case study based on intercultural awareness, historical and socio-semiotic factors. We have to stress that the choice of lexical-semantic variants of the word has the non-deterministic nature. It is a random joint distribution of stochastic elements, which implies the unexpected nebulous associations of semantic meanings in the text: combining and shifting, substituting or disappearing and ultimately generating new variants. We base our study on the well worked out psychological principles of synthesis and analysis and present this process in a pyramidal chart where lexical-semantic variants are concentrated on multi-hierarchical levels. These variants interact and strive to make incomplete decisions in every phase to gain access to the top of the pyramid, which is the stratum of stylistic effect to form basic word-concept – new meaning or new information. Since meaning is largely concerned with information, such word-concepts become multi-functional and play on the ambiguity or fuzziness of contextual polysemy. Thus instead of discarding polysemy in speech, the author

is using it to reveal its potential for ambiguity; rejecting conventions and dogmas he is making a context of vision entirely new.

The hierarchical pyramid (SPM) exists only in abstraction and springs up only during the reader's spontaneous reasoning. Consequently the results of word analysis based on the suggested complex methods might be non-identical for different readers. The chart of the pyramid as it has already been mentioned involves mutually inclusive phases: linguistic predictability; coherence of immediate and remote text-units and their combinability; phase of adaptation and correction to generate adequate equivalents of the word.

All the meanings of the polysemic word happen to be freely dispersed or diffused before reading, but as soon as the cognition gets started, the goal-oriented movement is subconsciously perceived. The diffusion or indefiniteness of the word is measured through entropy. The size of the cognitive pyramid is in close relation with the degree of indefiniteness. The higher is the entropy or IP of the word, the bigger is the semantic cognitive pyramid in size.*

Thus the cognitive concept means an interaction of meanings in the concrete material, creating images, grouping items into categories, inferring meanings, elaborating new information and resources to transfer new connotations.

Semantic mobility of the word urged us to calculate informative potential of the outstanding word-indicator *love* for Lord Byron's writings and define its efficiency by means of stylistic analysis (1500 examples). The results are presented on the table of horizontal and vertical axes. The estimation was conducted according to C. Shenon's formula $H = -\sum P_i \lg P_i$, where H is an average entropy coefficient for i-semas, while P_i is the frequency of the sema in the concrete texts, Σ - is the total sum in logarithms. The obtained evaluated data expressed in bits show that the average level of entropy for *love* in "Don Juan" is

---

* No matter how paradoxical it may sound but infinitude (ambiguity or fuzziness) generate more precise meanings in the text interpretation. In this respect measure of infinitude - entropy is considered a characteristic feature and inseparable part of literary text interpretation. See Jacobson R, Selected Writings, volume II, Linguistics and Communication Theory: Linguistics in Relation to other Sciences, The Hague-Paris, 1971 (570,676); Арнолд И.В. Стилистика декодирования Л., 1974(60)

much higher than in all other poems taken together.* This should be accounted for the poem's compositional aspect: the leitmotif, the romantic author's purport and historical time to express polyphony of literary figures, (cognitive metaphors, allusions, similes, ironies etc.) in one word-concept which ultimately turns into the catch-all word-concept of the text. In this case the language unit not only expresses the author's creative ability but it turns into the universal heuristic code to present the objective reality to the observer. It describes not only social and historical epoch but enables us to cognize the author's outlook and his individual viewing of the world.

In the semantic pyramid of reasoning the core lexical-semantic variants concentrate in the center and easily move from the bottom-up to the top while all the marginal ones after checking and filtering remain on the lower levels or strata of the model to form background knowledge to the stylistic effect of the cognitive word-concept. These are the beat-up semas that couldn't get into the optimal choice. The filtration is made possible by sensor correctors from the top-down to the direction of the first stratum making the system locked-up. Presumably, the represented procedure should have sub-conscious character and the obtained data due to constant synthesis and analysis of the polysemic word could generate new conceptual information.

This process is essential not only to the study of aesthetic-cognitive function of the word, also for investigation of some issues of psycholinguistics. We maintain that Stratified Phased Model of realizing word meanings is an adequate analogy of brain-activities of man. The study of these activities is concurrently plausible not only for in-depth analysis of language units but for the text-building and organizing principles of literary texts.

In the initial stage while decoding the word in the text, all the meanings are in diffusion. However as soon as cognitive processing starts they tend to move in a goal-oriented order and SPM is being formed in abstraction with different relevant distributions of the lexical-semantic variants. The diffusion or infinitude of the lexical-semantic variants is essential not only in forming many-fold word-

---

* Jokhadze L, A systemic Approach to the Study of Informative Potential of Word-concepts in Literary Texts, Bulletin of the Georgian Academy of Sciences. v.168. number 3, Tbilisi, 2003.

concepts but it provides compact interwoven net of these variants in the whole text. Naturally there occurs not only one right choice but also several probable meanings. The hierarchical structure of the word is built on gradually complicated principles from the top of the stylistic effect stratum down to the background - the stratum of perception. The more strata are there in the architectonic diagram of the word, the higher is the informative potency of the word. The bigger is the semantic pyramid, the greater is the degree of infinitude in words i.e. greater is the informative potential. Thus SPM is closely related to the entropy of the word. In the case of Byron's word (with 21 different meanings of *love*) we conclude that its conceptual structure plays an important role in establishing informative potential of the whole text. The word with a high degree of entropy is used with maximum informative efficiency and the author pushes the edge of the word offering free options to the readers for interpretation (within the limits of objective reasoning).*

So peculiar fragments of reality are described by the given polysemic word and definite conceptual sets expressed by different language means are used to present several meanings in one inseparable code-breaker – cognitive word-concept. Curiously, we could never capture the whole of the meaning, but whatever the information, it forms basis of a sense relation and that sense involves the whole human knowledge. It is inevitable to view the meanings of a word in terms of mental entities – the so-called word-concepts.

---

* The objective data are convincing as confirmed in the critical summary on G.G. Byron's philosophical views about his poem "Don Juan", which is considered the acme of his writings. The applicability and significance of statistical data were successfully used by the American geophysicist T.C. Mendenhall (1841-1924) to solve the problem referring the Bacon /Shakespeare controversy in favor of the latter. He likened the frequency distribution of words of different lengths to the spectrum of light. The Cambridge Encyclopedia of "Language" (Second edition, 1997, 68-69)

Part II. "LITERARY TEXT AS A SELF-REGULATING STYLISTIC CONCEPTUAL SYSTEM" is based on the study of three interconnected relevant factors:

1. Semantic infinitude of the word i.e. polysemy as a linguistic characteristic of both – the language system and literary text as a system.
2. The subjective manifestation of the word as a cognitive concept to create the basis for the author's new viewing of the world.
3. Intrinsic language characteristics together with extrinsic regularities or lexical innovations make up the linguist's apparatus or rather a technique to generate IP of the word-concept, it ensures retaining of the information in a most compact or condensed way. Having combined concept-forming and concept-defining functions, word is presented as the basic entity to generate a conceptual system of any literary text.

Recent trends in contemporary linguistics feature a new cognitive approach –holistic analysis– applied to the text as a whole. Text linguistics defines the text as the largest unit in communication theory, while the word is the smallest one, the semantic components of which make up the indispensable resources or data scattered all over the text. It informs what kind of IP of knowledge is fixed in it, in what schematic constructs and how they are adjusted to the author's message. Conceivably, this language unit involves not only different lexical-semantic variants expressing objective reality but also structural groups. It also accounts for the word power, which is not only a holder and retainer of information but checker and carrier of certain rules and strategy in the text. A thorough seminal-functional, stylistic or pragmatic analysis is carried out not only within the text boundaries but simultaneously beyond it. No matter by what stylistic device it is expressed: cognitive metaphors, allusions, similes, ironies, zeugmas etc, the meanings are distributed in a cognitive pyramid with radiating center on the top of the SPM. This linguistic model, which could exist in theory at least, may fully describe a language. Yet it is not an utterly "monolithic" model, as we can never capture all the meanings. Nevertheless it features one word-concept for the given text as a system. Whatever the position (opening, closing or middle) is

occupied by a word in the text we identify a concept and that concept will be the meaning of the whole text.*

Stemming from this we make an attempt to cognize what kind of constituent is the literary text of the world's conceptual system and what word-concept describes most efficiently the cognitive distribution of the real life. In this respect figurative language is the most prolific area to investigate. Since cognitive metaphors pervade all the interactions, presumably it is the result of analogical nature of human conceptualizations. So polysemic words, cognitive metaphors or other word-concepts are considered to be fundamental means for generating information and systematizing any literary text. Due to this we are able to cognize the unknown abstract world through the known and concrete. Cognitive concepts (cognitive metaphors) assist us to cognize the world both visible and invisible, organizing the surrounding chaos into the order of orders.** As we are continuously involved in making probabilistic choices a certain impact born from a goal-oriented selection of meanings, creates a multi-fold system in which polyphonic perception of the real world is realized. The process of realization of several meanings creates emotive information when none of the meanings are lost. On the contrary, each of them has its equal right, its value and its unique feature to exist. This dynamic co-existence of mutually excluding meanings is sometimes so intrinsically interwoven, that it makes an ambiguous infinitude being more appealing and challenging.

Undoubtedly, such transparent words and their informative potential depend on the context and situation, which is presented as a lingo-stylistic entity associated with the laws of general linguistics. To demonstrate this we have analyzed various examples from literature when not only literary words convey polyphonic effect but scientific technical terms, which are supposed to be specifically mono-semantic, turn to acquire a couple of contextual meanings in literary texts,

---

* "Every part of the whole is the whole itself... it is identical with the totality to which it belongs." Charles Feidelson Jr., *Symbolism and American Literature*. Chicago and London, 1976, p.65

** Metaphor is the basic characteristic feature of the language, by means of which we cognize the visible and invisible. Cf. Hoffman R.R. *Metaphor in science*. – In: *Cognition and figurative language*. Hillsdale, 1980.

forming an additional resource for stylistic devices. When technical terms are no longer mono-semantic i.e. push edges of the semantic field being used as metaphors, allusions, similes etc. then they acquire various communicative functions at the level of text interpretation. We distinguish integral influence of emotive-expressive, didactic-informative, aesthetic-cognitive or concept-forming or concept-defining functions. The multiple statements as such is not a statistic sum of dictionary meanings but a synchronous act of instant realization of several contextual meanings, developing its semantic net by means of thematic and rhematic chain. In addition we have to stress that the effect of the multiple meanings, caused by a stochastic choice creates a multi-dimensional system of associations and connotations, the interaction of which identifies some universal values of this linguistic phenomenon: predictability and adaptation. Although these universal properties are not revealed at once and the reader cannot prima facie perceive them so easily, yet they play a significant role in getting the author's message across i.e. identifying the informative potential of the word-concept in the text.

Stemming from the common methodology, probability distribution is a characteristic feature of information, when the object of one system is identified by means of another system. So that word contains information not only about itself but also about something not yet said. This is the likelihood of occurrence of random elements in order to predict the behavior of the defined systems. Such hierarchical relations in SPM imply a self-regulating system striving to achieve the final decision through combating or fighting.

As already noted the procedure of an organized goal-oriented movement of semantic elements (substitution or replacing of current and new information) helps the reader to make predictions about additional information and in case of the justified expectations the latter becomes current information and then again another cycle of making a new prediction starts and so on. This stems from the idea of Theme and Rheme or what is in most cases otherwise called distinction between Topic and Comment.

Since this process is vividly illustrated in the worked-out model of ours it should be mentioned that every previous phase is a preparatory stage to proceed on the follow-up phase until finally the reader achieves hierarchically top phase (vertex) to elicit the conceptual

information. This is concurrently a formation of word-concepts. The process of making predictions includes a certain adjustment and adaptation of the reader first to the word and then to the text. The degree of adaptation depends on the amount of frustrated expectations or justified predictabilities. So that in case of regular goal-oriented movements of the above mentioned principles - prediction and adaptation - the reader may benefit, elucidating the maximum information at the expense of minimum time and effort. It means one can obtain content-based conceptual information from the text.

Simultaneously moving up-ward to the top of the cognitive pyramid there is a top-down sensor checking process as well, which sets up loose associations condensed in one concept. It offers the knowledge and experience of all the previous phases. Otherwise this self-regulating system shows how to achieve the non-finalized decisions made in every phase. Any element that occurs in this system has its own semantic structure. Drawing attention to the most important one, the reader reluctantly receives information about other parameters i.e. we observe constant changing process of analysis and synthesis. The process of prediction and adaptation may include both dynamic and static features, while the degree of adaptation will vary with different readers and different authors.

Most of the authors place the word-concept in the titles, the constituents of which are spread all over the whole text as a system. The reader cognizes the adequate aesthetic information through storing up justified probabilities on different hierarchical strata. The procedure of selection or interaction of random meanings forms the basis for creating new information.

American symbolist poet Edgar Allan Poe's "The Fall of the House of Ushers" will serve as an illustration. The title indicates a concrete fact and it is so simple and logical that at first sight it doesn't arouse any nebulous and vague associations; no brainstorming or great mental effort is needed to decipher it. Nevertheless when looking closer, considering Edgar Poe's symbolic and tempestuous nature with all his ideals, we can come to the conclusion that this simple title is not so simple and ordinary, but many-fold and indefinite. Moreover this is a great simplicity that brings to light unsuspected complicated feelings. A simple word is charged with a meaning to the utmost degree.

For Edgar A. Poe any attainment of the exciting knowledge is destruction or in other words, the process of dying is revelation. Similarly throughout the story we see that the narrator, like the house, is *falling* and exists between the perception of *simple objects* and the neurotic perception of an aberrant world. Presumably the stylistically neutral and simple words “fall” and “house” in the title reflect semantic complicacy generating infinite potential information. Presumably indefiniteness means the power to transcend the concrete words. The author stretches the word to reveal its potential for ambiguity. Having availed with its true synonyms from the language system in various repetitions in addition with context-dependant synonyms, the author offers simple word-concepts to generate quasi information about the described reality. The reality is the unfolding word itself. The content based information is developed in two directions; concrete and abstract: fall₁ –and fall₂, house₁ and house₂.*

1. “FALL – drop, sink, rotting for years, 2. FALL – depression of soul, sin, coming to grief;

1. “HOUSE – mere house; 2. HOUSE – mansion of gloom, melancholy house”.

The indefinite ambiguity of the simple word is generating and extending the potential information of these word-concepts, which is never-ending source for associations. In this case we trace two types of predictability: linear and dimensional. The former takes place on syntagmatic level while the latter is the result of wider and super linear analysis embracing all the levels of text interpretation. This is doubly important for the beginning of predictability and adaptation. It should be pointed out that simultaneous perception of the word is illustrated in multi-dimensional pyramid of meanings, based on sophisticated analysis of semantic and logical relations of immediate and remote constituents of the text elements in addition to componential analysis of the key words or word-concepts.

Here is an opening passage taken from the story that signalizes the starting point of cognitive predictability:

During the whole of a dull, dark, and soundless day in the autumn of the year, when the clouds hung oppressively low in the heavens, I

---

* Jokhadze L., Literary Title and Linguistic probability, “Utskhouri enebi skolashi”, Tbilisi, 1986, #1

had been passing alone, on horseback, through a singularly dreary tract of country, and at length found myself, as the shades of the evening drew on, within view of the melancholy House of Usher. . . – upon the bleak walls – upon the vacant eye-like windows – upon a few rank sedges – and upon a few white trunks of decayed trees – with an utter depression of soul which I can compare to no earthly sensation more properly than to the after-dream of the reveller upon opium – the bitter lapse into every-day life – the hideous dropping off of the veil. There was an iciness, a sinking, a sickening of the heart – an unredeemed dreariness of thought which no goading of the imagination could torture into aught of the sublime (107).

The probabilistic information about destruction and death is inferred from the following word-combinations and phrases: 1. *a dull, dark and soundless day*; 2. *clouds hung oppressively low in the heaven*; 3. *the natural images of the desolate and terrible*; 4. *a sense of insufferable gloom pervaded my spirit*; 5. *an utter depression of soul*. The concept of death contrary to life is related with the house completely decayed, standing on the brink of the dark lake where its reduplication is seen in the still waters. The Ushers are visualized as victims of their environment. So the inverted world is probably opposed to rational. Incompatibility of contrasting concepts (life and death, rational and irrational, beauty and distortion) brings a new amalgamation of the simultaneous perception of new meanings: 1. the mirror of their minds and the material world; 2. white trunks of decayed trees and utter depression of soul, an iciness, a sinking; 3. unredeemed dreariness of thought - aught of the sublime;

The house with a zigzag fissure symbolizes Roderick Usher and his clan with all their sins and vices. This melancholy cracked up house is described as utterly dilapidated in every stone: *with the bleak walls, the vacant eye-like windows, trunks of decayed trees*, yet possessed of spacious totality. It is not a mere house, but both the family and family mansion, which metaphorically means spiritual depression of the mankind. This feeling is incomparable with any earthly perceptions. It is enormous “mansion of gloom”, which has been “rotting for years”. The contrasts between something indefinitely big and enormous against something indefinitely small are amalgamated into one concept offering a concrete sense, which allows to cognize the unknown darkness physically. Thus the ambiguous and

fuzzy feeling is rendered more precisely with ordinary words, which turn out cognitive concepts – expressing multiple statements.

The final confirmation of the poetic predictability and consequently the reader's adaptation to the text occur in the closing paragraphs, when the indefinite semantic power of the key words in the title cuts the edge to show up the potential for ambiguity. This is the simultaneous perception of the death of the individual and collapse of the world.

A gradual development of linear probability is generated first, due to stylistic devices: bathos, simile, allusion etc. Second, a simultaneous realization of contrasting concepts indirectly indicating the enticing superhuman beauty of the fall. The final achievement of the predictability is molding semantic generalization: man's incessant zeal to attain the truth is always finalized in a fall or destruction not only of the individual but also of the environment he dwells in. It is much wider and embraces all the phases to form a dimensional predictability.

The word-concept in the title forms basis for random choice of meanings when the reader proceeds on metaphorical level and starts predicting new meanings. This concept is a turning point in the study of meaning. So when making predictions the reader shares the idea of redefining a literary text as a big hierarchical system with double nature-stochastic and deterministic. Hence the stylistic effect of multiple statements and its probabilistic aspect starts from the title. It is a self-steering big system that generates not only a static invariant model but also, a random dimensional variable of the real world.

Defining the term "concept" it should be underlined how important it is to outline conceptual system of the whole novel in order to understand the purport of the author. In order to describe and illustrate the kinetics of springing up basic word-concepts connected with simultaneous realization of several meanings of a word, it is plausible to apply a method of technical systems and present this complex process as a hierarchical dynamic multi-level system.

Any concrete polysemic word renders its own model of the objective reality. Obviously the inseparability of objective content and observing subject as a price of all well-defined knowledge, must be definitely taken into account not only in linguistics. Moreover the position of the observer in relation to the language observed and

described is far more significant. Nevertheless concepts render self-regulating and self-steering properties shifting the text into a conceptual system. The word being in itself a model of the real world becomes the center of the whole. Moreover every word-concept is the center and every center is unique and is related with the top level of the semantic pyramid. To what extent it is associated to that top point, defines its validity and accessibility in the literary text.

The process of identifying the basic word-concepts in literary texts is a challenging task. It is to some extent a tension between anticipation and unexpected frustration. However this is an incessant seeking of random variants: nonstop comparison and analysis – dropping less probabilistic alternatives and then constant synthesis of the obtained results until achieving the non-final decision to form a new cognitive concept – a new meaning. This assumption is significant for linguistics as well as for psychology in the study of the mind. This kind of approach to the study of stylistic effect is considered as the basic feature while molding word-concepts in modernistic literary texts.

Through presentation of some passages from Thomas Pynchon's novel "Gravity's Rainbow" we make this point clear. Although it is extremely challenging to spot such basic concepts possessing the shining light of the hidden multiplicity in literary texts, we presume that the cognized reality by the author is encoded in the medical term *Paranoia*, which apparently turns to be the basic concept of the whole novel.

In order to create a conceptual system it is indispensable to start with initial or original concepts, out of which the others might derive later. e.g. paranoiac(n) (adj.); paranoid (n)(adj.). Concepts as text code-breakers are subjected to further modifications and precisions. Although at the beginning they seem unlikely to be subjected to seminal analysis of fragmentation, but later as part of the conceptual system they are under the impact of other concepts and get organized in the whole conceptual space. So that immediate contexts with initial

---

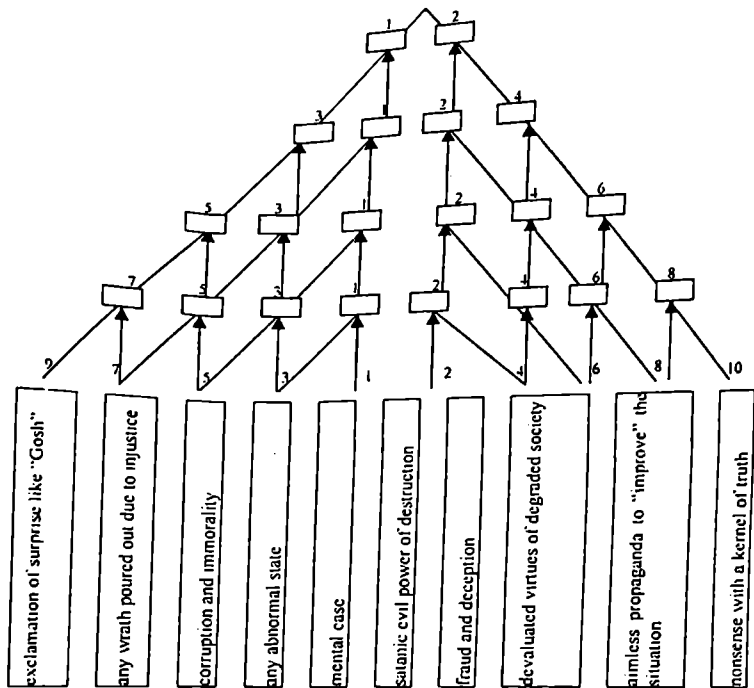
* Cf. Meskhi Ana, *Semantic and Functional Peculiarities of Scientific Terms in Literary Texts*. Tbilisi, 1990(Kandidat dissertation performed under my guidance, L.Jokhadze).

concepts get in touch with other derived ones in the conceptual space and through loose associations new information is being inferred.

If we look up English concise dictionaries we read that *Paranoia* as a medical term (from Psychiatry) is defined as “mental disorder characterized by systematized delusions as of grandeur or persecution”. This specific meaning turns into the key concept for the whole novel – *number one*. It is through simultaneous interaction of several meanings of the word that additional information is being inferred. It characterizes modern society with all attached vices: 1. any abnormal state, 2. mental case, 3. satanic evil power of destruction and degradation, 4. any wrath poured out due to injustice, 5. aimless propaganda to “improve” the situation, 6. the atmosphere of fraud and deception created by officials in the state establishments, 7. corruption and immorality disguised under the mask of kindness and nobleness, 8. devaluated virtues of degraded society, 9. an exclamation of surprise or wonder etc. a euphemism for God, like Gosh; nonsense that has a kernel of truth (see drawing 3).

PARANOIA

Drawing 3

Worth noting that the concept is not any of these readings nor is it their arithmetic sum, but it is the result of having all these in mind at one time. Such ambiguity or multiplicity is indispensable for rendering modern literary texts in logical terms. It is a post-modernist cultural paradigm or more precisely a new aesthetic cognitive function

of the word. This phenomenon is suitably labeled as a counter culture in art.

The content-based factual information of the novel is the following: the main character – antihero – Tyrone Slothrop, an American lieutenant, is stationed in London during World War II Blitz. The lieutenant possesses a bizarre gift: his erections anticipate German rocket launchings. Discovered, he runs for it, to escape being taken over as a pure instrument. Gradually he becomes his own myth, known only as Rocketman... Noteworthy, the latter has a derogatory meaning in British informal language – *a man who committed unworthy and disrespectful actions*.

Representing all the mankind schematically Slothrop is disturbed with the injustice, corruption and wickedness reigning all around him. He loudly voices his indignation and wrath, yet eventually he gets himself involved in this paranoic stream of events. This is all described and best exemplified by a set of passages in which both figurative and literal sides of the word *paranoia* are revealed.

(I) *Pointsman has been talking about paranoia and the idea of the "opposite". "An Attempt at a Physiological Interpretation of Obsessions and of Paranoia" – he can't help this bit of rudeness, although the agreement among the seven owners was not to mark up The Book – it was too valuable for that sort of thing, they'd had to put in a guinea apiece.*(101)

(II). *Proverbs for Paranoids, 1: You may never get to touch the Master, but you can tickle his creatures* (276).

(III) *It might almost– if one were paranoid enough – seem to be collaboration here, between both sides of the Wall, matter and spirit.* (192).

(IV) *It came to him: what if it's some mauve turn-of-the-century tale of ghostly revenge and this hair here's some First Step... Oh, paranoia?*

(V) *"You are a witch", Paranoid that he is, he smuggles down under the counterpane with the long-legged sorceress.*(343)

(VI) *Rain drips, soaking into the floor, and Slothrop perceives that he is losing his mind. If there is something comforting – religious, if you want – about paranoia, there is still also anti-paranoia, where nothing is connected to anything, a condition not many of us can bear for long Well right now Slothrop feels himself sliding onto the anti-paranoid*

part of his cycle, feels the whole city around him going back roofless, vulnerable, un-centered as he is, and only pasteboard images now of the Listening Enemy left between him and the wet sky. (506)

Hence due to frequency of usage Paranoia becomes stylistically marked in the novel. Moreover the author tries to call the reader's attention by giving his own definition through serious considerations of the term at the very beginning:

(VII) "*If we plot the frequency of word Paranoia sub n against its rank-order n on logarithmic axes, babbling into her silence, even her bewilderment graceful, "we should of course get something like a straight line... however we've data that suggest the curves for certain – conditions, well they're actually quite flatter in the upper part then progressively steeper – a sort of bow shape ... I think with this chap, this Roland, that we're on to a classical paranoiac -"*

We observe a metaphorical transformation of the basic sema "disease" from the semantic structure of the medical term rendered by non-medical contextual meanings into the word-concept. The multiplicity or potential ambiguity expressed by the medical term is used as a literary source to generate the conceptual system of the novel. In this case the writer finds the traditional mode ineffective and seeks vitality in more widely popular material. The constituent parts of the medical term Paranoia are organized and systematized in cohesion on the basis of various stylistic devices particularly due to sophisticated interaction and interconnection of several meanings: in examples III, VI and VII we observe the consecutive (step by step or gradual) realization of several meanings, while in all others (I, II, IV, V) synchronous (instantaneous) realization of several meanings.

If we apply the method of loose association to the afore-said examples we may trace that example number VI reveals the interaction of 1,2,3 meanings, from the above list of realized and obtained meanings. Number I reveals meanings 1 and 2; number III realizes simultaneously meanings 6,7, and 8; number IV renders meanings 4 and 9; number V – meanings 1 and 7; number VI reveals the interaction of meanings 1, 2, 3 and 4; number II – illustrates all the meanings in an epigrammatic conclusion as if summing-up all the connotations in one word-concept, giving it academic interpretation likewise Biblical proverbs. While defining the term from the beginning the author brings to light unexpected aspects of semantic

properties of the word, charging it with new energy. Moreover the medical term Paranoia being used in every example is accentuated and shadowed by its opposite *Anti-Paranoia*, it is indirectly associated through stylistic allusions to Biblical stories: *paranoia and the idea of the "opposite"*. ..... *The Book.....not to mark up The Book.(I) about paranoia, there is still also anti-paranoia; .....the anti-paranoid(VI)*. Presumably its opposite in meaning – antonym alludes to the Bible.

The above-noted immediate contexts are easily interpreted due to the common knowledge of the readers (thesaurus, education and cultural background). It takes no efforts to render the information from the immediate or minimum context in which the word *paranoia* occurs. From the perspective of the whole text a complete indefiniteness gets started in the title. During the cognitive processing of the word its local context is just a small section of the overall text processing. It is important to mention that a certain inter-subjective conceptual space is being created between the sender and receiver (the author and reader). The edge of the semantic structure is being pushed off including the past, the present, the near and the remote. The goal is a new synthesis, a new unity and new subtlety, which means that semantic transformation obtains heuristic values. The concept of *paranoia* is implicitly associated with the word combination from the title of *Gravity's Rainbow*, where the both words are polysemic and indicate the author's mythological viewing of the world. The dictionary entries about the words are the following:

Gravity 1. the natural force by which objects are attracted to each other esp. that by which a large mass pulls a smaller one to it. It is one of the four fundamental forces of nature; 2. anything that is dropped falls towards the ground because of the force of gravity; 3 (formal) worrying importance: He doesn't seem to understand the gravity of the situation; 4. seriousness of manner – Grave, center of gravity.

Rainbow: 1. an arch of different colors that sometimes appears in the sky after rain; 2. (fig) They've painted their house (in) all the colors of the rainbow (=in many bright colors); 3. (cultural note) People think of the rainbow in connection with the Bible story of the Flood, in which God sent a rainbow as a promise that there would not be another great flood like the one Noah had lived through; 4. In another old story, a crock (=a large container) of gold (*AmE* pot of

gold) is found where a rainbow meets the ground; 5. phrases like “at the rainbow’s end” are sometimes used in speaking of people who find (or hope to find) what they always wanted, as if by magic (Longman Dictionary of English Language and Culture. UK 1992).

If we look closely into the definitions, the following meanings are interacted 1, 3 and 4 from *Gravity* and meanings 1, 3, 4 and 5 from *Rainbow*. They are implicitly connected with the word *paranoia*, the definition of which is given in the above context by the author himself: *we've data that suggest the curves for certain – conditions, well they're actually quite flatter in the upper part then progressively steeper – a sort of bow shape ... I think with this chap, this Roland, that we're on to a classical paranoiac -"*

The indefiniteness or nebulous associations shift these words into cognitive concepts: *gravity* (tendency to attract something), *rainbow* (bow-shaped minds) and *paranoia* (catching virus of attracting more and more inflicted members of society). So they are stylistically marked and become the basic concepts for the whole novel. In this case we can talk about a dimensional linguistic predictability. The whole process of transition from semantics to information is traced schematically by the above-given Stratified Phased Model, a constant, which objectively reflects the psycho-linguistic process of the reader's adaptation to the word and its multiplicity in the whole text and then recurrent movement back again to the word.

The reader starts to form linguistic predictability from the title. This is the case not of linear reading (horizontally) but it implies simultaneous reading of the whole text vertically as well. Thus creating conceptual space for cognitive words one may observe their moving from a flat mental triangle to a three-fold or multi-dimensional pyramid of meanings (a universal divine pyramid of world-building ideas).

The multiplicity expressed by the basic word-concept Paranoia is the effort of the univocal term of science to measure the immeasurable equivocal language. And again every part of whole is the whole itself. These parts are “not merely as a mediating aids to reflective thought, but as genuine presences which actually contain the power, significance and efficacy of the whole”. The basic concept becomes the key term, the center of many overlapping circles of cognitive metaphors. It embraces not only immediate contexts but the whole

conceptual space – mega context. This is the information conveying process, which eventually raises a wider problem of the over-all semiotic constant – the indefiniteness of the word. The infinite potential of the word-concept penetrates into the whole novel, miraculously organizing and systematizing the entire novel.

Worth noting, that technical terms when applied to literary texts reveal not only conceptual space but they also make up the basis to the system of literary figures. Thus the basic word-concepts expressed by technical terms elucidate the author's outlook of the world in self-assertion and self-organization. In this particular case the basic concepts generate new information, which is a great depression of spirits because of the world's inevitable doom – to be on the verge of perishing. Nevertheless it might be beaten up, with our interpretation of word indefiniteness, which is an incessant everlasting entity.

Hence Thomas Pynchon, XX c. American living classic equipped with cutting edge technology of his day is concerned with the same ever-vulnerable problems that started long-long ago with Adam's time. The only difference is in amassed experience, knowledge and scientific data from all spheres of life. The same anguish and wrath only increased enormously are described with appropriate technical terms from various branches of sciences.

The applicability of this theoretical frame work (the aesthetic-cognitive, concept-forming and concept-identifying functions) in the field of teaching languages could be of vital importance as well. It is like teaching a new culture, a new paradigm of didactics. Reading a literary text means teaching culture notes, which organizes behavior, habits and mode of thoughts of the reader. It emphasizes that the reader is an active participant in co-creation contributing to the construction of new meanings, new culture.

The link between cross-cultural awareness and cognitive concept learning is based on the assumption that any verbal sign or word is a result of the analogical nature of human conceptualization. Since our own conceptual system in terms of which we think and act must be and is actually metaphorical, simple concepts or word-metaphors always reveal something fresh and esoteric, stimulating imagination and energy. A cognitive concept designates a unified idea of dynamic educational process, concerning itself with both cognitive and affective realms (the intelligences and the emotions) of the human

beings, pointing out that one does not exist without the other. Concepts are born to provide any cognitive activity and are expressed by means of words that are never equal. The relations between the concept and word are therefore very complicated. Cognition of the world is performed in quantum computing and is perceived in different meanings simultaneously of one and the same word-concept.

A cognitive conceptual approach to language learning is a new approach that basically gives the students responsibility to discover about themselves as well as the language and outer surroundings in order to co-operate not only with their peers but teachers too. Since the teacher is a guide for the students therefore he/she becomes a constant learner of what the learners need.

So the most convincing contribution to these questions comes from the area of cognitive linguistics. Since language teaching is now an interdisciplinary activity, it contains within it an indispensable component of general linguistics. It has made us aware that the essence of language is not form or structure as emphasized by both structuralist and generative grammar schools. It lies closer to the heart of semantics. No matter how small a verbal sign is it is the functional awareness that counts, not necessarily the volume. This genuine lingo-stylistic processing with unpredictable results is a challenging task for students who need some linguistic efforts to elucidate the subliminal, conceptual information from the text.

The advantage of teaching culture-specific differences may be illustrated with the following example: if we take a phrase "homely girl" its usage in Standard English features several synonyms in the dictionary entry: "home loving", "cozy," "home-centered" but the same phrase in General American means: ugly, not popular, uninteresting. Thus the same wording in two cultures reveals different concepts: for British culture "homely" with things means: "simple", "plain", "not important" like in: "homely meal" as casual meal. While Americans perceive opposite concept of the word: "homely girl"= unattractive, not very datable unmarried woman (when dating became very popular and gained acceptance, sitting home all the time meant a boring, uninteresting person). The language change came about to describe different concepts in the two cultures. The uninformed students' lack of understanding this difference is a perfect example of diversified cultural meaning i.e. a gap in their cognitive development.

Hence this phrase is not the part of their experience. Actually proper understanding of any text is more likely to be a problem of cultural diversity than of linguistic differences. So what may be immoral in one culture might be moral in another or what is not permissible in one culture can be accepted freedom and rational action in the context of another culture. This meaning even entered the new dictionaries with a stylistic marker: "inf. esp. USA".

The procedure of the seminal analysis of the text challenges students to pick out learning techniques that are best suited to learning a language that is relative to their own cultural standpoint. A good example for culture-specific differences can be traced in Georgian word "cross", which has negative connotations for any other cultures while in Georgian culture it is positive; compare in English: double cross, on the cross, a cross to bear, to cross over to the other side, etc.*

In an excerpt from Georgian hagiography we read about St Nino (who is responsible for introducing Georgians to Christianity in IV Century) who made a cross out of clippings of grape vines that would otherwise be discarded. She used her own hair to bind the vines together in the form of a cross. Allegorically, this combination of materials symbolizes that the unwanted vines were likened to pagans - lifeless to Chistiandom. When we look closer to the text, splitting it into smaller segments and analyzing both immediate and distant co-occurrence or distribution of the word we focus on the basic concept and to some extent on the total text. Putting differently in-depth analysis of retrospective and prospective content links bring about additional meanings: 1) "cross" is not only a sign of death for Georgians but it has been changed into a symbol too of 2) "revival, renewal, 3) a born again soul", 4) victory, 5) survival. The concept of unwanted vine cuttings or waste came to be again useful and full of life. This life-giving concept of the vine is still considered sacramental for Georgian culture. The following set expressions in Georgian: ჯვარი გწერია (protected from evil eye), ჯვრისწერა (wedding), ჭამის წინ პირჯვარის გადასახვა (crossing before meal-taking) confirm this idea. Consequently, this cognitive concept is reflective of the age by showing an access to content, featuring culture-specific

---

* Jokhadze L., Intercultural Communication and Didactics of Foreign Word-concepts, Aktuelle Padagogik und Kulturdidaktik, Tbilisi-Stuttgart, 2000

connotations.

Surprisingly, all the temples and churches of Georgian Orthodox are architecturally built cross-like. In addition universal link between earthly – human and heavenly – divine is regarded to be the symbol of cross; which is the life-giving testimony (death trampled by death) for human existence.

Understanding the basic concepts of cultural comparison we have to develop appropriate learning materials for our multicultural audiences, which sometimes consists not only of Orthodox Christians or Catholics, but also of Muslims and Jews. Cross-cultural meanings of words become a problem for translators which is frequently solved in accordance with the order and demands made by the society's mindsets or mode of thought, leading sometimes to unclear, culturally inappropriate or even absurd outcomes. A good example of this is the English' word "gay", which has traditionally meant "happy" and "cheerful", but within the last thirty years or so "gay" in American English has come to designate homosexuals. Seemingly, it should have started with American writer Gertrude Stein, who first used this word in one of her short stories in this shifted meaning. She uses the word repeatedly in such a meaningful context over and over again, that finally the reader understands a larger implication of the meaning-shift in the concept of "gay-happiness" (which is a complete shift in the application of the original concept).

Learning and teaching English introduces us into a realm of cognitive ideas and exciting discoveries. Learning foreign concepts makes relaxing atmosphere in class from global perspective because dominant paradigm in teaching and learning is based on cognitive intercultural awareness. So cognitive concepts expressed in verbal symbols feature a particular clear-cut universalistic propensity: deep, complex semantic relations between words in literary texts. Cognitive activities involve not only the student but teacher as well in self-organizing and self-cognizing process that proves so challenging.

The self-organizing power of cognitive concept is the essential principle in concept-learning process because every verbal sign is located horizontally on the syntagmatic axis and it is in constant relationship or cognation (analogy) with its corresponding highest point on the paradigmatic axis-vertically; hence this could be controlled on the pyramidal self-organized chart, the vertex of which

designates the cognitive concepts. So, not only language characteristics but pragmatic and cultural factors are involved and closely interacted. Consequently, the principles of self-organizing concepts give rise to singularity and exclusivity, hence to freedom of an individual.

In conclusion, cognitive concept learning is best described as an access to global knowledge and to cultural awareness, which in turn meets the double challenge of change in behavior head on. So teaching culture-specific differences introduces learners to the new way of cognizing reality, pushing forward a new culture.

The abovementioned method is successfully applied to translations of literary texts from Georgian into English or vice versa. In this case the category of semantic infinitude of words plays the palpable role to render order in functionally adequate texts of the recipient language. Since the miraculous power of creating a literary text lies in its spiritual foundation.

During the study we observed that every translated text serves to decipher one major word-concept the IP of which is either fully proved adequate to the source text or inadequate when some part of the information is lost. The category of infinitude points out to such text energy that converts any simple word to transcendental concept. This inherent organizing function of the word is pushing edge of the determined and logic to make premises for random choice in perception of the whole. This involves perception of both material and spiritual worlds simultaneously.

As already noted the words may possess various amount of entropy, which is the measure of the infinitude. Words with higher entropy have more efficient power to render text-building generative activities. In case of losing this magic power, the translated text loses its value and becomes a mere row of chained words. A scholarly translation should fit to the mental corridor, where polysemic word-concepts should maintain neither too high level of entropy (not to cause an absolute mess) nor too low level of it (not to fall into primitive and plain blurb).

The translated word should preserve aesthetic-cognitive and emotive-expressive brevity, which is offered in the source language including genre, epoch and the author's viewpoint. In these cases there is a complex interaction of such text categories as informative power,

presupposition, predictability, adaptation; alternative variants of these are presented in various concrete situations but the algorithm of deep analysis is dictated by the word in the text, certainly not strict and deterministic but free probabilistic with stochastic approximation oriented on the experienced addressee but not machine-translators. Any translating process implies creative subjective factor in finding functional adequacy contrary to machine translation, the latter excludes tracing of functionally adequate language units. Truly we can face in that case less danger of obtaining false concepts. However the right choice of the word engenders order and highlighting the word of the basic concept for translating. Even though the receptor language might impose serious limitations, the purport of the author without compromising should be transmitting. Therefore we offer a concept translating approach for avoiding wooden literalness as well as rough and imprecise paraphrase.

It is not surprising that polysemic words present a lot of difficulties to the translator, who is expected to know not only the source language but also to possess a thorough knowledge of all cross-cultural connotations with a historical-societal context. Thus the attainment of the potential information implies tracing all the semantic constituents of the word and their illustrations in the source text as well as in translation. Otherwise the word-concept loses its whole-ness and omnipotence of complicated text-building capacity. Consequently any translated text is evaluated according to what extent the word-concepts and their semantic constituents are interwoven in the text to make them like goads – firmly embedded nails – inspired by divine Spirit.

For illustration we offer samples of translated texts where a word sometimes partially conveys the original concept not retaining the effect of the multiple meanings in the original. To make this point clear some examples are taken from “The Man in Panther’s Skin” by Shota Rustaveli XII c. Georgian writer, which is translated or interpreted by various translators in different ways and in different epochs. Naturally, our criticism should not be taken as ungrateful remarks to the translators. Marjory Wordrope’s translation is a virtually literal paraphrase, while that of Venera Urushadze’s is more poetic although not always attuning to the author’s word-concept, especially the epigrammatic line that figuratively conveys the compact

thematic information; moreover it shows the author's outlook about general biblical wisdom of didactic principles that make the essential pattern of man's upraise and the purpose of his earthly existence. Unfortunately, part of the information is missing in both translations.

This is the original stanza in Georgian:

“რადგან თავია სიცრუე ყოვლისა უბედობისა,
მე არ გაეწირო მოყვარე, ძმა უმტკიცესი ძმობისა?!
არა ვიქმ, ცოდნა რას მარგებს ფილოსოფოსთა ბრძნობისა!
მით ვისწავლებით, მოგვეცეს შერთვა ზესთ მწყობრთა წყობისა.”
(ავთანდილის ანდერძიდან, სტროფი 781)

Here is Marjory Wordrope's literal translation:

1. “Since lying is the source of all misfortunes, why should I abandon my friend, a brother by a stronger tie than born brotherhood? I will not do it! What avails me the knowledge of the philosophizing of philosophers! Therefore are we taught that we may be united with the choir of the heavenly hosts” (M. Wardrope).

An attempt of poetic version of the same stanza is performed by Venera Urushadze:

2. “Since the sin of deception is the source of our sorrows and troubles,

What shall avail me the lessons instilled by the wise in all ages,
Philosophy's golden treasure, making us one with the angels,
If I abandon the friend who is dearer to me than a brother?”
(The Testament of Avthandil, 771) (V. Urushadze)

We venture to offer our own rendering of the same stanza, which sounds like:

“Since falsity and deception are the source of all our misfortune

Why should I throw up my friend dearer to me than a brother?
I will not do it! What profit has a man from the lore of the sages in all ages?

We are only taught to be favored to join the supernal order of orders”.

concept has been traced: *შერთვა ზესთ მწყობრთა წყობისა - join the supernal order of orders*. Moreover there is a simultaneous realization of the following meanings: 1. mystical joining the Lord posthumously (hierogamy), 2. the road to super cognition, 3. personification of super nature which prophesies man's Godly nature, 4. to share super principles, 5. to join in living liturgy partaking Jesus' Eucharist, 6. to join the cosmic order through organized behavior and righteous way of earthly life. What's more the latter becomes the core semantic element and moves to the top easily in our multi-dimensional cognitive pyramid. In this case all the meanings above enumerated are entangled in a node. Does this epigram in the final line have more than two or three of above-mentioned meanings? It does. It is so because of our knowledge of the world. Thus we experience likewise feelings and emotions with the author and plus our creative aspirations in addition. So we are involved in sharing a re-creating process.

Nevertheless it is extremely challenging to spot such a basic concept that may acquire the all-embracing IP in the translated text that may convey a hidden multiplicity. It should reveal compact information of Rustavelian thoughts in one unit, which combines and modulates the concept into poetry. It should be rhythmically precise in sound-symbolism, stylistically adequate (rhetoric devices of pun, alliteration, allusion etc.) and methodically appropriate, taking socio-semiotic and cross-cultural features into account. The exact equivalent is hard to seek even in the same language on the level of paraphrase as part of the information is definitely lost. So a perfect translation relies on the goal, that expresses needs for what and to whom the translation is oriented.

Sometimes it is difficult to determine which communicative function is predominant but when it is seen that this is the wisdom that comes from the religious language of the Scripture or hagiographic texts it becomes clear that the informative-instructive function is prevailing. In case of hymnography a word definitely acquires exclusive informative power, since the author is preoccupied to feature not his own talent and virtues but to convey God's word. This is the case where the individual manner of writing is concealed and the age-old figure of speech is highlighted in the source text. Then the word entropy (as a measure of infinitude) generates universal self-

regulating principle that forms basis to render order in religious texts not only in the original but also in translation.

From the standpoint of biblical usage and contemporary views of valid exegesis polysemic word *repentance* became the basic concept for our translation of David the Builder's poetic testament "The Canon of Repentance". This word became the hallmark in the process of translating and it organized the English text of Georgian hymnography. The right spotting of the basic word-concept, which is the functional equivalent and which further provides the right rendering of the meaningfully adequate compositional structure of the original. This should be a self-regulating system of co-perception, co-occurrence and co-creation, which will be proved hereby with our deep analysis of the semantic structures of the core elements^{*}.

Considering the fact that there is another version of translation of the same original (published about at the same time simultaneously under the title of "Songs of Remorse") we decided to specify the difference between the words *remorse* and *repentance* and prove our arguments for the preference of the latter.

Firstly digging into some up-dated reference books and theological data obtained by experts on the subject in question found out that *repentance* has already a stylistic marker *Eccles* in dictionaries.

repentance – (n) (*Eccles*) 1. being penitent. 2. repenting; feeling of sorrow, etc. for wrong doing, compunction, contrition, and penitence – with a willing to atone; remorse – (n) deep regret for having done smt. wrong eg. He showed ~ for his crimes; 1. deep, torturing sense of guilt felt over a wrong that one has done, self – reproach; 2. pity, compassion: now only in *without remorse* – pitilessly repent.

Noteworthy that this difference is confirmed more convincingly by such a great American scholar as E. Nida, who is considered professional translator of the Scripture. Since these closely related words cause problems to translators we offer Nida's elaborate experiment performed on the basis of componential method of analysis.

---

* See Appendix B for the complete text.

<i>repentance</i>	<i>remorse</i>	<i>conversion</i>
1. bad behavior	1. bad behavior	1. bad behavior
2. sorrow	2. sorrow	2. -----
3. change of behavior	3. -----	3. change of behavior

These three terms share the common components of psychological experience and behavioral event. They also include a number of supplementary components, which are important, but not contrastive. For example, *repentance* is often associated with penance in the thinking of many persons. It is also primarily "religious" in connotation. *Remorse* shares with *repentance* a component of sorrow for what one has done, but *repentance* indicates some change in the direction of proper behavior, while *remorse* has a dead end of sorrow, often of a highly egocentric morbid nature. But in the case of components of *repentance*, *remorse*, and *conversion*, there is a system of temporal priority, for as in *repentance*, there is first the bad behavior, then the sorrow for this, and finally the change of behavior. In other cases one encounters *to change in the heart*, which not only concentrates primary attention upon the change of behavior. Whatever expression is employed, it is essential that the principal component, *the change of behavior*, is not overlooked, for this not only occurs in the final position of temporal priority, but it certainly is the principal component for *repentance*.

Thus the functional adequacy of the word-concept is indubitable and the creation of the Georgian seminal work was virtually for this very reason (*change of behavior, mind, to turn from sin, to put on a new heart* emphasizing the psychological factors). We address to the

---

* Nida E. and Taber Ch., *The Theory and Practice of Translation*, USA. Bible Societies, 1982 (66). To evaluate the adequacy of the translation with the source text and the proper understanding of the author's purport we offer review-message on our translation first obtained from the outstanding translator of bible texts Eugene A. Nida: "I was pleased to receive the excellent booklet of David the Builder of Georgia, "The Canon of Repentance". The English translation is excellent. And I. definitely pleased to have this fine piece of liturgical material"

We thank I Merabishvili for availing us the letter addressed to her.

context in the source language and analyze it both on the level of thematic organization as well as on the level of stylistic devices, which contribute greatly to the effectiveness of any communication, since figurative language here points out to the interaction of several meanings. The focus should be firstly on the smallest division – the word, then the troparion and to some extent on the entire text. Consequently any troparion should be translated with careful consideration of the whole structure.

The Canon of Repentance belongs to the genre of philosophical lyrical poetry and reflects contemporary view on man and universe, sin, eschatology, repentance and other constituents of Christian Weltanschauung. Every phrase is virtually connected with the Old and New Testament, and with this or that theological or philosophical issues. Traditionally this genre of hagiographic texts is based on the biblical knowledge and is meant for reviving immortal values to replenish the sinful nature of man. It can not say anything new to a reader well-informed in theology. Significantly, it is word and its metaphoricality that carries a latent figurative shift and organizes a new stylistic system to generate aesthetic-cognitive information for the creative reader. I tend to think that such words are *canon* and *repentance* that occur in the title to organize the text and help render the author's message.

Presumably, a node of multiple meanings is deep-rooted in these polysemic words and their constituents are spread all over the whole text. Firstly, the compositional structure coincides with the Matin Prayers or morning Canon, which usually consists of 9 songs (prayers), but the second canon is missing to be read only in fasting times, especially during Lent (L.J.). The same order is observed in the *Canon of Repentance*. So it proves to be more of a canon than a mere song. Hereinafter only the first and the ninth parts of the Canon of Repentance are represented with proper titles to every canon like *Praise be to the Lord Most High* and so on. Presumably, it relies on Byzantine model of structuring hymnography, where every canon is thematically defined.

preserved in the translation of the phrase: *like an up-flowing torrent of evil*, describing God's omnipotent power to make a river go upward. It implies a person off the track, not observing God's precepts. Moreover the question is how to translate the ambiguous, metaphoric feelings of the poet into a precise and many-sided concept. Again it is the blessed word that comes to aid with its fossilized, age-old internal meanings, responsible for the gamut of different functions and associations. Likewise I attempted to preserve the original spirit and translated another metaphorical word-combination in the same way,: *invest the word with flesh in a tabernacle material* (განახარქვე ხორცითა და კარვითა მიწინასითა). The polysemic word *tabernacle* renders several meanings simultaneously and carries the major informative power in this case: 1. a temporary shelter as a tent; 2. dwelling place; 3. the human body considered as the dwelling place of the soul; 4. the portable sanctuary carried by the Jews in their wandering from Egypt to Palestine, later the Jewish Temple; 5. shrine, niche, etc. with a canopy; 6. a place of worship esp. with a large seating capacity; 7. (Eccles) a cabinet like enclosure for consecrated Hosts, usually in the center of the altar at the back. Presumably they are all to be taken into account in this case.

The first, the third and the seventh prayers are stylistically relevant for the troparion. The rightly selected meanings reveal the essence of the whole Prayer. It should be mentioned that all the nine Prayers of the Canon are entitled separately, which is entirely neglected in all other translations. This seems rather challenging, as all the canons are based on the Byzantine model of composing. Any deviation from the fixed order would mean blasphemy, as the Christian symbols in literary texts are conventionally based on scholarly consensus never to be altered.

The Canon attains its ultimate point of completion in the final part. In the troparion of the first Prayer, dedicated to the Virgin Mother, the repentant strives for removing the heavy-laden burden of despair that he offers in atonement for his sins. The Holy Mother - defender of sinners - is the pledge for it. This troparion together with the final one in Prayer IX (when the Virgin gives birth to the new unity - the divine flesh, through her intercession the Logos, Christ as the Word - invisible God became visible) achieve the super stylistic effect.

ადიდებდითსა
4. მარტო, სრულო, სამ-მზეო,
ერთ-ცისკროვნებაო,
განმინათლე მხედველობითი
სულისაი, რაითა
გიხილო ნათელი
ნათლითა უფლისაითა,
სულითა ღმრთისაითა ძე
გამოგებრწყინეო მაშინ
დაუსრულებელთა საუკუნეთა!

Glory to Him

O Thou Simple and Perfect,
Three in one undivided,
in three suns united,
clear the sight of my spirit
that I might see light
in the light of the Lord
and then the Son of endless
ages
shall shine forth ever and ever!

This is the emotional information inferred through the aesthetic-cognitive function of the word that renders order in the whole text in both languages, where every word and word combination is in close connection with the Old and New Testaments.*

On the whole the IP of the cognitive word “repentance” features the universal text-building efficacy, which creates the linguistic basis to perceive the whole text as one integral sign. It generates a new conceptual system where different meanings of the same word co-exist (speak) and cooperate in the conceptual space to get the author’s message across. The functional adequacy of the translated word-concepts opens up the compatible access for the translator to choose thematically ample lexical variants. So a new conceptual self-regulating system is being generated from the very beginning. Having

---

* We offer the review message of D. Gilbert, an American theologian, which is added to our translation published in a separate publication: “It was with great pleasure and interest that I read Lali Jokhadze’s translation of “The Canon of Repentance” by King David the Builder. Without being able to comment from the original, I felt that she had captured not only a poetic style, but the heart of a man in search of peace with God. The king’s sorrow is clearly born out of a conscience stricken by the revealed truth of God’s holiness, sovereignty, mercy, and righteous judgment. In this beautiful verse, one feels to the depths of the king’s soul as he confesses his guilt before the God who sees all. His comfort comes to him through drawing near to Mary, the Mother of God, because it was her Son who took away the sin of the World and who invites us today, “Come unto Me, all who are weary and heavy laden, and I will give you rest”. Were Mrs. Jokhadze’s translation of this beautiful example of Georgian literature to be published, I believe that many of the English-speaking world would appreciate the opportunity to get acquainted with an important part of Georgian history and faith.” (Rev. David Gilbert, BEE International Biblical Theology Faculty).

perceived the magic power of the multiple IP of the divine word the translator easily spots the dynamic equivalents in the recipient language. The creative indefinite potential of the Georgian word apparently should be sought in the bosom of Christendom, since the divine word itself is the common holder of cosmic love and energy.

* * *

The results obtained from the conducted research may be generalized in the following way: the IP of the word as the linguo-semiotic structure is considered and nominated as the semantic infinitude; the latter has the aesthetic-cognitive function through its continuous random variables. Consequently it implies a self-steering entity, which creates a new conceptual system from itself. Hence the IP of the word definitely lays out the linguistic basis to generate and organize a literary text in both cases: in the original and translation. Thus translating is not only science or skills but a technology also in the strict sense of the word, for it relies upon a number of closely related scientific disciplines including: psychology, socio-linguistics, information theory, semiotics and culturology.

APPENDIX A

Procedures in publishing hagiographic texts

Hagiographic texts evoke a special interest among scholars of history and linguistics. In such texts words acquire deeper informative potential as they reflect general orthodox outlook, describing sacred places and sacred people that are meant to educate many generations. Translating such texts require exclusive treating in interpretation. Surprisingly, "translator" in Georgian means magi (Genesis 41,8) who translates divine, mystical words into human language. So translation borders with magic and every word in such a text carries magical power of love, truth, grace and compassion.

Sometimes plain objects express the holy of holies, which is beyond their forms. The significance of such words is in their potential informative power. So the invisible is more significant than visible, as it is said.

To illustrate the above postulated theory, we present old Georgian manuscript dating to 979-983 A.D. , which was found on mountain Sinai, in 1902 and was reprinted by Georgian scholar P.Ingorokva in 1948, magazine "Kavkasioni" #81, P.269-70.

"Buried has been Georgian language (Kartuli) up to now and unto the Second Advent of the Messiah as a testimony that all should be judged through this language.

Yet this language has been dormant to now and it is called Lazarus in the Good News Bible.

And converted by New Nino and Queen Helen, who

დამარხულ არს ენაი ქართული დღემდე მეორედ მოსლვისა მისისა საწამებლად, რაითა¹¹ ეოველსა ენასა ღმერთმან ამხილოს ამით ენითა.

და ესე ენაი მძინარე არს დღესამომდე, და სახარებასა შინა ამას ენასა ღაზარე ჰქეიან.

და ახალმან ნინო მოაქცია და ჰელენა დედოფალმან, ესე არიან ორნი დანი, ვითარცა მარიამ და მართა.

are two sisters, like Mary and Martha. And such is the friendship since every mystery is buried within this language.

“Therefore David the prophet said about the four days’ dead, “since a thousand years are like a single day”. And it is written in the Gospel a Georgian letter [tsili] which starts the chapter and indicates 4 thousand years in storage that equals 4 days. So he had been dead for 4 days and buried with the death of the his Baptism.

And so this language, ornamented and blessed in the name of the Lord, yet humiliated and scoffed off, is still kept in suspense waiting for the Second Coming of the Lord. And it has a miraculous sign:- the year of 94, prior to any other languages since Jesus Christ’s first coming up to now.

And all that is written will testify in the Georgian alphabet.”

და მეგობრობაი ამისთვის თქუა, ვითარმედ ყოველი სადუმლო ამას ენასა შინა დამარხულ არს.

და ოთხისა დღისა მკუდარი ამისთვის თქუა დაეით წინასწარმეტყუელმან, რამეთუ „წელი ათასი, ვითარცა ერთი დღეი” - და სახარება შინა ქართულსა თავსა ხოლო მათთვისსა წილი ზის, რომელ ასოი არს და იტყვის ყოვლად ოთხათასსა მარაგსა, - და ესე არს ოთხი დღეიდა ოთხისა დღისა მკუდარი, ამისთვის მისთანავე დაფლული სიკუდილითა ნათლის-ღებისა მისისათა

და ესე ენაი შემკული და კურთხეული სახელითა უფლისათა, მდაბალი და დაწუნებული; მოელის დღესა მას მეორედ მოსლვისა უფლისასა, და სასწაულად ესე აქუს ოთხ-მეოც-და-ათოთხმეტი წელი უმეტეს სხუათა ენათა ქრისტეს მოსლვითგან დღესამომდე.

და ესე ყოველი, რომელი წერილ არს, მოწმედ წარმოგითხარ ესე წილი ანბანისაი.”

We consider the key word concepts “buried mystery in the language”, which shed light to the whole interpretation of this historical monument. The inverted order in English was used for the sake of emphasis as words “buried and mystery” generate linguistic prognosis to offer a reader free choice of interpretation. The

concluding sentence suggests again ineffable information pointing to the mysterious function of Georgian alphabet.

There have been many publications about Saints' lives and lives of holy martyrs. Yet it is beyond the reach of wide masses of readers to get acquainted with many details from the lives of holy martyrs. The more we know about the lives of holy martyrs the more we are favored to have more intercessors (a go between) before the Lord our God. As the saying goes, saints are the bones of the church which strengthens and makes firm our flesh, encouraging the feeble and infirm Christians. Little wonder that we cherish and venerate the memory of every martyr.

The great desire to make our national treasure available to English speaking world, urged us to try a hand at translating the life of Queen Ketevan the Martyr, which is a beautiful example of true Georgian spirit and adamant nature of an Orthodox Christian believer. In addition it is an important part of Georgian history and faith.

Presumably such an undertaking was beyond our abilities but we ask for compassion and atonement from the part of the holy martyr as well as from the readers if we have not accomplished the task properly. Evidently great efforts and grace from the side of the martyr herself eased the process of translation. Therefore we ask the readers and the martyrs as well to forgive us if we have not completed adequately this responsible and strenuous job.

Every word in hagiographic texts has educational function for young generations bearing valuable information to discipline and educate them. Many scholars assume that science and religion are incompatible sides. Nevertheless it is the concept-word that makes their reconciliation and adjustments for these spheres. Due to purifying ability of the sacred word from the Holy Scripture makes it available to develop both scientific religion and religious science. Simple and sacred objects frequently express the holy of holies which goes beyond their forms. The significance of these words is in their potential multiplicity to generate many-sided information emphasizing the spiritual life of the people.

Regardless of how well qualified a translator may be, it is essential to have two types of persons who will review the translated text. The first type of reviewers should be relatively competent either as biblical scholars or as stylists. Such a review may include relevance

and importance of their comments and suggestions and be remunerated in one way or another. These reviewers may be church leaders, who are responsible for ultimate acceptance of the text and who regard themselves as authorities with individual backgrounds.

The translators that make functionally adequate equivalence of the religious texts are mostly concerned with getting the "great idea" across and are happy to rework the forms of the text as to make them as congenial as possible to receptors. If an idea seems too complex it is justified either to omit or substitute it fitting the context better so that makes it more understandable to receptors. No matter how careful and adequate the translated text is if the translator has not got the grace and mercy from above, the work may eventually end in futile.

One of the most important preliminary procedures involves setting up basic principles to be followed in the preparation of a translation. These principles include the knowledge of the whole text in both languages (the source and target languages), the level of vocabulary, the degree of syntactic complexity, the ways in which figurative language may be adapted, the format for poetic and liturgical material, the handling of rhetorical questions, paragraphing, section headings and additional supplementary features as introductions. A number of principles can be derived from a careful study of what is needed by and acceptable to the readers for whom the translation is being prepared. Agreement on such principles can serve to greatly facilitate later acceptance of the text by those responsible for publication.

We present one of the specimens of Georgian hagiographic texts featuring XVII century Georgian martyr Queen Ketevan who laid down her life for Christian faith and is an example of great courage and dedication for the cause of salvation.

Whoever embarketh on some good undertaking should have a kind mind, full of great wisdom to concentrate on understanding those God-inspired writings hence himself becomes filled with them, like a swollen river to water the surface of the whole earth with words dripping honey. Since I intend to enter the inaccessible and unavailable place for me, firstly, I entreat my God, the Creator of mine, to grant my supplication give me the mind to comprehend and the tongue to utter correctly in order to describe and proclaim in what follows the miraculous actors before all, meanwhile waiting like a reed-pipe to those who love to listen. As these incredible events are

great, while my words are least and worthless for everyone to hear and perceive. These are events that should be narrated only by high scribes while my words and my language seem petty and useless. How could I dare to give an account of the acts of the blessed Queen Ketevan? Yet I was induced by certain God-loving men to describe her story in order that the life of the blessed Queen is not consigned to oblivion. In addition all the saints of East and West elsewhere take pains to intercede before God for actions of their people, the penitents.

As for us, we praise and call to them with joy. We arrange celebrations in honor of the most blessed queen so that she would intercede and take efforts for the good of her country and people, who are dwellers of the same kingdom and worshipers of the Son of God.

Now the thrice blessed martyr for Jesus, Queen Ketevan was born in the principedom of Mukhrani in Kartli, to the great and noble and anointed parents. She was reared like a worthy child as was fit of their dignity. So full of liturgical learning she increased daily in body and grew like a child of the Heavenly Father. She was pleasantly desirable, ineffably beautiful in appearance and her face would beam like a sun ray.

When she was twelve and achieved the age of marriage, her father, Ashot Mukhranbatoni, married her off to the son of the king of Kaxis – Pankrationi* by name. He was a man of faith, stalwart, endowed with all virtues.

The son of King Alexandre - Prince David held a glamorous wedding that befitted their dignity and kingship, for wedding is not irrelevant before God.

As it is truly said by Apostle Paul: "If anyone is getting married to a virgin he is pledged to, he does the right thing before God; likewise if the virgin gets married, she is not sinning either" [Cor.1:7,28].

They acted according to the rules of bride and bridegroom, in due time bearing kind fruits in the shape of robust sons and beautiful daughters. They spent their days in relief and in sweet bliss while performing acts pleasing to God. Time was passing and the great king Alexandre reached venerable old age and became so senile, that he himself no longer could wield the scepter of kingship. All the people

---

* The same as Bagrationi – Royal dynasty in Georgia

of nobility, the dignitaries and all the folk were in great anxiety and woe. They all fell in despair and came to hold counsel with Prince David: "Up to now we have been obedient servants of your father, never failing to execute his commands. But now he is so advanced in age that he is unable to care for us. What shall we do, for we are without a ruler? You should come to power, take over his scepter and reign on, as we are in great trouble".

They persuaded David and his spouse, the blessed Ketevan, to take royal responsibilities over the kingdom and become the king. But David was reluctant to act so, as the country was ruled by his father, the living king. David said to them: "It is not proper for me to oppose my father and usurp the honors of his kingship, how can I take the power shamefully, while the royal honor belongs lawfully to him."

Moreover, he would never abdicate, although the nobles gave him a very compelling reason to act so. Persistently convinced, David finally set out and bowed deep down to his father asking forgiveness. Having seen such reverence, his father half-heartedly gave his consent.

Henceforward David took over the land of Kaxeti, leading a virtuous life as befitted her queen Ketevan. The generous Queen Ketevan performed good acts: building churches, handing out charity and comforting orphans and widows, beggars and disabled. Many years passed by when David himself fell ill with a lethal disease. Soon he died his natural death accomplishing his life this way.

As it goes in Holy Scripture, never go against your father: "Honor thy father and thy mother: that thy day may be long upon the land which thy God giveth thee". Thus going up against his father did not earn him a long life. Words fail to describe the woes and grief of those mournful days. The blessed Ketevan grieved duly according to the rules. She survived her husband for seven years but she lived a widow's life and performed dedicational services and righteously performed all the rites of widowship.

She neither married another nor desired for worldly goods. Instead she led a peaceful, modest life and kept sleepless nights by lifting her arms in steadfast prayers.

She laid her life to training and reading Holy Scripture forgoing any worldly pleasures. She also had a younger son, Teimuraz by name, handsome like an angel, who was the covering of her eyes and the only hope in order to emerge from her grief.

Yet there was no end to her bitter sufferings, when David's father deprived her of this hope, by sending him as a present to the bloodthirsty and heinous Persian king Shah Abbas. Words fail to express the misery and pain of Saint Ketevan when she was deprived of the last ray of compassion.

Nevertheless she couldn't help enduring this long, harsh suffering, because she knew from the Gospel: "He, who endures totally, is virtually saved". So she would not disobey these words and devoted her life to her refuge-the Holy Mother of God.

The Persian king rejoiced greatly at receiving the young man and decided to raise him like his own son, who stayed there for quite a while. Additionally, he was accompanied by some nobles and dignitaries sent by his grandfather to accompany him.

Furthermore, the young man's uncle on his father's side, had already been at the Persian king's palace, and had been raised there, completely forgetting his home country and his Christian religion. Instead, he had become an ardent believer in Islam. Due to such impurity and heresy of Christian religion, he was entirely transformed and would gnash his teeth like a mad dog. The King treated him like his own brother and shared all his honors and merits with him. In addition the king would listen duly to his sweet talking and counseling. In this way it appeared that he was totally faithful to the king.

It is not worth talking at length about such a blemished transgressor while we are expected to recount the martyrdom and life of holy Ketevan. However, the more we speak of this wicked sinner, the more glorious and praiseworthy will the name of the martyr be.

It is for this very reason that we shall account and plunge in the reminiscences of the shamefully wicked Constantine, the brother of Teimuraz, who had heaps of awards from the Persian king. Finally the province of Shirvan with its neighboring villages had also been granted to him. Definitely it doubled his wealth, though it earned him dark and fathomless pits of Hades. The real Tartarus was blameworthy of shedding his father's and brother's blood, like Cain guilty of fratricide. However, while the detestable and disobedient Cain killed his own brother, Constantine was guilty of killing both his brother and his father as was the bidding of the Persian King.

Constantine made for Shirvan and was seated on the evil throne, full of malice in his heart. He sent messengers to King Alexandre and

his son Giorgi and wrote a letter of love to them: "Since I haven't seen your handsomely dear faces for ages, I would rejoice to meet you and claim my love to you". These words were read with joy as they were also anxiously looking forward to seeing their long lost kinsman.

King Alexandre and his son Giorgi, with some dignitaries and other men of rank in Kaxeti met him, utterly unaware of his treacherous scheming. They also sent some wise and reliable men to welcome him with honors. Upon seeing the men of Kaxeti greeting him, Constantine rejoiced and promptly hastened to meet them. As he reached Kaxeti, the hosts welcomed him in the middle of the country. They were all glad to meet the prodigal son and honored him jovially; and he, full of deceptive joy, expressed his "love" for them. When at home bulls were slain and feasts were given in his honor. They would say: "The son of ours was dead but now revived; he was lost but has now been found" and many such words were said.

Yet being so wicked and bloodthirsty he did not really share the joy and rapture, nor appeased the pain of cruelty. Instead he kept remembering his sadistic mission and tried to accomplish his cruel errand. One day he also gave a feast and invited his brother and father to dinner. They all sat down to bread eating. How true the words of the Prophet David are: "Who shared bread with me, he poured lies on me". ("Even my close friend whom I trusted, he who shared my bread has lifted up his heel against me." Ps.41.9)The sinful man, with some other villains like himself, decided to murder the king and his son in an ambush. In the middle of the feast they attacked the king and dealt the death blow. The king died immediately and so did his son. Thus they both passed away and joined the better kingdom in heaven forever.

The slaughtered bodies were loaded on a camel and sent to their cemetery at Alaverdi, near the cathedral. They were buried as was the custom with modest funeral service, not even with appropriate honors, fearing a riot against the crime committed by the wicked man.

What else is there to be said about the hatefully wicked Constantine? Whatever evil he said he performed. However, the blessed Queen Ketevan, seeing all the evil committed by him, was full of sadness and she cried out to God: "Do not give us into the hands of evil for the sake of your name, do annul your covenant and do not deprive us of your mercy".

Every blessed day and night she would plead to the Holy Mother of God- her only hope and refuge. She would address her prayers particularly to the life-giving cross to save Christians from this evil trial. Full of anxiety and misgivings, she held a firm and impregnable position. As she was apprehensive and worried about her country, she found her hope in the holy Mother of God, her immaculately-born son-Jesus Christ, who was ever her refuge and comfort.

After this Constantine conquered the dominion of his father, and approaching the fortress, intended to marry Ketevan like King Herod married his brother Philip's wife Irodia. Yet the blessed Ketevan disdained this offer and with manly courage referred to the preaching of John the Baptist, who was beheaded and still crying out: "It is not proper!" She resisted his will and did not obey. She would rather die than join the wicked man in marriage.

As she adhered firmly to Christ's commandments, he (Constantine) was defeated by Christ's power, and he went back to his wicked palace in Shirvan. Seated on his throne, he used to carry on his evil practices.

Seeing all this cruelty, the dignitaries of Kaxeti took counsel and thought to themselves: "Down through the ages, none can remember that a king could perform so many evil things: murdering our Christian king Aleksandre and his son Giorgi. And what can we say more than this? It was fitting for us to be killed together with him (our king) rather than see such evil deeds in our life.

All Christian believers plotted against him and decided to secede and not to let him rule over them; they also plotted his murder and decided to attack him covertly at night, since they could not openly act due to the large number of his troops.

So one night they went to the king's abode, but found his bed empty, as he had gone out to follow his Moslem needs. As the plot failed and they missed to murder him, the infuriated king set his men after the plotters, who ran for their life and hardly managed to reach the Blessed Ketevan's residence in Kaxeti. Ketevan received the bad tidings and took counsel from the elders and the nobles. They declared official disobedience to Constantine and they all made a firm pledge to be ever faithful to the blessed Ketevan: "Since our merciful king Aleksandre and his son Giorgi were treacherously slain by the swords;

moreover he intended to dishonor you, we no longer consider him our king, nor obey his word. Instead, we shall obey your commands”

As they had neither the king, nor his son, the blessed Ketevan was the only hope and comfort for the Kaxetians. As it is said, everything on Earth is under the grace of God Almighty and Ketevan was indeed protected by his power and grace. On her part, she took her refuge in Him and anything she performed was meant to glorify our God Most High.

Thus all the elders and dignitaries of Kaxeti were assembled at the Queen's palace. They all pledged to stand fearlessly for their Queen. Believing in God's mercy fortifying and strengthening one another, they promised to show unswerving loyalty to the Queen and never to waver under the vile Constantine's threats.

All the rumors and many other details of the plot reached Constantine's ears. He learned that they were unwilling to have him rule over them. It drove him into the depth of despair. Day and night he kept scheming about how to handle the problem. Moreover he found it shameful that a feeble female should inflict so much trouble. He was consumed with jealousy. Suffering extremely and able to endure the predicament, he mustered all his troops and other officials under his command and with an enormous army set out against Kaxetians. His anger flamed up to devastate the country like Khaqan once marched on Istanbul. Most of all he desired to capture the Queen, deliberately intending to torture her by fire. Hence he came with a heavily armed horde. Turning over numerous wicked plans in his heart he actually relied on his huge army, unaware of the fact that God deals with all the men's affairs on earth.

The evil tidings were brought to the Queen and all the nobility of Kaxeti. They all rallied to the god-loving queen, both old and young: “Your Majesty do not fear or fall into despair over this affair. You do kneo all are equal before God, be them male or female, all are one before Jesus Christ”. These were the words of comfort and consolation they said to her.

The Queen came forward and encouragingly addressed them in appropriate words. She took refuge in God and in the Holy Mother of God and entrusted all her people to Him: “Be his will done, we shall act as it is designed”, they all responded: “Come along with us, lead us and let God our Lord guide our path”.

The blessed Ketevan, like Deborah, sister of Moses, assuming manly courage, ranked her warriors in regular order and led them with the Processional Cross, selflessly laying down her life for the country. There was no female frailty, neither fear of shrieking trumpets, nor sound of battle clamor, nor the large army of the enemy. Instead, she raised her eyes upward, entreating God for help. With steadfast prayers, she encouraged her warriors: "Brace yourselves against the menacing enemy, do not look at the great number of warriors. The Lord will crush the arrogant and grant victory to us, the humble. The enemy is primarily against Christ and his will is to destroy Christendom. The blood of god-fearing king Alexandre and his son, like Abel's blood, cries unto the skies from the earth". She encouraged them in this way.

There came the troops of the godless and apostate enemy, who pitched their tents on the opposite bank of the Alazani in Makabeli field. They encamped their tents and fenced them firmly, setting guards for the night. Opposite to them, on the other side of the valley, Queen Ketevan's Christian warriors, armed with crosses encamped in small groups. Both camps were clearly viewed from either side. The Christian warriors spent the night in praying. They all entreated God Almighty to help them overcome the foe. As dawn came and the sun sent its light to the land, all rose calling to God for mercy and their only weapon was the energy from the Holy Communion they had partaken before. They became communicants of the Holy Mysteries. They received his Holy Body and Precious Blood with tears. It was confirmed with the Christian cross. Then they got clad with chains, shields and spears mounting their horses, ranging themselves on the right and the left.

As for the blessed Queen, she was seized with fear. She lifted her hands, bowing down, kissing the ground and pleading to God: "Lord do not give your people into the hands of these ungodly Islamite invaders. Look down with compassion and crush all their strongholds to pieces and make them sprawl at our feet, so that we might serve you and pray to sing praises to you all our life".

The godless transgressors were ready too. They were all busy preparing for the battle. As the tradition of the godless goes they started star-gazing and consulting the Zodiac. The Christians stood firm. The vile Constantine did not want to be drawn into the battle for

the omen was not favorable. Mounting his horse, he galloped fast, like a wind leaving his troops behind. But the Kakhetian nobles immediately recognized his stalwart figure because they had seen him many times before. Three of the best riders from the Georgian side – Tamaz, David and Bebur rushed forward and hit him with their spears. Throwing him off his horse, they slashed him strongly. He, still alive, asked to them: “Don’t kill me, for today I am in your hands”. Entreating them, he promised a lot of treasures in return. But they paid no heed. Instead, they split his head into two, like he had done to his father before. They placed his corpse with the other traitors (like the head of Olompores beheaded by Eudith) and presented it on a platter to Queen Ketevan, who was very happy at this unexpected great news. Lifting up her hands, she sent praises and thanks to God the Creator for having saved them from the hands of the evil tyrant.

Then the victorious Christians pursued the godless enemy to death; their dead bodies were strewn all over the battle field. All their waste and wreck had been blotted out from the face of earth. Once again did the words of the prophet come true: “I had seen the transgressor elevated and exulted like a cedar of Lebanon but alas, I could not find a place for him anywhere”.

Since all this was divine Providence (that dealt with the fate of everybody and everything) the devoted Christian Queen ordered all the corpses to be taken to the Persian cemetery, so that they should be buried with their forefathers; just as Christ the Lord had ordered one of his disciples to bury his father’s body who had died in his iniquity. “Let the dead bury their own dead”. Hence, the transgressors were taken to be buried in Alaverdi cemetery.

Then trusted messengers were dispatched to the King of Persia carrying the Queen’s message, “Your Royalty, Oh king, grant to me my son, who had been brought to you by the father of his father out of envy, and make him King of the country, so that we might serve you and pay you tribute lavishly and as for us to be in peace under your command and send you yearly tributary and gifts, as is proper for the junior to the senior. But if you do not send my son back, you have to know, that we Georgians can no long live in peace under your command and no longer send you royal gifts year after year. Instead the country may be handed unto the power of the emperor, who is the Caesar”.

The anointed Queen's messengers came into the palace with great amount of gifts and presents, and the godless Persian King reluctantly yielded. But the rancorous King was full of malice, retaliating an insult suspiciously in his mind: "If I don't give them the youth, Georgians might turn their back in favor of the emperor and they all might unite against me". So he gave his consent and sent the young man back who was accompanied by elders and nobles from Kaxeti, among them was a monk, Adamase by name. After a long-suffering journey they approached Georgia and were duely welcomed by his mother, Queen Ketevan, the bishop and many dignitaries. They all glorified God for saving the young man from the hands of Saracens. The King only was fifteen or sixteen years old, but his mother Queen Ketevan handed to him all the kingdom, fortresses and treasures and he became consecrated king.

And the mother said to her son: "My son, I have reached my present day all engaged in masculine pursuits till the unrest and trouble have died down in this kingdom. By God's will and ordainment, you are king now. God did not overlook the prayers and entreaty of a sinful servant of His, asking for the blessing of Abraham, Isaac and Jacob to come down on you. Accept the fear of God, as the beginning of wisdom, modesty and truth as a cornerstone of your life. Let you never fall short of divine mercy and truth. As for me, I shall sit in seclusion as is proper of a mother, off from the burdens common to man and I'll see to my soul while building churches and handing out charity, taking pity on the weak and needy".

The queen performed numerous marvelous deeds, donating all her adornments to services in the church, for the welfare of the needy in the name and glorification of Christ. She was under the grace of the Providence who complied with her requests. Thus she built magnificent churches giving thousands or more priests and deacons due power in order to pray for her people from year to year. She also built a chapel in the name of the Great Holy Queen, Virgin Mary, predominantly of gold and azure inside and of marble outside, decorated with precious stones and sapphires. She gave all her profit to the beggary, as Christ has ordered: "Sell all that thou hast, and distribute unto the poor, and thou shalt have treasure in heaven." Her son Teimuraz continued to rule his kingdom in the same god-loving

sense as his mother. As the saying goes the seed of divine service would germinate and would breed to prosper and strengthen in peace. Yet this peace would not last long as the enemy envied the Christians' prosperity, they would never tolerate such peace and calm in Georgia.

Aiming at disturbing the peace in Georgia the King of Persia, an eternal fighter, distasteful and unprincipled, beast-like man, who was a vessel of every sin and a companion of every artful man – Shah Abbas was aware of the Caesar's poor health and decided to make a raid against Georgia, supported by his evil father. About them the Lord said to the Jews: "You are the children of your devil father, for he was a murderer right from the beginning and did not take the path of truth and the truth is not with him". So Shah Abbas made up his evil mind and with a countless army marched out to take vengeance on Teimuraz, King of Kaxeti. Shah Abbas intended to devastate and pull down the churches and destroy the seed of divine service. Having heard about the true faith of the Orthodox confession in the Saintly King and his people's devotion to the Holy Trinity and the Lord Jesus Christ, Persian King was in fury.

Hence, the king of Persia inspired by evil power (like Julian or even Diocletian, who also persecuted and oppressed Christians cruelly) intended to destroy Georgia entirely. King Teimuraz, regarding this news as dreadful as the greatest disaster, sent his heralds to all his dominions and gathered a numerous army composed of the nobility, gentry, clergy and commoners. All of them appeared before King Teimuraz, bowed down to him as was proper and approved what the king planned, pledging allegiance to him.

The faithless hordes of the enemy approached the land of Ganja, the envoys were sent to appear before King Teimuraz handling the message as follows: "Now, as I have come to your country, it befits you to come to my presence to do homage, as is the rites of the younger to respect the older." The most godless king wished to seize the god-loving king by some ruse, and kill him by sword, or fire.

King Teimuraz guessed the evil intention of the evil man, and not trusting him, summoned all his elders and nobleman to notify: "I, am ready to fight against the Saracens like the martyr for Christ- Nestor Leo. If God is with us, who can do us any harm?"

Then he presented the letter of the godless king for public consideration. The people present understood the slyness and evil

intention of the king. All dejected they were overcome with fear and worry, some of them suggesting to wage war against the enemy, for the evil king's scheming was evidently neither kind nor decent.

The faithful king, like Constantin or even Theodosius, fell into unrestrained grief and was greatly worried, for he could not find the way out to comfort those around him. The princes of Kakheti said to him: "As we cannot fight him let us find a cause to pacify him: let us send Queen Ketevan together with your son, Aleksandre to appear before him and rescue us from that evil beast."

The King went dejected, extremely troubled at hearing these words. His heart began to moan, and his eyes were full of tears. Scratching his face and crying bitterly Aleksandre came up to his mother and told the story. Queen Ketevan was worried, and she began to cry too, saying the following words: "My beloved son, the sight of my eyes, I have many a time rescued the country of Kakheti through my motherly care. Even if I go and appear before the godless king, he won't make peace with us, as he is not trustworthy." Upon hearing these words, all the people of the nation cried out in a plaintive voice, saying: "Save us, save us, our Queen! Rescue us from that beast-destroyer."

The Queen made ready and set off crying bitterly with her heart full of grief and woe. The King and Queen Khvarashan, a daughter of the King of the Georgians, and all the princes of Kakheti saw her off with great wailing. There was common sorrow all around, and the day of weeping was like the cry of Rachel or the lamentation of Jeremiah.

The worried Queen, together with her grandson Aleksandre took a leave and reached the site where the filthy chief was encamped. Hearing about the arrival of the Queen, the godless king was filled with joy, and he ordered the Queen and the King's son with the attendants to be brought before him. The godless king rose to meet them and brought them into the chamber. They sat down and listened to the host who addressed them: "Why didn't your son, Teimuraz wish to appear before me and make peace between us? We'd rather have him come and visit us as obedient as ever, instead of sending his son to us."

The God-loving Queen guessed the perfidy and falseness of his heart. She was overwhelmed with distress and grief and decided to

write to her son what she had heard and seen, informing him about the plan of the godless king.

King Teimuraz having learned the news fell into great distress, for he had no choice. He sent his second son, Levan, to Shah Abbas. After having both of the king's sons in his hands, he went frenzy, showing hatred instead of love and deceit for the truth. In fury he arrested the beautiful Queen and punished her by exiling her to the distant city of Shiraz. As for the king's sons, he had them castrated.

When the Queen saw her grandsons punished so cruelly she fell into overwhelming grief, no tongue could express the pain of her heart. Queen Ketevan letting her hair down, scratching her face wept: "Glory to thou Christ, the Lord of all, for these severe tribulations for the thing comes upon me for my sins." And she, like Job, said: "The Lord gives and the Lord takes away, blessed be the name of the Lord." (Job: 1.21). At the time, she was attended by a few serving girls and a monk, the latter subsequently was punished by burning, for he had been accused of slander. She had icons and holy books and holly relics with her to guard herself. She built a small chapel to pray in and prayed all days and long nights to God.

Now I shall tell you all about her life that followed.

As for the detestable king, after having arrested the holy Queen, he attacked Georgia and devastated it to such an extent that the words of the Psalms just come true: "God, the heathens encroached upon Your property and defiled Thy church." The king fled from him, for, as said before, he could not fight him. Thus, attended by a few of his men he escaped lodging somewhere beyond the Likhi Mountain. The city was burnt down. So was all beautiful Kaxeti. It was wasted and so were the holy places, churches, chapels, sepulchers, all trampled by their foul feet, just as King Chosroes did with the city of Jerusalem. Misfortunes came pouring upon the land of the Georgians that had never been seen since the creation of the world. This continued for fifteen years, and the godless king now reached the land of Kartli, for he had decimated the people in Kaxeti.

At this time, King Luarsab, son of King Giorgi, reigned in Kartli. This was a vigorous and stalwart man, more handsome than all the young men in the country. Though he was still young and inexperienced, he was made king by his god-loving and devout father.

As for the Persian King, he sweet talked to Luarsab assuring him in such a way: "If you come and obey me, I will make you my friend and give you all the kingdoms of Georgia whether they are yours at present or not, for I like you for your young age and your stalwart body. I have ravaged the King of Kakheti and his kingdom, for he was the Caesar's friend. As for you, I will make you equal to me and successor of my kingship." With these words, the godless king went to him and gained possession of him, all his desires were to be fulfilled. King Luarsab said: "Jesus Christ, I know. I am young and inexperienced, but I know thou are God of all and I am ready to die for your faith."

One day the godless king Shah Abbas sat opposite the devout King Luarsab who had kept the fasting for forty days, and he was forced to eat fish, but Luarsab replied: "I will not eat fish during this holy fast, for this is the rule, and if I eat fish, you will then make me eat meat, which must not be eaten during the fast. I will not do this, for I am a Christian", with these words Luarsab rose and left.

At dawn King Luarsab, handsome and anointed by God, was seized and sent to prison in the city of Shiraz. When the godless king saw Luarsab firm adamant in his faith he decided the following: "If I force him to deny Christ, he will never agree to accept my faith." He sent his men to the prison to strangle the saintly Luarsab with a rope. So the Saint King adorned with a crown departed to the kingdom of God, shining through martyrdom. They were determined to hide his holy and beautiful body, lest it be stolen by Christians. King Luarsab, adorned with the holy crown of Christianity died on March 1. Then the godless king captured the lands of Kartli and Kakheti, took over Samtskhe from the Greeks, and appointed there his noions - governors or generals and afterwards took a leave.

At the same time, the Blessed Queen Ketevan, a faithful witness of Christ, was imprisoned. She was watched secretly and given allowance of food for her sustenance, which she shared with the feeble and poor Christian pilgrims, who were in prison together with her, in order to be faithful to Christ. She had a priest attending her to instruct them in Christ's teaching when they needed it. The blessed (Queen) was in great trouble and every day she tearfully prayed to God not to allow her to die in that evil place of godlessness. She appealed to the Virgin for intercession asking the imperishable mother of Christ for

help and refuge of Christians. She kept a most severe fast until she lost considerable weight. She vowed that as soon as she was set free by the enemy after arriving in the kingdom, she would do away with the world of secular life and she would take the cross, and go into a convent. As the Providence would give the greatest gift to those seeking the least, as is written in the Gospel: "If then, being evil, know how to give good gifts unto your children, how much more shall your Father which is in heaven give good things to them that ask him?" So the Queen's holy spirit asked God to protect her against any evil and to join the nunnery. The heeder of her prayers advised her to abstain from the soul-torturing battle and join the angels, rest her soul all at peace promising an imperishable crown for her patience, which would be the sign of God's love for her.

After some time, the most godless king, the harbourer of evil asked: "How is the Queen I made a prisoner in the land of Shiraz? How does she live?" He was told about her good conduct and her unswerving belief in the faith of Christ. The evil king became furious and emitting black vapours from his mouth, he swore an oath: "I will either make her give up her religion, or put her to bitter death." Yet the Queen placed her hope and refuge on God: the more the pain she experienced, the stronger the fortitude she had. The foolish king was unaware of the inner fire burning in her. She experienced love of Christ and had a belief as strong as adamant, for the foundation of her faith stood not on sand, but on immovable rock.

Meanwhile, the godless and evil king kept his word and sent his men, as evil as himself, with a message, first with soft words: "O, Queen, I am aware of your honesty, integrity, wisdom and energy and I wish you to be my mother, and I will be your son obeying your words; you will manage my palace as you find it fit. I want to bring your son to you, return his kingdom and give him back his dominions, and let him be my beloved son, but I will only do this provided you convert to my faith and become a Moslem which means "purified". If you do not obey my order, I swear by the name of Mohammad that despite your royalty and your honesty, I shall put you out by excruciating torture."

When the king's men reached the destination where the holy Queen was imprisoned, they first arrested the priest attending her and informed him of the King's order. First, they tried to make the priest

reject his faith saying to him: "Choose between the two - either deny Christ or die." Finding himself in such a peril, the priest fell into extreme fear and denied Christ, becoming Saprik instead of Nikipore. Thus, the words of the Gospel said of the sower in the field came true: "... And when there is trouble or persecution on account of the word he falls away at once" (Matt: 13.21)." This was the case with the poor priest. As soon as they reached their purpose with the priest, they made him say the words of their vile faith. They sent him to the Queen to tell her about the king's words and order.

The priest appeared before the Queen and told her everything, crying bitterly. As the Queen heard what had happened, she first reproached him for giving up Christ. She isolated herself in the room, raised her hands to the sky and pronounced the words of Prophet Elias, when he was chased by Akab and his wife Isabel, who wished to kill him: "All the prophets have died, Your church is destroyed. I am the only one alive, and my soul is sought to be killed." As soon as she finished these words, she said to the priest: "Go and tell them to come and execute the king's order, for I am ready to die for Christ."

As soon as the king's men heard these words, they appeared before the holy Queen. They addressed her with the king's sly speech, trying to make her reject her faith. The Queen laughed to herself, and made the sign of Christ's cross over herself and asked in astonishment: "Your intent is very evil, for you try to make me reject my faith. Doesn't that insolent man understand that even the young and inexperienced reject his words? Don't you know that no one is able to shake my devotion to Christ? But your blood-thirsty king wants to shed my blood. First, he destroyed my kingdom and sent my son into exile, and destroyed his sons spiritually and physically. He seized all the treasure and possessions of the kings and brought everything down. Now, this faithless king wants to kill me, as he thirsts for my blood. I ask God the Creator to take revenge on him for all the troubles we have suffered because of him." She abused and disparaged their faith, religion and their Muhammad. She read the Creed from the beginning to the end clearly and at that point there appeared a miraculous cross on her body. She said: "I believe in the Father, the Son and the Holy Spirit and the Immortal Queen, a Parent of God's word - Christ. Let me die for my faith and shed blood if it is His will. Now, you can do whatever you wish." On hearing her words, the king's officers were

perplexed and begged her not to kill herself. She spat in their faces and abused them.

Then, the officers brought spits and put them into fire to scare the devout lady. The Queen said to them in a fearless voice: "Allow me first, to pray and then do whatever you wish." They granted the request and let her go. She entered her chapel, knelt, raised her hands to the sky prayed with tears. She took out the icon of the Holy Virgin, bathed it in tears and said: "Lord, Jesus Christ, have mercy upon thy servant today, who wishes to die for Thee. Let my sins not hinder this righteous deed, but as thou said: "Whoever comes to me, I will never turn him down and so you promised the suppliants":

"Do not fear, for I shall give you wisdom of God and soul of the Father, who speaks on your behalf." Now, I pray to Thee do not deprive me of your help, let me join Thy believers. In Thy name help me to overcome all my female weakness so that Thy divine power be glorified and the fighters against Thy holiness are put to shame." She prayed to God for her land and her son. When she finished praying, she took out the holy thing out of the vessel secretly kept by and said: "Lord Jesus Christ, who redeemed mankind with thy honest blood, take the blood of Thy sinful servant, and bless my soul, let me be one of the true Christians serving Thee." Upon accomplishing all this, she walked out of the chapel with her soul fortified full of divine power of holiness stood before the officers. Her face, like that of an angel shone, and she said: "Come and do whatever you wish to, for I am ready to endure all tortures." All the people of the city gathered round her, crying bitterly, saying: "Is there anything more terrible to watch with one's own eyes?" The Head of the city left the place saying: "I will not watch this evil and unjust event of torturing the Georgian Queen."

The beautiful lamb was ready to be slaughtered for Christ. The evil executioners laid their profane hands on the Queen, bared her holy and honest body, tied her hands, and abused her. They made pincers burning hot in the fire, and ripped off the Queen's breasts. The Queen stood like a firm rock. Then they tore off her arms. The Queen said: "Lord Jesus Christ, help my soul to be set free quickly!" The officers poured burning embers on her bleeding body, and then they covered her holy head with a burning-hot cauldron. She instantly gave up her soul to the Lord and the holy and beatific martyr of Christ,

adorned with crown, passed away. As the native people saw her holy bleeding body lying alone, their heart sank and they began to cry bitterly and beat their chests, but none of them dared to bury the dead body of the Queen for fear of the Persian king.

And, when night drew in, God glorified His martyr. There appeared a shining light and covered the holy body. All the people standing there witnessed this miracle and they praised God: "This is the true God for whom the holy Queen died." Then some devout men, overcoming the fear, went up to the Queen's dead body, venerated it and anointed their bodies with her holy blood having been shed for the Christ. Crying bitterly, they took the body and buried it in the chapel built by the Queen. There were two of her servants who were also buried in the chapel, near her grave. Having buried the martyred queen, these men went away. At that time there were some heretics Frank (European) priests in the city who stole the holy queen's body and took away with great reverence. They made a worthy box for the body and placed it on the altar with much incense.

There occurred another miracle. As soon as the Queen's tomb was recognized the holy place was visited by people who used to take some soil from the grave, to be cured of any disease. Anyone, who touched or sprinkled his body with the soil of the holy Queen's grave, in the name of God due to the help of Blessed Queen, recovered from any illness, be it fever or leprosy or some other disease. After some time, the man-loving God, giver of life to all, did not ignore the Queen Ketevan the Martyr's supplication expressed in her prayers at the time of her holy martyrdom. The Queen's city was liberated and handed over to her kingdom.

As it is said in the Gospel, "As the chosen cry out, shall not he hear them?" Due to God's will, all Georgian land and all Eristavis (princes) seceded from the Persian king. Due to God's almighty power and will the "noins" – governor-generals with their large army, the commander-in-chief appointed by the king of Persia were decimated. The king of Persia was not in a position to rule over them any more. At that time Georgians sent some man to King Teimuraz asking him to return to his kingdom. Teimuraz was brought back to Georgia; he was welcomed and coronated king at Mtskheta, the Capital of Georgia. He was allowed to rule not only over the Kingdom of Kakheti, but that of Kartli as well. They pledged allegiance before

Teimuraz never to depart from the truth, nor challenge his kingship. After this, the reign of Teimuraz was successful due to his mother's grace and intercession, and the blessed Saint Queen's city was ever embalmed and made prosperous through her holy blood. Holy churches were renovated, as the king was hallowed supreme power in his country.

Deservedly through God's wrath, the Persian king fell ill and died a painful death. His belly – that depository of uncleanness – swelled and split and burnt in hell. As the Persians were driven away, God would not allow the holy relics of the martyr, Saint Queen to be left in the hands of heretics, and inspired the French heretic priest to bring some of the relics of the Saint Queen to her son King Teimuraz. So the priest presented the King with the holy head and the right leg of the Saint Queen. So That head might help the king bear his crown through the grace of his mother, and the right leg would induce the King to do right things in his life. The leg also was the symbol of the great mercy and sure sign of going down to the holy place.

Having learnt about the priest's intent to return the relics of his mother, the king's joy was ineffable. He summoned all the elders of Georgia, the Catholicos of Kakheti, Zakaria, a man full of moral virtues, bishops, priests and deacons all with lighted lamps.

The king himself and the queen immediately went out to meet the holy relics within the distance of a day's walk; shedding tears and in great joy, they kissed the holy head of the martyr: the relics were bathed in their tears. An ode was composed to the martyr, spiritual praise was declared and a steadfast liturgy was served with burnt offerings. The relics were brought to Alaverdi church of the proto martyr George. It used to be the burial vault of the kings of Kaxeti, and now the relics were laid to rest on the altar. And a beautiful feast was held in her honor on the day of Rememberence, which is held on the eve of the Assent of Crosses, for on that day the holy martyr of Christ breathed her last. After this, the Archbishop Ioanne, a pure and wise man, was sent [to Persia] and peace was made with the king of the Persians. So great calm was established. The relics of the Saint were requested and were brought with great honour to the place where the other relics were also laid to rest.

The Remembrance Day of the saint is observed and relies are attended yearly the place always smells with incredible fragrance of

frankincense. Some go there in faith, and their requests are not neglected, for anything is possible for the true believers.

The Life of this blessed queen was described with the aim that this divine act should be respected and never forgotten. So she passed away in glorification of the Father, the Son and the Holy Spirit, now and ever unto ages of ages, Amen.

APPENDIX B

Concept Words in Intercultural Translating of Hymnography

The theory of concept formation as it has emerged in modern philology has been sharply challenged in theoretical as well as experimental work.

A conceptual word is the significant part or "brand" for the whole which can best uncover and reveal the essence of the parts constituting the whole. The concept-word representing the whole is chosen on the ground of semantic, logical and pragmatic consideration. Concept Learning and teaching translation introduces us into a realm of cognitive ideas and exciting discoveries. Learning foreign concepts makes relaxing atmosphere in class from global perspectives because dominant paradigm in learning language and teaching translation is based on cognitive intercultural awareness. So cognitive concepts expressed in verbal signs feature a particular clear-cut universalistic propensity: deep, complex semantic relations between words in literary texts. Cognitive activities involve not only the student but teacher as well in self-asserting and self-cognizing process that proves so challenging.

Professional translators, students of linguistics and scholars in philology face a problem of translating concept-words from one

---

* 'Great! I'd appreciate to read more of this miraculous people and their adamant faith. It's beautiful'. Spencer Meredith. American Fullbright professor.

language to another. It is a challenging job even for those who are expected to know not only the source language but also to possess a thorough knowledge of all cross-cultural connotations with a historical-societal context. Literary texts tend to exploit the polysemic potential of language to create a unified whole in which multiplicity, heterogeneity and simultaneous understanding of different meanings of concept-words enrich the final unity of both texts in either language.

Hymnography from functional point of view plays a social role and makes lively retrospective model of historical events, creating moral values for the society. They create not only social order but they are firmly connected with tradition and culture. This includes relationship between the young and the old and the relationship of the people to their past.

In addition hymnography determines present existence, relationship with religion that motivates the knowledge of liturgical activities, organizing social life strictly regulating the mores of the population. It means on one side, sacred knowledge of history and on the second relationship between sacred words and activities of the people.

King David the Builder's seminal work "The Canon of Repentance", is a beautiful example of XII century Georgian literature which still excites our spiritual world.

"King David the Builder is most outstanding among our kings for his wisdom, great chastity, shrewdness and spiritual strength. There are hardly ever any scholars, writers or historians who have not come in touch with this towering personality. However there is still much to do and investigate in this field. We should study David the Builder great theologian".

His Beatitude and Holiness,
Catholicos-Patriarch of all Georgia – Ilia II.

David the Builder (1073-1125) won his place in the history of Georgia not only as a powerful king and adroit politician, but also as an outstanding humanitarian and poet.

Crowned at the age of 16, he reigned wisely and with balance for 36 years. Having inherited a totally devastated country, he brought it

to the highest standard of political and economic development; broadened the frontiers of the country thanks to his shrewd policy and clever strategy he liberated Georgia from foreign invaders, delivered the capital (Tbilisi) from Moslem occupation and introduced regulations for the church and the state. Having united Georgia, David the Builder created a multinational state where people of different creeds lived side by side in perfect peace.

One of the King's basic objectives was to establish powerful centres of culture at home and abroad. With a view of setting up such a centre of reviving Georgian spiritual culture, he started building the Gelati Cathedral dedicated to the Holy Virgin. This is where an academy was established, which became not only an educational but also a philosophical and theological scholarly centre, which attracted the spiritual and intellectual wealth of the nation. So favorable conditions were created in Gelati where scientific and religious thought could thrive, which actually provided for intensive development of Georgian culture as a whole. Ioannè Petritsi, a renowned Georgian philosopher lived and worked here at that time.

David the Builder was the initiator of establishing another academy – in Iqalto, but the actual founder of the academy was Arsen Iqaltoeli – David's close associate, theologian and translator.

David the Builder came to be widely acclaimed in his lifetime. In the East and in the West, he was recognized as the most powerful ruler sent by the Almighty to save Christendom from perdition. The Georgian Church canonized him, and the people connected with his name their lofty ideals.

Ancient Georgian manuscripts have preserved for us a poetic confession of this great sovereign, "The Canon of Repentance", which he wrote at the end of his life.

The refined literary form and profound content of this masterpiece reveal the religious and aesthetic convictions prevalent in mediaeval Georgia. The theme of the work is well-known in ecclesiastic poetry: – remorse, penitence.

According to the Bible, man is sinful, and so is David and he repents his sins, but his individual feelings brought to consciousness and thus purified in the process of his personal catharsis acquire a significance common for all mankind. Therefore David the Builder's "Canon" stands in line with Ephraem of Syria, Joseph and Theodore

Studites, Andrew of Crete, John of Damascene and Grogori Narikatsi's works on the same subject and are a remarkable sample of great poetry.

When interpreting the essence of "The Canon of Repentance" one should focus on Andrew of Crete's "The Great Canon". As it has been rightly noted in literature, it is impossible to fully comprehend "The Canon of Repentance" without referring to the lyrical subject of Andrew's "Canon". Affinities between the two works have long since been justly recognized by Georgian scholars. Apropos of this fact, it's noteworthy that "The Great Canon" was translated into Georgian three times by the renowned activists of our culture: Ekvtime (Euphemius) Atoneli, Giorgi Atoneli and Arsen Iqaltoeli. Importantly, the latter did this work by personal command of King David the Builder.

The affinities between both canons can indeed be accounted for by the fact that their authors treat the same theme and the same ethical ideas, basing their works on Psalm 51. In both of them their main character makes a confession to the Almighty repenting all his previously committed transgressions and hoping for God's mercy and loving kindness. Both canons stem from the renewed concept in the New Testament about man as an individual in its broader sense. Both authors resort to analogous literary techniques: they do not repent particular sins but generalize them with reference to biblical characters, drawing parallels between themselves and other people wallowing in sin and iniquity. Yet it ought to be mentioned in this context that there are few actual coincidences with biblical allusions. "The Canon of Repentance" concentrates on many significant events from the Old and the New Testaments, while David the Builder turns his attention to various other stories and characters from the Bible. Comparative studies of these masterpieces reveal qualities that determine the exclusiveness and originality of either of them.

"The Great Canon" describes the mood, the state of mind of an ordinary commoner, though virtuous and pious, whereas "The Canon of Repentance" presents the life story of a monarch. Besides considerable differences can be perceived in the intonation and the development of the plot.

The plot of "The Great Canon" develops like a spiral: the lyrical character now addresses God, now his own soul; he bemoans his iniquities and calls himself to repent. Sometimes he recalls stories

from the Old and New Testaments to decry himself, sometimes brings forth different images. His mood is unstable changing from deep sorrow and anguish to bright hope and promising expectations; then, light tones are again replaced by gloomy colors, and so on again and again.

In David's canon, the lyrical character's lament is addressed to the Savior and the Holy Virgin. Biblical stories are alluded to only help render the sinful soul better. The plot develops from negative to positive: anguish and woe are overcome by radiant faith. Thus "The Canon of Repentance" is largely different from the literary texture of "The Great Canon". Inspired by the renowned canons, David chooses an original way for creating this unique literary document, which like Marcus Aurelius' "Meditations", St. Augustine's "Confessions" or works by Lev Tolstoy, never fails to move a reader in quest for the essence of spiritual values.

David the Builder died on January 24, 1125 and was buried in Gelati in a place he had chosen himself. Later when the church canonized him and fixed the date to commemorate his name – January 26, the remains of the King were reentered in the Gelati cathedral, but the tombstone – a big slab – was left in the previous place. As the legend has it, the tombstone was specially placed there according to David's will, in such a way that anyone who crossed the cathedral's threshold had to tread on it. This, undoubtedly, expresses humility of such a great monarch.

His son, the successor – Demetre, inherited high moral standards and a poetic soul from David the Builder. He reigned in Georgia from 1125 until 1151 and left us some remarkable pieces of poetry. One of them, dedicated to the Holy Virgin – "Thou art the vineyard", is still a very popular choral work today.

Here are some excerpts from the will of the Blessed Servant – King, David the Builder*:

“... On the day of his departure from this world the King of kings, David the Builder orders and declares through his prayer monk,

---

* The text is quoted from Iveriel Sabinini's well known historical work "Georgian Paradise" published in Petersburg 1870.

spiritual father** – the least and useless slave of the church of Georgia. Hear all the nobles and all the outstanding people of this kingdom: Catholicos Patriarch, bishops, all the authorities and all the oblivions.

The immortal glory seeker and a great flame of kingship – for such was the inner nature of mine. I hardly ever used to remember about my burial day or my time to join the eternity and I used never to care about the present brief life until I was cornered and burdened with manifold sins of mine, I stood downcast dejected before the Judge. I have had mercy in excess in this world. I was granted my firstborn son Dimitri, who is more honorable beyond compare than me in wisdom, strength, stature and purity; as firstly there was the king blessed by God for the orthodox believers in this world. So I was before the Judge and I was so much like Him, full of all powers in my kingdom. Yet when a joyful youngster, since the time I was two years old, all my hidden thoughts up the time of my kingship were known only to God, me and my spiritual father.

So the right judgment of God was made to name me King and to reward me for a kingdom and newly gained lands, labored by me and you: from Nikopsia up to the Darubandi Sea (Caspian Sea – L.J.) and from Osetia up to Sovrad, Aregatsi (in Armenia – L.J.)

I have entrusted my children and my Queen to the intercession of the Lord. May the Queen raise her brother – Tsvata. If it is God's will to make him king in this country then may he respect his sister and my beloved children; to this I have added my holy life beaming – my auspicious flag, my royal armor and all my clothes, upper and lower undergarment.

All my Drahkani (money in gold weighing 4mg – L.J.) I leave to Constanti Tsvata and all my precious stones – rubes, pearls I dedicate to the Icon of the Most Holy Theotokos of Khakhuli. All the Dukati (money unit – L.J.) and all patens – vessels to Ateni monastery. This is all I earned through my own blood and labor. If King Dimitri is willing to relinquish, may he give everything to my spiritual father, if not I'll sue him for half of my possessions before God. In exchange, may my spiritual father pray for the supplication of my soul in all the monasteries, the rights of which I have infringed. There is only one

---

** King David's spiritual father confessor was a great prayer monk Arsen of Ikalto (- Lali Jokhadze)

monastery which used to be incessantly the burial vault for my descendents and which constantly remains a cute pain with me..."

So "The Canon of Repentance" as a lyrical poetry reflects man's manifold sinful existence, which is rooted latently in polysemic word "repent" and which is based on Old and New Testaments. A node of multiple meanings is strewn all over the whole text.

I

უგალობდითსა

Praise be to the Lord Most High

რომლისაცა წინაშე
ქედ-დადრეკილ არს ყოველი,
მუკლი ყოველი მოდრეკების
და ენად ყოველი
შენსა
ვმოხს აღსარებასა,
მეცა, სიტყუაო,
აღმსარებელსა მომხედუნ!

Thou before whom every neck
is bowed
and bent is every knee
and every tongue confesses
Thou, O, Word,
hearken to me, a penitent.

ხატსა თვსსა მამსგავსე
და საკრველად გრძნობადისა
და გონიერისა მეოფობისად
დამაწესე
შენებრ
არსთა სიტყუებისა
ჩემ შორისცა შეკრებითა,
ხოლო მე უმადლო გექმენ.

Thou madest me in thine own
image,
a natural entity
of the material and spiritual,
enlightening me with wisdom
as a being like unto Thee;
but ungrateful I proved to be.

ბუნებითი რად ძალნი
არა სჯულთაებრ ვიჭუმიენ,
მსგავსებისაგან დავაკლდი
და დავკბადე ბოროტი,
ხოლო
ხილულთა-მიერსა
გემოენებასა
ვრცკელად

I betrayed my own nature,
moving away from Thy image
and I gave birth to evil,
turning all my thoughts
refractorily
to all that is visible and lustful.

O, Virgin, shield of all sinners,
Thou who didst invest the word

განუხუენ

გრძნობანი.

ქალწულო, ბრალეულთა
თავსმდებო, რომელმან
სიტყუად
განაზრქე ჳორცითა და
კარეითა მიწისადათა,
სიზრქე
უსასოებისადა
განმძარცუე, რადათა
მონანული შეგიერდე შენ!

with flesh
in a tabernacle material,
remove my burden of despair
So that I, repentant,
should fall prostrate before
Thee!

III

განძლიერდითსა

ბუნებითსა რაჲ პორფირსა
თუთმფლობელობასა თანა
მეფობისადა შარავანდნი
მარწმუნენ, ხოლო
მე ენებათა ბილწთა
მონად მიეპყიდე თავი,
რამეთუ „რომლისაგანცა ვინ
ძლეულ არნ, მისდაცა
დამონებულ არნ.“

კაენის მკელელებრი ცნობად,
სეითის ძეთა ღირწუბად,
გმირთა სილოდით
შავალობად,
ხუთ-ქალაქელთა შეგინებისა
მწურე –
უფროდს ვამრავალწილე,
ვითარცა რაჲ აღმართ-
მსრბოლმან

Thine Is The Power . . .

By Thee I have been granted
my crown and my kingship
but I have succumbed, like a
slave
to filthy lusts;
for he that has been defeated
is a slave to his conqueror.

Cain's murderous mind,
the perverseness of Seth's sons,
the immorality of giants,
the iniquity of dwellers in
pentepolis,
I have multiplied all these
to the utmost,
like an up-flowing torrent of
evil.

მდინერებან უკეთურებისამან.

მეგუკტური გულმძიმობამ,
ქანანელთა სუეულებანი,
მსხუერპლვამ ნაგებთამ,
ზმნამ და სახრვამ,
კოწოლი თმათამ
და სხუანი, რომელთამ
შენ პბრძანე არა-მსგავსებამ,
უწარმდებესად მოვიგენ
თუთ მათ პირმშოთა
სახეთასაცა..

ამისთვის იყო ქალწული
და ცორც-ქმნამ სიტყუსამ,
რადთა
დედობრივთა ოხათა მიერ
ცხოვნდენ ცოდვილნი,
რომელთა პირველი,
საშუალი და დასასრული,
მე ვარ, ვითარცა უფსკრული,
შესაკრებელი ბილწებისა
ღუართამ!

Egyptians' inhumanity,
the ill habits of Canaanites,
braiding of tresses,
sacrifices to idols,
– all that defies Thy will,
have I adopted sacrilegiously
exceeding them in
licentiousness.

Therefore came the Virgin
and the incarnation of the Word
that through her motherly
intercession
salvation should be granted to
sinners,
among whom I am the first, the
next and the last,
as a fathomless gulf
fed by torrents polluted!

IV

მესმაასა

Hearing the Voice

ისრაელისა მეფეთა
გპბაძეედ, გარნა უსჯულოთა
და რავდენ მეძლო, ესცდებოდე
მაღალთა ზედა
კუმევისა, და წარმართთა
აღრევისა მიერ,
და ძაღთა ცისათა

Emulating the kings of Israel
in their lawlessness alone
I sinned without restraint,
I incensed the heights
I consorted with pagans
and worshiped the power of
heaven,.

თაყუანსცემისა.

ზენადსა მოძრაობისა
ასურასტანული ზმნობად,
და ცდომილთა ვარსკულაეთა
და უცდომელთა
კრებად და განყრად, სუბ და
ბედი და

ვითარ
უსმენელმან,

შობის დღე,
საღრმთოთა
ვიჩქურენ.

ელლინთა მიერ ვერ ცნობად
სიბრძნითა ღმრთისადთა
ღმრთისად
და შემოქმედისაგან
შექმნილთა მიმართ
ცვალებად თაყუანისცემისად
სრულ - ვყავ,

რაჟამს
თითოეულისა ვნებისა კერპსა
ვქმსახურე.

ამისთვის ღმერთ - მამაკაცებრ
მოქმედ იქმნა ზეშთა
ღმერთთად,
რადთა კაცებრ უწყოდნის
ვნებანი ჩუენნი
და ღმრთეებრ იცხნიდეს
ბრალთაგან,

ღმრთისმშობელად რომელთა
ქადაგონ
ქალწული

დედად!

Assyrian soothsaying,
read from the movement of the
celestial orb,
from the coming together and
the separation
of mobile and immobile stars,
belief in doom and fate,
in the day of my birth –
all this I espoused,
unheeding sacred
predestination.

I embraced the Hellenes'
ignorance
of God's sacred wisdom,
their worship of His creatures,
instead of the True God,
I worshipped the idols
of all my irrepressible
passions.

For this he became Man –
God,
our Lord Most High, so that in
man's image
he should experience our
sufferings,
and in the Divine Hypostasis.
He should redeem the sins of
those
who believe in the Virgin
Mother of God.

ღამითგანსაOf the Night

შჯულნი დაკორგუნენ
წიგნისა [ნი], და ახალი
ბუნებითურთ,
და შჯულისა შენისა მოწამე,
შჯული
გონებისად, ცოდვისა
და ჳორცთა შჯულსა
დავაძმონე.

I violated the writing of the
tables of stone
and broke the laws of Nature,
and the laws of the mind
that corroborate Thy law,
and submitted them to the sinful
and carnal.

თითოეულთა
მწყვთაგან შეზავებულსა
მწყვსა ეემსგავსე,
მრავალ-გუარსა და მრავალ-
ხატსა და
სხუა ჟამ სხუებრ
ხილულსა და მკსენარსა
ბუნებისაებრ თითოეულისა.

I became like a monster –
a fusion of various beasts
multifarious and many – faced
in their image and ferocity,
reflecting the nature of each
beast enclosed within me.

არა შევერძწენდი
მანგლისაგან მფორინვალისა,
რომელი
შურსა სიკუდილისასა
მიჳცდის, რომელნი

I did not quail before the
smiting sickle
threatening death to those like
one
who constantly swear false
oaths
by Thy miraculous name.

ჩემებრ
მიმდემად კრულ ფუკვიდენ
განსაკრთომელსა სახელსა
შენსა.

Therefore from the virginal
blood
the Divine flesh was brought

ამისთვის სისხლთა

ქალწულეებრივთაგან ღრმთისანი და ახალი შეზავებად, და კაცი, რადთა იოხდეს დედაი ჩემებრ განწირვით ქმნილთა!	კორცნი ღმერთი უსასო-	forth and <u>His new unity</u> – God and Man, So that the Mother should defend sinners hopeless like me!
---	----------------------------	---

VI

ღალადყავსა

Shout to God with Cries of Joy

სოლომონისადასა
წურბლისა მსგავსად ვერ-
მაძლარი
სხუათა სოფლის კიდეთა
ვეძიებ დაპყრობად
და ღმრთისა საზღვართა
ვაბრალობ,
ვითარცა მცირეთა და უნდოთა
ჩემისამდე უძღებებისა და
გულისთქუმისა.

Insatiable like Solomon's
horse-leech
I strove to subjugate
alien lands,
in my greed and lust
I considered small and
insignificant
the original bounds ordained by
God.

ბოროტად გარაეპქედ
საზღვართა და შეეპრთე
სახლი სახლსა,
და აგარაკი აგარაკსა, და
უუძღურესთა
მიგუხუეჭე ნაწილი მათი,
და ეიღუწიდ უმეზობლობასა,
ვითარმცა მარტომ
ემკვდრობდი ქუეყანასა ზედა.

I violated borders arrogantly
and joined house to house
and laid field to field
I took from the infirm their
share
thinking of one thing only,
that I alone
should dwell upon this earth.

მბრძოლ ვეკმენ ყოველთა

I arose against all laws
by sinful evil-doing,
I defiled my bed

წესთა სჯულისა შენისათა
და ქორწილთა მიერ ხენეშთა
ვმძლავრე
საწოდლსა ჩემსა,
და სახეთა მიერ ბოროტთა
მიცემითა ვაცოდვე ერი ჩემი,
ვითარცა მეფეთა მისთა –
ისრაელი.

ამისთვის კალწული
დედამ და შობამ ახალი
სიტყუსამ, რამთა ახალი
ხატყოფამ
მეორედ მისცეს
კოდვით განმრეუნელთა მისთა,
დედობრიეთა რამ ოხათა
ბრძმედითა
დაადნოს ყოველი ნივთი
შეცოდებისამ!

giving a bad example to my
people,
I disgraced them as the kings of
Israel
disgraced their people.

Therefore the Virgin Mother
came
and the Word was born
to create anew
the image of those who defiled
it with their sins,
so that the Mother's
intercession
should melt in the furnace of
repentance
every one that has sinned!

ქურთხეულ არსაBlessed Are Those...

ვერცხლი, ვითარცა
მიწა და ოქრომ, ვითარ თიჯამ
უბნისამ,

I swept up silver like dust,
I gathered gold like hay of the
meadows

ვიუწჯენ, and worshiped the Mammon of
cupidity
თაყუანის - ვეც ანგაპრებისა
მამონას,

as Baal, Astrate and the
abominable

ვითარ-იგი ძეულთა მათ -
ბაალს და ასტარტეს და
ქამოსს

Chamos

საძაგელსა. were worshiped erstwhile.

სიტყუამ წმინდად და
ბჭეთა ზედა მამხილებელი
მოვიძულენ,

I came to abhor the word of
righteousness

მლიქვნელთა ხოლო
სივერაგე ვითნე, ძმა(კული)
და შემასმენელთანი
დაეიტკებენ ზრახვანი
და ცრუნი განესცენ მსჯაერნი.

and those who denounced
judges,

and I regarded with approbation
the insidious perfidy of serviles.

With enjoyment and pleasure
I lent ear to the advice of
informers

ცრემლნი ქურივთანი
და ობოლთა ბრგუნვილი
ტირილი არ

and pronounced false
judgments.

შევიწყალე,
არა განუხუენ ნაწლევნი
მოქენეთა,
უფრომსლა, შენ, ქრისტეს,
რომელი იზრდები
მცირედითა ზრდითა მათითა.

I took no pity on the tears of
widows

nor on the weeping and moans
of orphans

I opened not my heart to the
needy

and through that - to Christ
himself,

ამისთვის შობაჲ
 ღმრთისაჲ ადამიანისაგან
 დედაკაცისა,
 რადთა მიწით შობილთა კაცთა
 ცთომასა,
 ვითარცა ღმრთისა დედაჲ
 დაქსნიდეს ქალწული
 და იოხდეს ცოდვილთა!

who gets his sustenance from
 their poor fare.

Therefore the Lord God was
 born
 of a woman on the Earth,
 so that she, the Virgin Mother
 should absolve the delusions
 of men dwelling upon the
 Earth,
 and should protect the sinners!

VIII

აკურობედითსა

ესენი ვცოდენ, სახარებისა
 სჯულთა
 და მცნებათა შენთა შინა
 მცემელთა რამ ეურმიდისა
 მიპურობასა
 და გლახაკთათვის
 განშიშულებასა,
 და რადთურთით არა ფიცსა
 შენ, სჯულის - მდებელი
 ჩემი, კბრძანებდი
 და გულისთქემით
 მიმხედველობასა
 განსრულებულად მრუშებად
 დასდები.

Seek Blessing and Forgiveness...

These are all my sins: I broke
 the laws
 of the Gospels and Thy laws
 that demand a man to turn
 his other cheek to him who has
 struck him,
 and to give his clothing to
 beggars,
 Thou, my Lord, hast forbidden
 swearing oaths
 and condemned as adultery
 succumbing in one's thoughts
 to carnal lust.

დაღათუ ესრეთ განვხრწენ

Although I have distorted my
 feelings,

ყოველნი

და ყოველად გრძნობანი
ვიქმენ, სრწნილება
გარნა არავე აღვიხუენ
კელნი, ალცა დაედე სასოებად ჩემი
ღმრთისა მიმართ უცხოდასა,
არცა რამე
უცხო-თესლი რამე
სარწმუნოებად
საწურთელ ვყავ
სულისა, გარეშე მისსა,
რომელი მასწავეს
ღმრთისმეტყუელთა
შენთა!

და აწ, მომდრეკელი მუცლთა
გულისათად
ვკმობ, ვითარცა სხუად
მანასე,
მილხინე, მ, მეუფეი, მილხინე
და ნუ წარმწყმედ ცოდვათა
შინა,
და ნუ იკსენებ ძურთა ჩემთა,
და ნუ დამსჯი მე
ქუესკნელთა თანა,
რამეთუ შენ ხარ ღმერთი
მონანულთად,
ამაღლებული ზესკნელს ცათა
ძალთაგან!

საკუთრად ღმრთისმშობელად
ბქადაგებთ,
უხრწნელო

although I have become so
perverted,
I have not abjured from the true
faith,
I have not set my hope upon
another god,
and have not delighted my soul
with another creed,
I have only followed that I
learned from divines.

And now, bending my knee, in
my heart I

entreat,
Like another Manasseh – have
mercy upon me,

Lord,
Have mercy upon me and
condemn me not for

my sins,
O hold not against me my
misdeeds,

Do not condemn me to the
nether world,

For Thou art the God of the
penitents
born high above the universe by
angels

of Heaven!

O virgin eternal and undefiled,
verily we worship Thee, as
Mother of God,
and we believe that the honours

ქალწულო, და გურწამს, paid to

ვითარმედ

პატივი ხატისა შენისაა შენდამო

წილმოვალს,

ღმრთისმეტყველთაებრ,

და ცოდვილთა მოქცევისა

ანიშებ მის მიერ, ვითარცა

ცხად-ჰყოფს

თუატროა იგი მრჩობლთა

სოფელთად,

სიკეთე ეგვიპტისა, ღირსი

მარიაჲ!

Thy image

according to the Holy Writ are translated to Thee

that Thou convert sinners with the help of

Thy image.

This is attested to by the sight of two worlds –

O treasure of Egypt, Revered Mary!

IX

ადიდებდითსა

Glory to Him

ჟამი რამ წულილთა და
ჭმელთა

აღმოსვშენვათაა წარმოდგეს,
სარი მეფობისაა წარჯდეს
და დიდებაჲ

ღაშრტეს,

შუებანი უქმ იქმნენ,

ეუავილოვნებაჲ დაჭნეს,

სხუამან მიიღოს სკიპრტა-

სხუასა შეუდგენ სპანი,

მაშინ შემიწყალე, მსაჯულო
ჩემო!

When comes the time of the
elements

raging wild,

When the end has come of the
reign of a king,

Then the glory of kings has
faded,

Then joys are pasted and
flowers are faded,

Another will take up the
scepter,

And the army will follow
another,

Then have mercy upon me, O
my Judge!

გან-რამ-ელოს წიგნი დღესა
შინა

სასჯელისასა
და მე ქედ-დადრეკილი
წარმოვიდგე

განკითხვად,
მსაჯული მართლ სჯიდე,
მსახურთა რისხვად ქროდის,
მართალნი ნეტარებდენ,
ცოდვილთა ჰგუემდეს
ცეცხლი,
მაშინ შემიწყალე, იესუ ჩემო!

ვინამთგან აღსაარებით
გრძნობად და
შეკრებად იწყო
ძუალი ძუალსა თანა და
ნაწევარი

ნაწევარსა,
და განკმელთა მოჰბერა
სული კუალად-შობისად,
მრწამს, ვითარმედ აღვსებად
სრულ-ყოს ღმერთმან ჩემ
შორის
ყოელისავე სინანულით
აღდგომისად!

მარტო, სრულო, სამ-მზეო,
ერთ-კისკროვნებაო,
განმინათლე მხედველობითი
სულისად,

რადთა
გიხილო ნათელი
ნათლითა უფლისადათა,
სულითა ღმრთისადათა ძე
გამოგებრწყინეო მაშინ
დაუსრულებელთა

When on Doomsday the Book
is opened
and I, on my knees stand before
Thee
to be condemned, and Thou, O
Lord
will give thy supreme
judgement,
when the ire of the angels shall
be roused
and the blessed shall rejoice
and the sinners are cast into the
flames

Then have mercy upon me, O
Jesus mine!

Knowing that according to his
promise
He will bring to life and join
bone to bone, and joint to joint,
I believe
that with his dexter hand
God will restore
all my sinful body;
after my repentance!

O Thou Simple and Perfect,
Three in one undivided,
in three suns united,
clear the sight of my spirit
that I might see light
in the light of the Lord
and then the Son of endless
ages
shall shine forth ever and ever!

საუკუნეთა!

არად უხილავს მზესა
ქალწული დედა

თუნიერ შენსა,
არცა ჩემოდენ ბრალეულსა-
ნათელი მისი,
გარნა მე შენითა
ოხითა, დედოფალო,
ვესავ ხილვად ნათელსა
ძისა შენისასა
და ნათელსა შენითა
საუკუნეთასა!

The sun had never yet seen a
Virgin Mother,
only Thou, Mother of God,
and sinner that I am.
I have not yet approached Thy
light
but through your intercession
I hope to see the light of Thy
Son
And the light of everlasting
ages!

Concept words play a palpable role in translating any religious text. Actually they are the measure for establishing the faithful background of the original text and its functional equivalent in translation.

Does the text include sacred events, traditions, or scenes with highly symbolic meanings? The importance of considering “the word on the page” or the rightly spotted concept word, which purifies and organizes the translated text in the recipient language is evident. These words are self-sufficient and self-regulating unities to generate linguistic basis for functionally adequate true and faithful text, eg. “repentance” was such a concept word on the page that provided conceptual space for the whole poem (see p.232).

Readability and acceptability of any translation is another crucial procedure for a translator-interpreter. This is how the end-product is validated by the readers. Reader-response criticism is usually understood as an easy or difficult way with which people can read, judging how true and faithful it is to the original.

Acceptability is another measure of the readiness with which people are happy to receive such a text and read it. Specific vocabulary of the old texts (hagiography or hymnography) defines the translator's goal to make the translated text comprehensive. What differentiates the old texts from modern literary texts is temporal and

space distance. Nevertheless there is no distance as past is viewed through the prism of present. Accordingly the translation should be easily accepted by the modern English speaking world, so that its intelligence and thesaurus should be taken into consideration.

Another method for checking the validity of translation is to have a native speaker of the language read the text. In case there are points in the text that a reader may stumble or hesitate, then it definitely needs some change or interpretation. Interpreting means dealing in detail with grammatical or lexical and stylistic meanings on the level of in-depth analysis of the semantic features of the words. Nevertheless we have to recognize that the meaning of a text relies in a way on the dynamic activity of the translator – interpreter.

In our case we have presented reviews of English speaking authorities whose scholarship and enthusiasm never evoke any challenge. These are: *Eugene Nida*, an outstanding translator of bible texts, Rev. *David Gilbert*, BEE International Biblical Theology Faculty and *William H. Jensen, Jr.*, Regional Coordinator of the Internet Access and Training Program for IREX and the U.S. Department of State, Bureau of Educational Cultural Affairs, Spencer Meredith, Fulbright professor from the US embassy.

გამოყენებული ლიტერატურის სია

1. განეჩილაძე გ., მხატვრული თარგმანის თეორიის საკითხები, თბ. 1959
2. გამსახურდია ზ. წერილები, ესეები, თბ. 1991
3. გრიგოლაშვილი ლ., დაეთო აღმაშენებლის "გაღობანი სინანულისანის" მხატვრული სახისათვის, უკრნ. "ცისკარი", №5, 1986
4. ენუქიძე რ., დროულ-სივრცობრივ მიმართებათა ლინგვისტური ორგანიზაცია მხატვრულ ტექსტში, თბ. 1984
5. ინაური ნ., ანთროპონიმთა სისტემა თანამედროვე ინგლისურ ენაში, დის. ფილოლ. მეც. დოქტ., თბ. 1999
6. თვარაძე რ., მხატვრული სიტყვით გაცხადებული სუელი, თბილისი, 1987
7. კაკაბაძე ზ., ფილოსოფიური საუბრები, თბ. 1989
8. კვესელავა მ., პოეტური ინტეგრალები, თბ. 1977
9. კობახიძე შ., ხატოვან შედარებათა სისტემა და მათი ფუნქციონირების თავისებურებანი თანამედროვე ინგლისურენოვან პროზაულ ტექსტში, დის. ფილოლ. მეც. კანდ., თბ. 2001
10. ლებანიძე გ., ანთროპოცენტრიზმი და კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, დის. ფილოლ. მეც. დოქტ., თბ. 1998
11. ლებანიძე გ., დასავლეთი. თბილისი. 2000
12. მარტაშვილი ქ., ბიბლიურ აღუზიათა ლინგვო-სტილისტური ფუნქციები ინგლისურენოვან მხატვრულ პროზაში, დის. ფილოლ. მეცნ. კანდ. თბ. 2003
13. მერაბიშვილი ი., პოეტური ტექსტი და მისი თარგმანი როგორც ლინგვისტური კვლევის ობიექტი, დის. ფილოლ. მეც. დოქტ. თბ. 1997.
14. მესხია ა., სამეცნიერო ტექნიკური ტერმინების სემანტიკური და ფუნქციური თავისებურებანი მხატვრულ ტექსტში., დის. ფილოლ. მეც. დოქტ. თბ. 1990
15. საყვარელიძე ნ., თარგმანის კომუნიკაციურ პრაგმატული ეკვივალენტურობის პრობლემა, დის. ფი-

ლოლ. მეც. დოქტ. ხარისხის მისაპოვებლად თბ.
1996

16. ხერგია ვ. ტექტის ღინგვისტიკა, თბ. 1989
17. სულაგა ნ., XII-XIII სს. ამნოგრაფია, დის. ფილოლ.
მეც. დოქტ., თბ. 1997
18. თაფურაძე ვ., მითიური სახეები უფლისაჲ ფოლკ-
ნერის რომანში. მითიისა და თანამედროვე კულტურ-
რა, თბილისის ი. ჭავჭავაძის სახელობის ენათა და
კულტურათა სახელმწიფო ინსტიტუტის კონფერენ-
ცია, თბ. 1997
19. ფანჯიკიძე დ., თარგმანის ახალი თეორიები და
სტილის ეკვივალენტობის პრობლემა, თბ. 1995
20. ფურცელაძე ვ. ტექსტი როგორც ენობრივი მთავა-
წილობის წერილობითი გაცხადება, თბ. 1998
21. წიბახაშვილი გ., თარგმანის სტილისტიკის ზოგიერ-
თი საკითხი, კრიტიკა №02 თბ. 1975
22. ჭავჭავაძე ზ., დავით აღმაშენებლის აღსარება, ჟურნ.
"ცისკარი", №10, 1984
23. ჭახუნელიძე გ., პოეტური ნაწარმოების ექსპოზი-
ციის შესახებ, "პოეზია და სტილისტიკა", თბ. 1977
24. ჯახაძე ღ., მხატვრული ხათაური და ღინგვისტიკური
პროგნოზი, "უცხო ენები სკოლაში" №1, თბ. 1986
25. ჯახაძე ღ., მუხი ა., სამეცნიერო ტექნიკური ტერ-
მინები, როგორც სტილისტიკურ საშუალებათა რე-
ზერვი მხატვრულ ლიტერატურაში, მეც. აკად. ენისა
და ლიტ. სერია "მაცნე" №2, თბ. 1989
26. ჯახაძე ღ., ბაირონისეული სიტყვის ინფორმატიული
პოტენციალი, ჟურნალი "პოლიგლოტი", №1, თბ.,
1998
27. ჯახაძე ღ., ბაირონისეული სიტყვის ინფორმატიული
პოტენციალი, "პოლიგლოტი", №1, თბილისი, 1998
28. ჯახაძე ღ., სიტყვის ესოპტიკურ-შემოქმედებითი ფუნქ-
ცია უცხო ენების შესწავლისას, "საენათმეცნიერო
მიგზანი", ტ.IX, თბილისი, 1999
29. ჯახაძე ღ., სიტყვა და ინტერკულტურული კო-
მუნიკაცია, "პოლიგლოტი", №3, თბილისი, 1999
30. ჯახაძე ღ., ბიბლიური აღიუზის წაკითხვისათვის

- “საენათმეცნიერო ძიებანი”, ტ. X, თბილისი, 2000
31. ჯახაძე ღ., ქართული ლიტერატურა უცხო ენაზე. საერთაშორისო ჟურნალის ინგლისურ ენაზე “ქართველოლოგი”, თსუ, თბილისი, 2000
  32. ჯახაძე ღ., ინტერკულტურული კომუნიკაცია და უცხო ენის სიტყვა-კონცეპტთა დიდაქტიკა (ინგლისურ და ქართულ ენებზე). საერთაშორისო კონფერენციის მახალები, აქტუალური პედაგოგიკა და კულტურის დიდაქტიკა, ი. ჭავჭავაძის სახ. ენისა და კულტურის სახ. უნივერსიტეტი, თბილისი-შტუტგარტი, 2000
  33. ჯახაძე ღ., სიტყვა-კონცეპტი პაგიოგრაფიული ტექსტების თარგმნისას, “კავკასიის მაცნე” №3, თბილისი, 2001
  34. ჯახაძე ღ., კონცეპტუალური სწავლება მრავალეროვან აუდიტორიაში. საერთაშორისო კონფერენცია, ენა, ლიტერატურა და თარგმანი მესამე ათასწლეულში. ბაბრეინის უნივერსიტეტი, ანაპა, 2002
  35. ჯახაძე ღ., სამოქალაქო რელიგია. რელიგიის ამერიკული ინტერპრეტაცია, “ამერიკის შესწავლის საკითხები”, ტ.1, თსუ, თბილისი, 2002.
  36. ჯახაძე ღ., ძირითადი კონცეპტური სიტყვა-კონცეპტი მხატვრულ ტექსტში (თომას პინჩონის რომან “ში-სიდელაბის ცისარტყელა“-ს მიხედვით), “ამერიკის შესწავლის საკითხები”, ტ.2, თსუ, თბილისი, 2003
  37. კულტურის ისტორიისა და თეორიის კთოედრა, კულტუროლოგია, თსუ, თბილისი, 2003
  38. Адмони В.Г., Структура предложения и строение художественного литературного произведения. “Лингвистика текста”. МГПИИЯ им. М. Тореза., М., 1974
  39. Арнолд И.В., Стилистика декодирования, Л., 1974
  40. Арутинова Н.Д., Метафора и дискурс, “Теория метафоры”, М., 1990
  41. Азнаурова Э.С., Очерки по стилистике слова. Ташкент. 1973
  42. Амосова Н.Н., Английская контекстология. Л., 1968
  43. Ахманова О.С., О принципах и мето-

- дах лингвистического исследования. МГУ., 1966
44. Байков. К построению лингвистической теории прогнозирования. В.Я. 1979.
  45. Балли Ш., Французская стилистика. М., 1961
  46. Бархударов А.С., Язык и перевод. М., 1975
  47. Бассин Ф.В. Прангишвили А. С. Шерозия А.Е. О появлении активности бессознательного в художественном творчестве. В.Ф., 1978. №2
  48. Баталова Т.М., Соотношение предикативных и релятивных отрезков текста. АКД., М., 1977
  49. Бенвенист Э., Уровни лингвистического анализа. Новое в лингвистике, вып.4. М., 1965
  50. Будагов Р.А., Слово и значение. М., 1947
  51. Вейнрейх У., О семантической структуре языка. "Новое в лингвистике". Т.5. М., 1970
  52. Виноград Т.К., Процессуальному пониманию семантики, "Новое в зарубежной лингвистике", Вып. 12, М., 1983
  53. Виноградов В.В., О теории художественной речи. М., 1971
  54. Гак. В.Г., Семантическая структура слова как компонент семантической структуры высказывания. "Семантическая структура слова". М., 1973
  55. Гальперин И.Р., Информативность единиц языка. М., 1974
  56. Гальперин И.Р., О принципах семантического анализа стилистически маркированных отрезков текста. "Принципы и методы семантических исследований", М., 1976
  57. Гальперин И.Р., Текст как объект лингвистического исследования. М., 1981
  58. Гвенцадзе М., Прагматические аспекты классификации и структурирования текстов. АДД., Тб., 1986
  59. Гетман И.М., Лексико-семантические средства создания амбивалентности. КД., МГПИ им В.И. Ленина. 1975
  60. Гореликова М.И., Магомедова Д.М., Лингвистический анализ художественного текста. М., 1989
  61. Григорьева А.Д., Слово в поэтическом тексте. Изд.

- АН. СССР., ОЛЯ., Вып. 3 том 35. 1976
62. Гулыга Е.В., Шендельс Е.И.. О компонентном анализе значимых единиц языка. "Принципы и методы семантических исследований", М., 1976
  63. Гусев С.С.. Наука и метафора, Л., 1984
  64. Даниленко В.П.. Русская терминология, М., 1977
  65. Джохадзе Л.Е., К проблеме Одновременной реализации значения полисемантического слова. Сб. науч. трудов МГПИИЯ им. М. Тореза, вып. 95, М., 1976
  66. Долгих Н.Г., Семантическое поле глаголов эмоции в современном английском языке, КД., Тб., 1970
  67. Долежел Л., Вероятностный подход к теории художественного стиля, ВЯ., №2, 1964
  68. Дридзе Т.М., Язык информации и язык реципиента как факторы информативности, "Речевое воздействие", М., 1972
  69. Звегинцев В.А., Предложение и его отношение к языку и речи, МГУ., 1976
  70. Зверев А., Вдохновенная математика Эдгара По, "Prose and Poetry", М., 1983
  71. Кацнельсон С.Д., Типология языка и речевое мышление, Л., 1972
  72. Колмогоров А.Н., Три подхода к определению понятия "Количество информации", "Проблемы передачи информации", №1. 1965
  73. Колшанский Г.В., Отнашение субъективных и объективных факторов в языке, М., 1975
  74. Колшанский Г.В., Контекстная Семантика, М., 1980
  75. Колшанский Г.В., Коммуникативная функция и структура языка, М., 1984
  76. Кондратов А.М., Теория информации и поэтика (энтропия ритма русской течи). "Проблемы кибернетики", М., 1963
  77. Кубрякова Е.С., Части речи с когнитивной точки зрения, Российская Академия наук иностранных языков, М., 1997
  78. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г., Краткий словарь когнитивных терминов,

- М., 1996
79. Кухаренко В.А., Стилистическая организация художественного прозаического текста. "Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М. Тореца", вып. 103. 1976
  80. Кухаренко В.А., Интерпретация текста, М., 1988
  81. Ларин Б.А., Эстетика слова и язык писателя. Л., 1974
  82. Леклер С., Бессознательное: Иная Логика. "Бессознательное". Природа Функции Методы Исследования. т. III, Тбилиси. 1978
  83. Леонтьев А.А., Психологическая структура слова. "Семантическая структура слова", М., 1971
  84. Лихачев Д.С., Несколько мыслей о "неточности" искусства и стилистических направлениях". "Philologica", Исследования по языку и литературе. Памяти акад. В.И. Жирмунского. Л., 1973
  85. Лосев А.Ф., О бесконечной смысловой валентности языкового знака, Изв. АН СССР ОЛЯ., т.36, №1. 1977
  86. Лотман Ю.М., Структура художественного текста, М., 1970
  87. Лурия А.Р. и Виноградова О.С., Объективное исследование динамики семантических систем. "Семантическая структура слова", М., 1971
  88. Матезиус В., О так называемом актуальном членении предложения. Основная функция порядка слов в чешском языке. "Пражский лингвистический кружок", М., 1967
  89. Медникова Э.М., Значение слова и методы его описания. М., 1974
  90. Месарович М., Мако Д., Такахара И., Теория иерархических многоуровневых систем, М., 1973
  91. Моль А., Теория информации и эстетическое восприятие, М., 1966
  92. Наида Е.А., Анализ значения и составление словарей, "Новое в лингвистике", т.2, М., 1962
  93. Пазухин Р.В., "Кибернетические" модели в лингвистике, ВЯ., №5. 1976
  94. По Э.А., Философия творчества., Соб. соч. т. 2., М., 1963

95. Потехня А.А., Эстетика и поэтика, М., 1976
96. Разинкина Н.М., О фундаментальных стилистических противопоставлениях. "Научн. труды МГПИИЯ им. М. Горького", вып. 103, М., 1976
97. Розенцвейг В.Ю., Основные вопросы языковых контекстов. "Новое в лингвистике", вып. 6, М., 1972
98. Сакарули Ц.М., К вопросу о структуре синонимического ряда, КД., Тб., 1967
99. Селиверстова О.Н., Компонентный анализ многозначных слов, М., 1975
100. Сентерберг И.В., Лексическая семантика английского глагола, М., 1984
101. Смирницкий А.И., К вопросу о слове, Научн. труды института языкознания АН СССР, т.4, 1954
102. Солганик Г.Я., Синтаксическая стилистика, М., 1973
103. Солнцев В.М., Язык как системно-структурное образование, М, 1971
104. Сошальская Е.Г., Контекст и контекстуальное значение, "Лингвистика и методика в высшей школе", вып.6, М., 1974
105. Степанов Г.В., Несколько замечаний о специфике художественного текста, В кн.: Сборник Научных трудов МГПИИЯ, Вып. 103 "Лингвистика текста", М., 1973
106. Св. Тимофей, Две космогонии, М., 1999
107. Тихомиров О.К., Структура мыслительной деятельности человека, М., 1969
108. Тураева З.Я., Лингвистика текста, М., 1986
109. Узнадзе Д.Н., Экспериментальные основы психологии установки, Тб., 1961
110. Ульман С., Семантические универсалии. "Новое в лингвистике", т.5, М., 1970
111. Уфимцева А.А., Типы словесных знаков, М., 1974
112. Черезова Л.А., Синтагматические и парадигматические свойства глаголов семантического поля эмоций в английском языке. "Научные труды МГПИИЯ им. М. Горького", М., т.82, 1974

113. Черняховская Л.А., Перевод и смысловая структура. М., 1976
114. Шайкевич А.Я., Опыт статистического выделения функциональных стилей. ВЯ., №1, 1966
115. Швейцер А.Д., Перевод и лингвистика. М., 1973
116. Шендельс Е.И., Стилистические фигуры в грамматике. "Научные труды МГПИИЯ им. М. Горька", вып.73, М., 1973
117. Шенон К., Работы по теории информации и кибернетике. М., 1974
118. Шмелев Д.Н., Проблемы семантического анализа лексики. М., 1973
119. Харитонова И.Я., Роль категории "скрытой грамматики" в организации текста. "Материалы науч. конф. "Лингвистика текста", МГПИИЯ им. М. Горька, 1974
120. Хомский Н., Язык и мышление. МГУ., 1972
121. Яглом А.М., и Яглом И.М., Вероятность и информация. М., 1973
122. Bates E. MacWhinney B (Eds) The cross-linguistic study. Cambridge, 1989
123. Bennett A., and Royle N., Introduction to Literature, Criticisms and Theory. London, 2001 UK.
124. Breal M., Essai de Sémantique. Paris. 1994
125. Chafe W.L., Meaning and The Structure of Language , Lnd., 1971
126. Chomsky N., Linguistics and adjacent fields: personal view / The Chomskyan turn. Cambridge (Mass.). 1991
127. Croft W., Syntactic categories and grammatical relations: The cognitive organizations of information – Chicago. 1991
128. Dolezel L., Toward a Structural Theory of Content in Prose Fiction. "Literary Style: A Symposium". USA. 1971
129. Empson W., Seven types of Ambiguity. UK. 1977
130. Enkvist N.E., On the Place of Style in Some Linguistic Theories. "Literary Style", USA. 1971
131. Fiedelson Ch., Symbolism in American Literature. Chicago and London. 1976
132. Fodor J.A., Connectionism and cognitive architecture: A critical analysis. "Cognition", 1988. 88

133. Gardner H. The mind's new science. A history of the cognitive revolution. N.Y., 1985
134. Guiraud P.. Imminence and Transitivity of stylistic Criteria. "Literary Style: A Symposium", USA. 1971
135. Halliday M.A., The Place of Functional Perspective. Prague. 1974
136. Hoffman R.R. Metaphor in science. In: "Cognition and Figurative Language". Hillsdale, 1980
137. Jakobson R., Linguistics and Poetics. "style in Language", ed., by Th. Sebeok. USA. 1966
138. Jakobson R., Selected writings, Linguistics and Communication Theory. Vol.2, The Hague – Paris. 1971
139. Jakobson R., Selected writings, Implications of Language Universals for Linguistics, v.2, The Hague – Paris. 1971
140. Jokhadze L., A systemic approach to the study of informative potential of word-concepts in literary texts. "Georgian Engineering News", Tbilisi. 2002
141. Karcevskij S., Du Dualisme Asymmetric du Signe Linguistique. "Travaux du Cercle Linguistique de Prague", Prague. 1929
142. Languacker R.W., Concept, image and symbol. "The cognitive basis of grammar". Berlin, 1991
143. Laver J., Cognitive science and speech: A framework for research/ Logic and Linguistics. "European Perspectives", Hillsdale. 1993.
144. Lakoff G., Categories and cognitive models. Berkeley cognitive science report, Berkeley. 1982. Neisser U. Multiple systems: A new approach to cognitive theory, Cognition. 1994- Vol.6. No3.
145. Levin B. and Pinker S., Lexical and conceptual semantics, Cambridge, 1991.
146. Lyons J., Structural Semantics, Oxford, 1963
147. Miller G., Closing Statements (Retrospects from the View point of Psychology). "Style in Language", USA. 1971
148. Nida E.A. and Reyburn W.D., Meaning across Cultures, NY. 1981
149. Nida E.A. and Taber C.R. The Theory and Practice of Translation. Published for the United Bible Society. US. 1982
150. Nida E.A. The Socio Linguistics of Interlingual

Communication. Brussels, 1996

151. Neisser U., Multiple systems: A new approach to cognitive theory. "Cognition". 1994, Vol. 6. № 3
152. Osgood Ch., Some Effects of Motivation on Style of Encoding. "Style in Language". USA, 1966
153. Paivio A., Mental representations. A dual coding approach., Oxford, 1986
154. Rifflattere M., The Stylistic Function. "Proceedings of the 9th International congress of Linguistics". London – the Hague - Paris, 1964
155. Sampson G., Making sense. Oxford, 1980
156. Soshalskaya E.G., Prokhorova V.I., Stylistic Analysis. M., 1976
157. Taylor J.R. and Straus H. Designing a Cross-Cultural Course. "Forum" 1999, July - September.
158. Tesnier L. Element desyntaxe structural, Raris, 1959
159. Todorov T. The place of style in the structure of text. Literary style: A symposium London-NY, 1971
160. Tomlin R.S. Linguistic reflections of cognitive events/Coherence and grounding in discourse. Amsterdam, 1987
161. Ullmann St., Semantics. An Introduction to the Science of Meaning, Oxford, 1962
162. Ullmann St., Stylistics and Semantics, "Literary Style: A Symposium", USA, 1971
163. Waard J. and Nida E.A. Functional equivalents in Bible translation, From one language to another, NY., 1986
164. Wells R., A Measure of Subjective information. "Proceedings of Symposia in Applied Mathematics", v.12, Providence Rhode Island, 1966
165. Wierzbicka A., Semantics, culture and cognition. Universal human concepts in culture-specific configuration, NY, Oxford, 1992

საილუსტრაციო ლიტერატურა

1. ბიბლია ახალი აღთქმა, საქ. საპატრიარქო, თბ., 1964
2. დ. აღმაშენებელი "გალობანი სინანულისანი", თსუ.

- თბ., 1996. დიდი ჯიხადის თარგმანი ინგლისურ ენა-
ზე (ქართული ექსტრადიქციონარული ლაქონი გრი-
გადამსწერის მიერ)
3. ბაირონი ჯ.ჯ. "ქაენი" ქ. ქიტინადის თარგმანი. თბ., 1948.
  4. უილიამ ფოლკნერი, "დათვი", თარგმანი ა. რაჭიანისა, თბ., 1975
  5. Byron G.G., The works of Lord Byron Complete in five volumes, Leipzig. 1866. (second edition)
  6. Faulkner W., "Go down. Moses", N.Y., 1973
  7. Poe A.A., Prose and Poetry, M., 1983
  8. Thomas Pynchon. Gravity's Rainbow – USA and Canada. 1980
  9. Sandburg C., The Sandburg Range, N.Y., 1959
  10. Shakespeare W., The Complete Works of William Shakespeare, Lnd., 1957

გამოყენებული ლექსიკონები:

1. ინგლისურ-ქართული ლექსიკონი. თსუ. თბილისი, 1996-2006
2. Новый большой англо-русский словарь в трех томах, Москва 2001
3. Webster's New World Dictionary, NY, 1886
4. Longman, Dictionary of English Language and Culture, UK, 2002
5. Roget's Thesaurus in Dictionary form Chicago, USA, 1986